

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาค้ำที่ไม่ปลอดภัยตาม
พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจาก
สินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551

นายสมหวัง ก่ออินแก้ว

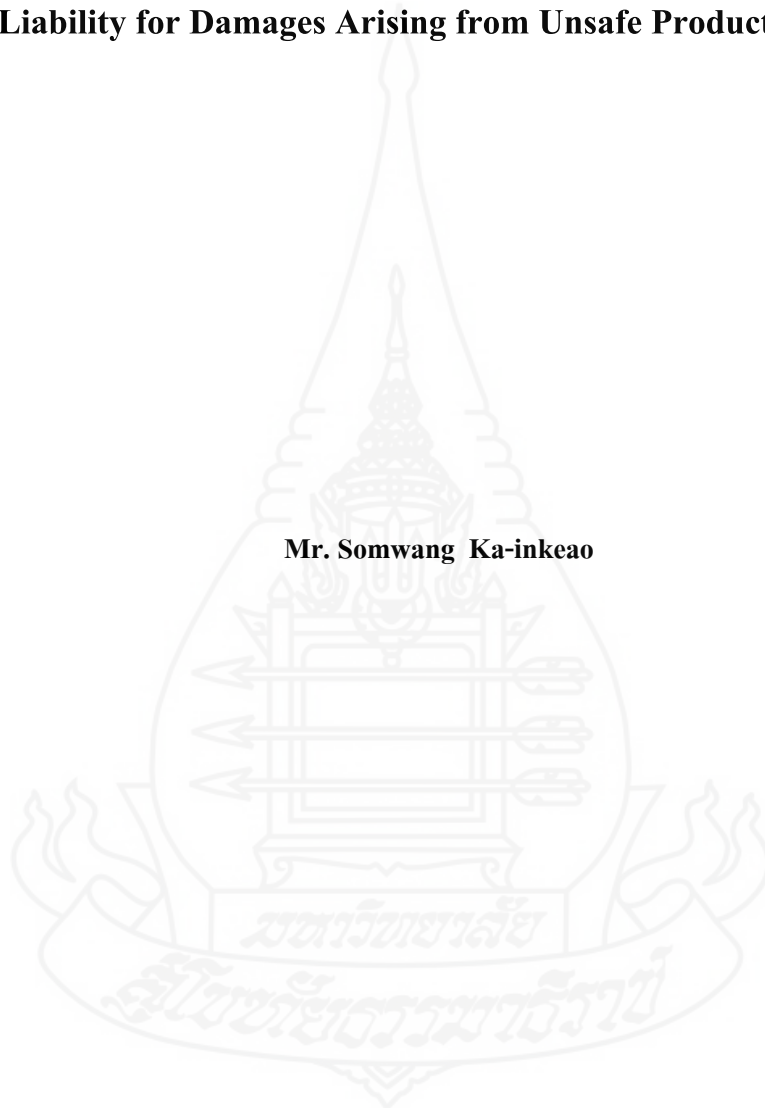

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
วิชาเอกกฎหมายธุรกิจ สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2555

**Legal Problems Concerning the Consideration of Unsafe Products
in The Liability for Damages Arising from Unsafe Product Act B.E. 2551**

Mr. Somwang Ka-inkeao

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Laws in Business Law
School of Law

Sukhothai Thammathirat Open University

2012

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ชื่อและนามสกุล นายสมหวัง กำอินแก้ว

วิชาเอก กฎหมายธุรกิจ

สาขาวิชา นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลาวัญย์ ถนัดศิลป์กุล
2. รองศาสตราจารย์วิมาน กฤติพลวิมาน

วิทยานิพนธ์นี้ ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาค้นคว้าตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 2 มิถุนายน 2556

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. รุ่งสิกร อูปพงศ์)

กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลาวัญย์ ถนัดศิลป์กุล)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์วิมาน กฤติพลวิมาน)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

กิตติกรรมประกาศ

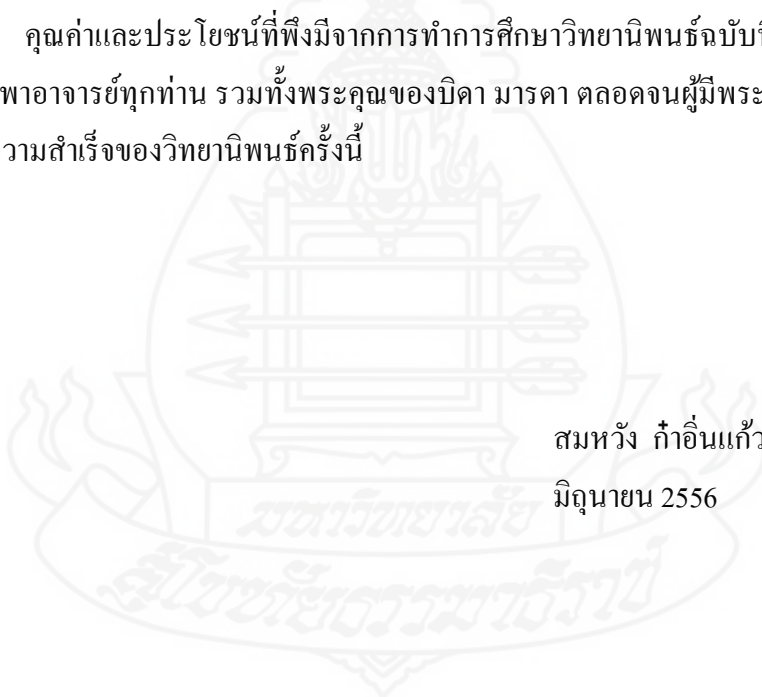
การทำการศึกษาวិทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลาวัญย์ ถนงค์ศิลปกุล และรองศาสตราจารย์วิมาน กฤติพลวิมาน สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและติดตามการทำการศึกษารื่องนี้อย่างใกล้ชิดนับตั้งแต่เริ่มต้นจนเสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ นอกจากนี้ ผู้ศึกษายังได้รับความอนุเคราะห์จาก คณาจารย์และเจ้าหน้าที่ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชทุกท่าน ซึ่งให้การสนับสนุนด้วยดีมาตลอด ผู้ศึกษารู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

ผู้ศึกษาขอขอบพระคุณบรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ของห้องสมุดมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง ที่ให้ความกรุณาให้ความร่วมมือและช่วยเหลือ ในการค้นคว้า รวบรวมข้อมูล ที่มีประโยชน์ในครั้งนี้

คุณค่าและประโยชน์ที่พึงมีจากการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบเป็นเครื่องบูชาแด่บูรพาจารย์ทุกท่าน รวมทั้งพระคุณของบิดา มารดา ตลอดจนผู้มีพระคุณทุกท่านที่มีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

สมหวัง กำอินแก้ว

มิถุนายน 2556

ชื่อวิทยานิพนธ์ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ผู้วิจัย นายสมหวัง กำอินแก้ว **รหัสนักศึกษา** 2524002991 **ปริญญา** นิติศาสตรมหาบัณฑิต

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ลาวัญย์ ถนัดศิลป์กุล (2) รองศาสตราจารย์วิมาน กฤติพลวิมาน
ปีการศึกษา 2555

บทคัดย่อ

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีของหลักความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (2) ศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎีของความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย (3) ศึกษาถึงหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป อังกฤษ เยอรมนี และญี่ปุ่น (4) เปรียบเทียบหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย และสหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป อังกฤษ เยอรมนีและญี่ปุ่น (5) นำหลักที่ศึกษาได้มาปรับใช้กับการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ของประเทศไทยต่อไป

วิทยานิพนธ์นี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร เช่น ตำรากฎหมาย คำพิพากษาของศาล บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ เอกสารออนไลน์ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ผลของการศึกษาพบว่าหลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแบ่งออกเป็น 4 หลักเกณฑ์คือ หลักความคาดหมายของผู้บริโภค หลักความเสี่ยงและประโยชน์ หลักความประมาทเลินเล่อและหลักการพิจารณากรณีอื่นๆ โดยประเทศไทยนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคตามแบบอย่างของกลุ่มสหภาพยุโรปที่เป็นต้นแบบของกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของไทย มาเป็นหลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยซึ่งมุ่งพิจารณาจากความพึงคาดหมายได้ของผู้บริโภคทั่วไปที่พึงคาดหมายได้ว่าเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ข้อเสนอแนะ สำหรับการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย ควรนำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์มาพิจารณาความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยร่วมด้วย ภายใต้เงื่อนไขของกฎหมาย คำว่า “สภาพของสินค้า” เพื่อตรวจสอบการใช้ความระมัดระวังของผู้ประกอบการในการออกแบบ ผลิต และการให้คำแนะนำ โดยให้คำนึงถึงวิธีการนำเสนอ ลักษณะการใช้งานและช่วงเวลาที่น่าสินค้าออกสู่ท้องตลาดของผู้ประกอบการ

คำสำคัญ สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ความคาดหมายของผู้บริโภค ความเสี่ยงและประโยชน์ ประมาทเลินเล่อ

Thesis title: Legal Problems Concerning the Consideration of Unsafe Products in the Liability for Damages Arising from Unsafe Product Act B.E. 2551

Researcher: Mr. Somwang Ka-inkeao; **ID:** 2524002991; **Degree:** Master of Law

Thesis advisors: (1) Dr. Lawan Thanadsillapakul, Assistant Professor;

(2) Viman Kitiponviman, Associate Professor; **Academic year:** 2012

Abstract

This study aims to (a) examine the background, concepts, and theories of the principles of liability for damages arising from unsafe products; (b) examine the background, concepts, and theories of liability for damages arising from unsafe products of Thailand; (c) explore the criteria related to consideration of unsafe products of the United States, the European Union, England, Germany, and Japan; (d) compare the principles of unsafe products in Thailand and the United States, the European Union, England, Germany, and Japan; and (e) implement the principles for consideration of unsafe products under the Liability for Damages Arising from Unsafe Products Act (B.E. 2551) of Thailand.

This thesis uses a qualitative research methodology based on documentary research conducted using legal textbooks, court judgments, articles, journals, theses, and a variety of online documents, domestic and abroad.

According to the results of the study, the criteria for consideration of unsafe products are divided into four principles: consumer expectation, risk and benefit, negligence, and other. In Thailand, the consumer expectation principle is in accordance with samples from the European Union, which are masters of law on liability for damages arising of Unsafe Products Act (B.E. 2551). It is implemented by concentrating on the general consumer expectation principle as the unsafe product. Recommendations for consideration of unsafe products from Thailand should take into account the risk and benefit principle as unsafe product on a partial basis, subject to the conditions of law of the words “product conditions” to inspect the care on the part of the entrepreneurs in designing, manufacturing, and rendering recommendations by taking into account the presentation methods, usage characteristics, and product launching period of the entrepreneurs.

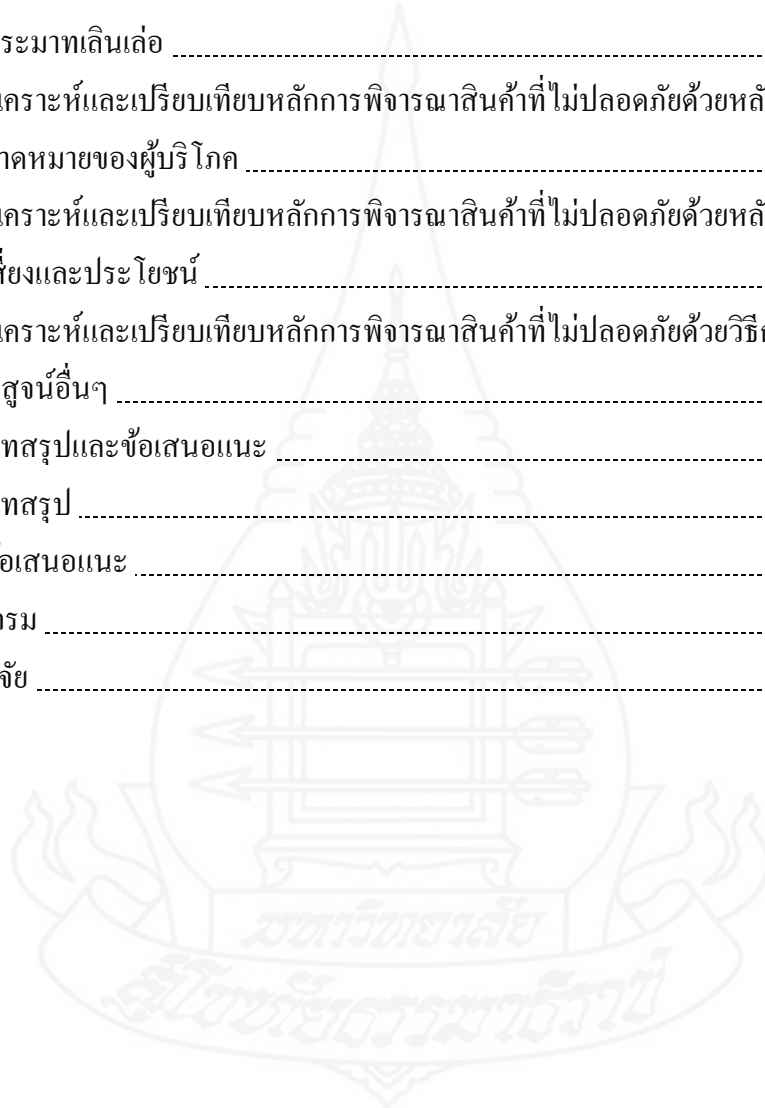
Keywords: unsafe product, consumers’ expectation, risk and benefit, and negligence.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ฅ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
ระเบียบวิธีวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 วิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย	8
วิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศ	9
วิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย	65
บทที่ 3 ศึกษา เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย”	96
หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ของประเทศสหรัฐอเมริกา	96
หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป	155
หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ของประเทศอังกฤษ	166
หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ของประเทศเยอรมนี	176
หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ของประเทศญี่ปุ่น	182
หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ของประเทศไทย	188

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบ	210
วิเคราะห์และเปรียบเทียบหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักประมาณ ประมาณเคลื่อนถ่อ	216
วิเคราะห์และเปรียบเทียบหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความ คาดหมายของผู้บริโภค	221
วิเคราะห์และเปรียบเทียบหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความ เสี่ยงและประโยชน์	236
วิเคราะห์และเปรียบเทียบหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยวิธีการ พิสูจน์อื่นๆ	247
บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	251
บทสรุป	251
ข้อเสนอแนะ	257
บรรณานุกรม	261
ประวัติผู้วิจัย	271

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบวัตถุประสงค์และปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย กรณีสินค้าที่ไม่ปลอดภัย.....	210
ตารางที่ 4.2 การเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย.....	213
ตารางที่ 4.3 การเปรียบเทียบหลักการพิจารณาความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย	215

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันนี้ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาศาสตร์ในการออกแบบและผลิตสินค้าใช้วิทยุการและเทคโนโลยีขั้นสูงและเป็นการผลิตสินค้าในเชิงอุตสาหกรรมที่มีการผลิตสินค้าครั้งละมากหรือที่เรียกว่า Mass production¹ ทำให้สินค้าที่ผลิตออกมาสู่ท้องตลาดในปัจจุบันมีความสลับซับซ้อนอย่างมาก จนทำให้ผู้บริโภคหรือผู้ใช้สินค้าไม่สามารถตรวจสอบความบกพร่องของสินค้าหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้ นอกจากนี้ ระบบการตลาดหรือการกระจายสินค้าให้ถึงมือผู้บริโภคในปัจจุบันนี้ มีการเปลี่ยนแปลงจากระบบแลกเปลี่ยนในสมัยโบราณ มาเป็นระบบตลาดที่มีการส่งต่อกันเป็นทอดๆ มีคนกลางเข้ามาเกี่ยวข้องหลายทอด มีการซื้อขายผ่านระบบสารสนเทศหรือระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่เชื่อมโยงกันทั่วโลกทำให้การซื้อขายระหว่างกันบางครั้งไม่ใช่การซื้อขายต่อกันหรือเป็นเพียงการซื้อขายตามที่ผู้ขายพรรณนา ซึ่งผู้ที่ทำสัญญากับผู้บริโภคส่วนมากจะเป็นผู้ค้ารายย่อยที่ถือเป็นผู้ประกอบการขนาดเล็กไม่ใช่ผู้ผลิตโดยตรง ดังนั้นเมื่อผู้บริโภคนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ไปบริโภคแล้วเกิดความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคเองหรือของบุคคลที่อยู่ข้างเคียงแล้ว จึงมีความลำบากในการที่จะพิสูจน์ให้ได้ว่าสินค้านั้นมีความบกพร่องหรือเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งกฎหมายของประเทศไทยที่มีอยู่ก่อนพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะมีผลบังคับไม่ว่าจะเป็นกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่น ที่มีอยู่นั้นยังมีช่องว่างหลายประการที่ทำให้ผู้บริโภคสินค้าไม่ได้รับความเป็นธรรมและไม่สามารถเรียกร้องค่าเสียหายเพื่อชดเชยความเสียหายจากผู้ผลิตได้ ด้วยเหตุนี้ ประเทศที่มีการพัฒนาทางอุตสาหกรรม เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป หรือประเทศญี่ปุ่น จึงล้วนแต่มีกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product liability Law) เพื่อคุ้มครองและเยียวยาผู้เสียหายที่ได้รับอันตรายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ประชาชนผู้ใช้สินค้านั้น

---

¹ ศุภฤกษ์ ชลวีระวงศ์ ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย: ศึกษากรณีของผู้ให้พรนไซส์ที่ไม่ได้ผลิตหรือขายหรือนำเข้าสินค้า วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2550 หน้า 1

สำหรับประเทศไทย เริ่มมีแนวความคิดในการให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2521 จนกระทั่งได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยเหตุผลที่รัฐบาลประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ว่า สินค้าในปัจจุบัน ไม่ว่าจะผลิตภายในประเทศหรือนำเข้า มีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้นเป็นลำดับการที่ผู้บริโภคจะตรวจพบว่าสินค้าไม่ปลอดภัยทำได้ยาก เมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นได้ แต่การฟ้องคดีในปัจจุบันเพื่อเรียกค่าเสียหายมีความยุ่งยาก เนื่องจากภาระในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อในการกระทำความผิดของผู้ผลิตหรือนำเข้าตกเป็นหน้าที่ของผู้ได้รับความเสียหาย ตามหลักกฎหมายทั่วไปเพราะยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าโดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในความเสียหายของผู้ผลิตหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้โดยตรง จึงสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้อันจะมีผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ตลอดจนได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรม จึงจำเป็นต้องตรากฎหมายฉบับนี้²

ด้วยผลลัพท์ที่ได้จากการบังคับใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงทำให้ผู้ประกอบการทุกคนที่อยู่ในสายการจำหน่ายต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค ตามหลักกฎหมายว่าด้วยความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability doctrine) ซึ่งได้บัญญัติไว้ในมาตรา 5 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมรับผิดชอบรับผิดต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและสินค้านั้น ได้มีการขายให้ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทของผู้ประกอบการหรือไม่” ส่วนผู้บริโภคเองได้รับผลดีของกฎหมายดังกล่าวที่ทำให้ภาระในการพิสูจน์ของผู้บริโภคลดลง เพราะกฎหมายได้ย้ายภาระในการพิสูจน์ของผู้บริโภคเป็นของผู้ประกอบการเพื่อพิสูจน์ให้ตนเองพ้นจากความรับผิด โดยจะพิสูจน์ได้เพียงที่กฎหมายบัญญัติไว้ในมาตรา 7 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากพิสูจน์ได้ว่า

² สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 คืบค้นวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2554 จาก เว็บไซต์

- (1) สินค้านั้น ไม่ได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- (2) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ
- (3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตาม

วิธีใช้ วิธีการเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้อง และชัดเจนตามสมควรแล้ว”

องค์ประกอบที่สำคัญของความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย อันจะทำให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคและผู้บริโภคได้รับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้า คือ สินค้านั้นต้องเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า “สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเพราะสาเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบหรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้” เมื่อพิจารณาคำนิยามของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” แล้ว เห็นว่ายังมีความเคลือบคลุมหรือไม่ชัดเจน เพราะไม่มีการกำหนดขอบเขตหรือหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้อย่างชัดเจน โดยหลักการพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” อยู่ในคำนิยามของมาตรา 4 ตอนท้าย เพียงคำว่า “ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้” จากข้อความคำนิยามดังกล่าวจะเห็นได้ว่า ความเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ขึ้นอยู่กับการใช้ความคาดหมายเกี่ยวกับสินค้าว่าจะมีความปลอดภัยหรือไม่ ซึ่งกฎหมายไม่ได้บัญญัติอย่างชัดเจนในความหมายของคำว่า “อันพึงคาดหมาย” ที่จะถือเป็นการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยว่าจะใช้หลักการพิจารณาใด ตลอดจนผู้มีสิทธิที่จะคาดหมายจะเป็นบุคคลใด ซึ่งหากไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนอาจทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมหรือความเสมอภาคระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภคได้

ผู้ศึกษาจึงทำการศึกษาความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย โดยมุ่งศึกษาในประเด็นของการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยจะศึกษาถึงหลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยและจะทำการเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์พิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมัน และประเทศ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในหลักการพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” นำผลที่ได้ศึกษามาปรับใช้กับประเทศไทยต่อไป

ในการศึกษาทบทวนวรรณกรรม ที่ทำให้เกิดความคิดในการศึกษาหลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ศึกษาได้อ่านจากผลงานทางวิชาการของ

อาจารย์มานิตย์ จุมปา จากหนังสืออธิบายความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ทำให้หลักเกณฑ์ในการวัดความไม่ปลอดภัยของสินค้าของไทยใช้หลักอันพึงคาดหมายได้ ซึ่งหมายถึงหลักความคาดหมายของผู้บริโภคทั่วไป (Consumer expectations test)³ ตามหลักกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา

รองศาสตราจารย์สุชม สุกนิตย์ ในหนังสือคำอธิบายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ โดยท่านได้ให้ข้อสังเกตว่าเกณฑ์ที่ใช้พิจารณาให้ความสำคัญของกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์ของตัวผลิตภัณฑ์มากกว่าพฤติกรรมของผู้ผลิต โดยเน้นประเด็นหลักที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ 2 ประการ ได้แก่

- 1) ความมุ่งหมายตามธรรมดาและความสมเหตุสมผลที่ผู้ใช้หรือผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ที่มีผลิตภัณฑ์นั้น และ
- 2) การชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์ที่ได้กับความเสียหายที่ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวจะมีต่อผู้บริโภค⁴

รองศาสตราจารย์ ดร.อนันต์ จันทโรภากร จากหนังสือกฎหมายความรับผิดชอบเพื่อความปลอดภัยอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย ที่ให้คำอธิบายในการพิจารณาว่าสินค้านั้นขาดความปลอดภัยหรือไม่ก็ขาดความชัดเจนในการกำหนดนโยบายและหลักเกณฑ์ที่จะนำมาใช้ เช่นในกรณีของประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้น หลักในการพิจารณาว่าสินค้าปลอดภัยหรือไม่ จึงนำหลัก “Consumer expectation test” และหลัก “Risk – utility test” มาใช้⁵

ศาสตราจารย์ David G. Owen จากหนังสือ Products Liability Law (Hornbook series)⁶ ซึ่งรวบรวมแนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศอเมริกาไว้ในหนังสือ

³ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 2554 หน้า 166

⁴ สุชม สุกนิตย์ คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร วิญญูชน 2549 หน้า 16-17

⁵ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย กรุงเทพมหานคร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2547 หน้า 132

⁶ David G. Owen (2008). Products liability law second edition. United States of America, Thomson/West.

ดังกล่าว โดยมีการศึกษาถึงหลักการพิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ตั้งแต่เริ่มแรก จนกระทั่งปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวความคิด ทฤษฎี ของหลักความรับผิดชอบในความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

2.2 เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ของความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย

2.3 เพื่อศึกษาถึงหลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสินค้าของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น

2.4 เพื่อเปรียบเทียบหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยและของ ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น

2.5 เพื่อนำหลักที่ศึกษาได้มาปรับใช้กับการพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ในมาตรา 4 ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ของ ประเทศไทยต่อไป

3. ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมุ่งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี หลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และหลักเกณฑ์ในการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือความเป็น สินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย โดยมุ่งหมายที่จะเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การพิจารณา สินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น

ในการศึกษาผู้เขียนได้จัดทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ขึ้น โดยจะจัดขอบเขตการศึกษาแยก การพิจารณาได้ ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 จะศึกษาถึงวิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎี ของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ตลอดจนหลักเกณฑ์พื้นฐานของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหาย

ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ของต่างประเทศ คือ ประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่นและของประเทศไทยเราเอง

บทที่ 3 จะศึกษา เปรียบเทียบ หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศ คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย

บทที่ 4 จะทำการวิเคราะห์และเปรียบเทียบความเป็นมา แนวคิด ของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตลอดจนถึงการวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักการพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยกับกับหลักกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น

บทที่ 5 บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4. ระเบียบวิธีวิจัย

การทำวิจัยนี้ จะใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การค้นคว้าจากเอกสาร (Documentary Research) เช่น ตำรากฎหมาย คำพิพากษาของศาล บทความ วารสาร วิทยานิพนธ์ และเอกสารออนไลน์ จากห้องสมุดต่างๆ และข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ตทั้งในประเทศและต่างประเทศ

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

5.1 มีความรู้ถึงความเป็นมา แนวความคิด ทฤษฎี ของหลักความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

5.2 มีความรู้ถึงความเป็นมา แนวคิด ทฤษฎี ของความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย

5.3 มีความรู้ในหลักเกณฑ์ของการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสินค้าของประเทศไทย ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น

5.4 สามารถเปรียบเทียบหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย และของประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น

5.5 นำหลักที่ศึกษาได้มาปรับใช้ในทางปฏิบัติกับการพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ของประเทศไทยต่อไป

บทที่ 2

วิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมาย ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

กระบวนการผลิตสินค้าหรือการจำหน่ายสินค้า ไม่ว่าจะเป็นการผลิตหรือจำหน่ายสินค้าภายในประเทศไทยเองหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศเพื่อมาจำหน่ายในประเทศไทยก็ตาม ปัจจุบันนี้ได้พัฒนากระบวนการผลิตหรือวิธีการกระจายสินค้าเปลี่ยนแปลงจากสมัยก่อนอย่างมาก เนื่องจากการใช้เทคโนโลยีและวิทยาการขั้นสูงที่มีความสลับซับซ้อนมาใช้ในกระบวนการผลิตหรือการจำหน่ายสินค้า จึงทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถทราบรายละเอียดสินค้าได้เท่าที่ควร ดังนั้นเมื่อเกิดความชำรุดบกพร่องหรือมีความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้บริโภคหรือผู้ใช้คนสุดท้ายจึงไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่มีความบกพร่องหรือไม่ปลอดภัยอย่างไร

ประเทศต่างๆ ที่มีการพัฒนาทางอุตสาหกรรมผลิตสินค้าหรือการจำหน่ายสินค้า จึงมีการบัญญัติกฎหมายว่าด้วยความรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ “Product Liability Law” มาบังคับใช้ โดยนำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด หรือที่เรียกว่า “Strict Liability” มาใช้และถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายดังกล่าว สำหรับประเทศไทยได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยมีการนำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาเป็นมาตรการบังคับให้ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องต้องรับผิดเมื่อเกิดความเสียหายแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภคสินค้าที่ตนเองเป็นผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย เว้นแต่จะเป็นกรณีที่ได้รับยกเว้นตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

นอกจากนี้ องค์ประกอบที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งในความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภค คือ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามบทบัญญัติในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ยังไม่มีความชัดเจนถึงแนวการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบการ

ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องศึกษาแนวคิดและวิวัฒนาการของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และแนวคิดในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของ

สินค้า เพื่อให้เกิดความเข้าใจในแนวคิด ทฤษฎี ของกฎหมายดังกล่าวอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น ดังที่ได้ศึกษามาเป็นลำดับต่อไปนี้

1. วิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศ

กฎหมายความรับผิดอันเกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ หรือ Product liability law มีวิวัฒนาการมาตั้งแต่สมัยโรมันโบราณและอาจจะโยงไปถึงสมัยของชาวแอนเซียนบาบิโลน (Ancien Babylon)⁷ เมื่อประมาณหนึ่งพันถึงสองพันปีก่อนหน้านั้น โดยการบังคับใช้ขณะนั้น มักจะอยู่ในรูปแบบของการรับประกันคุณภาพของสินค้าจากผู้ผลิต แต่จะมุ่งให้ความสำคัญคุ้มครองสินค้าเพียงบางอย่างเท่านั้น ต่อมาเมื่อปลายทศวรรษ 1950 ถึงต้นทศวรรษ 1960 จึงได้มีการเริ่มต้นแนวคิดจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์อย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้มีการนำเอาหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) มาบังคับใช้กับผู้ผลิตสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องก่อให้เกิดอันตรายกับผู้บริโภค จนทำให้หลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) กลายเป็นกลไกและเป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ที่ใช้ในปัจจุบันนี้

วิวัฒนาการของกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ที่ถือเป็นรากฐานของกฎหมายความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในสมัยปัจจุบันนี้ มีการเริ่มต้นขึ้นในประเทศอังกฤษและประเทศสหรัฐอเมริกา⁸ ที่มีการนำเอากฎหมายสัญญา เรื่อง การรับประกันคุณภาพ (Warranty) และกฎหมายละเมิด (Tort) เรื่อง ความรับผิดโดยประมาท มาใช้บังคับกับการเยียวยาความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในสมัยนั้น โดยมีแนวความคิดว่าผู้ขายควรต้องรับผิดชอบความเสียหายทั้งหมดที่เกิดขึ้นจากความบกพร่องของสินค้าที่ขายไป และเมื่อนำแนวความคิดดังกล่าวนี้มาเปรียบเทียบกับแนวคิดของคนในสมัยปัจจุบัน ที่เห็นว่าคนส่วนใหญ่ที่ได้รับบาดเจ็บจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น ถึงแม้ว่าจะไม่มีนิติสัมพันธ์หรือมีสัญญาซื้อขายระหว่างกันก็ตาม ซึ่งจะให้เห็นถึงความสอดคล้องกันและถือว่าเป็นแนวความคิดทางกฎหมายที่สำคัญที่ทำให้เกิดกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ จนกระทั่งในระหว่างทศวรรษที่ 1960 ถึงทศวรรษที่ 1970 เป็นยุคที่กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ได้มีการพัฒนาที่โดดเด่นที่สุด โดยเฉพาะประเทศสหรัฐ

⁷ David G. Owen. "The Evolution of Products Liability Law" The Review of Litigation. 26 no4 955-989 Symposium 2007. p.1.

⁸ Ibid., p.1.

อเมริกา ที่มีคำพิพากษาออกมาเป็นกฎหมายในการบังคับใช้แก่คดีหลายๆ คดี จนมีการขยายไปในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (European) อย่างช้าๆ ซึ่งหลายประเทศนำไปเป็นต้นแบบของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ไปใช้บังคับเป็นกฎหมายในประเทศของตนและปัจจุบันนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการปรับปรุงหลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพื่อให้ทันสมัยและมีความเหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน โดยได้ออกเป็น The Restatement (third) of Torts: Product liability ที่ถือว่าเป็นกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ที่มีความทันสมัยมากที่สุด

วิวัฒนาการและแนวคิดกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแต่ละประเทศ ซึ่งผู้ศึกษามุ่งศึกษาเปรียบเทียบในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะมุ่งศึกษาเฉพาะประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย กล่าวคือ

1.1 วิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษถือเป็นประเทศแรกที่มีการเรียกร้องความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากสินค้าชำรุดบกพร่องหรือสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งการเรียกร้องให้รับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษ โดยในช่วงต้นยุคกลางของประเทศอังกฤษถือว่าเป็นช่วงยุคที่ดีที่สุดที่กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ได้บัญญัติอยู่ในกฎหมายแพ่งเอกชนของอังกฤษ ส่วนกฎหมายที่เกี่ยวกับการควบคุมการผลิตหรือการควบคุมคุณภาพของสินค้าจะอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบตามกฎหมายอาญาของอังกฤษ โดยรัฐจะเข้าดูแลคุณภาพของสินค้าที่มีการพัฒนาขึ้นให้เป็นที่ไปตามที่กฎหมายอาญาในแต่ละท้องถิ่นที่บัญญัติขึ้นมาเพื่อปกป้องประชาชนไม่ให้ถูกหลอกลวงจากผู้ขายมากกว่าการมุ่งคุ้มครองเยียวยาความเสียหายจากการบาดเจ็บอันเป็นผลมาจากสินค้านั้น⁹

ต่อมายุคสมัยโรมันตอนปลาย กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียกร้องความยุติธรรมในคุณภาพของสินค้า ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบง่ายๆ และอยู่ในกลุ่มชนบทของประเทศอังกฤษเท่านั้น โดยสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนจากหลักฐานทางกฎหมายในประมวลกฎหมายจัสติเนียน (Justinian's Digest)¹⁰ ที่ถูกสร้างขึ้นในยุคกลางของสมัยโรมัน ได้มีการจำกัดขอบเขตของกฎหมายอังกฤษให้เป็นหมวดหมู่ตลอดจนมีการศึกษากฎหมายแพ่งกันอย่างแพร่หลายในสมัยนั้น จนในศตวรรษที่ 13 มีนักปราชญ์นิกายสกอัสติค (Scholastic) ชาวอิตาลีชื่อ โทมัส อควีนาส (Thomas

⁹ Ibid., p.2.

¹⁰ Ibid.

Aquinas) ได้เขียนหนังสือชื่อ Summa Theologiae ที่เป็นหนังสือใช้สอนในมหาวิทยาลัยโคโลญจ์¹¹ ซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงการค้าและการคุ้มครองผู้บริโภคในสมัยนั้นว่า “ผู้ขายสินค้าโดยไม่เปิดเผยข้อบกพร่องหรือปิดเป็นความลับไว้เป็นบาป และการขายสินค้าที่มีข้อบกพร่องซ่อนเร้นผู้ขายได้รู้และผู้ซื้อไม่รู้ การขายนั้นเป็นโมฆะ ซึ่งผู้ขายมีภาระที่จะต้องคืนราคาส่วนที่ซ่อนเร้นให้ผู้ซื้อ และผู้ซื้อต้องรับผิดชอบในข้อบกพร่องที่ปรากฏชัดเจนใดๆ ในสินค้านั้น”¹² ตามที่นักปราชญ์โทมัส อควินาส กล่าวไว้นี้ สะท้อนให้เห็นถึงความเจริญงอกงามของวัฒนธรรมและคุณธรรมในการซื้อขายในสมัยนั้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งหลักกฎหมายที่ประเทศอังกฤษได้นำมาเป็นหลักในการปรับใช้ในการพิจารณาความรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ มีดังต่อไปนี้

1.1.1 หลักผู้ซื้อต้องระวังและการรับประกัน (Caveat Emptor and warranty)

ศตวรรษที่ 1600 ประเทศอังกฤษใช้หลักความรับผิดชอบของผู้ขายต่อความเสียหายจากความชำรุดบกพร่องของสินค้า โดยอาศัยหลักกฎหมายจารีตประเพณี (Common law) ซึ่งเป็นไปตามหลักของศาสนาโรมัน (The ecclesiastical law doctrine) ที่หลงเหลือมาจากสมัยโรมันตอนปลาย โดยผู้ซื้อเป็นผู้ที่ต้องแบกรับความเสี่ยง (Risk) ตามหลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Let the buyer beware หรือ Caveat Emptor)¹³ ซึ่งผู้ซื้อทำหน้าที่ที่จะต้องปกป้องตัวเอง ในความไม่ปลอดภัยหรือข้อบกพร่องที่ปรากฏอย่างชัดเจนและยังต้องยอมรับในความไม่ปลอดภัยที่ซ่อนอยู่ในสินค้านั้นด้วย ต่อมาอีก 2 ศตวรรษ มีการนำหลักความทุจริตหรือหลักความฉ้อฉล (Case of fraud) และหลักการรับประกันคุณภาพโดยชัดแจ้ง (Express warranty) มาใช้บังคับในการให้ความคุ้มครองผู้ซื้อให้มากขึ้นกว่าเดิม แต่อย่างไรก็ตามความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ในขณะนั้นก็ยังอยู่ภายใต้หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat emptor)¹⁴ เช่นเดิม

กระทั่งในปี ค.ศ.1810 ศาลในประเทศอังกฤษได้ตัดสินคดี Holcombe v. Hewson¹⁵ ที่มีการกำหนดหลักการใหม่แทนที่หลักผู้ซื้อต้องระวังที่กำหนดให้ผู้ซื้อต้องยอมรับความเสี่ยงจากความบกพร่องที่ซ่อนอยู่ในสินค้า กลายเป็นหลักตรงกันข้ามกันที่ทำให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบในกรณีที่ผู้ขายรับประกันคุณภาพของสินค้าและแสดงโดยชัดเจนว่าสินค้าที่ขายไม่มีความชำรุด

¹¹ Ibid.

¹² Ibid.

¹³ Ibid.

¹⁴ Ibid.

¹⁵ Holcombe v. Hewson, (1810) 170 Eng. Rep. 1194 (N.P.)

บกพร่องซ่อนอยู่ (Hidden defect) หรือเรียกสั้นๆ ว่า “หลักผู้ขายต้องระวัง” (Caveat venditor)¹⁶ และเมื่อปี ค.ศ.1815 ได้มีการตัดสินคดี Gardiner v. Gray¹⁷ โดยผู้พิพากษา ชื่อ Lord Ellenborough ที่ได้อธิบายแนวความคิดพื้นฐานของการรับประกันคุณภาพในสินค้า ที่ไม่มีการรับประกันจากผู้ขาย โดยชัดแจ้งหรืออาจเรียกว่าการรับประกันโดยปริยาย (Implied warranty) ไว้ว่า “ผู้ซื้อเขามีสิทธิที่จะคาดหวังถึงรายละเอียด ข้อสัญญาที่ซื้อขาย โดยปราศจากการรับประกันใดๆ ซึ่งถือว่าเป็นสัญญาโดยปริยาย (Implied term) ทุกสัญญา เพราะคู่สัญญาไม่มีโอกาสตรวจสอบเกี่ยวกับคุณสมบัติ ลักษณะ หรือความชำรุดบกพร่องได้ หลักผู้ซื้อต้องระวังจึงไม่สามารถนำไปใช้ได้”¹⁸

ต่อมาได้มีการพิพากษาคดีที่เกี่ยวข้องกับการรับประกันคุณภาพของสินค้าโดยปริยาย (Implied warranty) หลายคดีที่ได้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของผู้ขายที่ต้องมีความรับผิดชอบในความเสียหายของสินค้าที่ตนเองขายไป ซึ่งเป็นเรื่องของกฎหมายการซื้อขายภายใต้ระบบกฎหมายจารีตประเพณีของประเทศอังกฤษ มากกว่าที่จะเป็นเรื่องของเจตนาภายในของผู้ขายที่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากเจตนาของเขา ดังนั้น จึงไม่สามารถคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างยุติธรรมเท่าที่ควร

1.1.2 หลักความสัมพันธ์ทางสัญญาและประมาท (Privity of contract and Negligence)

การพัฒนาที่สำคัญอีกอย่างหนึ่ง เกี่ยวกับหลักความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ในประเทศอังกฤษ จากการศึกษาที่ได้เริ่มมีการนำหลักความรับผิดทางละเมิดมาใช้บังคับในคดีที่มีความเสียหายเกิดจากผลิตภัณฑ์ แทนหลักของการรับประกันตามกฎหมายสัญญาที่นำเอาหลักของนิติสัมพันธ์ของคู่สัญญาหรือหลักความสัมพันธ์ทางสัญญามาดำเนินคดีมาใช้ เพราะหลักการรับประกันคุณภาพมีข้อจำกัดของการนำไปใช้งานเป็นอย่างมาก ซึ่งใน ค.ศ. 1842 ศาลในประเทศอังกฤษมีการตัดสินคดีแรกที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดของผู้ขายด้วยการนำเอาหลักตามกฎหมายละเมิดดังกล่าวมาปรับใช้กรณีความเสียหายเป็นผลมาจากผลิตภัณฑ์ คือ คดีระหว่าง Winterbottom v. Wright¹⁹ ที่เหยื่อได้รับบาดเจ็บจากความประมาทของผู้ขายในความชำรุดบกพร่องของสินค้า เป็นเหตุให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อผู้บาดเจ็บ แม้จะไม่มี ความผูกพันทางสัญญาต่อกันก็ตาม โดยผู้พิพากษา

¹⁶ David G. Owen "The Evolution of Products Liability Law." *The Review of Litigation* 26 no 4 955-89 Symposium 2007. Page 3

¹⁷ Gardiner v. Gray, (1815) 171 Eng. Rep. 46, 47 (N.P.)

¹⁸ David G. Owen "The Evolution of Products Liability Law." *The Review of Litigation* 26 no 4 955-89 Symposium 2007. Page 3

¹⁹ Winterbottom v. Wright, (1842) 152 Eng. Rep. 420 (Ex)

Lord Abinger, C.B. ได้ตั้งข้อสังเกตในเรื่องนี้ว่า การเรียกร้องของเหยื่อผู้ได้รับบาดเจ็บจะไม่สามารถดำเนินการตามข้อเรียกร้องได้ หากมีการจำกัดขอบเขตของการดำเนินคดีที่จะให้เป็นเรื่องของสัญญาไว้เช่นนี้ มันช่างเป็นเรื่องที่แปลกและเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นกว่าเหตุ เราสามารถมองเห็นปัญหาที่ตามมาจำนวนไม่น้อย²⁰

ค.ศ.1893 ประเทศอังกฤษจึงได้มีการนำหลักผู้ขายต้องระวังไปบัญญัติไว้ในกฎหมายซื้อขายหรือกฎหมาย Sale of Goods Act of 1893 จนกระทั่งในปี 1932 ประเทศอังกฤษได้ยกเลิกหลักความผูกพันทางสัญญา (Privity of contract) เปลี่ยนไปใช้หลักกฎหมายละเมิดในเรื่องความประมาทเลินเล่อในที่สุด ซึ่งคดีที่มีชื่อเสียงในการเรียกร้องความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยใช้หลักของความประมาท (Negligence) คือ คดี Donoghue v. Stevenson²¹ นั่นเอง

1.1.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (Consumer Protection Act 1987)

ศตวรรษที่ 1987 รัฐสภาของประเทศอังกฤษได้ออกพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค คือ Consumer Protection Act 1987²² เพื่อใช้บังคับในกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความไม่ปลอดภัย ซึ่งเป็นแก้ไขพระราชบัญญัติความไม่ปลอดภัยของผู้บริโภค ค.ศ. 1978 (Consumer Safety Act 1978)²³ และพระราชบัญญัติความไม่ปลอดภัยของผู้บริโภค (แก้ไข) ค.ศ. 1986 (Consumer Safety (Amendment) Act 1986)²⁴ ที่มีอยู่แล้วโดยในส่วนของความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ได้มีการบัญญัติไว้ในส่วนที่ 1 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

1) ผู้ต้องรับผิดชอบ

ผู้ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มาตรา 1 ให้ผู้ต้องรับผิดชอบอยู่ในความหมายของคำว่า “ผู้ผลิต” (Producer)²⁵ โดยคำนิยามของผู้ผลิตให้หมายความถึง

- (1) บุคคลซึ่งเป็นผู้ผลิตสินค้า²⁶

²⁰ Ibid.

²¹ Donoghue v. Stevenson, (1932) A.C. 562 (H.L)

²² Wikipedia “Consumer Protection Act 1987” October 10, 2011 From http://en.wikipedia.org/wiki/Consumer_Protection_Act_1987.

²³ The National Archives “Consumer Protection Act 1987” October 2, 2012 From www.legislation.gov.uk/ukpga/1987/43.

²⁴ Ibid.

²⁵ Consumer Protection Act 1987; section 1(2)

(2) บุคคลที่แสดงชื่อของตนเองลงบนสินค้าหรือใช้เครื่องหมายทางการค้าหรือที่มีลักษณะเฉพาะใดๆ เกี่ยวกับสินค้าอันแสดงว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้า²⁷

(3) สินค้าที่ไม่ปรากฏชื่อผู้ผลิต ผู้นำเข้า หรือลักษณะสำคัญใดๆ เกี่ยวกับความสัมพันธ์ในกระบวนการผลิต ผู้ดำเนินการในกระบวนการจำหน่ายต้องเป็นผู้ต้องรับผิดชอบ²⁸

ความรับผิดชอบของผู้ผลิตบัญญัติไว้ในมาตรา 2 โดยผู้ผลิตหรือผู้ที่ถือว่าเป็นผู้ผลิตตามบทนิยามในมาตรา 1 จะต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคต่อเมื่อ

(1) เป็นผู้ผลิตสินค้า

(2) เป็นผู้ที่แสดงชื่อของตนเองลงบนผลิตภัณฑ์หรือใช้เครื่องหมายการค้าหรือเครื่องหมายที่มีลักษณะเฉพาะอื่นใดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นั้น แสดงตนว่าเป็นผู้ผลิตสินค้านั้น

(3) เป็นผู้นำเข้าสินค้านั้นเข้ามาจำหน่ายในประเทศสมาชิกของกลุ่มสหภาพยุโรปจากประเทศนอกสหภาพยุโรป เพื่อวัตถุประสงค์ทางการค้าของตนในการที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้แก่บุคคลอื่น

(4) ผู้ขายสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหาย จะต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายต่อเมื่อผู้เสียหายร้องขอให้เปิดเผยชื่อบุคคลตาม (1) ถึง (3) ข้างต้น โดยการร้องขอได้กระทำการภายในเวลาอันสมควรภายหลังจากความเสียหายได้เกิดขึ้น และผู้ขายละเลยไม่กระทำตามการร้องขอดังกล่าวหรือไม่แจ้งให้ทราบถึงบุคคลตาม (1) ถึง (3) ข้างต้น ภายในระยะเวลาอันสมควรหลังจากได้รับการร้องขอให้เปิดเผยชื่อของผู้เสียหาย²⁹

(5) ผู้ซึ่งเป็นผู้จำหน่ายส่วนประกอบใดๆ ไม่ว่าจะเป็นส่วนหรือวัตถุดิบอื่นใด จะไม่ต้องรับผิดชอบตามกฎหมายนี้ ถ้าหากพิสูจน์ได้ว่าเขาเป็นเพียงผู้จัดหาผลิตภัณฑ์ซึ่งเป็นส่วนประกอบเท่านั้น³⁰

ในกรณีที่มีบุคคลผู้ต้องรับผิดชอบหลายรายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค มาตรา 2(5) กำหนดให้บุคคลเหล่านั้นต้องร่วมกันหรือแทนกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย³¹ ด้วย

2) ผู้เสียหาย

²⁶ Consumer Protection Act 1987; section 1(2)(a)

²⁷ Consumer Protection Act 1987; section 1(2)(b)

²⁸ Consumer Protection Act 1987; section 1(2)(c)

²⁹ Consumer Protection Act 1987; section 2(3)

³⁰ Consumer Protection Act 1987; section 1(3)

³¹ Consumer Protection Act 1987; section 2(5)

ผู้ที่ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 แบ่งออกเป็น 2 กรณี กล่าวคือ ผู้เสียหายโดยตรง ได้แก่ ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินจากผลิตภัณฑ์โดยตรง ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 5(1) เช่น ผู้ซื้อสินค้า ผู้ใช้สินค้าหรือผู้ที่อยู่ใกล้เคียงกับสินค้าและได้รับความเสียหาย (Bystanders)³² และอีกกรณีหนึ่งเป็นผู้เสียหายโดยอ้อม คือ ผู้ที่อยู่ในความอุปการะและญาติ ตามพระราชบัญญัติอุบัติเหตุร้ายแรง ค.ศ.1976 (Fatal Accidents Act 1976)³³ ของผู้ได้รับความเสียหายจากการบริโภคสินค้าให้ได้รับการคุ้มครองด้วย

3) สินค้า

สินค้า (Product) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษบัญญัติไว้ในมาตรา 1(2) สินค้าใดๆ รวมถึงกระแสไฟฟ้า³⁴ และชิ้นส่วนต่างๆ ของสินค้าตลอดไปจนถึงวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตสินค้าด้วย³⁵ ซึ่งจะทำให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายต้องรับผิดชอบ ส่วนสัตว์ป่า (Game) หรือผลิตผลทางการเกษตร (Agricultural product) ที่ไม่ผ่านกระบวนการแปรรูปทางอุตสาหกรรม³⁶ รวมตลอดถึงสินค้าที่ไม่ใช่สังหาริมทรัพย์ เช่น บ้านหรือที่ดิน ยกเว้น สัมภาระที่ใช้ในการก่อสร้าง³⁷ ไม่ถือว่าเป็นสินค้าตามความหมายแห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 นี้

4) ความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยในสินค้า

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มาตรา 3 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “ความไม่ปลอดภัย” (Defect) หมายถึง สินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องขาดความปลอดภัยอันพึงคาดหมายได้โดยบุคคลทั่วไป ซึ่งหมายความรวมถึงความปลอดภัยในชิ้นส่วนที่ใช้ในการผลิตหรือประกอบเป็นสินค้าชิ้นสุดท้าย ที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน ชีวิต หรือร่างกาย³⁸ สำหรับ

³² อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 2547 หน้า 152

³³ Consumer Protection Act 1987; section 1(2)

³⁴ Ibid.

³⁵ Consumer Protection Act 1987; section 1(3)

³⁶ Consumer Protection Act 1987; section 2(4)

³⁷ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 122

³⁸ Consumer Protection Act 1987; section 3(1)

การพิจารณาความไม่ปลอดภัยในสิ่งที่คนทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังในความปลอดภัยจากสินค้า จะต้องคำนึงถึงสภาวะแวดล้อม รวมถึง

(1) ลักษณะและวัตถุประสงค์ในการนำผลิตภัณฑ์ออกวางสู่ท้องตลาด ของผลิตภัณฑ์ที่นำออกสู่ท้องตลาด เช่น การบรรจุ การใช้เครื่องหมายและคำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับ ผลิตภัณฑ์ หรือการคำเตือนเกี่ยวกับการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำในสิ่งที่มีอยู่หรือเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์

(2) สิ่งใดก็ตามที่มีเหตุผลอันสมควรคาดหวังได้ว่าควรจะต้องมีหรือเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น และ

(3) ช่วงเวลาที่ผลิตภัณฑ์นั้นถูกนำออกจำหน่ายโดยผู้ผลิตไปยังบุคคลอื่น³⁹

ในส่วนนี้จะอธิบายโดยละเอียดในบทที่ 3 ต่อไป

5) ความเสียหาย

ความเสียหาย (Damage) พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มาตรา 5(1) ให้คำนิยามไว้ว่า หมายถึง บุคคลผู้ได้รับอันตรายแก่ร่างกายหรือชีวิต รวมตลอดถึงความเสียหายต่อทรัพย์สินใดๆ (รวมถึงที่ดิน) ด้วย⁴⁰ ยกเว้นความเสียหายที่เกิดขึ้นกับตัวสินค้าที่ก่อให้เกิด ความเสียหายหรือเป็นความชำรุดบกพร่องของตัวสินค้าเอง ซึ่งมาตรา 5(2) ได้บัญญัติยกเว้นไว้ไม่ต้องรับผิดชอบแต่ประการใด

ค่าเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย นอกจากค่าเสียหายที่คำนวณเป็นตัวเงินได้แล้ว ศาลประเทศอังกฤษมีแนวทางปฏิบัติว่าผู้เสียหายสามารถเรียกค่าสินไหมทดแทนสำหรับความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น ความเจ็บปวด ความทุกข์ทรมาน และความเสียหายในอนาคต เช่น การขาดประโยชน์ในการทำมาหาได้ในอนาคต การสูญเสียความสามารถในการประกอบอาชีพ⁴¹ เป็นต้น

สำหรับค่าเสียหายเชิงลงโทษ (Punitive damage) ที่บังคับให้ผู้ผลิตหรือจำหน่ายต้องรับผิดชอบที่มีเจตนามุ่งแสวงหาผลกำไรเกินควร ละเลยการกระทำใดๆ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่บริโภค ซึ่งถือเป็นค่าเสียหายกรณีพิเศษที่กฎหมายบังคับให้จำเลยชดใช้ค่าเสียหาย

³⁹ Consumer protection act 1987 section 3

⁴⁰ Consumer Protection Act 1987; section 5(1)

⁴¹ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 155

เชิงลงโทษแก่โจทก์ โดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มาตรา 5(4) ให้ศาลกำหนดค่าเสียหายเชิงลงโทษแก่โจทก์ได้ไม่เกิน 275 ปอนด์

6) ข้อยกเว้นความรับผิด

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 ของประเทศอังกฤษได้มีข้อบัญญัติยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตไว้ในมาตรา 4 ซึ่งผู้ผลิตจะต้องแสดงให้ศาลเห็นว่า

(1) ความไม่ปลอดภัยเป็นผลมาจากการปฏิบัติตามบทบังคับของกฎหมายหรือภายใต้ข้อกำหนดของสังคม⁴²

(2) คนที่ถูกดำเนินคดีไม่ได้เป็นผู้นำสินค้าออกจำหน่ายในท้องตลาด⁴³

(3) การจำหน่ายของจำเลยเข้าเงื่อนไขต่อไปนี้

ก. การนำสินค้าออกจำหน่ายไปยังบุคคลอื่นไม่ได้ไปในทางธุรกิจของเขา⁴⁴

ข. การกระทำตามมาตรา 2(2) ไม่ได้เป็นไปเพื่อหวังประโยชน์ในผลกำไร⁴⁵

(4) ความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นไม่ได้มีอยู่ในขณะที่นำสินค้าออกสู่ท้องตลาด⁴⁶

(5) สถานะหรือระดับความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (State of scientific and technical knowledge) ในขณะที่น่าสินค้าออกสู่ท้องตลาด ยังไม่เคยคาดหมายได้ว่าผู้ผลิตสินค้าชนิดเดียวกันนั้นจะตรวจพบความชำรุดบกพร่องดังกล่าว หากความไม่ปลอดภัยนั้นมีอยู่ในขณะที่สินค้าอยู่ในความควบคุมของเขา⁴⁷

(6) ถ้าข้อบกพร่องนั้น

⁴² Consumer Protection Act 1987; section 4(1)(a)

⁴³ Consumer Protection Act 1987; section 4(1)(b)

⁴⁴ Consumer Protection Act 1987; section 4(1)(c)(i)

⁴⁵ Consumer Protection Act 1987; section 4(1)(c)(ii)

⁴⁶ Consumer Protection Act 1987; section 4(1)(d)

⁴⁷ Consumer Protection Act 1987; section 4(1)(e)

ก. กรณีของผู้ผลิตชิ้นส่วนหรือส่วนประกอบของสินค้าที่ประกอบเป็นสินค้าขั้นสุดท้าย และ

ข. ผู้ผลิตชิ้นส่วนหรือส่วนประกอบไม่ต้องรับผิดชอบหากพิสูจน์ได้ว่าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดขึ้นเนื่องจากการออกแบบของผู้ผลิตขั้นสุดท้ายหรือเป็นเพราะคำสั่งที่ให้ไว้ของผู้ผลิตขั้นสุดท้าย⁴⁸

1.2 วิวัฒนาการ แนวคิด และทฤษฎีของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศสหรัฐอเมริกา

กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาถือว่ามีวิวัฒนาการที่ดีที่สุดและมีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังเป็นแนวทางที่ประเทศต่างๆ นำไปบัญญัติเป็นกฎหมายของประเทศตนอีกด้วย

วิวัฒนาการของหลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาแยกอธิบายได้ ดังนี้

1) *หลักผู้ซื้อต้องระวัง ความผูกพันทางสัญญา และหลักการรับประกัน (Caveat Emptor, Privity of contract and Warranty)*

กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ในประเทศสหรัฐอเมริกามีพัฒนาการอย่างช้าๆ โดยตั้งแต่เริ่มต้นก่อตั้งประเทศสหรัฐอเมริกา ระบบศาลของประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษมาใช้บังคับ เพื่อเป็นการแสดงถึงความจงรักภักดีต่อประเทศอังกฤษเพราะชาวอังกฤษได้อพยพไปอยู่ที่ประเทศอเมริกาเป็นส่วนใหญ่ โดยมีการยึดหลักกฎหมายที่สำคัญของประเทศอังกฤษมาใช้ในการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งหลักที่สำคัญและมีประสิทธิภาพที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดของผู้ขาย คือ หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat emptor) และหลักความผูกพันทางสัญญา (Privity of contract) มาใช้บังคับกับหลักการซื้อขายสินค้าในขณะนั้น

ต่อมาในปี ค.ศ. 1804 ได้เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าจากการใช้หลักผู้ซื้อต้องระวัง โดยนักวิชาการชื่อ Chancellor Kent แห่งรัฐนิวยอร์ก ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นทางการที่สำคัญว่า หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat emptor) ไม่ได้นำไปปรับใช้ในความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์เฉพาะที่มีความบกพร่องปรากฏชัดแต่เพียงอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังนำไปใช้กับบางสิ่งๆ ที่ความบกพร่องไม่ปรากฏชัดอีกด้วย เห็นได้จากคดีระหว่าง Seixas v. Woods⁴⁹ จนกระทั่งศตวรรษที่ 19 ศาลมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มที่จะมี

⁴⁸ Consumer Protection Act 1987; section 4(1)(f)

⁴⁹ Seixas v. Woods, 2 Cai. 48 (N.Y. Sup. Ct. 1804).

การยกเลิกหลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat emptor) บ้างแล้ว และเริ่มมีการนำหลักผู้ขายต้องระวังหรือหลัก Venditor emptor และหลักการรับประกันคุณภาพโดยปริยาย (Implied warranty) มาบังคับใช้แทน ซึ่งในภาวะเศรษฐกิจและการค้าขณะนั้น ผู้ผลิต (Manufacture) เริ่มมีมากขึ้นและมีการมอบหมายให้ผู้ค้าปลีกเป็นผู้จัดจำหน่ายสินค้าให้แก่บุคคลที่ 3 ทำให้ผู้บริโภคทั่วไปเริ่มจะมีความสัมพันธ์ทางสัญญาเฉพาะกับผู้ค้าปลีกเท่านั้น ดังนั้น ในช่วงปลายทศวรรษที่ 1800 จนถึงศตวรรษที่ 1900 ในการฟ้องผู้ผลิตในความเสียหายจากผลิตภัณฑ์จึงสามารถฟ้องได้โดยไม่ต้องมีความผูกพันทางสัญญาต่อกัน หรือไม่ต้องอาศัยหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of contract) มีการนำหลักความรับผิดโดยประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตมาใช้บังคับแทนในกรณีดังกล่าว นอกจากนี้ประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำหลักความรับผิดของผู้ขายดังกล่าวมารวบรวมเป็น The Uniform Sale Act of 1906 โดยระบุไว้ในมาตรา 2 กรณีที่ผู้ซื้อสินค้าจากผู้ขายตามที่ถูกขายได้อธิบายเสนอขายสินค้านั้น (ไม่ว่าผู้ขายจะเป็นผู้ปลูกหรือผู้ผลิตหรือไม่ก็ตาม) ให้ถือว่าสินค้านั้นมีการรับประกันคุณภาพ ซึ่ง The Uniform Sale Act of 1906 ซึ่งได้ออกบังคับใช้ภายหลังจากที่ประเทศอังกฤษได้ประกาศใช้ The English Sale of Goods Act of 1893 แล้ว

ต่อมา ปี ค.ศ. 1950 ศาลได้ปฏิเสธการยกข้อต่อสู้โดยอาศัยความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of contract) จากผู้ขายปลีกหรือผู้จำหน่ายต่อจากผู้ผลิตอีกทอดหนึ่งอย่างชัดเจน และมีการปรับใช้หลักการรับประกันคุณภาพโดยปริยายที่ได้เริ่มต้นจากผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารของมนุษย์ ไปสู่อาหารของสัตว์ รวมตลอดไปถึงผลิตภัณฑ์ที่ใช้เกี่ยวกับร่างกาย เช่น สบู่ ยาสีฟัน หรือเครื่องสำอาง เป็นต้น

จนกระทั่งปลายทศวรรษที่ 1950 จนถึงต้นทศวรรษที่ 1960 หลักการรับประกันคุณภาพโดยปริยายเริ่มขยายการใช้ไปในศาลมลรัฐของประเทศอเมริกาอย่างรวดเร็ว โดยมีการนำไปปรับใช้กับสินค้าคงทน (Durable goods)⁵⁰ กรณีที่มีชื่อเสียงซึ่งในต้นปี 1960 ศาลฎีกาแห่งรัฐนิวเจอร์ซีย์ ตัดสินคดี Henningsen v. Bloomfield Motors, Inc.,⁵¹ ซึ่งมีข้อเท็จจริงว่าโจทก์หลายคน ได้ซื้อรถยนต์จากร้านขายรถยนต์ และรถยนต์นั้นได้ผลิตจากโรงงานของจำเลย เมื่อโจทก์นำไปใช้งานแล้วปรากฏว่าเกิดการหักเหไม่สามารถควบคุมทิศทางของรถยนต์ได้ เพราะสาเหตุจากความบกพร่องในการผลิตรถยนต์ของจำเลย ศาลชั้นต้นได้ตัดสินให้จำเลยรับผิดในความประมาทดังกล่าว โดยผู้พิพากษาชื่อ Francis แห่งศาลฎีกาแห่งรัฐนิวเจอร์ซีย์ ได้ให้คำอธิบายว่า การรับประกันที่มีอยู่อย่างชัดเจนนั้น ถือว่าเป็นการรับประกันที่จำกัดเฉพาะการเปลี่ยนอะไหล่หรืออุปกรณ์ชิ้นส่วนของรถยนต์

⁵⁰ David G. Owen "The Evolution of Products Liability Law." P. 4.

⁵¹ Henningsen v. Bloomfield Motors, Inc., 161 A.2d 69 (N.J. 1960)

ไม่รวมไปถึงการรับประกันโดยปริยายในสมรรถนะของรถยนต์ ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่ยุติธรรมในอำนาจการต่อรองระหว่างจำเลยผู้ผลิตกับโจทก์ผู้ซื้อรถยนต์เพื่อการอุปโภค หลักความสัมพันธ์ทางสัญญาที่กำหนดให้ผูกพันเฉพาะคู่สัญญาจึงไม่อาจนำมาใช้อย่างเคร่งครัดได้ภายใต้ระบบการตลาดสมัยใหม่ เมื่อจำเลยผลิตรถยนต์ออกวางในท้องตลาดใหม่ มีการโฆษณาชื่อของสินค้า ดังนั้น โจทก์ซึ่งเป็นประชาชนในสังคม จึงมีเหตุอันควรคาดได้ว่าจะใช้รถยนต์ดังกล่าวได้อย่างปลอดภัยที่สุด ศาลฎีกาแห่งรัฐนิวเจอร์ซีย์จึงได้มีคำตัดสินพิพากษาขึ้นตามศาลชั้นต้นให้จำเลยต้องรับผิดชอบต่อโจทก์

2) หลักความสัมพันธ์ทางสัญญาและความประมาท (*Privity of contract and Negligence*)

เมื่อทศวรรษที่ 1800 ก่อนที่จะเกิดคดี *Winterbottom v. Wright* ในประเทศอังกฤษ ซึ่งขณะนั้นประเทศสหรัฐอเมริกาใช้หลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (*Privity of contract*) ที่ได้ยืมมาจากประเทศอังกฤษใช้เป็นหลักในการพิจารณาตัดสินคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้า แต่เมื่อนำมาใช้ในการผลิตสินค้าและหน้าที่ในการค้าปลีกมีการแยกออกจากกัน ผู้ผลิตอาจไม่มีความสัมพันธ์ใดๆ กับผู้ซื้อแต่มีความสัมพันธ์กับผู้ค้าปลีกเท่านั้น ถือเป็นอุปสรรคอย่างยิ่ง สำหรับการเยียวยาความเสียหายของผู้บริโภคที่ได้รับบาดเจ็บจากการใช้ผลิตภัณฑ์ที่มีความไม่ปลอดภัย เพราะเมื่อใดที่มีการฟ้องร้องผู้ผลิตสินค้าให้รับผิดชอบในความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่ผลิตขึ้นมาและทำให้ผู้ใช้เกิดอันตรายขึ้น ผู้ผลิตมักจะโต้แย้งหรือยกข้อต่อสู้เรื่องความสัมพันธ์ทางสัญญากับผู้ใช้หรือผู้ซื้อสินค้ามาตลอด ก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมจากการใช้หลักความสัมพันธ์ทางสัญญาเป็นอย่างมาก จนกระทั่งเมื่อปี ค.ศ. 1913 ศาลฎีกาแห่งมลรัฐอูชิงตัน ได้พิพากษาคดี *Mazetti v. Armour & Co.*,⁵² ได้นำหลักการรับประกันคุณภาพของผู้ผลิตอาหารที่ขายให้แก่ผู้ค้าปลีกจะต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคในอันตรายที่เกิดขึ้นจากอาหารที่ผลิต โดยมีความเห็นว่า ผู้ผลิตอาหารได้ให้การรับประกันคุณภาพของอาหารต่อผู้ซื้อแต่ละรายว่าอาหารที่ตนผลิตนั้นอยู่ในสภาพที่เหมาะสมแก่การจำหน่ายไม่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค แม้ว่าผู้ผลิตจะไม่มี ความผูกพันทางสัญญากับผู้บริโภคก็ตาม เพราะได้มีการซื้อเนื้อผ่านผู้ขายรายย่อยอันเป็นการยกเว้นหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา ผู้ซื้อที่ได้รับอันตรายจากผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตจึงฟ้องผู้ผลิตได้

ปี ค.ศ. 1916 ศาลฎีกาแห่งมลรัฐนิวเจอร์ซีย์ มีการตัดสินคดี *Macpherson v. Buick Motor Co.*,⁵³ ซึ่งถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายสินค้าที่ไม่ปลอดภัยสมัยใหม่⁵⁴ โดยโจทก์ได้ซื้อรถยนต์คันหนึ่งจากตัวแทนจำหน่ายรถยนต์ในประเทศซึ่ง

⁵² *Mazetti v. Armour & Co.*, 135 P. 633 (1913)

⁵³ *Macpherson v. Buick Motor Co.*, 111 N.E. 1050 (N.Y. 1916)

⁵⁴ David G. Owen "The Evolution of Products Liability Law." P.3.

รถยนต์คันดังกล่าวผลิตโดยบริษัทจ่าเลย เมื่อระหว่างปลายเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1911 ขณะที่โจทก์กำลังขับรถยนต์กำลังนำเพื่อนบ้านไปส่งโรงพยาบาลนั้น ปรากฏว่าล้อหลังรถยนต์ของเขาเกิดแตกขึ้น ทำให้เขาไม่สามารถบังคับได้และตกลงไปในลำคลองทำให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บ แต่เนื่องจากตัวแทนจำหน่ายที่จำหน่ายรถยนต์ให้โจทก์ไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะจ่ายค่าเสียหายแก่โจทก์ได้ ทนายความของโจทก์จึงตัดสินใจฟ้องบริษัทจ่าเลยซึ่งเป็นผู้ผลิต ให้รับผิดชอบละเมิดโดยการกระทำประมาทเลินเล่อในการผลิต ซึ่งบริษัทจ่าเลยให้การต่อสู้ตามหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of contract) แต่ศาลได้ตัดสินให้โจทก์ชนะคดีและให้จ่าเลยรับผิดชอบต่อโจทก์ ซึ่งหลักในคำพิพากษาคดี Macpherson ถือได้ว่าเป็นการวางข้อกำหนดแนวบรรทัดฐานที่ผู้บริโภคสามารถเรียกร้องให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในความประมาทเลินเล่อได้ โดยผู้ฟ้องคดีไม่จำเป็นต้องมีความผูกพันทางสัญญาใดๆ กับผู้ผลิตและผู้ผลิตก็ต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคในความเสียหายนั้นจะเกิดจากความผิดพลาดหรือความบกพร่องของผู้ผลิตชิ้นส่วนอุปกรณ์ที่นำมาเป็นส่วนประกอบของสินค้าด้วย แม้ความบกพร่องจะไม่ได้เกิดจากการผลิตของผู้ผลิตสินค้าโดยตรงก็ตาม กล่าวคือ ไม่นำหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity contract) มาปรับใช้บังคับกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ แต่เป็นการฟ้องคดีในมูลคดีละเมิดเพราะเหตุความประมาทเลินเล่อ⁵⁵

ช่วงปลายทศวรรษที่ 19 ต่อเนื่องถึงต้นศตวรรษที่ 20 ผู้บริโภคมีการฟ้องผู้ผลิตในประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างแพร่หลาย จึงจำเป็นต้องทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อปกป้องการพัฒนาทางอุตสาหกรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยวางแนวบรรทัดฐานให้ผู้บริโภคฟ้องผู้ผลิตให้รับผิดชอบความประมาทจากการผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายเท่านั้นและจะไม่ยึดหลักความผูกพันทางสัญญาระหว่างกันแต่อย่างใด ส่วนความรับผิดที่คู่สัญญามีความผูกพันทางสัญญาต่อกันให้ยึดหลักความในเรื่องความผูกพันตามสัญญามีผลเฉพาะคู่สัญญา ผู้ฟ้องคดีต้องนำสืบถึงความผูกพันตามสัญญากับตนก่อนจึงจะฟ้องให้จ่าเลยรับผิดชอบได้ แต่อย่างไรก็ดี ช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ศาลก็สร้างข้อยกเว้นของหลักสัญญามีผลผูกพันเฉพาะคู่สัญญาสำหรับผลิตภัณฑ์ที่อันตรายต่อความปลอดภัยของชีวิตมนุษย์ เช่น ยาพิษ ยา ปืน ระเบิด และอาหาร เป็นต้น⁵⁶

3) หลักความรับผิด โดยเคร่งครัดในผลิตภัณฑ์ (Strict products liability)

ภายหลังจากมีการตัดสินคดี MacPherson ที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว ทำให้ในเวลาต่อมาศาลมลรัฐต่างๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้นำหลักในคดี Macpherson ไปใช้เป็นบรรทัด

⁵⁵ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร 2554 หน้า 15

⁵⁶ เรื่องเดียวกัน. หน้า 13

ฐานในการพิพากษาคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งในปี ค.ศ.1944 ศาลฎีกาแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้มีการตัดสินคดี Escola v. Coca Cola Bottling Co.,⁵⁷ ที่โจทก์เป็นพนักงานบริการของภัตตาคารแห่งหนึ่ง มีหน้าที่การทำงานนอกจากต้องทำงานให้บริการลูกค้าแล้ว โจทก์ยังมีหน้าที่ต้องนำเครื่องดื่มไปแช่ตู้เย็นอีกด้วย โดยในวันเกิดเหตุขณะที่โจทก์กำลังหยิบขวดน้ำอัดลม ยี่ห้อ โคคา โคล่า ที่จำหน่ายเป็นผู้ผลิตใส่ตู้เย็น แต่เกิดอุบัติเหตุขึ้นจากขวดน้ำอัดลมที่โจทก์กำลังถืออยู่เกิดระเบิดใส่มือ ทำให้ได้รับบาดเจ็บและสูญเสียความสามารถในการใช้มือข้างนั้น โจทก์จึงนำคดีมาฟ้องจำหน่ายในความประมาทเลินเล่อในการขายเครื่องดื่มที่บรรจุก๊าซมากเกินไปหรือโดยเหตุที่มีความไม่ปลอดภัยและอาจจะระเบิดได้ คณะลูกขุนตัดสินให้โจทก์ชนะคดี โดยผู้พิพากษา Gibson เขียนคำพิพากษาโดยมีสาระสำคัญ คือ “ขวดน้ำอัดลมดังกล่าวถูกอัดก๊าซเข้าไปภายใต้แรงดันและการอัดก๊าซดังกล่าวอยู่ภายใต้การควบคุมของจำเลยผู้เดียว ดังนั้น การอัดก๊าซที่มากเกินไปนั้นจึงเกิดจากความประมาทของจำเลย ภายใต้หลัก Res ipsa loquitur (The thing speaks for itself)⁵⁸ และผู้พิพากษา Roger Traynor ได้ทำความเห็นพ้อง (Concurring opinion)⁵⁹ และให้เหตุผลว่า แม้ผู้เสียหายจะไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of contract) ใดๆ กับผู้ผลิตสินค้าก็ตาม ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหาย เนื่องจากตัวสินค้าของผู้ผลิตไม่มีความปลอดภัยที่ก่อให้เกิดอุบัติเหตุทำให้ผู้เสียหายได้รับอันตราย เพราะผู้ผลิตมีความประมาทเลินเล่อในกระบวนการผลิตสินค้า (Manufacturing process) หรือในการตรวจสอบชิ้นส่วนที่ผู้ผลิตอื่นขายให้และถึงแม้ว่าผู้ผลิตสินค้าจะไม่ประมาทเลินเล่อในกระบวนการผลิตหรือในการตรวจสอบชิ้นส่วนเลยก็ตาม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสาธารณะ (Public policy)⁶⁰ กรณีเช่นนี้ จึงควรจะต้องกำหนดให้ผู้ผลิตรับผิดชอบต่อการผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตและสุขภาพ อันเกิดจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่ออกวางในท้องตลาด ดังนั้น คดี Escola จึงถือว่าเป็นคดีที่จุด

⁵⁷ Escola v. Coca Cola Bottling Co., 150 P.2d 436 (Cal. 1944)

⁵⁸ หลัก Res ipsa loquitur (The thing speaks for itself) คือ การสันนิษฐาน (Presumed) ว่าเขาเป็นผู้ประมาทเลินเล่อ หากเขามีหน้าที่ควบคุมเป็นพิเศษ(exclusive control) ในสิ่งที่เป็สาเหตุให้เกิดอุบัติเหตุ แม้ว่าหลักฐานใดๆ ที่แสดงว่าเขากระทำโดยประมาทจะมีหรือไม่ก็ตาม ที่มาเวปไซด์

<http://dictionary.law.com/Default.aspx?selected=1823> สืบค้นวันที่ 2 พฤศจิกายน 2554

⁵⁹ Escola v. Coca Cola Bottling Co., 150 P.2d 436 (Cal. 1944)

⁶⁰ Ibid.

ประกายในการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) มาใช้ในการกำหนดความรับผิดของผู้ผลิตในผลิตภัณฑ์⁶¹ ที่ผลิตขึ้นมาและก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค

ต่อมาใน ค.ศ.1963 ศาลฎีกาแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ได้ตัดสินคดีที่มีชื่อเสียงอีกคดีหนึ่ง คือ คดีระหว่าง Greenman v. Yuba Power Products, Inc.⁶² โดยคดีนี้ โจทก์เป็นเพียงผู้ใช้ชุดอุปกรณ์เครื่องมือ (Combination power tool) ที่ภรรยาของโจทก์มอบให้แก่โจทก์เป็นของขวัญและโจทก์ได้รับบาดเจ็บจากการใช้เครื่องมือดังกล่าว ซึ่งศาลที่พิจารณาคดีได้วางหลักเกณฑ์ที่สำคัญเกี่ยวกับการฟ้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ กล่าวคือ โจทก์ไม่จำเป็นต้องมีความผูกพันทางสัญญา (Privity of contract) กับผู้ผลิตและไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ว่าผู้ผลิตกระทำการใดอันเป็นการประมาท โดยโจทก์เพียงนำสืบให้ศาลเห็นว่าความเสียหายเกิดจากสินค้าของผู้ผลิตเท่านั้น⁶³ ผู้พิพากษา Roger Traynor ซึ่งเป็นผู้ที่ได้ตัดสินคดี Escola⁶⁴ เมื่อปี ค.ศ. 1944 ได้เข้าเป็นผู้พิพากษาคัดสินคดีนี้ด้วย โดยได้ตัดสินและเสนอแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดโดยเคร่งครัด ในคดี Greenman ถือเป็นการสร้างหลักกฎหมายที่สำคัญ คือ ในคดีนี้ไม่ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของการรับประกันสินค้าโดยชัดแจ้ง (Express warranty) แต่เป็นคดีเกี่ยวกับความรับผิดโดยเคร่งครัดในกฎหมายละเมิด (Strict liable in tort) ซึ่งในกรณีที่สินค้าที่บริษัทได้ผลิตแล้วนำออกวางจำหน่ายในท้องตลาด โดยคาดเห็นได้ว่าสินค้านั้นจะถูกใช้โดยไม่ตรวจสอบว่าปลอดภัยหรือไม่ และสินค้านั้นได้ก่อให้เกิดอันตรายขึ้นในภายหลัง⁶⁵

หลักความรับผิด โดยเคร่งครัดที่ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในสินค้าประเภทอาหารไปสู่สินค้าที่เกี่ยวข้องกับร่างกายมนุษย์และกระจายไปจนกระทั่งถึงสินค้าประเภทคงทน (Durable products) ซึ่งผู้พิพากษา Traynor อธิบายให้เห็นถึงเหตุผลของการปฏิเสธหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of contract) โดยยอมรับหลักที่ว่า ความรับผิดไม่ได้เป็นไปตามข้อสมมุติในสัญญา แต่เป็นการกำหนดด้วยกฎหมาย (Imposed by law) รวมถึงการปฏิเสธที่จะอนุญาตให้ผู้ผลิตสินค้าจำกัดขอบเขตความรับผิดของตนต่อผลิตภัณฑ์ที่ผลิตที่จะไม่ต้องตกอยู่ภายใต้กฎหมายสัญญารับประกัน

⁶¹ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 16

⁶² Greenman v. Yuba Power Products, Inc. 377 P.2d 897 (Cal. 1963).

⁶³ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 19

⁶⁴ Escola v. Coca Cola Bottling Co., 150 P.2d 436 (Cal. 1944)

⁶⁵ David G. Owen "The Evolution of Products Liability Law." P.23.

(The law of contract warranty) แต่เป็นไปตามหลักกฎหมายความรับผิดโดยเด็ดขาดในกฎหมายละเมิด (The law of strict liability in tort)⁶⁶

4) หลักความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยใน *Restatement (second) of torts*.

ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์ โดยแต่ละ มลรัฐของสหรัฐอเมริกาจะใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์นี้ด้วย ยกเว้นมลรัฐหลุยเซียน่า ซึ่งใช้ระบบกฎหมายแบบซีวิลลอว์ เพราะได้รับอิทธิพลมาจากระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรของประเทศฝรั่งเศส⁶⁷ ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ บ่อเกิดแห่งกฎหมายที่สำคัญมาจากคำพิพากษาของศาลที่ตัดสินคดีภายในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งจะผูกพันศาลในการตัดสินคดีภายหลังให้ต้องยึดหลักในคำพิพากษาของศาลเป็นบรรทัดฐานที่มีอยู่ก่อนหน้าแล้ว เพื่อประกอบการตัดสินคดีที่มีข้อเท็จจริงเดียวกัน

นอกจากคำพิพากษาแล้ว ที่มาของกฎหมายประเทศสหรัฐอเมริกายังมีที่มาจากคำอธิบายกฎหมายหรือเป็นกฎหมายระดับรอง (Secondary authority)⁶⁸ แม้จะไม่มีสถานะเป็นกฎหมายแต่ก็เป็นสิ่งจูงใจให้ผู้ใช้กฎหมายหรือศาลเชื่อถือในความเห็นของกฎหมายนั้นได้ หากศาลได้นำเอาไปประกอบการเขียนคำพิพากษา โดยที่มาของกฎหมายประเภทนี้ ได้แก่ คำราทางกฎหมาย (Treatises) คำอธิบายกฎหมาย (Hornbooks) สารานุกรมกฎหมาย (Legal encyclopedias) คำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง (Restatements) วารสารกฎหมาย (Law Reviews) บันทึกรายกฎหมายอเมริกัน (American Law Reports (A.L.R) แผ่นพับ (Loose leaf Services) คู่มือปฏิบัติ (Practice Guides) และหนังสือแบบฟอร์ม (Forms Books)⁶⁹

สำหรับคำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง หรือ Restatement โดยมีการจัดทำขึ้นครั้งแรกในช่วง ค.ศ. 1933 โดยสภาของสถาบันกฎหมายอเมริกา (American Law Institute (หรือ ALI)) ที่ได้จัดทำคำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง (The Restatement) ขึ้น เพื่อเป็นแนวทางให้ศาลในแต่ละมลรัฐนำไปใช้ประกอบการพิจารณาคดี โดยครั้งแรกมีการจัดทำคำอธิบายกฎหมายบางฉบับเท่านั้น เช่น กฎหมายสัญญา (Contracts) กฎหมายทรัพย์สิน (Property) หรือกฎหมายละเมิด (Torts) เป็นต้น ซึ่งในส่วนการบังคับใช้เกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายจากสินค้าจะมีการนำหลักคำอธิบายในกฎหมายสัญญา (Restatement of Contracts) และหลักคำอธิบายกฎหมายละเมิด

⁶⁶ Ibid.

⁶⁷ มานิตย์ จุมปา ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา สำนักพิมพ์วิญญูชน กรุงเทพฯ 2552 หน้า 31

⁶⁸ เรื่องเดียวกัน. หน้า 49

⁶⁹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 54

(Restatement of Torts) ซึ่ง The Restatement ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำมาเป็นแนวทางบังคับใช้แก่คดีและถูกอ้างอิงในคดีพิพาทเช่นเดียวกับกฎหมายในประเทศที่มีการใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (The Civil Law system) มาตลอด

ต่อมาในปลายทศวรรษที่ 1950 สถาบันกฎหมายแห่งอเมริกา (The American Law Institute) ได้เริ่มพิจารณาแก้ไขคำอธิบายกฎหมาย The Restatement อีกครั้งหนึ่ง โดยเฉพาะเกี่ยวกับการแก้ไขเพิ่มในส่วนของการละเมิดที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดในความประมาทของผู้ขายทรัพย์สินและความรับผิดของผู้ผลิตในกรณีที่เกิดความบกพร่องของสินค้าที่ผลิตก่อให้เกิดอันตรายขึ้น จนกระทั่งภายหลังจากการตัดสินคดี *Greenman v. Yuba Power Products, Inc.*⁷⁰ จึงได้มีการนำหลักเกณฑ์ในคดีของ *Greenman* ที่ได้ตัดสินในปี ค.ศ. 1963 มาเป็นหลักเกณฑ์ในการแก้ไข The Restatement (second) of Torts⁷¹ ซึ่งในปี 1965 สถาบันกฎหมายแห่งอเมริกา ก็ได้ออกเป็น The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A มาเป็นบรรทัดฐานใช้บังคับแก่ความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ มีสาระสำคัญของกฎหมายดังกล่าวต่อไปนี้

ก. บทบัญญัติทั่วไปในมาตรา 402A แห่ง *The Restatement (second) of Torts.*

มาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts ถือเป็นคำอธิบายกฎหมายที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งมีการนำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) มาใช้กับความรับผิดของผู้ผลิตสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ถึงแม้ว่าทั้งสองฝ่ายจะไม่มีความสัมพันธ์กันทางสัญญาหรือไม่มีนิติสัมพันธ์แต่อย่างใดก็ตาม นอกจากนี้ มาตรา 402A ยังถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ยุคใหม่ที่หลายประเทศนำไปต้นแบบในการบัญญัติเป็นกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยภายในประเทศของตน เช่น ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศไทยเราเอง เป็นต้น

หลักเกณฑ์ของมาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts⁷² วางหลักไว้ว่า

⁷⁰ *Greenman v. Yuba Power Products, Inc.* 377 P.2d 897 (Cal. 1963).

⁷¹ David G. Owen "The Evolution of Products Liability Law." P.23.

⁷² The Restatement (second) of Tort, Section 402A. Special liability of seller of product for physical harm to user or consumer.

(1) One who sells any product in a defective condition unreasonably dangerous to the consumer or to his property is subject to liability for physical harm thereby caused to the ultimate user or consumer, or to his property, if

1. บุคคลผู้ขายสินค้าที่อยู่ในสภาพบกพร่องอันอาจก่อให้เกิดอันตรายได้โดยไม่มีเหตุผลอันสมควรกับผู้ซื้อหรือผู้บริโภคหรือทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว หาก

ก. ผู้ขายประกอบอาชีพขายสินค้าดังกล่าว และ

ข. สินค้าดังกล่าวได้ตกถึงมือผู้ซื้อหรือผู้บริโภคโดยไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพในสาระสำคัญจากเวลาที่สินค้านั้นถูกขาย

2. หลักข้างต้นในวรรค 1 ให้นำมาใช้บังคับ แม้ว่า

ก. ผู้ขายได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่แล้วในการผลิตและขายสินค้าดังกล่าว และ

ข. ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคไม่ได้ซื้อหรือทำสัญญาซื้อขายกับผู้ขายก็ตาม”

ข. ผู้ต้องรับผิดชอบและผู้ต้องเสียหาย

มาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts ดังกล่าวได้สร้างกฎเกณฑ์ให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายผลิตภัณฑ์ต้องรับผิดชอบโดยเด็ดขาด (Strict liability) ต่อผู้บริโภค ถึงแม้ว่าผู้ขายจะได้ตรวจสอบดูแลในการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้าของตนเองทั้งหมดเป็นอย่างดีแล้วก็ตาม โดยมาตรา 402A (2)(a) จะทำให้ผู้ผลิตได้รับผลกระทบเป็นอย่างมาก ซึ่งผู้ผลิตจะต้องใช้ความระมัดระวังและป้องกันให้ดีที่สุด เพื่อให้แน่ใจว่าสินค้ามีคุณภาพและความปลอดภัยต่อการบริโภค มิฉะนั้นแล้ว ถ้าเกิดความเสียหายขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย อาจทำให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือผู้ซื้อสินค้าได้ ถึงแม้ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายจะไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการตรวจสอบดูแลการผลิตก็ตาม ดังนั้น หลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาด (Strict liability) จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของ The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ที่มุ่งเน้นไปที่ลักษณะสินค้าของจำเลยเป็นผู้ผลิตและความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ ตลอดถึงการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะส่วนรวมเป็นสำคัญ ต่างจากความรับผิดฐานกระทำโดยประมาทตามกฎหมายละเมิดที่มุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมของจำเลยภายใต้สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายที่อาจคาดหมายได้

ส่วนผู้ต้องเสียหายหรือผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยนั้น มาตรา 402A ซึ่งได้นำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาดมาบังคับใช้กับผู้ผลิต ดังนั้น ผู้เสียหายจึงไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มีนิติสัมพันธ์กับผู้ผลิตหรือผู้ขาย ก็สามารถที่จะฟ้องบังคับผู้ผลิตหรือบุคคลที่อยู่

(a) the seller is engaged in the business of selling such a product ,and

(b) it is expected to and does reach the user or consumer without substantial change in the condition in which it is sold.

ในห่วงโซ่ของการจำหน่ายสินค้าได้ โดยผู้ต้องเสียหายอาจจะเป็นผู้ซื้อ ผู้ใช้ หรือแม้แต่บุคคลที่ไม่ใช่ ทั้งผู้ซื้อหรือผู้ใช้ แต่เป็นเป็นบุคคลที่ได้รับผลกระทบจากผลิตภัณฑ์นั้น

ค. ความไม่ปลอดภัยของสินค้า (Defect)

มาตรา 402A (1) (a) บัญญัติให้ใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) เป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะต้องเป็นสินค้าที่มีสภาพชำรุดบกพร่องเป็นอันตรายเกินสมควร (Defective condition unreasonably dangerous)⁷³ เป็นสำคัญ ซึ่งจะขออธิบายหลักดังกล่าวในบทที่ 3 อย่างละเอียด

ความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภคมีสาเหตุแบ่งออกได้เป็น 3 ประการ คือ⁷⁴

ประการแรก ความไม่ปลอดภัยจากการผลิต (Manufacturing defect) เป็นความบกพร่องที่เกิดจากความไม่ตั้งใจในการผลิตสินค้า มักจะเกิดกับผลิตภัณฑ์เพียงจำนวนน้อยเท่านั้น และส่วนใหญ่จะอยู่ในสภาพที่ชำรุดบกพร่องที่สามารถมองเห็นได้ง่าย เนื่องจากสินค้านั้นจะมีความแตกต่างจากสินค้าชิ้นอื่นที่อยู่ในประเภทเดียวกัน เช่น กรณีของวัตถุแปลกปลอมผสมอยู่ในขวดน้ำอัดลม เป็นต้น

ประการที่สอง ความไม่ปลอดภัยจากความไม่เหมาะสมในการออกแบบ (Design defect) เป็นความชำรุดบกพร่องที่เกิดจากความผิดพลาดจากการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่ทำให้เกิดความเสี่ยงอันตรายหรือความไม่ปลอดภัยขึ้น มักจะใช้กับกรณีที่ผู้ผลิตออกแบบสินค้าที่มีความแตกต่างจากสินค้าทั่วไป เช่น การออกแบบถังน้ำมันรถยนต์ให้อยู่บริเวณกลางตัวรถยนต์ เมื่อเกิดอุบัติเหตุรถยนต์คันอื่นชนท้าย จึงทำให้มีความเสียหายเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

ประการที่สาม ความไม่ปลอดภัยของคำแนะนำหรือการเตือน (Warning defect) เป็นความบกพร่องที่เกิดจากความสาเหตุที่ไม่ให้คำแนะนำหรือการเตือนในสินค้าอย่างเพียงพอ แม้สินค้าจะมีการผลิตหรือการออกแบบที่เหมาะสมมีความปลอดภัย หรือแม้แต่สินค้าที่เป็นอันตรายที่เห็นได้อย่างชัดเจน (Obvious danger) แต่ก็อาจเกิดอันตรายได้บ่อยครั้ง หากสินค้านั้นไม่ได้ให้คำแนะนำหรือข้อเตือนอย่างถูกต้องเหมาะสมในการใช้สินค้าควบคู่ไปกับสินค้านั้น จึงถือว่าเป็นข้อบกพร่องอย่างหนึ่งเช่นกัน เช่น ยาฆ่าแมลงถือว่าเป็นสินค้าอันตรายที่เห็นได้อย่าง

⁷³ The Restatement (second) of Tort ; section 402A (1)

⁷⁴ David A. Fischer, M. G., William Powers, Jr., Joseph Sanders, (2002). Products liability cases and materials Third edition. United States of America, Thomson company. P. 81

ชัดเจน และเป็นที่ยอมรับของทุกคนทั่วไปถึงความอันตรายของมัน ผู้ผลิตจะต้องให้คำแนะนำ วิธีการใช้ ตลอดจนคำเตือน แก่ผู้บริโภคหรือผู้ซื้อควบคู่ไปกับสินค้าด้วย จึงจะพ้นความรับผิดได้

ง. ข้อโต้แย้งความรับผิดของผู้ต้องรับผิด

หลักความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ตาม The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ไม่ได้บัญญัติเหตุโต้แย้งความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายไว้อย่างชัดเจน ขึ้นอยู่กับ การพิจารณาของศาลในแต่ละมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่พิจารณาให้ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบต่อ ผู้บริโภคตามที่ผู้ผลิตโต้แย้งมาในขณะที่พิจารณาคดี ซึ่งพอจะประมวลข้อโต้แย้งความรับผิดได้ ดังต่อไปนี้

(1) ผู้เสียหายสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยเองและใช้สินค้าที่นั้น ทั้งๆ ที่ทราบถึงความไม่ปลอดภัยหรือความชำรุดบกพร่องแล้ว แต่ผู้เสียหายยังสมัครใจรับความเสี่ยงและใช้สินค้าที่นั้นโดยไม่มีเหตุอันสมควร⁷⁵ เช่น

คดี Bruner v. Anheuser – Busch, Inc.⁷⁶ โจทก์เป็นผู้บริโภค เครื่องดื่มประเภทเบียร์ ฟ้องจำเลยผู้ผลิตเบียร์ให้รับผิดในผลกระทบที่เกิดจากการดื่มเบียร์ ทำให้ โจทก์ต้องถูกจำคุก ความสูญเสียของครอบครัว หน้าที่การงานและรายได้ เพราะจำเลยไม่ได้จัดทำคำ เตือนในผลกระทบจากการดื่มเบียร์ดังกล่าวอย่างเพียงพอ ศาลแห่งมลรัฐฟลอริดา มีความเห็นว่า อันตรายจากการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์เป็นอันตรายที่ทราบกันอยู่โดยทั่วไป การที่โจทก์สมัครใจดื่มเบียร์ที่ผลิตโดยจำเลยจึงเป็นการสมัครใจเข้าเสี่ยงภัยหรือยอมรับในความเสียหาย อันตราย ดังกล่าวของโจทก์เอง จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อโจทก์

คดี Bowen v. Cochran⁷⁷ โจทก์ได้รับบาดเจ็บจากการระเบิด ของเตาแก๊สสำหรับปิ้งย่างอาหาร ได้ยื่นฟ้องให้ผู้ผลิตเตาแก๊สรับผิดชอบต่อโจทก์ ซึ่งศาลชั้นต้นและศาล อุทธรณ์แห่งมลรัฐจอร์เจียยกฟ้องโจทก์ โดยให้เหตุผลว่า โจทก์ใช้วิธีการจุดเตาแก๊สอย่างไม่ เหมาะสมและในขณะที่ทำการจุดเตาแก๊ส โจทก์ได้เปิดเตาแก๊สทิ้งไว้อย่างน้อย 30 นาที ทำให้แก๊ส ไหลออกมากระจายทั่วไป ขณะถูกชนมีความเห็นสรุปว่า การกระทำของโจทก์เป็นข้อเท็จจริงที่ แสดงให้เห็นได้ว่า โจทก์ยอมรับความเสี่ยงที่เปลวไฟจะทำให้เกิดการระเบิดขึ้นได้เองจากเตา โจทก์ ไม่ได้ใช้ความระมัดระวังเช่นวิญญูชนพึงใช้ความระมัดระวังในการจุดเตาแก๊ส จำเลยจึงเป็นฝ่าย ชนะคดี

⁷⁵ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 170

⁷⁶ Bruner v. Anheuser – Busch, Inc., 153 F. Supp. 2d 1358 (S.D. Fla. 2001)

⁷⁷ Bowen v. Cochran, 556 S.E.2d 530 (2001)

คดี Haase v. Badger Mining Corp.⁷⁸ จำเลยเป็นผู้ขายทรายที่มีส่วน ประกอบของสารซิลิกา ให้แก่นายจ้างของ Haase โจทก์ โดย Haase กับเพื่อนร่วมงานเดียวกันได้รับอันตรายจากการสูดดมซิลิกา เพราะในสถานที่ทำงานของโจทก์เป็นแหล่งที่ทำให้สูดดมซิลิกาเข้าไปในปอดได้ ศาลชั้นต้นและศาลอุทธรณ์แห่งมลรัฐวิสคอนซิน พิพากษายกฟ้องโจทก์ โดยเห็นว่า จำเลยซึ่งเป็นผู้ขายไม่มีหน้าที่จะต้องเตือนแก่พนักงานซึ่งมีประสบการณ์และเชี่ยวชาญอย่างดี ในอันตรายดังกล่าว โดยนายจ้างของโจทก์ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญมีประสบการณ์ถึงอันตรายจากการสูดสารดังกล่าว และทราบวิธีการที่เหมาะสมในการควบคุมฝุ่นจากผงซิลิกา พยานหลักฐานแสดงให้เห็นว่านายจ้างของ Haase ทราบดีถึงอันตรายอยู่แล้ว จึงไม่จำเป็นต้องเตือนให้ทราบถึงอันตรายดังกล่าวอีก อันตรายของ Haase จึงเป็นการยอมเข้าเสี่ยงภัยเองของโจทก์

(2) การใช้สินค้าผิดวิธี คือ การใช้ผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคหรือผู้ใช้นอกเหนือจากคำแนะนำของผู้ผลิตหรือนอกเหนือจากสภาพปกติในสินค้า นั้น ทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายพ้นจากความรับผิดชอบต่อผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้า นั้น เพราะเป็นสิ่งที่ผู้ผลิตไม่อาจคาดหมายได้จากการใช้ผิดวิธี แต่ผู้ผลิตจะต้องไม่มีความประมาทในการให้คำแนะนำหรือคำเตือนที่ชัดเจน เพื่อการป้องกันอันตรายจากการใช้ผิดวิธี เช่น กรณีที่เด็กอายุ 5 ขวบ ใช้น้ำยาล้างเล็บ (Fingernail polish) ที่มีความไวไฟสูงพรมไปที่ใบหน้าของตนเอง โดยน้ำยาล้างเล็บไม่มีคำเตือนกำหนดไว้ เด็กถูกไฟเผาจนเสียชีวิตเมื่อมีการติดไฟขึ้น⁷⁹ กรณีนี้ถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องเตือนผู้ใช้ในชนิดของอันตรายจากการใช้ผิดวิธี แต่เหตุผลนี้ในความเป็นจริงจะเกิดขึ้นค่อนข้างน้อยที่จะปรากฏคำเตือนในชนิดของการใช้งาน⁸⁰

(3) ผู้เสียหายมีส่วนผิด คือ ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น อันเป็นไปตามหลักการเปรียบเทียบในความประมาท (Comparative negligence)⁸¹ เพื่อลดความรับผิดของผู้ผลิตในการชดเชยค่าเสียหายตามสัดส่วนของโจทก์ ซึ่งไม่ใช่การยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตทั้งหมดแต่อย่างใด

⁷⁸ Haase v. Badger Mining Corp., 669 N.W.2d 737 (2003).

⁷⁹ Lawson v. Benjamin Ansehl Co., Mo. App. 1994, 180 S.W. 2d 751

⁸⁰ W. Page Keeton (1984). Prosser and Keeton on The law of torts. the United States of America, West publishing Co., p. 687

⁸¹ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย 169

(4) ข้อยกเว้นความรับผิด กรณีสถานะความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยี (State of the art)⁸² คือ ข้อยกเว้นที่จำเลยไม่ต้องรับผิดต่อความไม่ปลอดภัยของสินค้า เพราะในขณะที่น่าสินค้าออกสู่ท้องตลาด ยังไม่มีความรู้ทางวิชาการหรือเทคโนโลยีตรวจสอบได้ว่าจะมีอันตรายเกิดกับผู้บริโภคและไม่สามารถออกแบบผลิตภัณฑ์ได้ดีกว่านั้นได้⁸³

5) หลักความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยใน *The Restatement (third) of Torts : Product liability*

ก. วิวัฒนาการของกฎหมายความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (*Product liability restatement*)

สถาบันทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกา ได้เห็นถึงปัญหาในการพิจารณาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยโดยนำเอาหลักของกฎหมายละเมิดที่ใช้มาตั้งแต่ปี 1965 เป็นต้นมาแล้วว่าไม่มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมที่มีขนาดใหญ่ขึ้นและมีความยุ่งยากในการบังคับใช้หลักกฎหมายละเมิดเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับมาตรา 402A แห่ง *The Restatement (second) of Torts* ที่ถือว่าเป็นหลักกฎหมายที่ใช้สำหรับการพิจารณาคดีเกี่ยวกับผลิตโดยตรง ได้ประกาศใช้เป็นแนวทางพิจารณาคดีมาเกือบสามทศวรรษแล้ว จึงค่อนข้างจะไม่ทันสมัยจนกลายเป็นจุดอ่อนที่มีการต่อสู้กันในศาลอย่างรุนแรง นอกจากนี้ ยังมีปัญหาเกี่ยวกับความหมายของคำว่า “สินค้าไม่ปลอดภัย” ซึ่งไม่มีการกำหนดประเภทของข้อบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้าไว้อย่างชัดเจน เช่น มาตรฐานข้อบกพร่องจากการผลิต การออกแบบ หรือการให้คำแนะนำหรือคำเตือน⁸⁴

กระทั่งปี ค.ศ. 1991 สถาบันทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (American Law Institute: ALI) จึงได้จัดทำโครงการศึกษารวบรวมกฎหมายที่มีชื่อว่า “ความรับผิดชอบขององค์กร” (*Enterprise responsibility*)⁸⁵ ถือเป็นรายงานที่ศึกษาถึงความรับผิดชอบขององค์กรต่อความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย ที่มีความหลากหลายเป็นอย่างมากในขณะนั้น โดยมีนักวิชาการที่เป็นผู้นำในการศึกษา คือ ศาสตราจารย์ James Henderson และ ศาสตราจารย์ Aaron Twerski⁸⁶ เป็นผู้

⁸² เรื่องเดียวกัน. หน้า 170

⁸³ เรื่องเดียวกัน

⁸⁴ The American Law Institute's. "Restatement of the Law Third, Torts: Products Liability."

Retrieved June 3, 2012. From http://www.ali.org/ali_old/promo6081.htm.

⁸⁵ David G. Owen. *Products liability law* second edition. United States of America, Thomson/West, 2008. P.418.

⁸⁶ Ibid.

ศึกษาในมาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts เพื่อจัดทำร่างใหม่ในมุมมองของ
 เเขาเอง ซึ่งใน ค.ศ.1993 ได้เริ่มมีการเสนอร่างฉบับที่ 1 แก่สภาสถาบันทางกฎหมายของ
 สหรัฐอเมริกาและใน ค.ศ.1994 ก็ได้มีการพิจารณาเพื่อลงมติในร่างดังกล่าวและมีการแก้ไข
 ปรับเปลี่ยนเนื้อหาของร่างกฎหมายดังกล่าวตลอดมา จนกระทั่งใน ค.ศ. 1997 ที่ประชุมมีมติเป็นเอก
 ฉันท์ยอมรับและได้ประกาศเผยแพร่ใน ค.ศ.1997 ในชื่อว่า “The Restatement (Third) of Torts:
 Products Liability”⁸⁷ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งคือ “Product Liability Restatement” ซึ่งรายละเอียด
 แห่งกฎหมายนี้มีความรัดกุมและง่าย (Concise and easy)⁸⁸ ที่จะอ่านและทำความเข้าใจ

โครงสร้างและลักษณะของ The Restatement (third) of Torts : Product
 liability ที่เด่นชัด คือ การกำหนดกฎหมายที่ต่างๆ ให้อยู่ในรูปแบบของการปฏิบัติงาน (Functional)
 มากกว่ารูปแบบของหลักกฎหมาย (Doctrinal) ซึ่งกฎระเบียบต่างๆ จะถูกกำหนดโดยศาล (Doctrinal
 form) และศาลจะทำการปรับปรุงให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงาน (Functional form) ให้เป็นไปตาม
 ข้อเท็จจริง⁸⁹ โดยในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าเป็นไปในลักษณะเฉพาะเจาะจง
 (Defect – Specific – Test)⁹⁰ กล่าวคือ มีการแยกการใช้หลักการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า
 แต่ละประเภท โดยแบ่งออกเป็น 3 หัวข้อที่มีความแตกต่างกัน (Three different types of product
 defect)⁹¹ โดยมีการใช้หลักพิจารณาที่แยกกันอย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นความไม่ปลอดภัยจากการ
 ออกแบบ การผลิต หรือการใช้คำแนะนำหรือคำเตือน แต่สาระสำคัญซึ่งมีผู้สังเกตการณ์จำนวนมาก
 ที่ให้ความเห็นใน The Restatement (Third) of Torts ยังคงนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดหรือ
 “Strict liability” จาก The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A มาใช้บังคับ⁹²

ข. โครงสร้างโดยทั่วไปของหลักกฎหมายความรับผิดในสินค้าที่ไม่
 ปลอดภัย (*The Restatement (Third) of Torts: Products Liability*)

โครงสร้างของหลักกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น
 จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกา (Product liability restatement) ฉบับนี้ ถูกแบ่ง
 ออกเป็น 4 บทใหญ่ และในแต่ละบทถูกแบ่งออกเป็นมาตราย่อยรวมกันเป็น 21 มาตรา ดังนี้

⁸⁷ Ibid., 419

⁸⁸ Michael Flynn, "Madden & Owen on products liability." Legal Stud Forum 27 no 1 2003.

⁸⁹ David G. Owen "The Evolution of Products Liability Law." P. 23.

⁹⁰ David G. Owen . Products liability law second edition. P. 326.

⁹¹ Ibid., P. 347.

⁹² David G. Owen "The Evolution of Products Liability Law." P. 23.

บทที่ 1 (Chapter 1) หัวข้อที่ 1 (Topic 1) เป็นเรื่อง กฎเกณฑ์แห่งความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ทั่วไป ซึ่งประกอบด้วยหัวข้อย่อยอีก 4 หัวข้อ ที่มีเนื้อหาในมาตรฐานความรับผิดชอบพื้นฐานและวิธีการของการพิสูจน์ความรับผิดชอบ ถือเป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญในการพิจารณาในแง่ความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ที่จะนำไปสู่การพิจารณาความรับผิดชอบในส่วนอื่นต่อไป โดย

มาตรา 1 กำหนดหลักการพื้นฐานของความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ที่นำไปใช้กับผลิตภัณฑ์ทั่วไป

มาตรา 2 ความหมายของข้อบกพร่องในการผลิต การออกแบบ และคำเตือนหรือคำแนะนำ ที่เป็นหัวใจของกฎหมายฉบับนี้

มาตรา 3 อธิบายถึงหลักพิสูจน์ด้านหลักพยานหลักฐานที่คล้ายกับหลัก Res ipsa loquitur สำหรับสินค้าที่มีแนวโน้มว่าจะเกิดความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ขึ้น

มาตรา 4 อธิบายถึงผลกระทบจากการละเมิดของสินค้าที่ได้ปฏิบัติตามมาตรฐานความปลอดภัยที่รัฐกำหนดขึ้น

หัวข้อที่ 2 (Topic 2) (ในบทที่ 1) กล่าวถึงกฎความรับผิดชอบในสินค้ากรณีพิเศษหรือการตลาดที่มีความพิเศษ ซึ่งในหัวข้อนี้มีอยู่ตั้งแต่มาตรา 5 ถึง 8 ซึ่งในหัวข้อนี้จะกำหนดในส่วนนโยบายการกำกับดูแลความรับผิดชอบของผู้ขายสินค้าแต่ละประเภทโดยหน่วยงานของรัฐ เช่น ยา อาหาร และของใช้อื่นๆ

บทที่ 2 (Chapter 2) จะกล่าวถึงความรับผิดชอบของผู้ขายสินค้าในเชิงพาณิชย์ ไม่ว่าความบกพร่องจะเกิดขึ้น ณ เวลาขายสินค้าหรือไม่ก็ตาม

บทที่ 3 (Chapter 3) กล่าวถึงความรับผิดชอบของผู้ผลิตช่วงหรือตัวแทน เช่นเดียวกับผู้ผลิตที่แท้จริง โดยบัญญัติตั้งแต่มาตรา 9 ถึง มาตรา 14 ที่ครอบคลุมถึงความรับผิดชอบที่เกิดจากการขายสินค้าในเชิงพาณิชย์ ในความล้มเหลวที่เกิดหลังการขายจากผู้รับช่วงของผู้ผลิตจากปัญหาที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่เฉพาะอย่าง การไม่แสดงความจริงหลังการขาย การเตือนและเรียกคืน ตลอดจนความรับผิดชอบของผู้ประกอบการและผู้ผลิตช่วงที่ชัดเจน และ

บทที่ 4 (Chapter 4) กล่าวถึงข้อกำหนดในทั่วไป ซึ่งแบ่งออกเป็นสามหัวข้อย่อย โดยตั้งแต่มาตรา 15 ถึง 18 จะเป็นการอธิบายถึงสาเหตุทั่วไปของข้อบกพร่องและข้อต่อสู้ของผู้กระทำผิดต่อผู้ใช้หรือผู้บริโภค และตั้งแต่มาตรา 19 ถึง 21 จะเป็นเรื่องคำอธิบายความหมาย คำชี้แจงของคำว่า “สินค้า”, “ผู้ขาย” และ “อันตรายต่อบุคคลหรือทรัพย์สิน”

โครงสร้างของกฎหมายฉบับนี้ หลักที่สำคัญอยู่ในบทบัญญัติมาตรา 2 ที่ให้ก่อให้เกิดการวิเคราะห์ความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้ขายจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่มีความปลอดภัย แยก

เป็นอิสระจากการกำหนดโดยหลักกฎหมายความรับผิดโดยประมาท หรือหลักกฎหมายเรื่องการรับประกัน และกำหนดให้เป็น “หน้าที่” (Functionally)⁹³ ของผู้ผลิตหรือผู้ขายที่ต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภค ต่อข้อบกพร่องของสินค้าที่มาจากการออกแบบ การผลิต หรือการให้คำเตือนหรือคำแนะนำที่เพียงพอแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค อันเป็นลักษณะเดียวกับหลักความรับผิดโดยเด็ดขาดในหลักกฎหมาย The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ที่บังคับใช้กับผู้ผลิตหรือผู้ขายให้รับผิดชอบต่อผู้บริโภค หรือผู้ใช้งานจากความไม่ปลอดภัยของสินค้าเช่นเดียวกัน⁹⁴

ค. หลักพื้นฐานความรับผิดชอบต่อความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์

หลักเกณฑ์ทั่วไปขึ้นพื้นฐานของความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของ The Restatement (third) of Torts: Product liability บัญญัติอยู่ในมาตรา 1 และมาตรา 2 ที่ทำให้กฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีความทันสมัยมากกว่ากฎหมายเดิมที่มีใช้อยู่ก่อน เพื่อที่จะกำหนดความรับผิดของผู้ประกอบการหรือผู้อยู่ในสายการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ให้ต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือผู้ใช้ที่ได้รับอันตรายจากผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย กล่าวคือ

มาตรา 1 บัญญัติว่า⁹⁵ “ความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จำหน่ายในเชิงพาณิชย์สำหรับสินค้าที่มีความไม่ปลอดภัยผู้ประกอบการธุรกิจในการขายหรือจำหน่ายสินค้าซึ่งได้ขายหรือจำหน่ายสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยจะต้องรับผิดในความเสียหายแก่ร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลที่เกิดขึ้นจากความไม่ปลอดภัยนั้น”⁹⁶

หลักเกณฑ์ของมาตรา 1 เป็นการกำหนดกรอบความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จำหน่ายสินค้าในเชิงพาณิชย์หรือเป็นผู้ประกอบการธุรกิจค้าขายนั่นเอง ซึ่งจะต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้ใช้หรือผู้บริโภคในการใช้สินค้าที่ได้ขายหรือจำหน่ายไป โดยบทบัญญัตินี้เป็นการกำหนดให้ผู้ขายหรือผู้จำหน่ายต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อหรือผู้บริโภคทำนองเดียวกับหลักความรับผิดเด็ดขาด (Strict liability) ตามหลัก The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A

⁹³ Torts Law Capsule Summary Chapter 17 "product liability." Retrieved June 3, 2012 from <http://www.lexisnexis.com/lawschool/study/outlines/html/torts/torts17.htm>.

⁹⁴ Keith N. Hylton "The Theory of Tort doctrine and the Restatement (Third) of Torts." Vanderbilt Law Review, 54(3): 1413.

⁹⁵ The Restatement (Third) of Torts: Product s liability section 1

⁹⁶ อนันต์ จันทราโอภากร กฎหมายความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 135

ส่วนหลักพื้นฐานที่ใช้ในการพิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า (Product defective) ที่จะทำให้ผู้ประกอบการหรือผู้ขายรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือผู้ใช้ตามมาตรา 1 นั้น บัญญัติไว้ในมาตรา 2 ดังนี้

มาตรา 2 บัญญัติว่า⁹⁷ “การแบ่งประเภทของความบกพร่องของผลิตภัณฑ์สินค้านั้นไม่ปลอดภัยเมื่อเวลาขายหรือจัดจำหน่าย มีความไม่ปลอดภัย เนื่องจากการผลิต มีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการออกแบบ หรือมีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากมีคำสั่งหรือคำเตือนไม่เพียงพอ⁹⁸

(ก) สินค้ามีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการผลิต เมื่อสินค้านั้นมีลักษณะไม่ตรงกับการออกแบบ แม้ว่าได้มีการใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่ในการผลิตและการจัดกระจายสินค้าแล้วก็ตาม⁹⁹

(ข) สินค้ามีความไม่ปลอดภัย เมื่อมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายสามารถคาดเห็นได้และหลีกเลี่ยงได้โดยการที่ผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายหรือผู้อื่นในระบบการจัดจำหน่ายสามารถออกแบบในลักษณะอย่างอื่นที่เหมาะสมได้และการที่ไม่เลือกการออกแบบอื่นทำให้สินค้านั้นมีความไม่ปลอดภัยตามที่ควรจะเป็น¹⁰⁰

(ค) สินค้ามีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากคำสั่ง หรือคำเตือน ไม่เพียงพอในกรณีที่ความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นสามารถคาดเห็นได้และสามารถถูกลดหรือหลีกเลี่ยงได้โดยการจัดทำคำสั่งหรือคำเตือนที่เหมาะสมโดยผู้ขาย หรือผู้จัดจำหน่าย หรือบุคคลใดที่อยู่ในห่วงโซ่ของระบบการจัดจำหน่ายและในกรณีที่การยกเว้นการเตือนจะทำให้สินค้าไม่ปลอดภัยโดยไม่สมควร¹⁰¹

หลักเกณฑ์ในมาตรา 2 เป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ที่ถือว่ามีพัฒนาที่ความทันสมัยมากที่สุด¹⁰² โดยมีการแบ่งแยกประเภทของความไม่ปลอดภัยออกเป็นแต่ละประเภทอย่างชัดเจน แตกต่างจากมาตรา 402A แห่ง The Restatement

⁹⁷ The Restatement (Third) of Torts: Product s liability section 2

⁹⁸ ศักดา ธนิตกุล กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สำนักพิมพ์วิญญูชน กรุงเทพมหานคร 2552 หน้า 29

⁹⁹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 32

¹⁰⁰ เรื่องเดียวกัน. หน้า 38

¹⁰¹ เรื่องเดียวกัน. หน้า 41

¹⁰² David G. Owen (2008). Products liability law second edition. P.422

(second) of Torts มาตรา 402A ที่บัญญัติไว้กว้างๆ โดยจะขออธิบายหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตาม Product liability restatement ออกเป็นสองลักษณะต่อไปในบทที่ 3

ง. *ผลิตภัณฑ์ยา (Drug) หรือเครื่องมือทางการแพทย์ (Medical Device)*

ผลิตภัณฑ์ยาและเครื่องมือทางการแพทย์ระบุในกฎหมาย Product liability restatement ของสหรัฐอเมริกา แยกออกจากความรับผิดในความบกพร่องจากการออกแบบการผลิตหรือการเตือน โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 6 ซึ่งเป็นความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายในอันตรายที่เกิดจากความบกพร่องของยาและอุปกรณ์ทางการแพทย์ กล่าวคือ

(ก) บริษัท ผู้ผลิตยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ที่ต้องอยู่ในการควบคุมของแพทย์ ซึ่งได้ขายหรือจำหน่ายยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ที่มีความบกพร่องต้องรับผิดชอบต่อบุคคลที่ได้รับความเสียหาย ยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ที่อยู่ในความควบคุมของแพทย์ (Prescription drug or medical device) ต้องเป็นสิ่งที่มีการขายอย่างถูกต้องตามกฎหมายและมีการแจกจ่ายโดยแพทย์ที่ให้บริการด้านสุขภาพเท่านั้น¹⁰³

(ข) ความรับผิดภายใต้ (ก) ยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ที่อยู่ภายใต้การควบคุมของแพทย์ ถ้าในเวลาขายหรือจำหน่าย

(1) มีข้อบกพร่องจากการผลิตตามที่ระบุไว้ในมาตรา 2(a)

หรือ

(2) มีความบกพร่องเนื่องจากการออกแบบไม่มีความปลอดภัยตามสมควรตามที่ระบุไว้ในมาตรา 6(c)

(3) มีความไม่ปลอดภัยเกินสมควรเนื่องจากการให้คำเตือนหรือคำแนะนำไม่เพียงพอตามที่ระบุไว้ในมาตรา 6(d)¹⁰⁴

(ค) มาตรา 6(c) ยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ซึ่งอยู่ในการควบคุมของแพทย์ไม่ปลอดภัยเนื่องมาจากการออกแบบบกพร่อง ถ้าความเสี่ยงอันตรายที่อาจคาดหมายได้มีมากเท่ากับผลประโยชน์ที่อาจคาดหมายได้ในการให้การรักษาดูแลสุขภาพที่เหมาะสม จะไม่กำหนดให้ยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ให้กับผู้ป่วย¹⁰⁵

¹⁰³ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 6(a)

¹⁰⁴ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 6(b)

¹⁰⁵ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 6(c)

(ง) ในมาตรา 6(d) ยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์มีความไม่ปลอดภัยเกินควร เนื่องจากคำแนะนำหรือคำเตือนไม่เพียงพอหรือเหมาะสม กรณีของคำเตือนหรือคำแนะนำที่เกี่ยวกับอันตรายที่อาจคาดหมายได้ จะต้องให้แก่

(1) ผู้สั่งยาหรือผู้ให้บริการทางการแพทย์ที่ดูแลสุขภาพอื่น ซึ่งอยู่ในฐานะที่จะลดอันตรายตามคำแนะนำหรือคำเตือน

(2) ผู้ป่วยเมื่อผู้ผลิตทราบหรือมีเหตุผลอันควรที่จะทราบว่า ผู้ให้บริการด้านการดูแลสุขภาพจะไม่อยู่ในฐานะที่จะลดการเสี่ยงอันตรายตามคำแนะนำหรือคำเตือนได้¹⁰⁶

(จ) ผู้ขายรายย่อยหรือผู้จัดจำหน่ายอื่นๆ ในยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ อาจต้องรับผิดชอบในอันตรายที่เกิดจากยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ในกรณี

(1) ขณะที่ขายหรือจำหน่ายโดยวิธีการอื่นๆ ในยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์มีความบกพร่องจากการผลิตตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 2(a) หรือ

(2) ณ เวลาหรือก่อนเวลาขายหรือจำหน่ายโดยวิธีการอื่นๆ ในยาหรืออุปกรณ์ทางการแพทย์ ผู้ขายรายย่อยหรือผู้จัดจำหน่ายอื่นๆ ล้มเหลวในการแจ้งสิทธิการดูแลที่เหมาะสม และความล้มเหลวดังกล่าวเป็นสาเหตุให้เกิดอันตรายต่อบุคคล¹⁰⁷

จ. อาหาร (Food)

ผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารได้ถูกบัญญัติไว้เป็นพิเศษจากหลักทั่วไปในกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกา โดยได้บัญญัติไว้ในมาตรา 7 ซึ่งมีความพิเศษและชัดเจนกว่าหลักในมาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts และสอดคล้องกับกฎหมายที่เกี่ยวข้องของอาหารอื่นๆ ความรับผิดของผู้ขายหรือผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารในเชิงพาณิชย์ที่มีความบกพร่อง

ประการแรก จะต้องเป็นผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องในการขายหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์อาหารที่มีความบกพร่องภายใต้มาตรา 2 มาตรา 3 หรือมาตรา 4 และทำให้เกิดความเสียหายแก่บุคคลหรือทรัพย์สินจากความบกพร่องนั้น

ประการที่สอง อยู่ภายใต้มาตรา 2(a) ซึ่งส่วนผสมในอาหารที่ทำให้เกิดความบกพร่องเป็นอันตราย หากผู้บริโภคทั่วไปไม่อาจคาดหมายได้ในอาหารที่มีส่วนผสมนั้น¹⁰⁸

¹⁰⁶ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 6(d)

¹⁰⁷ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 6(e)

ฉ. สินค้าที่ใช้แล้ว (Used products)

ผู้ขายสินค้าที่ใช้แล้วรายย่อย มักจะอยู่ห่างไกลจากผู้ผลิตที่ผลิตสินค้าใหม่ซึ่งสามารถจัดการความบกพร่องออกจากผลิตภัณฑ์ได้ โดยเฉพาะข้อบกพร่องที่มาจากกรอกแบบ นอกจากนี้แล้วสินค้าใช้แล้วหรือสินค้ามือสอง เช่น รถยนต์ใช้แล้ว หรือผลิตภัณฑ์อื่นๆ ผู้ซื้อ มักจะไม่คาดหวังว่าสินค้าที่มีอยู่ในระดับเดียวกันจะมีความปลอดภัยเท่ากันกับผลิตภัณฑ์ใหม่ ดังนั้น สำหรับความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ ศาลมักจะปฏิบัติโดยผ่อนปรนให้ผู้ขายสินค้าใช้แล้วมากกว่าผู้ผลิตสินค้าใหม่¹⁰⁹ ปรากฏในมาตรา 8 ที่กำหนดความรับผิดชอบของผู้ขายหรือผู้จำหน่ายสินค้าใช้แล้วในเชิงพาณิชย์ที่มีความบกพร่อง ให้อยู่ภายใต้กฎหมายดังกล่าว โดยในมาตรา 8(a) เป็นหลักทั่วไปกรณีที่ผู้ขายหรือผู้จำหน่ายมีความรับผิดชอบเฉพาะกรณีที่เขากระทำโดยประมาทเท่านั้น เพราะผู้ขายไม่ตรวจสอบความเหมาะสมในความปลอดภัย (Reasonable care)¹¹⁰

มาตรา 8(b) เป็นกรณีที่ของความบกพร่องจากการผลิตภายใต้มาตรา 2(a) หรือข้อบกพร่องที่เป็นข้ออ้างตามมาตรา 3 และวิธีการตลาดของผู้ขายสินค้าที่เหมาะสมกับความคาดหวังของผู้ซื้อ ในการนำเสนอสินค้าว่าไม่มีอันตรายมากไปกว่าสินค้าใหม่แต่อย่างใด

มาตรา 8(c) ข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์ภายใต้มาตรา 2 และมาตรา 3 กรณีของสินค้าที่ใช้แล้วที่นำมาผลิตซ้ำ โดยผู้ขายหรือผู้อยู่ในธุรกิจการกระจายสินค้าที่ใช้แล้ว

และมาตรา 8(d) เกิดจากการไม่ปฏิบัติตามมาตรา 4 กับกฎหมายหรือระเบียบที่บังคับใช้กับผลิตภัณฑ์ที่ใช้แล้ว

สินค้าที่ใช้แล้ว (A used product) คือ สินค้าที่ขณะขายหรือจำหน่ายที่ อยู่ภายใต้มาตรานี้ เป็นการขายในเชิงพาณิชย์หรือจำหน่ายแจกจ่ายไปยังผู้ซื้ออื่นที่ไม่ได้อยู่ในธุรกิจการค้าและมีการใช้ในภายหลัง¹¹¹

ช. การพิสูจน์พยานหลักฐานสนับสนุนความบกพร่องของสินค้า

มาตรา 3 ของกฎหมายความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่มีความปลอดภัยของสหรัฐอเมริกา เป็นวิธีการอธิบายถึงการพิสูจน์พยานหลักฐานเพื่อแสดงให้เห็นถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามบัญญัติในมาตรา 2 โดยดัดแปลงมาจากการพิสูจน์ Res ipsa

¹⁰⁸ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 7

¹⁰⁹ David G. Owen (2008). Products liability law second edition. P.435

¹¹⁰ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 8(a)

¹¹¹ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 8(d)

loquitor¹¹² ใน the Restatement (second) of Torts ซึ่งในกรณีของความไม่ปลอดภัยตาม The third Restatement อาจเรียกว่าหลัก Defect ipsa loquitor¹¹³ หลักการนี้รวมกันเรียกว่า “หลักการทำหน้าที่บกพร่อง” (Malfunction doctrine)¹¹⁴ ซึ่งโจทก์จะพิสูจน์เพียงว่าสาเหตุแห่งการบาดเจ็บเป็นผลมาจากความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ ณ เวลาขาย หรือจำหน่ายสินค้า โดยไม่ต้องพิสูจน์โดยเฉพาะเจาะจงถึงความไม่ปลอดภัยที่ทำให้โจทก์ได้รับความเสียหาย กล่าวคือ¹¹⁵

(1) ประเภทของความไม่ปลอดภัยที่เกิดขึ้นมาจากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ หรือ

(2) สาเหตุอื่นๆ นอกเหนือจากความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ ณ เวลาขาย หรือจำหน่ายสินค้า

ส่วนผู้ผลิตจะเป็นผู้พิสูจน์เพื่อให้พ้นจากความรับผิดให้ได้ตามข้อยกเว้นที่บัญญัติไว้ในกฎหมายหรือตามคำพิพากษาของศาล

ช. ข้อบังคับเรื่องความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์และกฎระเบียบของรัฐ

บทบัญญัติความรับผิดพื้นฐานของกฎหมายความรับผิดในความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ (Product liability restatement) ของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 4 กล่าวถึงการไม่ปฏิบัติตามมาตรฐาน และการปฏิบัติตามมาตรฐาน ในเรื่องความปลอดภัยของสินค้า (Product safety) หรือข้อบังคับ (Regulations) ในเรื่องความรับผิดสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์บกพร่องหรือการให้คำเตือน คำแนะนำ ไม่เพียงพอ คือ

(ก) ผลิตภัณฑ์ที่ไม่เป็นไปตามระเบียบเรื่องความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ (Product safety) ที่ใช้บังคับอยู่หรือระเบียบของฝ่ายบริหารเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์เพื่อลดความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น โดยออกเป็นกฎหมายหรือกฎข้อบังคับ และ

(ข) ผลิตภัณฑ์ที่ปฏิบัติตามระเบียบเรื่องความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ที่ใช้บังคับอยู่หรือระเบียบของฝ่ายบริหารเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์เพื่อลด

¹¹² หลัก Res ipsa loquitor (The thing speaks for itself) คือ การสันนิษฐาน (Presumed) ว่าเขาเป็นผู้ประมาทเลินเล่อ หากเขามีหน้าที่ควบคุมเป็นพิเศษ (Exclusive control) ในสิ่งที่เกิดอุบัติเหตุ แม้ว่าหลักฐานใดๆ ที่แสดงว่าเขากระทำโดยประมาทจะมีหรือไม่มีก็ตาม คืบค้นวันที่ 2 พฤศจิกายน 2554 จาก <http://dictionary.law.com/Default.aspx?selected=1823>.

¹¹³ David G. Owen. Products liability law second edition. P. 430.

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ The Restatement (third) of Tort: Product liability section 3

ความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้น โดยออกแบบกฎหมายหรือกฎข้อบังคับ แต่การปฏิบัติดังกล่าวไม่ได้เป็นเรื่องของกฎหมายเกี่ยวกับการวินิจฉัยความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ (Finding of product defect)¹¹⁶

บทบัญญัติในมาตรา 4(a) เป็นกรณีความบกพร่องจากการออกแบบและการเตือน หากได้ทำการฝ่าฝืนต่อกฎเกณฑ์เรื่องความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์หรือข้อกำหนดอื่นที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัย และเกิดการบาดเจ็บหรือได้รับความเสียหายจากความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ด้วยเหตุดังกล่าว

ส่วนบทบัญญัติในมาตรา 4(b) เป็นกรณีตรงข้ามกับมาตรา 4(a) เพราะผู้ผลิตได้ออกแบบหรือให้คำเตือนสอดคล้องกับกฎเกณฑ์เรื่องความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์และข้อกำหนดอื่นที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยทุกประการแล้ว แต่แนวทางของศาลเกือบทั้งหมดรวมทั้งกฎหมายความรับผิดเกี่ยวกับความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ (The Third Restatement) เห็นว่าการปฏิบัติตามกฎระเบียบของรัฐที่บัญญัติขึ้นมานั้น เป็นเพียงการบัญญัติกฎเกณฑ์ความปลอดภัยขั้นพื้นฐานหรือระดับต่ำที่สุดที่สังคมยอมรับได้เท่านั้น¹¹⁷ แต่การปฏิบัติตามกฎระเบียบนั้น ก็ไม่ใช่เป็นเรื่องของกฎหมายความไม่ปลอดภัยในผลิตภัณฑ์แต่อย่างใด

กล่าวโดยสรุป มาตรา 1 ถึง มาตรา 4 แห่ง The Restatement (third) of Torts: Product liability เป็นการกล่าวถึงความรับผิดทั่วไปของผู้ผลิต ซึ่งถือว่าเป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ที่สำคัญในการวินิจฉัยถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า หรือสินค้าชำรุดบกพร่อง ที่จะทำให้การวินิจฉัยคดีของศาลได้อย่างมีมาตรฐานเดียวกัน

กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ (Product liability restatement) ให้คำนิยามคำว่า “สินค้า” (Product) ในมาตรา 19 ซึ่งเป็นการกำหนดกรอบของสินค้าภายใต้กฎหมายหมายนี้ โดยมาตรา 19 ให้ความหมายของคำว่า “สินค้า” หมายถึงสังหาริมทรัพย์ที่สามารถเคลื่อนย้ายได้ รวมถึงอสังหาริมทรัพย์ และกระแสไฟฟ้าด้วย แต่การบริการ (Service) และเลือดหรือเนื้อเยื่อมนุษย์ไม่อยู่ในความหมายของสินค้าแต่อย่างใด¹¹⁸

1.3 วิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

¹¹⁶ The restatement (third) of Tort: section 4

¹¹⁷ David G. Owen. Products liability law second edition. P.431

¹¹⁸ The Restatement (Third) of Tort: Product liability section 19

ก่อนที่จะกล่าวถึงกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป ซึ่งถือว่าเป็นต้นแบบของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตในหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทยด้วย จำต้องศึกษาถึงความเป็นมาของสหภาพยุโรปให้ทราบถึงข้อมูลที่สำคัญ

สหภาพยุโรป (European Union: EU) มีรากฐานมาจากประชาคมถ่านหินและเหล็ก (European coal and steel community: ECSC)¹¹⁹ และประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European economic community: EEC)¹²⁰ ซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นมาเมื่อวันที่ 7 กุมภาพันธ์ 1995 ภายใต้สนธิสัญญามาสทริชต์ (The Maastricht Treaty)¹²¹ หรือเรียกชื่ออย่างเป็นทางการว่า สนธิสัญญาว่าด้วยสหภาพยุโรป (The treaty on European union: TEU)¹²² มีสถานะเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่มีวัตถุประสงค์เพื่อความเป็นหนึ่งเดียวในด้านเศรษฐกิจ การเมือง และกฎหมาย ปัจจุบันมีสมาชิกประเทศในแถบยุโรปจำนวน 27 ประเทศ

ประเทศสมาชิกแห่งสหภาพยุโรปได้มีการลงนามในสนธิสัญญาลิสบอน (Treaty of Lisbon)¹²³ เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2550 และให้มีผลบังคับใช้แก่ประเทศสมาชิกในวันที่ 1 ธันวาคม 2552 แทนที่สนธิสัญญามาสทริชต์ มีการจัดตั้งรัฐสภาแห่งยุโรป (European Parliament)¹²⁴ ประกอบด้วย สภานิติบัญญัติและคณะมนตรีเป็นผู้กำหนดนโยบาย กฎหมายหรือกฎเกณฑ์เพื่อกำหนดความผูกพันในประเทศสมาชิก นอกจากนี้ยังมีการจัดตั้งสถาบันสำคัญที่เป็นอิสระเหนือรัฐในประเทศสมาชิก คือ คณะกรรมาธิการแห่งสหภาพยุโรป ศาลยุติธรรมแห่งสหภาพยุโรป และธนาคารกลางแห่งสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรปได้มีพัฒนาระบบการค่าให้เป็นระบบตลาดเดียว ผ่านระบบกฎหมายของสหภาพยุโรปที่ใช้บังคับกับประเทศสมาชิกทุกประเทศ มีการบัญญัติกฎหมายเพื่อใช้เป็นแม่บทแก่ประเทศสมาชิก ตลอดจนกำหนดสกุลเงินที่ใช้เป็นสกุลยูโร (Euro: Eur)¹²⁵ เป็นสกุลเดียวในกลุ่มประเทศยุโรป

¹¹⁹ European Union. Wikipedia. Retrieved July 23, 2012. From http://en.wikipedia.org/wiki/European_Union.

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Ibid.

¹²² Ibid.

¹²³ Treaty of Lisbon. Wikipedia. Retrieved July 23, 2012. From http://en.wikipedia.org/wiki/Theaty_of_Lisbon.

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Eurozone. Wikipedia. Retrieved July 23, 2012. From <http://en.wikipedia.org/wiki/Eurozone>.

สำหรับกฎหมายของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปจะบัญญัติขึ้น โดยรัฐสภาแห่งสหภาพยุโรปจะกำหนดนโยบายเรื่องความปลอดภัย การค้า และการลงทุน เพื่อใช้สำหรับประเทศสมาชิกทุกประเทศให้มีลักษณะอย่างเดียวกัน ถึงแม้ว่าจะส่งผลกระทบต่อกฎหมายของประเทศสมาชิกก็ตาม ซึ่งประเทศสมาชิกก็ต้องดำเนินการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายภายในประเทศของตนเอง ให้สอดคล้องกับกฎหมายของสหภาพยุโรป และเมื่อเกิดปัญหาข้อขัดแย้งภายในกลุ่มประเทศสมาชิกจะต้องนำกฎหมายที่รัฐสภาของสหภาพยุโรปตราขึ้นมาบังคับใช้ โดยจะไม่สนใจกฎหมายภายในประเทศ แม้จะมีความขัดกันก็ตามกฎหมายของสหภาพยุโรปที่บังคับใช้กับประเทศสมาชิก แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือ¹²⁶

1) ระเบียบข้อบังคับ (Regulations) ซึ่งระเบียบข้อบังคับกลายเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับกับประเทศสมาชิก หากไม่มีการทำตามระเบียบข้อบังคับที่สหภาพยุโรปวางไว้ จึงถือว่าเป็นการฝ่าฝืนของสหภาพยุโรป (A legislative act of the European Union)¹²⁷ ที่บังคับใช้เป็นกฎหมายพื้นฐานของกฎระเบียบข้อบังคับ อยู่ในข้อที่ 288 แห่งสนธิสัญญาการดำเนินงานของสหภาพยุโรป (the treaty on the Functioning of the European Union)¹²⁸ ที่ว่ากฎระเบียบให้มีการใช้ทั่วไป ทั้งนี้ให้มีผลผูกพันในทุกกรณี และสามารถใช้งานได้โดยตรงในทุกประเทศสมาชิก

2) กฎหรือคำสั่ง (Directives) ถือเป็นพระราชบัญญัติของสหภาพยุโรป เช่นกันกับระเบียบข้อบังคับ (Regulation) ข้างต้น ซึ่งจะเกิดผลกับประเทศสมาชิกที่ให้ความเห็นชอบ โดยไม่ต้องมีการออกคำสั่ง แตกต่างจากกฎระเบียบข้อบังคับที่จะต้องมีการออกคำสั่งอยู่ คำสั่งนี้อยู่ในข้อที่ 288 แห่งสนธิสัญญาการดำเนินงานของสหภาพยุโรป (The treaty on the Functioning of the European Union)¹²⁹ คำสั่งให้มีผลผูกพันสมาชิกที่ได้เป็นสมาชิกอยู่ นำไปเป็นทางเลือกในการกำหนดรูปแบบและวิธีการในระดับประเทศสมาชิกที่ผูกพันนั้น

3) การตัดสินใจ (Decision) ของคณะกรรมการยุโรป ถือเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่มีผลกระทบต่อประเทศสมาชิกซึ่งจะมีผลผูกพันตามกฎหมายและมีผลกระทบต่อประชาชน โดยคณะกรรมการความมั่นคงแห่งสหภาพยุโรปสามารถมอบอำนาจในการตัดสินใจให้แก่คณะกรรมการยุโรปใช้อำนาจในการตัดสินใจได้ อยู่ในข้อที่ 288 แห่งสนธิสัญญาการดำเนินงาน

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Regulation (European Union). Wikipedia. Retrieved July 23, 2012. From [http://en.wikipedia.org/wiki/Regulation_\(European_Union\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Regulation_(European_Union)).

¹²⁸ Ibid.

¹²⁹ Ibid.

ของสหภาพยุโรป (The treaty on the Functioning of the European Union)¹³⁰ คำตัดสินใจมีผลผูกพันในสิ่งทั้งปวงแก่บรรดาผู้ที่เกี่ยวข้อง

ส่วนคำแนะนำและความคิดเห็น (Recommendations and opinions)¹³¹ ตามข้อบังคับที่ 288 ของคณะกรรมการยุโรป จะไม่มีผลผูกพันและบังคับแต่อย่างใด

การพิจารณาและตัดสินคดีพิพาทระหว่างประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรปจะพิจารณาตัดสินโดยศาลยุติธรรมของสหภาพยุโรป (The court of justice of the European Union; CJEU)¹³² ซึ่งจะเป็นผู้ตีความและบังคับให้เป็นไปตามสนธิสัญญาหรือกฎหมายของสหภาพยุโรปที่ได้บัญญัติขึ้นมาเพื่อบังคับใช้ในกลุ่มประเทศสมาชิก

สำหรับกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป มีบังคับใช้เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมีวิวัฒนาการสาระสำคัญและขอบเขตของกฎหมายต่อไปนี้

1.3.1 วิวัฒนาการของหลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหภาพยุโรป

หลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป อยู่ในรูปแบบของกฎ (The Directive) ได้ถูกตราขึ้นในขณะที่เป็นประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European economic community: EEC)¹³³ โดยรับเอาหลักเกณฑ์ความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) ของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา คือ The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A มาเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมาย ชื่อว่า Council Directive 85/374/EEC¹³⁴ บัญญัติขึ้นเมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม ค.ศ. 1985 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 1985 และกำหนดให้ประเทศสมาชิกลงไปปรับใช้กับกฎหมายภายในประเทศ ภายในวันที่ 30 กรกฎาคม ค.ศ. 1988 ถือว่าเป็นกฎหมาย ระเบียบ และบทบัญญัติในด้านการบริหารประเทศสมาชิกที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบสำหรับผลิตภัณฑ์ที่บกพร่อง โดยมีวัตถุประสงค์ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค 2 ประการ คือ เพื่อให้แน่ใจได้

¹³⁰ Ibid.

¹³¹ Ibid.

¹³² European union. Wikipedia. Retrieved July 23, 2012. From http://en.wikipedia.org/wiki/European_Union.

¹³³ Ibid.

¹³⁴ The Summaries of EU legislation. Defective products: liability. Retrieved July 23, 2012. From http://europa.eu/legislation_summaries/consumers/consumer_safety/l32012_en.htm.

ว่าสามารถคุ้มครองผู้บริโภคในระดับสูง และอีกประการหนึ่งเพื่อให้มีความปลอดภัยของสินค้าที่เคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีระหว่างประเทศสมาชิก¹³⁵

จุดเริ่มต้นของการบัญญัติกฎหมาย Council Directive 85/374/EEC นี้มาจากอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบทางสัญญาในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเฉพาะการเกิดโศกนาฏกรรมของยารักษาโรค Thalidomide¹³⁶ เมื่อทศวรรษที่ 1960 ที่หลักของการรับประกันในกฎหมายสัญญาและหลักกฎหมายละเมิดยังมีช่องว่างไม่สามารถบังคับให้ชดเชยค่าสินไหมทดแทนผู้เคราะห์ร้ายที่ได้รับผลกระทบจากการใช้ยาดังกล่าวได้อย่างเพียงพอ จึงได้มีการบัญญัติกฎหมายนี้ขึ้นมาแทนโดยรับเอากฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ (The Restatement (second) of Torts) ของประเทศอเมริกามาเป็นแนวทางในการบัญญัติเป็นกฎหมาย (The directive) เพื่อวัตถุประสงค์หลักสองประการ คือ

ประการแรก เป็นเรื่องของนโยบายในการแข่งขันทางการค้า เพราะหลักความคุ้มครองเกี่ยวกับสินค้าไม่ปลอดภัยในแต่ละประเทศสมาชิกมีความแตกต่างกัน ทำให้เงื่อนไขของการแข่งขันทางการค้ามีความแตกต่างกันด้วย เมื่อมีการออกกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายในผลิตภัณฑ์มาบังคับใช้แล้วจะทำให้แต่ละประเทศสมาชิกออกกฎหมายที่สอดคล้องกันทำให้ปัญหาเรื่องการแข่งขันทางการค้าหมดไป

ประการที่สอง เป็นมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคที่ต้องการให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบ โดยเด็ดขาดจากสินค้าไม่ปลอดภัยและต้องการช่วยให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายได้รับการคุ้มครองที่ดียิ่งขึ้น ไม่ต้องเผชิญปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในคดี¹³⁷

คณะกรรมการกำกับตลาดของสหภาพยุโรป (Commission Directorate-General Internal Market) ได้ออกข้อคิดเห็นเกี่ยวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์เพื่อเสนอให้คณะกรรมการสหภาพยุโรปแก้ไขปัญหาในการบังคับใช้และขยายขอบเขตการบังคับใช้ โดยใช้ชื่อ

¹³⁵ Analysis & Perspective, Product safety & liability reporter Vol. 29, No. 17, 2001 The Bureau of National affairs, Inc., Washington, D.C., page 403 Retrived July 28,2012. From http://www.hunton.com/files/Publication/eed6828b-bd7d-4ab4-8a83-a128e412a0cc/Presentation/PublicationAttachment/d595e490-f82d-4ce5-b715-c98d79b8d657/product_liability.PDF.

¹³⁶ ศักดา ธนิตกุล กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์วิญญูชน กรุงเทพมหานคร 2553 หน้า 63

¹³⁷ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายเยอรมัน " คุณพาท เล่มที่ 1 (ปีที่ 56 มกราคม - เมษายน).หน้า 183

ว่า “The green paper”¹³⁸ หรือกระดาษพิมพ์เขียว เพื่อให้เกิดความสมดุลในการบังคับใช้และปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ผลิต โดยให้หลักสำคัญของกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ ดังนี้¹³⁹

ก. ความรับผิดของผู้ผลิต

(1) ความรับผิดอย่างเคร่งครัด (Strict liability) โจทก์ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความผิดของจำเลย

(2) การร่วมกันรับผิดของหลายๆ คน (Join and several)

(3) การอนุโลม (Is relative) ผู้ผลิตจะไม่ต้องรับผิดต่อผู้บริโภคโดยมีข้อต่อสู้บางประการ

(4) ความรับผิดของผู้ผลิตจะรับผิดภายในระยะเวลาที่จำกัด (Is limited in time) และ

(5) การตกลงยกเว้นความรับผิดล่วงหน้า จะไม่ได้รับการยกเว้นจากข้อความในสัญญา (Cannot be waived contractually) เช่น ข้อตกลงระหว่างคู่สัญญา เป็นต้น

ข. โจทก์จะต้องพิสูจน์ความเสียหายที่เกิดจากข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์และความสัมพันธ์ระหว่างข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์และความเสียหาย

1.3.2 สาระสำคัญของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

กฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป หรือ Council Directive 85/374/EEC ซึ่งต่อไปในการอธิบายส่วนนี้ ผู้ศึกษาจะใช้คำว่า “กฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป”

ประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปก่อนที่จะมีกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ในการพิจารณาความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ จะต้องอาศัยหลักกฎหมายละเมิด กล่าวคือ ผู้ผลิตจะต้องมีความผิดเสมอและต่อมาจึงมีการพัฒนากฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปโดยได้กำหนดความรับผิดเป็นไปตามหลักความรับผิดโดยไม่ต้องมี

¹³⁸ Analysis & Perspective, Product safety & liability reporter Vol. 29, No. 17, 2001 The Bureau of National affairs, Inc., Washington, D.C., page 403 Retrieved July 28, 2012. From http://www.hunton.com/files/Publication/eed6828b-bd7d-4ab4-8a83-a128e412a0cc/Presentation/PublicationAttachment/d595e490-f82d-4ce5-b715-c98d79b8d657/product_liability.PDF.

¹³⁹ Ibid. P.405

ความผิด (Liability without fault)¹⁴⁰ ของผู้ผลิต เพราะผู้ผลิตเพียงผู้เดียวที่จะมีวิธีการแก้ปัญหาอย่างเพียงพอที่จะลดความเสี่ยงอย่างเป็นธรรมในการผลิตที่มีเทคโนโลยีที่ทันสมัย¹⁴¹ หรือนำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) มาบังคับใช้กับผู้ประกอบการที่จำหน่ายสินค้าในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปให้รับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าบกพร่องหรือไม่ปลอดภัย¹⁴² โดยเฉพาะเมื่อกระบวนการผลิตใช้วิทยาการและเทคโนโลยีในการผลิตขั้นสูงยากที่จะตรวจสอบในรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ได้ จึงจำเป็นต้องมีการกระจายความเสี่ยงอย่างเป็นธรรมให้มากที่สุดโดยเห็นว่าการนำหลักความรับผิดโดยไม่มี ความผิดหรือหลักความรับผิดโดยเด็ดขาดมาใช้ดังกล่าวจะเป็นวิธีเดียวที่แก้ปัญหากรณีดังกล่าวได้อย่างเพียงพอ

กฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC Directive 85/374/EEC) ถือเป็นกฎหมายที่มีลักษณะพิเศษ เพราะไม่อยู่ภายใต้หลักความรับผิดทางสัญญา โดยโจทก์หรือผู้เสียหายและจำเลยหรือผู้ประกอบการไม่จำเป็นต้องมีความผูกพันทางสัญญาหรือไม่มีสัญญาต่อกัน (Non-contractual)¹⁴³ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการแล้ว ผู้ได้รับความเสียหายก็สามารถฟ้องให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนได้ แม้จะไม่มี ความผูกพันทางสัญญาต่อกันแต่อย่างใดก็ตาม

1.3.3 ขอบเขตการบังคับใช้กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

กฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC Directive 385/374/EEC) นั้น ดังที่ได้กล่าวมาเบื้องต้นแล้วว่าใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติเป็นกฎหมายความรับผิดต่อ

¹⁴⁰ The Summaries of EU legislation. Defective products: liability. Retrieved July 24, 2012. From http://europa.eu/legislation_summaries/consumers/consumer_safety/l32012_en.htm.

¹⁴¹ Analysis & Perspective, Product safety & liability reporter Vol. 29, No. 17, 2001 The Bureau of National affairs, Inc., Washington, D.C., page 404 Retrieved July 28, 2012. From http://www.hunton.com/files/Publication/eed6828b-bd7d-4ab4-8a83-a128e412a0cc/Presentation/PublicationAttachment/d595e490-f82d-4ce5-b715-c98d79b8d657/product_liability.PDF.

¹⁴² ดู Council Directive 85/374/EEC article 1 The producer shall be liable for damage caused by a defect in his product.

¹⁴³ Brussels, 8.9.2011 Com (2011) 547 final. Report from the commission to the European parliament, the council and the European economic and social committee. Retrieved July 1, 2012. From http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/documents/liability/index_en.htm.

ผลิตภัณฑ์ภายในประเทศสมาชิก ดังนั้น ลักษณะที่สำคัญในการบังคับใช้จึงมีลักษณะและการใช้งานที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งขอบเขตของกฎหมายแยกอธิบายได้ ดังต่อไปนี้

1) ประเภทของสินค้า

กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป มาตรา 3 กำหนดให้สินค้าที่ได้รับการคุ้มครองในระยะเริ่มแรกของการนำหลักความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์มาใช้บังคับจะนำไปใช้เฉพาะสิ่งสาริมทรัพย์ซึ่งผลิตจากภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก โดยไม่รวมถึงสินค้าภาคการเกษตรและผลิตภัณฑ์ที่เป็นผลผลิตทางธรรมชาติ ยกเว้นจะมีการนำผลผลิตทางการเกษตรหรือผลผลิตทางธรรมชาติมาผ่านกระบวนการแปรรูปในภาคอุตสาหกรรมที่อาจก่อให้เกิดความไม่ปลอดภัยได้ และนอกจากนี้หลักความรับผิดชอบโดยไม่มีความคิด จะนำไปใช้กับสิ่งสาริมทรัพย์ที่ใช้ในการก่อสร้างอสังหาริมทรัพย์ หรือติดตั้งในอสังหาริมทรัพย์ รวมทั้งกระแสไฟฟ้าด้วย¹⁴⁴

ต่อมาเกิดการเกิดวิกฤตการณ์โรควัวบ้า (Mad cow crisis)¹⁴⁵ ระบาดหนักในกลุ่มสหภาพยุโรป เมื่อวันที่ 10 พฤษภาคม ค.ศ. 1999 จึงมีการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC directive 85/374/EEC) โดยให้สินค้า (Product) ตามมาตรา 3 ให้ครอบคลุมถึงผลผลิตทางการเกษตรขั้นต้นด้วย โดยได้มีการแก้ไขออกกฎหมาย EC Directive 1999/34/EC¹⁴⁶ มาเพิ่มเติมกับกรณีดังกล่าว บัญญัติให้คำว่า “ผลิตภัณฑ์” ให้หมายความรวมถึงสิ่งสาริมทรัพย์ทั้งหมด แม้รวมอยู่ในสิ่งสาริมทรัพย์อื่นหรือสิ่งสาริมทรัพย์ก็ตาม¹⁴⁷

2) ผู้ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย

กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสหภาพยุโรป มีเจตนารมณ์ต้องการให้ผู้ผลิตทั้งหมดที่เกี่ยวข้องในกระบวนการผลิตควรจะได้รับผิดในส่วนที่เกี่ยวข้องกับ

¹⁴⁴ ดู Council Directive 85/374/EEC article 2 For the purpose of this Directive ‘product’ means all movables, with the exception of primary agricultural product and game, even though incorporated into another movable or into movable. ‘Primary agricultural products’ mean the products of soil, of stock-farming and of fisheries, excluding products which have undergone initial processing. ‘Product’ includes electricity.

¹⁴⁵ Josephin Liu (2003). "Two roads diverged in a yellow wood: The European Community Stays on the Path to strict liability." Fordham International Law Journal 27(6) 2003. P.1947.

¹⁴⁶ Access to European Union Law. European Union. Retrieved July 28, 2012. From <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31999L0034:EN:NOT>.

¹⁴⁷ ดู Directive 1999/34/EC Article 1 Directive 85/374/EEC is hereby amended as follows:

1. Article 2 shall be replaced by the following: "Article 2 For the purpose of this Directive, 'product' means all movables even if incorporated into another movable or into an immovable. 'Product' includes electricity."

ผลิตภัณฑ์ เมื่อมีการผลิตสำเร็จแล้ว ถึงแม้ว่าผู้ผลิตจะผลิตเพียงบางส่วน ไม่ใช่ทั้งหมดหรือเป็นเพียงเจ้าของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตก็ตาม รวมทั้งผู้นำเข้าสินค้าจากต่างประเทศและผู้เสนอชื่อตัวเองในสินค้าว่าเป็นผู้ผลิต โดยแสดงเครื่องหมายทางการค้าหรือการกระทำแก่สินค้าให้มีลักษณะแตกต่างจากผู้ผลิตอื่นหรือเป็นผู้จัดหาสินค้าที่ผลิตจากที่อื่นแต่ไม่สามารถระบุที่มาของสินค้าได้ นอกจากนี้ผู้ผลิตยังหมายความรวมถึงผู้ขาย ผู้ให้เช่า ผู้ให้เช่าแบบลิสซิ่ง หรือการจำหน่ายสินค้าในรูปแบบอื่นๆ ด้วย¹⁴⁸ โดยผู้ผลิตทั้งหมดที่เกี่ยวข้องเหล่านี้จะต้องร่วมกันรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายแก่ผู้ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ดังกล่าว¹⁴⁹

3) ความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป มาตรา 6 กำหนดให้สินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง สินค้าที่ขาดความปลอดภัยซึ่งบุคคลทั่วไปพึงคาดหวังได้ โดยในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า ให้พิจารณาถึงลักษณะของสินค้าที่วางจำหน่าย ลักษณะของการใช้งานที่อาจคาดหวังได้และเวลาที่สินค้านั้นนำเข้าสู่ระบบการจัดจำหน่าย¹⁵⁰

4) ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย

ความเสียหายที่กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสหภาพยุโรปจะนำไปใช้กับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือผู้ใช้หรือผู้ที่อยู่

¹⁴⁸ ดู Council Directive 85/374/EEC article 3

1. 'Producer' means the manufacturer of a finished product, the producer of any raw material or the manufacturer of a component part and any person who, by putting his name, trade mark or other distinguishing feature on the product presents himself as its producer.

2. Without prejudice to the liability of the producer, any person who imports into the Community a product for sale, hire, leasing or any form of distribution in the course of his business shall be deemed to be a producer within the meaning of this Directive and shall be responsible as a producer.

3. Where the producer of the product cannot be identified, each supplier of the product shall be treated as its producer unless he informs the injured person, within a reasonable time, of the identity of the producer or of the person who supplied him with the product. The same shall apply, in the case of an imported product, if this product does not indicate the identity of the importer referred to in paragraph 2, even if the name of the producer is indicated.

¹⁴⁹ ดู Council Directive 85/374/EEC article 5 where, as a result of the provisions of this Directive, two or more persons are liable for the same damage, they shall be liable jointly and severally, without prejudice to the provisions of national law concerning the rights of contribution or recourse.

¹⁵⁰ ดู Council Directive 85/374/EEC article 6(1)

ข้างเคียงที่ได้รับผลกระทบจากสินค้าไม่ปลอดภัยนั้นเป็นสำคัญ โดยกฎหมายมุ่งประสงค์ในความเสียหายที่เกิดจากการสูญเสีย โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 9 คือ¹⁵¹

(1) ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการเสียชีวิตหรือการบาดเจ็บทางร่างกาย ความเสียหายในทรัพย์สิน หรือการถูกทำลายในทรัพย์สินอื่นๆ นอกเหนือจากตัวสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั่นเอง ในเกณฑ์ที่ต่ำกว่า 500 ECU และได้แสดงให้เห็นว่า

ก. ทรัพย์สินนั้นจะนำไปใช้งานหรือบริโภคเป็นการส่วนตัว และ

ข. ทรัพย์สินเพื่อการส่วนตัวนั้น ถูกใช้หรือบริโภค โดยบุคคลที่ได้รับบาดเจ็บ

5) ภาระการพิสูจน์

กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปได้สร้างหลักความยุติธรรมของความเสียหายระหว่างผู้เสียหายกับผู้ผลิต โดยกำหนดให้ผู้เสียหายและผู้ผลิตต่างมีภาระในการพิสูจน์ความเสียหาย กล่าวคือ

ก. ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ความเสียหายว่าเกิดขึ้นจากความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์และพิสูจน์ถึงความสัมพันธ์ระหว่างความไม่ปลอดภัยและความเสียหายที่ได้รับ¹⁵² นอกจากนี้ผู้เสียหายยังต้องมีหน้าที่ในการพิสูจน์ถึงจำนวนความเสียหายที่ได้รับตามที่ได้เรียกร้องให้ผู้ผลิตชดเชยค่าเสียหายอีกด้วย ซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมายทั่วไป

ข. ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ เมื่อกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป มาตรา 1 ได้กำหนดให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบในความ

¹⁵¹ ดู Council Directive 85/374/EEC article 9

For the purpose of Article 1, 'Damage' means:

(a) damage caused by death or by personal injuries;

(b) damage to, or destruction of, any item of property other than the defective product itself,

with a lower threshold of 500 ECU,

provided that the item of property:

(i) is of a type ordinarily intended for private use or consumption, and

(ii) was used by the injured person mainly for his own private use or consumption.

This Article shall be without prejudice to national provisions relating to non-material damage.

¹⁵² ดู Council Directive 85/374/EEC article 4. The injured person shall be required to prove the damage, the defect and the causal relationship between defect and damage.

เสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ของพวกเขา ถึงแม้ว่าจะไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเล็กน้อยในการออกแบบ การผลิต หรือการให้คำเตือนก็ตาม อันเป็นไปตามหลักความรับผิดชอบ โดยไม่มีความผิดหรือความรับผิดโดยเด็ดขาดและถือเป็นข้อสันนิษฐานทางกฎหมายที่ถือว่าผู้ผลิตเป็นผู้ต้องรับผิดไว้ก่อน

อย่างไรก็ตามกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปได้บัญญัติให้ผู้ผลิตสามารถที่จะโต้แย้งหรือต่อสู้เสียหายไม่ต้องรับผิดได้ โดยจะต้องพิสูจน์ให้ได้ตามมาตรา 7 ว่า¹⁵³

(ก) เขาไม่ได้เป็นผู้นำสินค้าดังกล่าวเข้าสู่ท้องตลาด

(ข) เมื่อพิจารณาจากสถานะแวดล้อมแล้ว เห็นได้ว่าการบกพร่องที่ก่อให้เกิดความเสียหายไม่ได้มีอยู่ในขณะที่ผลิตภัณฑ์ถูกนำเข้าสู่ท้องตลาด หรือความบกพร่องเกิดขึ้นภายหลังจากที่นำผลิตภัณฑ์ออกสู่ท้องตลาด

(ค) ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมาไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในทางเศรษฐกิจ เพื่อขายหรือจำหน่าย หรืออยู่ในข่ายของธุรกิจของเขา

(ง) ความบกพร่องเกิดขึ้นมาจากการปฏิบัติตามคำสั่ง กฎ ระเบียบบังคับที่ออกมาโดยหน่วยงานรัฐ

(จ) สถานะความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคนิค ในขณะที่น่าผลิตภัณฑ์ออกสู่ท้องตลาด ยังไม่สามารถค้นพบความชำรุดบกพร่องได้

---

¹⁵³ ดู Council Directive Article 7. The producer shall not be liable as a result of this Directive if he proves:

(a) that he did not put the product into circulation; or

(b) that, having regard to the circumstances, it is probable that the defect which caused the damage did not exist at the time when the product was put into circulation by him or that this defect came into being afterwards; or

(c) that the product was neither manufactured by him for sale or any form of distribution for economic purpose nor manufactured or distributed by him in the course of his business; or

(d) that the defect is due to compliance of the product with mandatory regulations issued by the public authorities; or

(e) that the state of scientific and technical knowledge at the time when he put the product into circulation was not such as to enable the existence of the defect to be discovered; or

(f) in the case of a manufacturer of a component, that the defect is attributable to the design of the product in which the component has been fitted or to the instructions given by the manufacturer of the product.

(จ) ในกรณีของผู้ผลิตส่วนประกอบที่บกพร่อง สามารถโต้แย้งไม่ต้องรับผิดชอบได้ หากความบกพร่องเกิดจากการออกแบบสินค้าซึ่งชิ้นส่วนนั้นประกอบเข้าไป หรือเกิดจากคำสั่งของผู้ผลิตสินค้า”

นอกจากนี้ ผู้ประกอบการยังสามารถอ้างความรับผิดชอบของบุคคลที่สามที่กระทำหรือละเว้นการกระทำที่ทำให้เกิดความเสียหาย เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย¹⁵⁴ หรืออาจอ้างได้ว่าผู้เสียหายมีส่วนร่วมก่อให้เกิดความเสียหายนี้ขึ้นด้วย เพื่อจะลดหรือบรรเทาความรับผิดชอบของผู้ประกอบการลงได้¹⁵⁵

ความรับผิดชอบของผู้ประกอบการตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปนี้ ผู้ประกอบการจะต่อสู้เพื่อให้พ้นความรับผิดโดยอ้างว่ามีข้อกำหนดหรือข้อตกลงยกเว้นความรับผิด หรือจำกัดความรับผิดของตนเองไว้ในสัญญาแล้วไม่อาจทำได้¹⁵⁶

6) อายุความในการฟ้องคดีของผู้เสียหาย

การฟ้องคดีของผู้เสียหายจากผลกระทบของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสหภาพยุโรป แบ่งอายุความออกเป็น 2 ประเภท กล่าวคือ

(1) อายุความการฟ้องให้ชดเชยค่าเสียหายมาตรา 10 กำหนดห้ามไม่ให้โจทก์ฟ้องเรียกค่าเสียหายตามกฎหมายนี้ ภายหลังจากพ้น 3 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายหรือโจทก์ทราบถึงความเสียหายหรือมีเหตุอันควรทราบถึงความเสียหาย ความบกพร่องหรือตัวผู้ผลิต¹⁵⁷

(2) สิทธิในการฟ้องคดีของผู้เสียหายตามกฎหมายนี้จะสิ้นสุดลงเมื่อพ้นกำหนด 10 ปี นับแต่วันที่ผู้ผลิตนำสินค้าเข้าจำหน่ายในท้องตลาด ยกเว้นผู้เสียหายได้ดำเนินการฟ้องคดีกับผู้ผลิตสินค้าภายในช่วงระยะเวลาดังกล่าวไว้ก่อนแล้ว¹⁵⁸

¹⁵⁴ ดู Council Directive Article 8 (1). Without prejudice to the provisions of national law concerning the right of contribution, the liability of the producer shall not be reduced when the damage is caused both by a defect in product and the act or omission of third party.

¹⁵⁵ ดู Council Directive Article 8 (2) The liability of the producer may be reduced or disallowed when, having regard to all the circumstances, the damage is caused both by a defect in the product and by the fault of the injured person or any person for whom the injured person is responsible.

¹⁵⁶ ดู Council Directive Article 12 The liability of the producer arising from this Directive may not, in relation to the injured person, be limited or excluded by a provision limiting his or exempting from liability.

¹⁵⁷ ดู Council Directive Article 10

¹⁵⁸ ดู Council Directive Article 11

1.4 วิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศเยอรมนี

1.4.1 วิวัฒนาการของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศเยอรมนี

กฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศเยอรมนีมีการพัฒนามายาวนานพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติของกฎหมายหรือแนวคำพิพากษาของศาล โดยมีการนำเอาหลักตามสัญญาซื้อขายและหลักละเมิดมาใช้บังคับกรณีที่มีความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาหรือประเทศอังกฤษที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว

การนำหลักซื้อขายตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน จะกำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของสินค้าและหากมีการรับประกันคุณภาพของสินค้านั้นด้วยคุณภาพ หรือไม่เป็นไปตามที่ผู้ขายรับประกันไว้ ผู้ขายต้องรับผิดในการชดเชยราคาคืนหรือผู้ซื้อที่มีสิทธิบอกเลิกสัญญาโดยการส่งมอบสินค้าคืนแก่ผู้ขายได้

นอกจากนี้ หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ขายตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อในการจำหน่ายสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค โศกศาลประเทศเยอรมนีจะมีการนำเอาหลักละเมิดตามประมวลกฎหมายแพ่ง มาตรา 823 มาบังคับใช้แทน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วผู้เสียหายจะมีภาระในการพิสูจน์ว่าสินค้านั้นไม่มีความปลอดภัยและความไม่ปลอดภัยดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดความเสียหาย แต่ในกรณีของพิสูจน์เรื่องความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตหรือผู้ขายนั้น ศาลประเทศเยอรมนีได้โยนภาระการพิสูจน์ไปอยู่กับฝ่ายจำเลย เพื่อคุ้มครองผู้เสียหาย เพราะเห็นว่าการให้โจทก์พิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตนั้น เป็นเรื่องที่แทบจะเป็นไปไม่ได้¹⁵⁹ โดยเฉพาะใน ค.ศ.1968 ในคดีโรคระบาดไก่ Huehnerpest – Urteil¹⁶⁰ ซึ่งศาลเยอรมันได้ใช้หลักในเรื่องการโยนภาระการพิสูจน์ที่เป็นผลร้ายให้แก่ฝ่ายผู้ประกอบการหรือจำเลย ซึ่งศาลเยอรมันได้วินิจฉัยว่าผู้ผลิตเป็นผู้อยู่ในฐานะที่อาจกระทำให้เกิดความเสียหายได้ จึงต้องมีหน้าที่พิสูจน์ว่าผู้ผลิตมิได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อในการก่อให้เกิดความเสียหายแต่อย่างใด ศาลฎีกาได้นำเอามาตรา 823 (1) มาเป็นแนวทางตัดสินให้ผู้ผลิตต้องรับผิดต่อผู้เสียหาย แต่การนำหลักละเมิดมาใช้ในปัญหาความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของศาลเยอรมันก็ไม่อาจแก้ปัญหาให้เป็นที่พอใจได้ในทุกๆ กรณีได้ จึงต้องมีกฎหมายพิเศษที่บังคับกับสินค้าหรือมุ่งให้ความคุ้มครองผู้บริโภคหรือผู้ได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์โดยเฉพาะ เช่น

¹⁵⁹ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 86

¹⁶⁰ BGH Urt.v.26. 11. 1968 VI ZR 212/66, NJW 69, 269.

พระราชบัญญัติว่าด้วยเครื่องมือแพทย์ พระราชบัญญัติอาหารและเครื่องดื่ม พระราชบัญญัติความปลอดภัยของสินค้า รวมตลอดถึงพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วย¹⁶¹

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ. 1989 (Product liability Act 1989: The PLA)¹⁶² มีเนื้อหาสอดคล้องกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC Directive 85/374/EEC) เนื่องจากประเทศเยอรมนีเข้าเป็นสมาชิกประเทศหนึ่งของสหภาพยุโรป ซึ่งจะต้องตรากฎหมายให้อยู่ภายใต้กรอบที่สหภาพยุโรปกำหนดไว้ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ โดยประเทศเยอรมนีได้ออก เมื่อวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ. 1989 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1990 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

1.4.2 สาระสำคัญของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศเยอรมนี

1) ความรับผิดของผู้ประกอบการ

ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยทำให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลใดๆ จำเป็นที่จะต้องมีการชดเชยค่าเสียหายดังกล่าว ซึ่งในกรณีความเสียหายต่อทรัพย์สินกฎหมายนี้ จะถูกนำมาใช้เฉพาะทรัพย์สินอื่นนอกเหนือจากสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่อง และสินค้านี้มีวัตถุประสงค์การใช้งานตามปกติส่วนตัวหรือสำหรับการบริโภคและการที่ถูกนำมาใช้โดยบุคคลที่ได้รับบาดเจ็บส่วนใหญ่อยู่ภายใต้วัตถุประสงค์นี้ (มาตรา 1(1))¹⁶³ แต่ก็มีข้อยกเว้นที่ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 1(2)¹⁶⁴ กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์ไม่ได้ผลิตเพื่อการจำหน่าย หรือเมื่อคำนึงถึงสภาพแวดล้อมในขณะที่นำสินค้าเข้าสู่ระบบการจำหน่าย สันนิษฐานได้ว่าสินค้าไม่มีข้อบกพร่องหรือผู้ผลิตสินค้าไม่ได้ผลิตสินค้าเพื่อการจำหน่ายหรือแสวงหาผลกำไรและไม่ได้ผลิตหรือจำหน่ายสินค้าที่อยู่ในขอบเขตของการประกอบอาชีพของตนเอง หรือความเสียหายที่เกิดขึ้นมีพื้นฐานมาจากการที่ตัวสินค้านั้นเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายที่กำหนดบังคับไว้ หรือความชำรุดบกพร่องของสินค้าขณะที่ผลิตสินค้าออกสู่ท้องตลาดยังไม่มีความมาตรฐานทางวิชาการและเทคโนโลยีที่จะตรวจสอบหรือรู้ได้ถึงความปลอดภัยของสินค้าได้

¹⁶¹ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ "พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายเยอรมัน." คุณภาพ เล่มที่ 1 (ปีที่ 56 มกราคม – เมษายน 2552) หน้า 182

¹⁶² Richard Best. "A Comparison of Civil Liability for Defective Products in the United Kingdom and Germany." *German Law Journal*. Retrieved August 18, 2012. From <http://www.germanlawjournal.com>.

¹⁶³ BGB I 1989, 2198 section 1(1)

¹⁶⁴ BGB I 1989, 2198 section 1(2)

ภาระในการพิสูจน์ความรับผิดชอบสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ในกรณีที่มีข้อสงสัยเกี่ยวกับหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบใช้ค่าเสียหายตามมาตรา 1(2) หรือมาตรา 1(3) ให้ภาระพิสูจน์ตกอยู่กับฝ่ายผู้ผลิตสินค้า ส่วนผู้เสียหายมีภาระในการพิสูจน์ถึงความชำรุดบกพร่องของสินค้าและความเสียหายที่ได้รับ รวมตลอดถึงความสัมพันธ์ระหว่างความชำรุดบกพร่องของสินค้าและความเสียหายที่เกิดขึ้นด้วย¹⁶⁵

กรณีของผู้ผลิตส่วนประกอบหรือชิ้นส่วนบางชิ้นที่ประกอบเข้าเป็นสินค้า ถ้าความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดขึ้นจากโครงสร้างตัวสินค้าที่ชิ้นส่วนนั้นถูกนำเข้าไปประกอบหรือเกิดขึ้นเนื่องจากการความบกพร่องของการกำหนดวิธีใช้สินค้าของผู้ผลิตสินค้าเอง ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 1 มาบังคับกับผู้ผลิตส่วนประกอบหรือวัตถุดิบโดยอนุโลม¹⁶⁶

2) สินค้าหรือผลิตภัณฑ์

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของเยอรมนี มาตรา 2 ให้ความหมายของคำว่า “สินค้า” หมายถึง สंहาริมทรัพย์ทุกชนิด แม้ว่าจะประกอบเป็นส่วนหนึ่งของสังหาริมทรัพย์อย่างอื่นหรือจะประกอบเป็นส่วนหนึ่งของอสังหาริมทรัพย์ก็ตาม รวมทั้งกระแสไฟฟ้าให้ถือว่าเป็นสินค้าด้วย ส่วนผลิตภัณฑ์ที่ได้มาจากธรรมชาติ การเลี้ยงสัตว์ การทำฟาร์มผึ้ง การประมงและการล่าสัตว์ จะได้รับการยกเว้นไม่ถือว่าเป็นสินค้าตามกฎหมายนี้ จนกระทั่งได้ผ่านกระบวนการแปรรูปแล้ว¹⁶⁷

3) ความไม่ปลอดภัยหรือความบกพร่องของสินค้า

ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการจะต้องรับผิดชอบโดยเด็ดขาด เมื่อสินค้าที่ตนเองผลิตหรือจำหน่ายไม่มีความปลอดภัยและก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภค ในความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ. 1989 มาตรา 3 บัญญัติหลักในการพิจารณาไว้ ดังนี้¹⁶⁸

ก. สินค้าจะถือว่าเป็นสินค้าที่บกพร่อง เมื่อสินค้านั้นไม่ได้ให้ความปลอดภัยเป็นตามความคาดหมายโดยชอบธรรม ภายใต้พฤติการณ์ทั้งปวง โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อเท็จจริงเกี่ยวกับ

(ก) การนำเสนอสินค้า

(ข) การคาดหมายโดยสมควรเกี่ยวกับการใช้สินค้า

¹⁶⁵ BGB1 I 1989, 2198 section 1(4)

¹⁶⁶ BGB1 I 1989, 2198 section 1(3)

¹⁶⁷ BGB1 I 1989, 2198 section 2

¹⁶⁸ BGB1 I 1989, 2198 section 3

(ค) ช่วงเวลาของการนำสินค้านั้นเข้าสู่ท้องตลาด

ข. สินค้าที่ไม่ถือว่ามีคุณภาพรองเป็นเพียงเพราะว่ามีสินค้าที่ดีกว่า

ถูกนำมาจำหน่ายในภายหลัง

4) ผู้ผลิตสินค้า

ผู้ผลิตสินค้าที่อยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้ มาตรา 4 ได้กำหนดตัวผู้ผลิตดังต่อไปนี้

(1) ผู้ผลิตตัวสินค้า วัตถุดิบ หรือชิ้นส่วนของสินค้า รวมถึงบุคคลที่แสดงออกเสมือนหนึ่งว่าเป็นผู้ผลิตสินค้า ด้วยการใส่ชื่อ เครื่องหมายการค้าของตนเอง สัญลักษณ์อื่น ๆ ที่มีความแตกต่างสำคัญในฐานะที่เป็นผู้ผลิตสินค้า

(2) ผู้นำเข้าสินค้าตาม (1) ข้างต้น หรือผู้ส่งสินค้าเข้ามาจำหน่าย ขาย ให้เช่า เช่าซื้อหรือรูปแบบอื่นใดในการกระจายสินค้าสู่พื้นที่ ที่สนธิสัญญาการจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจยุโรปบังคับใช้

(3) ในกรณีที่ไม้อาจระบุตัวผู้ผลิตสินค้าได้ ให้ถือว่าทุกๆ คนที่เป็นผู้ส่งสินค้าส่วนใดก็ตาม ให้ถือว่าเป็นผู้ผลิต เว้นแต่ ผู้ส่งสินค้าจะได้ระบุตัวผู้ผลิตสินค้าหรือตัวบุคคลที่เป็นผู้ส่งสินค้ากระทำการแทน โดยแจ้งให้ผู้เสียหายทราบภายใน 1 เดือน นับแต่วันที่ผู้ส่งสินค้าได้รับการแจ้งให้ระบุตัวผู้ให้ส่งสินค้าดังกล่าว หากดังกล่าวข้างต้นให้ใช้บังคับกับสินค้าที่นำเข้ามาจากนอกกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรป ในกรณีที่ไม้อาจระบุตัวบุคคลตาม มาตรา 4(2) ได้ แม้จะปรากฏชื่อของผู้ผลิตก็ตาม¹⁶⁹

ในความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือบุคคลใด ๆ ตามที่ระบุไว้ในมาตรา 4 ในกรณีที่ผู้ผลิตสินค้านั้นมีหลายคน ผู้ผลิตจะต้องร่วมกันรับผิดชอบในการชดเชยค่าเสียหายอย่างลูกหนี้ร่วม แต่ในระหว่างผู้ที่มีหน้าที่ชดเชยค่าเสียหายร่วมกัน หน้าที่ชดเชยค่าเสียหายรวมถึงมูลค่าของความเสียหายที่จะต้องชดเชย ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการกระทำของบุคคลใดเป็นสำคัญ นอกจากนี้ ให้นำบทบัญญัติในมาตรา 421-425 รวมถึงมาตรา 426(1)(2) แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาใช้บังคับโดยอนุโลม¹⁷⁰

5) ภาระในการพิสูจน์

หน้าที่ในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงกรณีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย ก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่

¹⁶⁹ BGBI I 1989, 2198 section 4

¹⁷⁰ BGBI I 1989, 2198 section 5

เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย ผู้เสียหายมีภาระในการพิสูจน์ในการกระทำของละเมิดของผู้ผลิต ทั้งหมดตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมัน มาตรา 823(1) ซึ่งการพิสูจน์ข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นการกระทำที่ยากลำบากอย่างมาก จนกระทั่งมีการออกพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงได้มีการแก้ไขหลักเกณฑ์ภาระการพิสูจน์ข้อเท็จจริง โดยผู้เสียหายมีภาระในการพิสูจน์เกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของสินค้าในเวลาที่สินค้าเข้าสู่ตลาด ความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลในเรื่องที่สินค้ามีความไม่ปลอดภัยและความเสียหายที่ได้รับ ตามมาตรา 1(4) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

สำหรับการโต้แย้งเพื่อไม่ต้องรับผิดชอบของผู้ผลิต พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ให้เป็นหน้าที่ของผู้ผลิตในการพิสูจน์หักล้าง ตามมาตรา 1(2)¹⁷¹ กล่าวคือ

- (1) ผู้ผลิตไม่ได้นำสินค้าออกจำหน่าย
- (2) เมื่อคำนึงถึงสถานะแวดล้อมต่างๆ แล้ว สันนิษฐานได้ว่าขณะที่มีการนำสินค้าออกจำหน่ายไม่มีข้อบกพร่องแต่อย่างใด
- (3) สินค้าที่บกพร่องนั้น ผู้ผลิตไม่ได้ผลิตมาเพื่อจำหน่ายโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาผลกำไรทั้งการผลิตนั้นไม่ได้อยู่ในวัตถุประสงค์ของการประกอบอาชีพด้วย
- (4) ความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากบทบัญญัติของกฎหมายที่บังคับให้ผู้ผลิตทำตามที่กฎหมายบัญญัติทำให้ผลิตสินค้าที่มีไม่มีความปลอดภัย
- (5) ขณะที่ผลิตสินค้าออกสู่ท้องตลาด มาตรฐานความรู้ทางวิชาการและเทคนิคยังไม่อาจตรวจพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้

นอกจากนี้ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มาตรา 6¹⁷² ยังเปิดโอกาสให้ผู้ผลิตพิสูจน์เพื่อลดความรับผิดชอบ หากผู้เสียหายมีส่วนผิดโดยให้นำเอามาตรา 254 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันมาใช้บังคับ ซึ่งในกรณีของผู้เสียหายเป็นผู้มีอำนาจในการควบคุมบังคับทรัพย์สินนั้น ให้ถือเสมือนว่าผู้เสียหายมีส่วนผิด¹⁷³ และความรับผิดชอบของผู้ผลิตจะไม่ลดลง หากว่าความเสียหายที่เกิดขึ้นจากความชำรุดบกพร่องของตัวสินค้าและขณะเดียวกันก็เกิดจากการกระทำของบุคคลที่สาม โดยนำเอามาตรา 5 มาบังคับใช้โดยอนุโลม¹⁷⁴

¹⁷¹ BGB I 1989, 2198 section 1(2)

¹⁷² BGB I 1989, 2198 section 6

¹⁷³ BGB I 1989, 2198 section 6(1)

¹⁷⁴ BGB I 1989, 2198 section 6(2)

ผู้ผลิตไม่อาจอ้างข้อตกลงยกเว้นความรับผิดที่ทำให้ล่วงหน้าเพื่อให้พ้นความรับผิดได้ เนื่องจากพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของเยอรมนี มาตรา 14 ได้บัญญัติห้ามไม่ให้ผู้ผลิตทำข้อตกลงดังกล่าวหรือข้อจำกัดความรับผิดของผู้ผลิตล่วงหน้าได้ หากฝ่าฝืนหรือข้อตกลงใดๆ ที่ขัดแย้งกับบทบัญญัติดังกล่าว ถือว่าเป็นโมฆะ¹⁷⁵

6) ความเสียหาย

ขอบเขตของความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของเยอรมัน แบ่งออกเป็นสองกรณี กล่าวคือ

(1) กรณีเสียชีวิต ค่าที่เสียหายที่จะต้องชดใช้ คือ ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลเพื่อรักษาชีวิต รวมทั้งค่าใช้จ่ายในการที่ทรัพย์สินของผู้เสียชีวิตต้องถูกกระทบ กระเทือนในทางที่เป็นผลร้ายกล่าว คือ ในระหว่างที่เจ็บป่วย การที่ผู้ชีวิตไม่อาจที่จะทำงานได้หรือทำงานได้น้อยลงหรือมีความจำเป็นที่เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ ผู้มีหน้าที่ชดใช้ค่าเสียหายจะต้องชดใช้ค่าปลงศพให้แก่บุคคลที่จะต้องรับภาระค่าใช้จ่ายดังกล่าว (มาตรา 7(1))¹⁷⁶ หากเวลาที่ผู้ตายถูกทำร้ายนั้นผู้ตายมีหน้าที่ตามกฎหมายต่อบุคคลที่สาม ที่จะต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูอยู่แล้วหรืออาจที่จะต้องจ่ายค่าเลี้ยงดูและโดยผลของการเสียชีวิตทำให้สิทธิในการที่จะได้รับค่าเลี้ยงดูของบุคคลที่สามหมดไป ผู้ผลิตต้องจ่ายค่าเสียหายเท่ากับจำนวนที่ผู้ถึงแก่ความตายจะมีหน้าที่จะต้องจ่ายค่าเลี้ยงดู หากว่าเขายังมีชีวิตอยู่สิทธิที่จะได้รับค่าเลี้ยงดูนี้ รวมไปถึงกรณีของบุคคลที่สามอยู่ในกรรมมารดาแล้ว แม้จะยังไม่ได้กำหนดคลอดออกมาก็ตาม (มาตรา 7(2))¹⁷⁷

(2) กรณีบาดเจ็บ การชดใช้ค่าเสียหายกรณีความเสียหายเกิดแก่ร่างกายหรือสุขภาพ อนามัยการชดใช้ค่าเสียหายจะเป็นค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลในการฟื้นฟูสุขภาพ ค่าชดเชยสำหรับความทุกข์ทรมานจากการสูญเสียความสามารถในการทำงานไม่ว่าชั่วคราวหรือถาวร และการสูญเสียรายได้ รวมตลอดไปถึงค่าชดเชยความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงินด้วย (มาตรา 8)¹⁷⁸

¹⁷⁵ BGB I 1989, 2198 section 14

¹⁷⁶ BGB I 1989, 2198 section 7(1)

¹⁷⁷ BGB I 1989, 2198 section 7(2)

¹⁷⁸ BGB I 1989, 2198 section 8

กรณีของการบาดเจ็บที่ทำให้ไม่สามารถทำงานได้หรือทำงานได้น้อยลง และความจำเป็นที่ผู้เสียหายจะต้องทำงานให้แก่บุคคลที่สามตามมาตรา 7(2) สามารถที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายเป็นเงินในช่วงระยะเวลาหนึ่งได้ (มาตรา 9)¹⁷⁹

7) อายุความ

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของเยอรมัน ได้กำหนดอายุความในการฟ้องคดีของผู้เสียหายไว้คือ

(1) อายุความ 3 ปี ในกรณีของสิทธิเรียกร้องตามมาตรา 1 โดยนับจากเวลาที่ผู้มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายได้รู้หรือควรรู้ถึงความเสียหาย ความชำรุดบกพร่องและตัวบุคคลที่ต้องชดเชยค่าเสียหาย¹⁸⁰

(2) อายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างที่มีการเจรจาค่าเสียหายระหว่างผู้มีหน้าต้องชดเชยค่าเสียหายกับผู้ที่มีสิทธิเรียกร้องค่าเสียหาย โดยให้อายุความสะดุดหยุดอยู่จนกว่าการเจรจาจะไม่เป็นผล¹⁸¹

(3) ในกรณีอื่น ๆ ให้นำเอาบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายแพ่งเยอรมันว่าด้วยอายุความมาใช้บังคับ¹⁸²

(4) การลี้หนีสิทธิเรียกร้องในการฟ้องเรียกค่าเสียหาย จะหมดไปเมื่อพ้นกำหนด 10 ปี นับแต่เวลาที่ผู้ผลิตสินค้าได้นำสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายเข้าสู่ตลาด เว้นแต่การบังคับตามสิทธิเรียกร้องดังกล่าวจะอยู่ระหว่างการดำเนินคดีในชั้นศาลหรือชั้นของการบังคับคดี¹⁸³ และระยะเวลา 10 ปีดังกล่าวข้างต้นจะไม่นำมาใช้บังคับหากมีคำพิพากษาของศาลเด็ดขาดหรือสิทธิเรียกร้องตามหมายบังคับคดีอื่นๆ หรือมีการประนีประนอมนอกศาลหรือมีการทำนิติกรรมกัน¹⁸⁴

1.5 วิวัฒนาการ แนวคิดและทฤษฎีของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น

¹⁷⁹ BGB I 1989, 2198 section 9

¹⁸⁰ BGB I 1989, 2198 section 12(1)

¹⁸¹ BGB I 1989, 2198 section 12(2)

¹⁸² BGB I 1989, 2198 section 12(3)

¹⁸³ BGB I 1989, 2198 section 13(1)

¹⁸⁴ BGB I 1989, 2198 section 13(2)

ประเทศญี่ปุ่นถือเป็นประเทศที่มีความเจริญทางด้านวิชาการ เทคโนโลยี และ อุตสาหกรรมมากที่สุดประเทศหนึ่งในแถบทวีปเอเชีย โดยเฉพาะภายหลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมา ประเทศญี่ปุ่นจำเป็นต้องฟื้นฟูประเทศทุกด้าน รวมทั้งในด้านการคุ้มครองผู้บริโภคด้วย

ก่อนที่ประเทศญี่ปุ่นจะประกาศใช้กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ในปี ค.ศ. 1995 การฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์จะต้องอาศัยหลักตามประมวลกฎหมายแพ่ง ญี่ปุ่น (The Civil Code)¹⁸⁵ โดยผู้เสียหายอาจจะฟ้องให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายรับผิดชอบตามหลักของสัญญา หรือให้รับผิดชอบตามกฎหมายละเมิดแล้วแต่กรณี ซึ่งหลักตามสัญญาจะฟ้องตามสัญญาซื้อขายใน มาตรา 415¹⁸⁶ เกี่ยวกับการส่งมอบสินค้าบกพร่องให้แก่ผู้ซื้อและการชำระหนี้ไม่ถูกต้อง ส่วน มาตรา 570¹⁸⁷ เป็นกรณีผู้ซื้อเรียกให้ผู้ขายรับผิดชอบจากความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ไม่ปรากฏชัด ในขณะที่ทำสัญญาซื้อขาย โดยจะนำมาตรา 566¹⁸⁸ เกี่ยวกับการซื้อขายมาบังคับใช้โดยอนุโลม แต่การ ฟ้องให้ผู้ขายรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นตามสัญญาซื้อขายนั้น มีข้อจำกัดในกรณีคนที่ถูกฟ้องกับ ผู้ฟ้องคดีจะต้องมีความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกันเท่านั้น ส่วนผู้ที่ไม่ใช่คู่สัญญาหรือคนที่ไม่มีความ สัมพันธ์ทางสัญญาต่อกัน ไม่สามารถฟ้องผู้ขายหรือผู้ประกอบการให้รับผิดชอบตามกฎหมายสัญญา ดังกล่าวได้เลย แม้จะได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ที่มาจากผู้ขายหรือผู้ประกอบการนั้น ก็ตาม นอกจากนี้ ความรับผิดชอบมาตรา 570 ไม่ให้ความคุ้มครองหรือครอบคลุมถึงความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือความเสียหายอื่นๆ ที่เป็นผลตามมาจากสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยนั้นแต่อย่างใด เช่น ความเสียหายจากการขาดรายได้ หรือความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน เป็นต้น

ดังนั้น ปัญหาจากช่องว่างของการเยียวยาผู้บริโภคจากการใช้หลักสัญญาซื้อขาย ดังกล่าว จึงได้นำเอาหลักกฎหมายละเมิดแห่งประมวลกฎหมายแพ่งมาบังคับใช้แทน โดยผู้ได้รับ

¹⁸⁵ Tsuneo Matsumoto (2000). Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer protection Japan and Thailand. Thailand, Faculty of law Thammasat University and Institute of developing economies (IDE-JETRO).2000. P.3.

¹⁸⁶ Article 415 provides: "If an obligor fails to effect performance in accordance with the tenor and purport of the obligation, the obligee may demand compensation for harm; The same shall apply in case where performance becomes impossible for any cause for which the obligor is responsible."

¹⁸⁷ Article 570 provides: "If any latent defect exists in the object of the sale, the provisions of Article 566 shall apply mutatis mutandis, except in the case of compulsory sale by official auction."

¹⁸⁸ Article 566(1) provides: "Where the object / immovable / of a sale is subject to / easement, pledge, etc./ and the buyer was unaware thereof, he may rescind the contract only the purpose of the contract cannot be attained thereby, otherwise may only demand compensation for harm."

ความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ที่ฟ้องผู้ผลิตหรือผู้ขายให้รับผิดชอบในทางละเมิดได้ตามมาตรา 709¹⁸⁹ แม้จะ
 ไม่มีความผูกพันทางสัญญาต่อกันก็ตาม เพราะเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องดูแลให้สินค้าที่ผลิต
 ออกมามีความปลอดภัยมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เมื่อเกิดความเสียหายแก่บุคคลใด ๆ ก็ตาม ถือเป็น
 ความประมาทในการตรวจสอบหรือดูแลสินค้าให้มีความปลอดภัยของผู้ผลิต แต่การใช้หลัก
 กฎหมายละเมิดก็ไม่สามารถลดปัญหาในการเยียวยาผู้บริโภคได้ทั้งหมด โดยเฉพาะข้อจำกัดในเรื่อง
 ของภาระพิสูจน์ในเรื่องการกระทำของผู้ผลิตและความเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับผลกระทบ ซึ่งถือ
 เป็นหน้าที่พิสูจน์ของผู้เสียหายหรือผู้บริโภคต้องเป็นฝ่ายพิสูจน์ให้ศาลทราบจนปราศจากข้อสงสัย
 ว่าความเสียหายทั้งหมดเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ผลิต ซึ่งเป็นเรื่องยุ่งยากแก่
 ผู้บริโภคเป็นอย่างมาก

จนกระทั่งเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1994 ประเทศญี่ปุ่นได้ประกาศใช้กฎหมาย
 ความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ (The Product liability Law)¹⁹⁰ (มีชื่อเป็นภาษาญี่ปุ่นว่า Seizoubutsu
 Sekinin Hou)¹⁹¹ แทนการใช้หลักกฎหมายแพ่งเรื่องซื้อขายหรือละเมิดในการเรียกร้องค่าเสียหายจาก
 ผลิตภัณฑ์ ให้เป็นกฎหมายเฉพาะที่ง่ายต่อการนำไปใช้ดำเนินคดีเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจาก
 ผู้ผลิตสำหรับสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัย นอกจากนี้ ยังสามารถให้ประชาชนเกิดความมั่นใจใน
 สินค้าที่ผลิตในประเทศญี่ปุ่นว่ามีความปลอดภัยและยังบังคับให้ผู้ผลิตเสริมสร้างมาตรฐานด้าน
 ความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ให้มากขึ้นด้วย ซึ่งกฎหมายฉบับนี้บัญญัติไว้เพียง 6 มาตราเท่านั้นและ
 มีผลใช้บังคับในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1995 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

แนวทางในการบัญญัติกฎหมายความความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น
 ได้นำเอาหลักใน EC Directive 374/85/EEC ของกลุ่มสหภาพยุโรปมาใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติ
 กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ ถึงแม้ว่าประเทศญี่ปุ่นจะไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มประเทศ
 สหภาพยุโรปก็ตาม โดยพื้นฐานของกฎหมายฉบับนี้นำเอาหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict
 liability) ของประเทศสหรัฐอเมริกา หลักความรับผิดโดยไม่มีผลผลิต (No – fault liability) ของ
 กลุ่มประเทศยุโรปและตามกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นมาใช้บัญญัติให้สอดคล้องกัน ซึ่งได้ใช้คำใหม่ว่า

¹⁸⁹ Article 709 provides: “A person who intentionally or negligently violates a right of another person shall be liable for damages resulting therefrom”

¹⁹⁰ Tsuneo Matsumoto (2000). Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer protection Japan and Thailand. P.44.

¹⁹¹ ศักดา ธนิตกุล กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 61

“ความรับผิดต่อความไม่ปลอดภัย” (Defect liability)¹⁹² หมายถึง หลักความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product defect – based liability หรือ Kekkan Sekinin)¹⁹³ โดยใจความสำคัญไม่มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด ระหว่างคำว่า ความรับผิดต่อความไม่ปลอดภัย (Defect liability) และความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) หรือ ความรับผิดโดยไม่มี ความผิด (No – fault liability)¹⁹⁴

กฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น บัญญัติไว้เพียง 6 มาตรา ซึ่งถือว่าเป็นบทบัญญัติของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่ไม่ปลอดภัยที่สั้นมาก ซึ่งแยกอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1.5.1 วัตถุประสงค์

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น บัญญัติถึงวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมายนี้ออกมาบังคับ ซึ่งมาตรา 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อปกป้องเหยื่อที่ได้รับความเสียหายต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ที่มีสาเหตุจากความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ โดยกำหนดให้ผู้ผลิต หรือบุคคลใดๆ ที่มีสถานะเช่นเดียวกับผู้ผลิต ต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความมั่นคงและการมีชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน ตลอดจนก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้ดียิ่งขึ้น¹⁹⁵

1.5.2 ผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายใต้การบังคับใช้ของกฎหมาย

ผลิตภัณฑ์ที่อยู่ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น ได้กำหนดประเภทของผลิตภัณฑ์ออกเป็นแต่ละประเภทเช่นเดียวกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 2 ได้ให้คำนิยามของคำว่า “สินค้า” (Product) หมายถึง สัตว์หรือทรัพย์สินใดๆ ซึ่งผ่านกระบวนการผลิตหรือกระบวนการแปรสภาพ¹⁹⁶ เช่น สินค้าอุตสาหกรรม สินค้าเกษตรแปรรูป รวมไปถึงผลิตภัณฑ์เนื้อเยื่อมนุษย์หรือผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเลือดมนุษย์ เป็นต้น ส่วนผลิตภัณฑ์อยู่

¹⁹² Tsuneo Matsumoto (2000). Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer protection Japan and Thailand. P.45.

¹⁹³ Ibid.

¹⁹⁴ Ibid.

¹⁹⁵ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 1

¹⁹⁶ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 2(1)

นอกขอบเขตของกฎหมายนี้ เช่น อสังหาริมทรัพย์ สิ่งปลูกสร้างบนที่ดิน งานบริการ สินค้าเกษตรที่ ยังไม่ได้ผ่านกระบวนการแปรรูป เป็นต้น¹⁹⁷

1.5.3 คำนิยามของ “ความไม่ปลอดภัย”

กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น ได้บัญญัติคำนิยามของ “ความไม่ปลอดภัย” (Defect: Kekkan) ไว้เช่นเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป โดยพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 2(2) ได้ให้ความหมายของคำว่า “ความไม่ปลอดภัย” หมายถึง การขาดความปลอดภัยซึ่งโดยปกติแล้วสินค้านั้นควรต้องมี โดยจะนำเอาธรรมชาติของผลิตภัณฑ์ (Nature of the product) ลักษณะการใช้งานทั่วไปที่คาดหมายได้ (Normally foreseeable manner of use) เวลาที่สินค้าถูกส่งจำหน่าย (The time it was delivered) และสภาพแวดล้อมอื่นที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น (All other circumstances relating to the product)¹⁹⁸

บทบัญญัติมาตรา 2(2) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของญี่ปุ่น ได้นำเอาหลักเกณฑ์การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์จากความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test)¹⁹⁹ มาใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่ผู้บริโภคทั่วไปคาดหวังได้ ไม่ว่าจะเป็นความไม่ปลอดภัยจากการผลิต การออกแบบ หรือการให้ข้อมูลก็ตาม

1.5.4 ผู้ต้องรับผิดชอบ

บุคคลที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภคตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ มาตรา 2(3) ให้ถือว่าเป็นผู้ผลิต (Manufacturers) เป็นผู้ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ผู้บริโภค แยกได้เป็น 3 กรณี กล่าวคือ

ก. บุคคลใดก็ตามที่ผลิต (Manufactured) แปรรูป (Processed) หรือนำเข้า (Imported) สินค้าเพื่อประโยชน์ทางการค้า (Trade) ให้ถือว่าเป็น “ผู้ผลิต” (Manufacturer)²⁰⁰

ข. บุคคลใดๆ ที่ใช้ชื่อของตน เครื่องหมายการค้า ฯลฯ ของตนเอง ไปลงบนผลิตภัณฑ์เพื่อให้ผู้บริโภคเชื่อว่าบุคคลนั้นเป็นผู้ผลิต ให้ถือว่าเป็นผู้ผลิต²⁰¹

¹⁹⁷ ศักดา ธนิตกุล กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 98

¹⁹⁸ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 2(2)

¹⁹⁹ ศักดา ธนิตกุล กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 102

²⁰⁰ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 2(3) i

²⁰¹ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 2(3) ii

ค. บุคคลใดๆ ผู้ใช้ชื่อของตนหรือแสดงข้อความอื่นใดลงบนสินค้านั้น ซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคเชื่อได้ว่าตนเป็นผู้ผลิตสินค้าตามความเป็นจริง โดยจะคำนึงถึงพฤติการณ์แวดล้อมในการผลิต แปรรูป การนำเข้าหรือการจำหน่ายสินค้า เป็นสำคัญ ให้ถือว่าเป็นผู้ผลิต²⁰²

กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่น ไม่ถือว่าผู้จำหน่ายหรือผู้ขายรายย่อยเป็นผู้ผลิต หากไม่ได้มีพฤติกรรมแสดงให้เห็นว่าตนอยู่ในสถานะเดียวกับผู้ผลิตตามมาตรา 2(3) ดังนั้น ในการฟ้องร้องให้ผู้จำหน่ายหรือผู้ขายรายย่อยให้รับผิดชอบจึงไม่อาจนำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) มาบังคับได้ คงต้องเป็นไปตามหลักทั่วไปแห่งประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น²⁰³ เรื่องซื้อขาย หรือละเมิดแล้วแต่กรณี

ในความรับผิดของผู้ผลิตหรือบุคคลที่ถือว่าเป็นผู้ผลิต จะรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย มาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น จะต้องมีการจัดส่งเข้าระบบการจำหน่าย (Delivered) ก่อนเสมอ โดยต้องตีความตามกฎหมายแพ่งญี่ปุ่น มาตรา 178 กล่าวคือต้องมีเจตนาโอนการครอบครอง ซึ่งหากผลิตภัณฑ์นั้นถูกขโมยและก่อให้เกิดความเสียหายต่อบุคคลที่สามจะไม่ได้รับการคุ้มครองแต่อย่างใด²⁰⁴

1.5.5 ความเสียหายที่เกิดขึ้นทำให้ต้องรับผิด

ความเสียหายที่ได้รับการเยียวยาตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 3 บัญญัติให้ผู้ผลิต หรือบุคคลอื่นที่ถือว่าเป็นผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการละเมิดต่อชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สินของบุคคลอื่น ซึ่งมีสาเหตุมาจากการขาดความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ภายหลังการส่งมอบ ไม่ว่าจะเป็นการผลิต การแปรรูป การนำเข้า หรือให้ใช้ชื่อของตน ฯลฯ ตามความในมาตรา 2 (3) ii หรือ iii แต่ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นแก่ตัวสินค้าที่ขาดความปลอดภัยนั่นเอง²⁰⁵

ขอบเขตของการกำหนดค่าสินไหมทดแทน กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นไม่มีการกำหนดขอบเขตของค่าสินไหมทดแทนที่ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบมากหรือน้อยเพียงไร และไม่ได้บัญญัติถึงความเสียหายที่เป็นผลสืบเนื่องกันหรือ

²⁰² Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 2(3) iii

²⁰³ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 144

²⁰⁴ Steven Van Uytsel. Comparative Consumer Protection Law. Kyushu: Course Syllabus Kyushu University.2010. P.290.

²⁰⁵ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 3

ค่าเสียหายที่เพิ่มขึ้น(Expanded damages)²⁰⁶ ดังเช่นกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ดังนั้น การกำหนดค่าสินไหมทดแทน จึงเป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นในเรื่องค่าสินไหมทดแทนเพื่อตามหลักละเมิดทั่วไป โดยมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่นในกรณีของความรับผิดของผู้ผลิตหรือบุคคลอื่น ให้นำประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาใช้บังคับกรณีที่พระราชบัญญัติฉบับนี้ไม่ได้บัญญัติไว้²⁰⁷

ส่วนค่าเสียหายเพื่อการลงโทษ(Punitive damage) ในระบบกฎหมายของประเทศญี่ปุ่น ในความรับผิดทางแพ่งไม่มีการกำหนดค่าเสียหายเพื่อการลงโทษหรือค่าสินไหมเพื่อการลงโทษแต่อย่างใด สืบเนื่องจากความเห็นของนักกฎหมายส่วนใหญ่ของประเทศญี่ปุ่นมีความเห็นว่าระบบการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้น จะทำให้ความสมดุลในประโยชน์ของผู้เสียหายและผู้ทำละเมิดเสียไป ดังนั้น ในเรื่องละเมิดและความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงไม่มีการเอาหลักค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษมาใช้บังคับให้จำเลยต้องชำระแก่โจทก์²⁰⁸

1.5.6 ภาระการพิสูจน์ว่าสินค้าไม่ปลอดภัย

การพิสูจน์ความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้อยู่ในฐานะเช่นเดียวกับผู้ผลิตที่จะต้องรับผิดชอบในความเสียหายต่อผู้บริโภคจะเป็นไปตามหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) โดยไม่ต้องพิจารณาว่าผู้ผลิตจะกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ ซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 3 บัญญัติว่า “ผู้ผลิตหรือบุคคลที่อยู่ฐานะคล้ายกับผู้ผลิตต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายนี้”²⁰⁹ แต่ในการพิสูจน์ความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้า ค่าเสียหายที่ได้รับและความเสียหายต้องเป็นผลมาจากความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้น ผู้เสียหายยังคงมีภาระในการพิสูจน์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของญี่ปุ่น (Code of Civil

²⁰⁶ Steven Van Uytsel, Comparative Consumer Protection Law, P.293.

²⁰⁷ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 6

²⁰⁸ Fumio Nagase, Seizoubutsu Sekinin Hou no Kaisetsu, 2002, P.36-37. อังโน ตักคิตา รับผิดชอบกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 129

²⁰⁹ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 3

Procedure (Law No.109,1996)²¹⁰ อยู่เช่นเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

1.5.7 ข้อต่อสู้เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบของผู้ผลิต

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีต้นแบบมาจากกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ (Directive 85/373/EEC) ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ซึ่งข้อต่อสู้เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบของผู้ผลิตบัญญัติไว้ในมาตรา 4 โดยให้ออกาสผู้ผลิตพิสูจน์ให้พ้นความรับผิดได้ 2 ประการ คือ

ประการแรก ความเสี่ยงจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตามมาตรา 4(1) เมื่อผู้ผลิตสามารถพิสูจน์ได้ว่าระดับของความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขณะที่มีการส่งมอบสินค้านั้น ไม่สามารถที่จะตรวจพบความชำรุดบกพร่องได้²¹¹

ประการที่สอง ข้อต่อสู้เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบของผู้ผลิตชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบ ตามมาตรา 4(2) กรณีของผู้ผลิตชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบที่นำไปใช้ในการผลิตสินค้าขั้นสุดท้าย หากผู้ผลิตชิ้นส่วนหรือวัตถุดิบสามารถพิสูจน์ได้ว่าความชำรุดบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นเนื่องมาจากคำสั่งที่เกี่ยวกับการออกแบบของผู้ผลิตสินค้าขั้นสุดท้ายและตนไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการผลิตชิ้นส่วนนั้นแต่อย่างใด²¹²

ถึงแม้ว่ากฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น จะกำหนดข้อต่อสู้เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบของผู้ประกอบการไว้เพียงสองประการดังกล่าวข้างต้นเท่านั้น โดยไม่ได้บัญญัติข้อยกเว้นความรับผิดที่เป็นผลมาจากการปฏิบัติตามกฎระเบียบ หรือมาตรฐานที่กำหนดโดยรัฐ เช่นเดียวกับมาตรา 7(c) แห่ง EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปก็ตาม แต่ผู้ผลิตยังสามารถยังพิสูจน์ในประเด็นที่ว่าผู้ผลิตไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการออกแบบ การผลิต หรือการให้คำเตือน เนื่องจากได้กระทำตามกฎระเบียบของรัฐที่กำหนดเป็นมาตรฐานในการให้ผลิตต้องกระทำตามมาตรฐานดังกล่าวอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งผู้เสียหายอาจฟ้องให้รัฐต้องรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นเพราะหน้าที่ในการควบคุมความปลอดภัยของสินค้าเป็นหน้าที่ตามกฎหมายที่รัฐกำหนดขึ้นและมีการควบคุมความปลอดภัยอย่างไม่

²¹⁰ Tsuneo Matsumoto. Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century' from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer protection Japan and Thailand. P.68.

²¹¹ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 4(1)

²¹² Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 4(2)

เพียงพอก็ทำให้รัฐต้องรับผิดชอบตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนของรัฐ (The Government Compensation Law: Kokka Baisho Ho)²¹³

1.5.8 อายุความในการฟ้องคดี

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มาตรา 5 ได้บัญญัติอายุความในการฟ้องคดีออกเป็น 2 อายุความ กล่าวคือ

1) อายุความทั่วไปที่ใช้สำหรับสินค้าธรรมดา เช่น พัดลม ตู้เย็น หรือรถยนต์ เป็นต้น ที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ชีวิต ร่างกายหรือทรัพย์สิน มาตรา 5(1) กำหนดให้ผู้เสียหายต้องฟ้องคดีภายในกำหนดเวลา 3 ปี นับแต่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ต้องรับผิดชอบ แต่ทั้งนี้จะต้องไม่เกินกำหนดเวลา 10 นับแต่วันส่งมอบสินค้า²¹⁴

2) อายุความสำหรับสินค้าที่ทำให้เกิดพิษสะสม เช่น สารสะสมจากยารักษาโรคจากใยหิน หรือสารเคมีต่างๆ ที่ต้องใช้เวลาสะสม หรือต้องใช้เวลาในการปรากฏอาการ บางครั้งอาจจะนานถึง 40 ปี เป็นต้น มาตรา 5(2) กำหนดให้ผู้เสียหายต้องฟ้องคดีภายในกำหนด 10 ปี นับตั้งแต่ที่ผู้เสียหายทราบถึงอาการที่เกิดจากพิษสะสม โดยนำเอาระยะเวลามาตรา 5(1) มาใช้บังคับนั่นเอง²¹⁵

2. วิวัฒนาการและแนวคิดกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย

ประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพื่อประโยชน์ของผู้บริโภคให้ได้รับการเยียวยาความเสียหายจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยและก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ใช้หรือผู้บริโภคเช่นเดียวกับประเทศอื่น เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป หรือประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น ซึ่งมีพัฒนาการของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศไทยอธิบายได้ต่อไปนี้

2.1 วิวัฒนาการและแนวคิดการคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยสมัยโบราณ

²¹³ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายความรับผิดชอบเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 173

²¹⁴ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 5(1)

²¹⁵ Product liability Act (Law No. 85 of 1994) Article 5(2)

ประเทศไทยเริ่มมีการซื้อขายและแลกเปลี่ยนสินค้ากันมาตั้งแต่สมัยโบราณ จากประวัติศาสตร์ทางการค้าของไทยเท่าที่สามารถตรวจสอบได้เกี่ยวกับปัญหาความรับผิดชอบ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยสมัยก่อนที่จะมีแนวความคิดในการตราพระราชบัญญัติ ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 การเรียกร้อยค่าสินค้าใหม่ทดแทนกรณีสินค้าเสียหายจะยังอยู่ภายใต้หลักความรับผิดชอบตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยซื้อขาย เรื่อง ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้าเท่านั้น ซึ่งในวิวัฒนาการและแนวความคิด การคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศ แยกได้ดังต่อไปนี้

2.1.1 สมัยสุโขทัย

สมัยสุโขทัยถือว่าเป็นสมัยที่เริ่มมีความชัดเจนในการค้าขายระหว่างกัน พิจารณาได้จากศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง ซึ่งได้จารึกเป็นภาษาไทยในปี พ.ศ. 1835 ด้านที่ 1 ที่ว่า “เมื่อชั่วพ่อขุนรามคำแหง เมื่อสุโขทัยนี้ดี ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว เจ้าเมืองบ่เอาจกอบในไพร่ลูทาง เพื่อนจูงวัวไปค้า ขี่ม้าไปขาย ใครจักใคร่ค้าช้าง ค้า ใครจักใคร่ค้าม้า ค้า ใครจักใคร่ค้าเงือนค้าทองคำ”²¹⁶ จากหลักศิลาจารึกดังกล่าวทำให้เห็นว่าในสมัยสุโขทัยเป็นยุคที่มีความเจริญทางการค้าขายอย่างมาก นอกจากนี้แล้วในสมัยสุโขทัยยังถือเป็นจุดเริ่มต้นของการผลิตเงินตราที่มีรูปแบบเฉพาะตัวของคนไทย โดยทางราชการอนุญาตให้ประชาชนผลิตเงินพดด้วงใช้เอง และมีการยกเว้นการเก็บจังกอบ (ภาษีที่จัดเก็บค่าผ่านทางเข้าออกเมือง) เพื่อสนับสนุนการค้าเสรี แต่สำหรับความรับผิดชอบบกพร่องของสินค้าที่ซื้อขายกันนั้น ยังไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดเกี่ยวกับความรับผิดชอบตามสัญญาซื้อขายระหว่างกันแต่อย่างใด

2.1.2 สมัยอยุธยา

สมัยกรุงศรีอยุธยามีการค้าขายกับต่างประเทศเพิ่มมากขึ้นกว่าในสมัยสุโขทัย และได้มีการออกพระราชกำหนดกฎหมายวางระเบียบเกี่ยวกับการค้าขายหลายฉบับ แต่เป็นลักษณะของกฎจารีตประเพณี ที่เป็นกฎเกณฑ์ข้อบังคับซึ่งคนในชุมชนใช้สืบต่อกันมาและพึงจะมีการบัญญัติเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษรใช้ในภายหลัง กล่าวคือ

1) คัมภีร์พระธรรมศาสตร์หรือ ที่เรียกกันอีกอย่างหนึ่งว่า มูลคดี เป็นกฎหมายแม่บทที่ใช้เป็นหลักในการบัญญัติกฎหมายย่อยขึ้นมาบังคับใช้ ซึ่งประเทศไทยได้แบบอย่างกฎหมายนี้มาจากคัมภีร์ธรรมศาสตร์ของชาวมอญ ซึ่งชาวมอญเองก็ดัดแปลงคัมภีร์ดังกล่าวนี้มา

²¹⁶ จังหวัดสุโขทัย ค้นคืนวันที่ 5 พฤศจิกายน 2554 จากเอกสารออนไลน์

จากคัมภีร์มนุสฺสมนุสฺสธรรมศาสตร์ของประเทศอินเดียอีกต่อหนึ่ง โดยการตัดบางส่วนที่เป็นลัทธิพราหมณ์ออกเหลือเฉพาะที่เป็นกฎหมายแท้ๆ ไว้

2) พระราชศาสตร์หรือสาขาาคคี เป็นกฎหมายย่อยที่พระมหากษัตริย์ตราขึ้นใช้ในรูปพระราชกำหนด บทพระอัยการ และพระราชบัญญัติ โดยอาศัยคัมภีร์พระธรรมศาสตร์เป็นหลัก ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับเหตุการณ์บ้านเมืองและวัฒนธรรมประเพณีในสมัยนั้น พระราชศาสตร์จึงเป็นกฎหมายเฉพาะรัชกาล ซึ่งพระมหากษัตริย์องค์ต่อมาอาจยอมรับมาใช้หรือไม่ก็ได้

เอกสารทางประวัติศาสตร์ของสมัยอยุธยาได้สูญหายไปจำนวนมากในระหว่างที่กรุงศรีอยุธยาได้เสียกรุงครั้งที่ 2 ให้แก่ประเทศพม่าในปี พ.ศ. 2310 ทำให้การศึกษาทางประวัติศาสตร์ไม่มีความชัดเจนเท่าใดนัก

2.1.3 สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น

สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก รัชกาลที่ 1 ทรงเห็นควรให้ชำระกฎหมายเก่าที่มีมาแต่โบราณและทำการรวบรวมขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2347 เรียกว่า “กฎหมายตราสามดวง” ซึ่งมีตราประทับ 3 ดวง คือ ตราราชสีห์ ตราชสีห์ และตราบัวแก้ว²¹⁷ นอกจากนี้มีพระราชกำหนดเพื่อประกาศใช้สำหรับการซื้อขายทองคำ โดยพระราชบัญญัตินี้กำหนดให้ผู้ซื้อเสียสิทธิที่จะฟ้องเอาราคาคืนจากผู้ขายได้ ทั้งนี้ เนื่องจากตามหลักกฎหมายเก่าผู้ซื้อทองคำมีความมั่นใจว่าจะได้รับราคาคืนอย่างแน่นอน หากทองที่ซื้อมาใช้ทองคำแท้หรือเป็นทองเคลือบทองอาบ ผู้ซื้อจึงไม่มีความระมัดระวังในขณะที่ซื้อขาย แต่กฎหมายฉบับใหม่นี้บังคับให้ผู้ซื้อต้องใช้ความระมัดระวังสมควรในการตรวจตราทองคำก่อนซื้อ ถ้าผู้ซื้อประมาทเดินเล่อราคาทองทำให้ผู้ขายจะต้องคืน จึงไม่สมควรให้ผู้ซื้อเป็นผู้ได้รับคืนไป แต่ให้ตกเป็นของแผ่นดิน ส่วนผู้ซื้อจะฟ้องเรียกเงินคืนได้หรือไม่อย่างไรนั้น ต้องพิจารณาในเรื่องความรับผิดชอบทางอาญา แนวความคิดในเรื่องความรับผิดชอบของผู้ขายที่จะต้องชำระราคาคืน โดยอาศัยเจตนาหรือความประมาทเดินเล่อของผู้ซื้อนั้นยังไม่ เป็นที่รู้จักในสมัยนั้น²¹⁸ ในเวลาต่อมาได้มีการตัดสินใจเกี่ยวกับการทำทองเคลือบทองอาบซึ่งถือว่าเป็นคดีที่สามารถเทียบได้กับความรับผิดชอบในการชำระคบกพร่องของสินค้าที่เห็นได้ในสมัยนั้น ซึ่งในการตัดสินใจดังกล่าวมีบทที่ว่า “มีบทพระอัยการห้ามไว้แต่ก่อนตามพระราชประเพณีสืบมา มิให้ผู้ใดทำทองเคลือบทองอาบทองพรางซื้อขาย จำนำ เป็นอันขาดทีเดียว ถ้าผู้ใดทำ

²¹⁷ เชาวเรศ บุญยพานิช ปัญหาเรื่องที่มาและลักษณะของคัมภีร์พระธรรมศาสตร์สยาม วารสาร สังคมและมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ปีที่ 33 ฉบับที่ 1 2550 หน้า 57

²¹⁸ โรแบงต์ แลงการ์ด ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2 กรุงเทพมหานคร ไทยวัฒนาพานิชย์ 2526 หน้า 86

ขึ้น ได้พิจารณาเป็นสัจใช้ ให้ทวนด้วยลวดหนัง 25 – 60 ที ตัดนิ้วตะเวน อย่าให้กุมค้อน กุมคีมได้ แล้วให้เร่งเงินให้ผู้มีชื่อผู้รับจำนำ พระราชอาญาถึงเท่าดังนี้ ผู้มีชื่อซึ่งเป็นคนชั่วมิได้เกรงกลัวพระราชอาญาคบหากันลักลอบทำทองเคลือบทองอาบทองพรางซื้อขาย จำนำ แก่ผู้มีทรัพย์รับไว้ เมื่อพิเคราะห์ดูคนสองจำพวกนี้ ฝ่ายผู้ทำ ผู้ซื้อ ผู้รับจำนำ เป็นเหตุ เป็นปัจจัยถึงกัน ฝ่ายผู้ทำเป็นคนโมหะ ยากจนคิดกลอุบาย ซึ่งจะหาทรัพย์ให้ได้เป็นอนาประโยชน์แก่ตัวมิได้เกรงกลัวภัยในอนาคต ปัจจุบันจึงได้กระทำการดังนี้ ที่จะได้ทรัพย์โดยเร็ว ฝ่ายผู้มีทรัพย์ซึ่งรับ ชื่อ จำนำ เล่า ลางที่เป็นคนโลกเจตนาหาปัญญามิได้ เห็นว่ารูปประพัน ซึ่งผู้มีชื่อเอามาขายและจำนำราคาต่ำถูก รับไว้จะได้กำไรมาก มิได้พิจารณาให้ผู้รู้มาช่วยดูทดลองให้รู้ว่าทองดีถั่ว ค่วนรับไว้ด้วยใจโลภ ครั้นนานมาจึงรู้ว่าทองเคลือบ อาบ เอามาร้องฟ้องว่ากล่าวแก่แห่งสภาเจ้าเมือง หวังจะเอาทรัพย์คืน ผู้รับฟ้องต้องลำบากยากที่จะพิจารณาหาความจริงได้ จนเคืองได้ละเอง ๆ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวผู้ทรงพระธรรมอันมหาประเสริฐก็โปรดด้วยพระปรีชาญาณทรงพระราชดำริเห็นว่า บทพระอาการซึ่งให้เอาโทษแก่ผู้ทำทองพราง เคลือบ อาบ และผู้รู้เห็นเป็นใจช่วยขาย ช่วยจำนำนั้น ก็ควรด้วยโทษอยู่แล้ว แต่จะว่าให้เรียกเอาเงินคืนให้แก่ผู้นั้น ครั้นจะยื่นคงไว้ตามบทพระอาการ ฝ่ายผู้มีทรัพย์ซึ่งรับ ชื่อขาย จำนำ นั้นหาเข็ดหลาบไม่ ด้วยใจโลภ เจตนามิได้พิจารณาที่จะซื้อหา รับจำนำ ไว้ก็ถึงเป็นทองเคลือบ อาบ ก็ไว้ใจว่าจะได้ทุนคืนโดยพระอาการ²¹⁹ ซึ่งปรากฏว่ากฎหมายตราสามดวงนี้ถือว่าเป็นกฎหมายหลักที่ใช้มาตั้งแต่รัชกาลที่ 1 จนถึงรัชกาลที่ 5 เป็นเวลาเกือบ 100 ปี และถือว่าเป็นหลักกฎหมายที่เริ่มมีความชัดเจนในการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งเป็นผู้ซื้อ มากขึ้น

2.1.4 สมัยรัชกาลที่ 5 การปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตก

การปรับปรุงประเทศตามแบบตะวันตกเพื่อให้ทันสมัย ในสมัยของรัชกาลที่ 5 กฎหมายตราสามดวงนี้จึงมีการแก้ไข²²⁰ และได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 3 เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2467 โดยให้มีผลบังคับตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2468 เป็นต้นมา โดยในการร่างกฎหมายลักษณะซื้อขายสินค้า คณะกรรมการได้ยกร่างโดยอาศัยพระราชบัญญัติว่าด้วยการซื้อขายสินค้าของประเทศอังกฤษเป็นแม่บทสำคัญ ซึ่งการตีความกฎหมายลักษณะซื้อขายของไทยในทางวิชาการจึงอาจเทียบเคียงกับพระราชบัญญัติดังกล่าวของ

²¹⁹ สถาบันปรีดี พนมยงค์ กฎหมายตราสามดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมืองแก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 3 สุขภาพ กรุงเทพมหานคร 2548 หน้า 272

²²⁰ ชาญชัย แสงศักดิ์ และวรรณชัย บุญบำรุง การจัดทำประมวลกฎหมายของต่างประเทศและของไทย นิติธรรม กรุงเทพมหานคร 2552 หน้า 110

อังกฤษได้หลายกรณี²²¹ และได้มีการตรวจชำระใหม่อีกครั้งหนึ่ง โดยได้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 3 ใหม่ เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2471 มีผลบังคับใช้ในวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2472²²² เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบันนี้

บทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการซื้อขายทรัพย์สินและหน้าที่ความรับผิดชอบของผู้ซื้อหรือผู้ขายต่อสินค้าที่ซื้อขาย รวมทั้งความรับผิดเพื่อความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 ที่กำหนดให้ผู้ขายต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องในกรณีที่ทรัพย์สินที่ขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใดอันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติที่ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาที่ดี ผู้ขายจะต้องรับผิด (มาตรา 472 วรรคหนึ่ง) แม้ผู้ขายรู้หรือไม่ว่าความชำรุดบกพร่องมีอยู่ (มาตรา 472 วรรคสอง) สาเหตุที่ผู้ขายจะต้องรับผิดในความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ขายนั้น ก็เนื่องมาจากหลักทั่วไปในสัญญาที่กำหนดให้ผู้สัญญาจะต้องกระทำการโดยสุจริต²²³ โดยผู้ขายจะต้องใช้ความระมัดระวังตรวจสอบให้คิดว่าทรัพย์สินที่ซื้อขายและจะส่งมอบนั้นต้องมีคุณภาพดีและเหมาะสมแก่ประโยชน์ในการใช้สอยของผู้ซื้อครบถ้วนทุกประการ ซึ่งแนวคิดของหลักกฎหมายดังกล่าวถือได้ว่าสอดคล้องกับหลัก “ผู้ขายต้องระวัง” (Caveat venditor) ของประเทศอังกฤษหรือประเทศสหรัฐอเมริกา

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการซื้อขาย ยังได้บัญญัติให้ความรับผิดในความชำรุดบกพร่องบางกรณีอยู่ในความรับผิดของผู้ซื้อเพื่อให้เกิดความเสมอภาคและเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย โดยมาตรา 473 บัญญัติให้ผู้ซื้อที่มีโอกาสตรวจตราทรัพย์สินจนมองเห็นหรือควรจะมองเห็นสภาพความชำรุดบกพร่อง ผู้ซื้อก็ควรจะต้องรับผิดเองซึ่งสอดคล้องกับหลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat emptor)²²⁴ ในต่างประเทศ และถือเป็นข้อโต้แย้งของผู้ขายในการต่อสู้คดีเพื่อไม่ต้องรับผิดกับผู้ซื้อ โดยมาตรา 473 กำหนดให้ผู้ขายไม่ต้องรับผิดในกรณี

ก. ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้รู้เช่นนั้น หากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายได้เช่นวิญญูชน

²²¹ วิญญู เครื่องงาม คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ พิมพ์ครั้งที่ 10 นิติบรรณการ กรุงเทพมหานคร 2549 หน้า 13

²²² สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์, เผ่าพันธุ์ ชอบน้ำตาล ประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เจริญรัฐการพิมพ์ กรุงเทพมหานคร 2551 หน้า 149

²²³ วิญญู เครื่องงาม คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ หน้า 224

ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบและผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้ โดยมิได้อัดเอื้อน

ข. ถ้าทรัพย์สินนั้นได้จากการขายทอดตลาด

ปัญหาของความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของผู้ขายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นี้ ยังคงอยู่ภายใต้เงื่อนไขความผูกพันทางสัญญาระหว่างกันอยู่ กล่าวคือระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายต้องมีสัญญาหรือมีนิติสัมพันธ์ต่อกันก่อนเท่านั้น ผู้ที่ไม่ใช่คู่สัญญาหรือไม่ มีนิติสัมพันธ์กัน เมื่อมีความเสียหายเกิดขึ้นจึงไม่สามารถฟ้องร้องบังคับให้ผู้ขายรับผิดชอบในความเสียหายได้เลย

2.2 วิวัฒนาการและแนวคิดคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศไทยยุคใหม่

สมัยก่อนที่จะมีความคิดริเริ่มในการคุ้มครองผู้บริโภคเช่นสมัยปัจจุบันนั้น ระบบการค้าและระบบเศรษฐกิจของไทยจะเป็นไปในลักษณะที่ค่อนข้างแคบและจำกัดใช้เฉพาะในท้องถิ่นแต่ละท้องถิ่นเท่านั้น ประกอบกับในกระบวนการผลิตสินค้าและการจำหน่ายสินค้ายังคงเป็นไปในลักษณะที่มีการแลกเปลี่ยนสินค้าซึ่งกันและกัน ไม่มีความสลับซับซ้อนมากนักยกเว้นในสมัยปัจจุบันนี้ ซึ่งระบบการค้าและระบบเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบเศรษฐกิจแบบเสรี มีการแข่งขันกันมากขึ้น ทำให้ผู้แข่งขันหาทางเอาชนะกันในรูปแบบและวิธีการต่างๆ ที่อาจจะไม่ถูกต้องจนนำไปสู่การไม่มีการแข่งขันหรือเกิดการผูกขาด (Monopoly)²²⁵ ประกอบกับความเจริญทางอุตสาหกรรม กระบวนการผลิต วิทยาการ และระบบการตลาด มีความเจริญก้าวหน้าและสลับซับซ้อนเป็นอย่างมาก เพราะผู้ผลิตต่างก็หาวิถีทางที่จะลดค่าใช้จ่ายในการผลิตและเพิ่มผลกำไรให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จนทำให้ความละเอียดรอบครอบและคุณภาพของสินค้าลดลง นอกจากนี้การขยายตัวแห่งการค้าและการพาณิชย์ มีการขยายตัวอย่างกว้างขวางออกไปจากระดับหมู่บ้านไปสู่ระดับเมืองและไปสู่ระดับประเทศ สินค้าในตลาดมีการกระจาย เผยแพร่ และมีการเพิ่มประเภทหรือชนิดมากยิ่งขึ้นกว่าเดิม จนทำให้หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat emptor) ที่บังคับใช้ผู้นั้นขาดความยุติธรรม เพราะผู้ซื้อในฐานะผู้บริโภคไม่อาจปรับตัวให้ทันกับความเจริญทางเทคโนโลยีและความระมัดระวังของผู้ซื้อในระดับวิญญูชนหรือระดับธรรมดาไม่อาจช่วยผู้ซื้อหรือผู้บริโภคให้ได้รับผลตอบแทนจากสินค้าที่ซื้อขายว่าคุ้มค่างบเงินที่เสียไปหรือไม่ นอกจากนี้ ยังก่อให้เกิดอันตรายเนื่องจากการบริโภคสินค้าที่ซื้อมาได้โดยไม่อาจคาดหมายได้ ด้วยเหตุนี้ ภาครัฐเริ่มหันเข้ามาคุ้มครองและปกป้องรักษาผลประโยชน์ของผู้บริโภคให้มากขึ้น โดยเฉพาะสิทธินอกเหนือจาก

²²⁵ สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี คู่มือการคุ้มครองผู้บริโภค พิมพ์ครั้งที่ 6 เจ.ฟิล์ม โปรเซส กรุงเทพมหานคร 2540 หน้า 1

สิทธิที่จะได้รับการชดเชยค่าเสียหายตามกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่อง สัญญาธรรมดา โดยได้มีการออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคในด้านต่างๆ มากมาย เพื่อแก้ปัญหาเป็นกรณีไป มีนโยบายให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องเป็นผู้รับผิดชอบแต่ละด้านเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว ซึ่งในขณะเริ่มแรกยังไม่มี การจัดตั้งองค์กรเพื่อรับรองสิทธิของผู้บริโภค (General Right of the Consumer) และจัดตั้งองค์กรกลาง (Central Agency)²²⁶ ขึ้นมาแต่อย่างไร

กฎหมายที่รัฐออกมาเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคดังกล่าวล้วนแต่เป็นกฎหมายมหาชนที่มีความมุ่งเน้นคุ้มครองประชาชนให้มีความปลอดภัยเป็นการทั่วไป โดยคำนึงถึงสิทธิของผู้บริโภคในประเทศไทยเป็นหลัก ซึ่งครั้งแรกที่รัฐเริ่มใช้มาตรการทางกฎหมายเพื่อป้องกันความเสียหายอันเกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้า ได้มีการออกกฎหมายฉบับหนึ่งในรัชกาลที่ 7 ชื่อว่า พระราชบัญญัติหางน้ำนม พ.ศ. 2470 ใช้บังคับกับสินค้าประเภทหางน้ำนม ซึ่งมีเหตุผลในการประกาศใช้เพราะหางน้ำมนั้นเมื่อใช้เลี้ยงทารก ก็ทำให้ทารกมีอาหารไม่พอเลี้ยงร่างกายทำให้เกิดโรคร้ายแรงต่างๆ และในเวลานั้นปรากฏว่ามีผู้ใช้หางน้ำนมเลี้ยงทารกอย่างแพร่หลายในประเทศไทย²²⁷

ต่อมาได้มีการออกกฎหมายที่มีลักษณะกำหนดอำนาจหน้าที่ของรัฐในการควบคุมกำกับผู้ประกอบการธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับเครื่องอุปโภคและบริโภคของประชาชน ให้ต้องปฏิบัติตามระเบียบ กฎเกณฑ์ และกฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งลักษณะของกฎหมายดังกล่าวไม่ได้บัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคโดยตรง เช่น พระราชบัญญัติควบคุมการขายยา พ.ศ. 2479 พระราชบัญญัติสาธารณสุข พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติควบคุมอาหาร พ.ศ. 2484 พระราชบัญญัติยา พ.ศ. 2510 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2517 และพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 เป็นต้น บทบัญญัติในกฎหมายเหล่านี้ยังไม่ถือว่าเป็นกฎหมายที่ออกมาชดเชยหรือเยียวยาความเสียหายอันเกิดขึ้นจากการบริโภคสินค้าแต่อย่างไร

ประเทศไทยเริ่มมีการตื่นตัวด้านการคุ้มครองผู้บริโภค เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2512 เนื่องจากการเล็งเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการรวมพลังผู้บริโภคและต่อต้านการเอาเปรียบโดยไม่เป็นธรรมจากผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย โดยสภาสตรีแห่งชาติในพระบรมราชินูปถัมภ์เป็นหน่วยงานแรกที่ริเริ่มดำเนินการด้านนี้อย่างจริงจังและได้เริ่มทำการติดต่อประสานงาน ตลอดจนเข้าเป็นสมาชิกกับสหพันธ์องค์การผู้บริโภคระหว่างประเทศ (International Organization of Consumer

²²⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 4

²²⁷ สุขุม สุภนิศย์ คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค พิมพ์ครั้งที่ 7 สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์

Unions – IOCU)²²⁸ สำนักงานใหญ่อยู่ที่กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ ซึ่งได้วางข้อกำหนดในการเป็นสมาชิกของสหพันธ์ไว้ว่าประเทศสมาชิกจะต้องกำหนดสิทธิของผู้บริโภคขั้นพื้นฐาน (Consumer rights) ดังนี้²²⁹

- สิทธิที่จะได้รับความปลอดภัย (The right to safety)
- สิทธิที่จะได้รับความรู้ ข้อมูล ข่าวสารอย่างถูกต้องและเพียงพอ (The right to be informed)
- สิทธิที่จะซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคด้วยราคายุติธรรม (The right to just prices)
- สิทธิที่จะร้องเรียนเพื่อความเป็นธรรม (The right to be heard)
- สิทธิที่จะได้รับการชดเชยความเสียหาย (The right to redress for damages)
- สิทธิที่จะได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่สะอาด (The right to clean environment)
- สิทธิที่จะได้รับบริโภคศึกษา (The right to consume education)

หลังจากที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นสมาชิกของสหพันธ์องค์การผู้บริโภคระหว่างประเทศแล้ว ได้พยายามจัดตั้งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อจัดทำกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2522 จึงได้มีการตราพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ขึ้น โดยมีวิธีการคุ้มครองผู้บริโภค แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ²³⁰

1) การป้องกันความเสียหาย โดยกฎหมายกำหนดให้รัฐมีอำนาจควบคุม กำกับให้เกิดความปลอดภัยและเกิดความเป็นธรรม

2) การเยียวยาชดใช้หากเกิดความเสียหาย โดยการจัดตั้งองค์กรของรัฐหรือเอกชน เช่น สมาคมผู้บริโภคให้ดำเนินการฟ้องร้องดำเนินคดีแทนผู้บริโภค

มาตรการทางกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 ในการดำเนินการตามกฎหมายที่ให้เป็นการคุ้มครองสวัสดิภาพความปลอดภัยของประชาชนมักจะติดปัญหาสภาพบังคับทางแพ่ง คือ การฟ้องเรียกร้องค่าเสียหายและอำนาจในการดำเนินคดีของผู้เสียหายยังขาดความสมบูรณ์ ต้องอาศัยบัญญัติในกฎหมายแพ่งบังคับชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือมาตรการลงโทษผู้ฝ่าฝืนตามกฎหมายอาญาเช่นเดิม ไม่ได้มุ่งประสงค์จะคุ้มครองผู้บริโภคอย่างแท้จริง ส่วนใหญ่จะเป็นกฎหมายที่กำหนดให้ภาครัฐออกกฎ ระเบียบหรือคำสั่ง ให้ผู้ประกอบการธุรกิจต้องปฏิบัติตามเท่านั้น นอกจากนี้ ผู้เสียหายที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายนี้ ยังคงยึดถือหลัก

²²⁸ Wikipedia. Consumers International. Retrieved November 8, 2011. From http://en.wikipedia.org/wiki/Consumers_International.

²²⁹ Ibid.

²³⁰ สุขุม สุภนิษฐ์ คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค พิมพ์ครั้งที่ 7 หน้า 9

ความผูกพันทางสัญญาระหว่างกันอยู่ โดยคำว่า “ผู้บริโภคร”²³¹ หมายความว่าเฉพาะคู่กรณีในสัญญาซื้อขาย เช่าทรัพย์ เช่าซื้อหรือผู้รับบริการเท่านั้น ไม่ได้หมายถึงผู้เสียหายที่เป็นผู้เช่าหรือผู้บริโภครที่แท้จริงแต่อย่างใด เพราะไม่ใช่คู่สัญญาต่อกัน²³² ดังนั้น ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากการบริโภครสินค้า จึงไม่ได้รับการคุ้มครองหรือได้รับการเยียวยาเท่าที่ควร

ส่วนที่เกี่ยวกับความปลอดภัยของสินค้าตามพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับคุ้มครองผู้บริโภคร ส่วนใหญ่จะอยู่ในรูปแบบของการป้องกัน การประกาศเตือน และการออกกฎกระทรวงมาบังคับในเรื่องนั้นๆ เท่านั้น ประกอบกับพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคร พ.ศ. 2522 ต้องเชื่อมโยงกับกฎหมายอื่นๆ เช่น พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม หรือพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เป็นต้น โดยให้ผู้ประกอบการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้สำหรับเรื่องนั้นๆ เป็นการเฉพาะอีกประการหนึ่งมากกว่าการดำเนินคดีเพื่อให้ผู้บริโภครได้รับการเยียวยาความเสียหาย เพราะไม่มีบทบัญญัติให้ผู้ประกอบการธุรกิจต้องชดเชยค่าเสียหายโดยตรงในความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ตนเองได้ผลิตหรือนำมาจำหน่ายแต่อย่างใดไม่

สำหรับการฟ้องคดีของผู้บริโภครที่ได้รับความเสียหายจากการบริโภครหรือใช้สินค้าในช่วงก่อนที่ประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นั้น การฟ้องคดีของผู้บริโภครหรือผู้เสียหายจะอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขายและลักษณะละเมิด โดยมีรายละเอียดได้ดังนี้

2.2.1 การคุ้มครองผู้บริโภครตามหลักซื้อขายและการรับประกันคุณภาพ

สัญญาซื้อขายถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นของความเสียหายที่จะเกิดกับผู้บริโภคร โดยเป็นสัญญาต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน เพราะผู้ซื้อมีความต้องการซื้อสินค้าที่ถูกต้องตามความประสงค์เหมาะสมประโยชน์แก่การใช้งานและมีความปลอดภัย ส่วนผู้ขายต้องเงินหรือมูลค่าของสินค้าที่ได้ทำสัญญาซื้อขายเป็นการตอบแทน สำหรับปัญหาเกี่ยวกับความชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ทำสัญญาซื้อขายกันนั้นจะมีการนำหลักการรับประกันสินค้า (Warranty) มาใช้บังคับ ซึ่งการรับประกันอาจจะทำได้ด้วยวาจาหรือลายลักษณ์อักษรก็ได้ ขึ้นอยู่กับสัญญาซื้อขายอันเป็นสัญญาประธาณ เรียกรับประกันกรณีนี้ว่า การรับประกันโดยชัดแจ้ง (Express warranty) เช่น ผู้ขายกับผู้ซื้อทำสัญญาซื้อขายหม้อแปลงไฟฟ้า โดยผู้ขายรับประกันคุณภาพหม้อแปลงไฟฟ้าเป็นระยะเวลา

²³¹ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคร พ.ศ.2522 มาตรา 3 “ผู้บริโภคร” หมายความว่า ผู้ซื้อหรือได้รับบริการจากผู้ประกอบการธุรกิจและหมายความรวมถึงผู้ซึ่งได้รับการเสนอหรือชักชวนจากผู้ประกอบการธุรกิจเพื่อให้ซื้อสินค้าหรือรับบริการด้วย

²³² สุขุม สุภนิษฐ์ คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคร พิมพ์ครั้งที่ 7 หน้า 151

3 ปี ภายหลังจากส่งมอบสินค้า ถือได้ว่าผู้ขายได้รับประกัน โดยชัดแจ้ง หากหม้อแปลงไฟฟ้าขัดข้อง ผู้ขายต้องรับผิดชอบ²³³ หรือกรณีการซื้อขายสินค้าที่มีการรับรองคุณภาพของสินค้าไว้ 1 ปี ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของสัญญาซื้อขาย หากสินค้าเสื่อมคุณภาพก่อนระยะเวลารับรองคุณภาพตามที่ได้ตกลงกันไว้ผู้ขายต้องรับผิดชอบ²³⁴ เป็นต้น

กรณีที่ไม่มีการกำหนดการรับประกันที่ชัดแจ้ง กฎหมายได้สร้างภาระและหน้าที่ความรับผิดชอบให้แก่ผู้ขายว่าได้มีการรับรองหรือรับประกันสินค้าไว้โดยปริยาย แม้ความจริงจะไม่ได้มีการรับประกันดังกล่าวไว้โดยชัดแจ้ง เรียกว่า การรับประกันโดยอาศัยอำนาจแห่งกฎหมาย²³⁵ ถือได้ว่าเป็นการรับประกันโดยปริยาย (Implied warranty) นั้นเอง ซึ่งบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472²³⁶ ตัวอย่างเช่น จำเลยคาดเห็นหรือควรคาดเห็นพฤติการณ์ว่าโจทก์จะนำกระป๋องสำหรับบรรจุปลา กับน้ำซอสมะเขือเทศ²³⁷ หรือนำเสื้อผ้าส่งออก²³⁸ ไปขายในต่าง ประเทศ เมื่อกระป๋องเป็นสนิมหรือเสื้อผ้าตกสีเนื่องจากน้ำสีไม่มีคุณภาพมาใช้ในการผลิต ถือเป็นความบกพร่อง ผู้ขายจึงต้องรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ยังมีบทบัญญัติกำหนดหน้าที่ของผู้ซื้อให้มีความระมัดระวังและใช้ความรอบคอบในการตรวจสอบสินค้าในระหว่างที่ได้รับ การส่งมอบ อันเป็นไปตามหลัก “ผู้ซื้อต้องระวัง” (Caveat emptor) ในมาตรา 473²³⁹ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้บัญญัติยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ขาย ไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อตาม

²³³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6968/2538

²³⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1285/2553

²³⁵ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ พิมพ์ครั้งที่ 14 หน้า 218

²³⁶ มาตรา 472 บัญญัติว่า “ในกรณีทรัพย์สินซึ่งขายนั้นชำรุดบกพร่องอย่างหนึ่งอย่างใด อันเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปรกดีก็ดี ประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญาที่ดี ท่านว่าผู้ขายต้องรับผิดชอบในมาตรานี้ย่อมใช้ได้ ทั้งที่ผู้ขายรู้อยู่แล้วหรือไม่รู้ว่าคุณชำรุดบกพร่องนั้นมีอยู่”

²³⁷ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3496/2538

²³⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3086/2540

²³⁹ มาตรา 473 บัญญัติว่า “ผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้ คือ

- (1) ถ้าผู้ซื้อรู้อยู่แล้วแต่ในเวลาซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้เช่นนั้น หากได้ใช้ความระมัดระวังอันจะพึงคาดหมายแต่วิญญูชน
- (2) ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้นเป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบ และผู้ซื้อรับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อัดเอื้อน
- (3) ถ้าทรัพย์สินนั้นได้ขายทอดตลาด”

มาตรา 472 ถ้าในเวลาซื้อขายผู้ซื้อหรือผู้ขายมีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้รู้ว่ามีความบกพร่อง หากได้ใช้ความระมัดระวัง หรือถ้าความชำรุดนั้นเห็นเป็นประจักษ์ในเวลาส่งมอบ ผู้ซื้อยอมรับไว้ ผู้ขายจึงไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้ซื้อแต่อย่างใด

แต่เนื่องจากบทบัญญัติในเรื่องซื้อขายและ ความรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของสินค้า ยังอยู่ภายใต้หลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of contract) โดยใช้บังคับระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายที่มีนิติสัมพันธ์ต่อกันเท่านั้น ส่วนบุคคลภายนอกหรือบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาไม่อาจบังคับให้ผู้ขายหรือผู้ที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญารับผิดชอบต่อผู้ซื้อค่าเสียหายได้ แม้จะเป็นผู้บริโภคสินค้าตามความเป็นจริงก็ตาม ดังนั้น ความรับผิดชอบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขาย มีข้อจำกัดและไม่มีผลคุ้มครองบุคคลภายนอกที่บริโภคสินค้าจากผู้ซื้อสินค้าได้อย่างแท้จริง ดังปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9034/2543 ที่กล่าวว่าแม้โจทก์ได้สั่งซื้อรถยนต์คันพิพาทจากจำเลยที่ 1 โดยชำระค่าจองรถยนต์รวมทั้งค่ารถยนต์บางส่วน และได้รับมอบรถยนต์จากจำเลยที่ 1 ก็ตาม แต่โจทก์ก็ยืนยันว่า โจทก์ทำสัญญาเช่าซื้อไว้กับบริษัท ข. จำกัด อันแสดงโดยแจ้งชัดว่าโจทก์ได้ยอมรับแล้วว่าบริษัท ข. จำกัด เป็นเจ้าของรถยนต์คันพิพาท หารัเช่าจำเลยที่ 1 ไม่ มีฉะนั้นโจทก์คงไม่ชำระค่าเช่าซื้อเป็นรายงวดให้แก่บริษัท ข. จำกัด ตลอดมา โดยบริษัทดังกล่าวได้ออกใบเสร็จรับเงินให้ทุกงวด แม้แต่ค่าจองรถยนต์จนกระทั่งโจทก์ได้บอกเลิกสัญญาเช่าซื้อรถยนต์กับบริษัท ข. จำกัด ซึ่งบริษัทดังกล่าวได้รับมอบรถยนต์ไว้ โจทก์กับจำเลยที่ 1 จึงหาได้มีนิติสัมพันธ์ตามลักษณะของสัญญาซื้อขายกันไม่ ส่วนที่เกี่ยวกับจำเลยที่ 2 ก็ไม่ปรากฏว่า มีความผูกพันกับโจทก์ตามสัญญาใดที่จะทำให้เกิดต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของรถยนต์คันพิพาทต่อโจทก์ ถ้าฟังเพียงการรับประกันว่า หากรถยนต์ที่จำหน่ายมีปัญหาสสามารถส่งซ่อมได้ที่ศูนย์บริการตัวแทนจำหน่ายและที่ศูนย์ของจำเลยที่ 2 มิได้หมายความว่าจำเลยที่ 2 ผูกพันต้องรับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องของรถยนต์ที่โจทก์ได้รับมอบมาตามสัญญาเช่าซื้อ เพราะความรับผิดชอบในกรณีทรัพย์สินที่ให้เช่าซื้อชำรุดบกพร่อง โจทก์ย่อมเรียกร้องได้จากผู้ให้เช่าซื้อโดยตรง โจทก์จึงไม่มีอำนาจฟ้องจำเลยทั้งสองให้รับผิดชอบในความชำรุดบกพร่องแห่งทรัพย์สินที่เช่าซื้ออันเกิดขึ้นในระหว่างเวลาเช่าซื้อนั้นได้

2.2.2 การคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายลักษณะละเมิด

หลักความรับผิดทางละเมิดถือว่าบ่อเกิดแห่งหนึ่งเกิดจาก “นิติเหตุ” แตกต่างจากความรับผิดตามสัญญาซื้อขายถือว่าบ่อเกิดแห่งหนึ่งเกิดจาก “นิติกรรม” โดยหลักความรับผิดทางละเมิดมีแนวคิดที่สำคัญ คือ การมุ่งคุ้มครองสิทธิของบุคคลใดๆ ในอันที่จะไม่ได้ถูกทำให้เสียหายและมุ่งเยียวยาความเสียหายที่มีผลมาจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อ แม้ผู้กระทำละเมิดจะไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาใดๆ กับผู้ได้รับความเสียหายเลยก็ตาม หลักความรับผิด

ทั่วไปของหลักละเมิด ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติไว้ในมาตรา 420 บัญญัติให้ผู้จงใจหรือประมาทเลินเล่อ กระทำโดยผิดกฎหมายทำให้เขาเสียหายถึงแก่ชีวิตก็ดี ร่างกายก็ดี อนามัยก็ดี ทรัพย์สินหรือสิทธิอย่างหนึ่งอย่างใดก็ดี ท่านว่าผู้นั้นกระทำละเมิด จำต้องชดเชยค่าสินไหมทดแทนเพื่อการนั้น ในการฟ้องให้รับผิดชอบละเมิดอันเกิดจากความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ชำรุดบกพร่องนั้นเป็นการแน่นอนว่าผู้เสียหายจะต้องเรียกร้องให้รับผิดชอบตามหลักกฎหมายละเมิด ในกรณีที่บุคคลภายนอกจะถือเอาประโยชน์จากสัญญาไม่ได้²⁴⁰ เพราะในการใช้หรือบริโภคนสินค้าผู้บริโภคอาจเป็นบุคคลภายนอกซึ่งมิใช่คู่สัญญาก็ได้ โดยผู้มีอำนาจฟ้องได้จะต้องเป็นผู้ได้รับความเสียหายโดยตรงเท่านั้น เว้นแต่จะเป็นการดำเนินคดีแทนผู้เสียหาย เช่น กรณีผู้เสียหายเป็นผู้เยาว์ เป็นต้น

การฟ้องผู้กระทำละเมิดตามมาตรา 420 ผู้ฟ้องคดีหรือผู้บริโภคมีภาระในการพิสูจน์ให้ได้ตามหลักเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนดไว้ในมาตรา 420 กล่าวคือ ต้องพิสูจน์ว่าตนได้รับความเสียหายและความเสียหายนั้นเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ขาย ผู้ผลิต หรือผู้ให้บริการตลอดจนความเสียหายนั้นเป็นผลมาจากการกระทำของผู้ขาย ผู้ผลิต หรือผู้ให้บริการนั้นด้วย ซึ่งในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อในกรณีผู้ผลิตสินค้านั้นเป็นการยุ่งยากหรือต้องอาศัยความรู้ความเชี่ยวชาญ และไม่สามารถพิสูจน์ได้เลย เนื่องจากกระบวนการผลิตสินค้าเกือบทุกขั้นตอนอยู่ในความรับรู้ของผู้ผลิตเพียงแต่ฝ่ายเดียวเท่านั้น ดังนั้นหลักเกณฑ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 420 เรื่องละเมิด จึงไม่อาจให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างเพียงพอ²⁴¹

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 เป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่มุ่งให้ความคุ้มครองบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากยานพาหนะอันเดินด้วยกำลังเครื่องจักรกลหรือทรัพย์สินอันตราย โดยผู้ที่ต้องรับผิดชอบหรือผู้ครอบครองไม่จำเป็นต้องจงใจหรือประมาทเลินเล่อ แต่กฎหมายให้รับผิดชอบผิดจากความบกพร่องดังกล่าว เนื่องจากเป็นความรับผิดชอบที่เกิดจากข้อสันนิษฐานของกฎหมาย หรือเรียกว่า “ความรับผิดเด็ดขาด”²⁴² ซึ่งเป็นไปเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของฝ่ายผู้เสียหายที่ไม่ได้เป็นฝ่ายก่อนขึ้น ดังนั้น กฎหมายจึงกำหนดให้ผู้ก่อให้เกิดความเสียหายมีภาระพิสูจน์ให้หลุดพ้นความรับผิด เพราะเหตุว่าความเสียหายเกิดจากเหตุสุดวิสัย หรือ

²⁴⁰ จี๊ด เศรษฐบุตร *หลักกฎหมายแพ่ง ลักษณะละเมิด ครั้งที่ 6* มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 2550 หน้า 56

²⁴¹ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 50

²⁴² เฟิง เฟิงนิตติ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด ความรับผิดทางละเมิดของเจ้าหน้าที่และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง พิมพ์ครั้งที่ 3 ศิริบรรจุกัณฑ์ สเตชันนารี กรุงเทพมหานคร หน้า 337

เพราะความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง ต่างกับมาตรา 420 ที่ให้ภาระการพิสูจน์ความผิดเป็นของฝ่ายผู้เสียหายถึงความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อของผู้ก่อให้เกิดความเสียหาย

ความรับผิดตามมาตรา 437 นี้อาจจะเทียบเคียงได้กับหลักความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยได้ ในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดในความเสียหายที่เกิดจากทรัพย์สินอันตรายนั่นเอง โดยคำว่า “ทรัพย์สินอันตราย” คือ สภาพของทรัพย์สินนั้นเองทำให้เกิดอันตรายได้ เช่น กับดักสัตว์ บันไดเลื่อน ลิฟต์ น้ำมันเบนซิน ดินปืน ลูกกระเบิด กระแสไฟฟ้า น้ำกรด ก๊าซบรรจุถึงท่อส่งน้ำประปาหรือท่อส่งก๊าซ²⁴³ เป็นต้น ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1869/2492 กระแสไฟฟ้าที่จัดทำขึ้นเพื่อจำหน่ายย่อมเป็นของที่เกิดอันตรายได้โดยสภาพหรือโดยความมุ่งหมายที่จะใช้เมื่อมีผู้รับอันตรายเนื่องจากสายไฟฟ้าขาดอยู่ที่ถนน เจ้าของผู้จำหน่ายกระแสไฟฟ้าจะต้องรับผิด เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่า เกิดแต่เหตุสุดวิสัยหรือเกิดจากความผิดของผู้เสียหายนั่นเอง เป็นไปตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 โดยไม่ต้องคำนึงถึงว่าเจ้าของจะกระทำการโดยประมาทเลินเล่อหรือไม่

นอกจากนี้ ทรัพย์สินอันตราย ยังหมายความรวมถึง ทรัพย์สินอันตรายโดยความมุ่งหมายที่จะใช้ คือ ทรัพย์สินที่โดยสภาพของทรัพย์สินนั้น ไม่เป็นอันตราย แต่เมื่อมีการนำไปใช้อาจเกิดจากอันตรายขึ้นได้ เช่น มีดทำครัว ไม่ได้ถือว่าเป็นทรัพย์สินอันตรายโดยสภาพ แต่ถ้านำไปวางใกล้มือเด็ก อาจจะเป็นอันตรายได้ และทรัพย์สินอันตรายอาจเกิดขึ้นได้โดยอาการกลไกของทรัพย์สินนั้นเอง กล่าวคือ ทรัพย์สินนั้นมีเครื่องจักรกลเป็นตัวสำคัญในการทำงาน เช่น มอเตอร์ไฟฟ้าหรือเครื่องสูบน้ำ เป็นต้น

บทบัญญัติของมาตรา 437 นี้ เห็นได้ว่า เป็นบทสันนิษฐานความรับผิดทางกฎหมายที่ให้ประโยชน์ในเรื่องภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายที่ไม่ต้องพิสูจน์ความผิดถึงความจงใจหรือประมาทเลินเล่อของจำเลย แต่มีข้อจำกัด คือ การกำหนดประเภทของทรัพย์สินที่อยู่ภายใต้บังคับของมาตรานี้มีอยู่เพียงทรัพย์สินหรือยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องจักรกลและทรัพย์สินอันตรายเท่านั้น โดยเงื่อนไขผู้ที่ต้องรับผิดก็ต้องเป็นผู้ครอบครองหรือควบคุมดูแลทรัพย์สินนั้นๆ ซึ่งต่างไปจากกรณีของกฎหมายความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่มุ่งคุ้มครองผู้บริโภคจากสินค้าอุปโภคบริโภคต่างๆ ที่มีการขายหรือจำหน่ายในตลาดแล้ว ดังนั้น บทบัญญัติของมาตรา 437 จึงใช้เยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภคได้ไม่มีความครอบคลุมและยังมีช่องว่างอยู่อีกมาก

2.2.3 การคุ้มครองผู้บริโภคตามประมวลกฎหมายอาญา

²⁴³ เพิ่ง เพิ่งนิติ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด พิมพ์ครั้งที่ 7 สำนัก
 ประชานศาลฎีกา: กรุงเทพมหานคร (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) หน้า 353

กฎหมายอาญาซึ่งถือเป็นกฎหมายมหาชนที่ควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชน และถือว่าเป็นกฎหมายที่มีข้อบัญญัติในการให้ความคุ้มครองประชาชนให้พ้นจากอันตรายจากการบริโภคสินค้าประเภทหนึ่ง บทบัญญัติที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภคให้มีความปลอดภัยจากการปลอมปนอาหาร ยา หรือเครื่องอุปโภคบริโภคอื่น²⁴⁴ เอาผิดกับผู้เอาของมีพิษหรือสิ่งอื่นที่น่าจะเป็นอันตรายแก่สุขภาพเจือลงในอาหารหรือน้ำ²⁴⁵ หรือการนำเข้ามาในราชอาณาจักร จำหน่ายหรือเสนอจำหน่ายซึ่งสินค้าที่มีชื่อ รูป รอยประดิษฐ์ อันเป็นเครื่องหมายการค้าปลอมหรือเลียนแบบเครื่องหมายการค้าของผู้อื่น²⁴⁶ ให้รับโทษที่บัญญัติไว้ ซึ่งถือว่ากฎหมายอาญา มีประโยชน์ในแง่การคุ้มครองผู้บริโภคไม่น้อย แต่หากพิจารณาบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาอย่างละเอียดแล้วจะพบว่าไม่สามารถเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นต่อผู้เสียหายได้²⁴⁷ เนื่องจากกฎหมายอาญามุ่งป้องกันโดยการลงโทษทางอาญาเป็นสำคัญ และจะต้องเป็นการกระทำโดยเจตนาหรือประมาทเลินเล่อเท่านั้น หากเป็นกรณีที่ไม่อาจคาดหมายได้ว่าจะเป็นการเกิดอันตรายก็ไม่อยู่ในความรับผิดชอบตามกฎหมายอาญาแต่อย่างใด

2.2.4 การคุ้มครองผู้บริโภคตามหลักกฎหมายอื่น ๆ

ประเทศไทยมีกฎหมายเฉพาะที่บัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าประเภทหนึ่งประเภทใดอยู่เป็นจำนวนมากคร่าวๆ ได้ถึง 50 ฉบับ²⁴⁸ เช่น พระราชบัญญัติยา พ.ศ.2510 พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 พระราชบัญญัติมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม พ.ศ. 2511 พระราชบัญญัติเครื่องสำอาง พ.ศ. 2535 พระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 เป็นต้น ซึ่งกฎหมายเฉพาะเหล่านี้มีบทบัญญัติที่กำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ผลิตสินค้าไว้ และเมื่อผู้ผลิตได้ฝ่าฝืนบทกฎหมายมีเพียงโทษทางอาญา หรือเพิกถอนใบอนุญาตที่หน่วยงานรัฐออกให้เท่านั้น ซึ่งล้วนแต่เป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็นกฎหมายมหาชนที่มุ่งหมายเพื่อดำรงความปลอดภัยของสาธารณชน และป้องกันความเสียหายอันเนื่องจากการบริโภคของประชาชน²⁴⁹ โดยไม่มีบทบัญญัติถึงการเยียวยาชดใช้หากเกิดความเสียหายเนื่องจากการบริโภคขึ้น จึงไม่ถือว่าเป็นกฎหมายที่ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคได้อย่างแท้จริง

²⁴⁴ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 236

²⁴⁵ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 237

²⁴⁶ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 275

²⁴⁷ สุขุม สุภนิษฐ์ คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค พิมพ์ครั้งที่ 7 หน้า 27

²⁴⁸ เรื่องเดียวกัน หน้า 37

²⁴⁹ เรื่องเดียวกัน หน้า 24

2.3 วิวัฒนาการ สาระสำคัญและขอบเขตของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

2.3.1 วิวัฒนาการและแนวคิดของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เห็นว่า มีความจำเป็นที่จะต้องมีกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศไทย เพื่อให้มีการคุ้มครองและมุ่งเยียวยาความเสียหายแก่ผู้บริโภค ให้มีความปลอดภัยจากสินค้าที่มีการผลิต นำเข้ามาจำหน่าย หรือจำหน่ายในประเทศไทย ซึ่งกฎหมายที่มีอยู่ เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ประมวลกฎหมายอาญา และกฎหมายเฉพาะ อาทิ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 หรือพระราชบัญญัติวัตถุอันตราย พ.ศ. 2535 มีขอบเขตค่อนข้างจำกัดไม่ได้ให้ความคุ้มครองผู้บริโภคอย่างเต็มที่ ซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้ยกร่างโดยอาศัยหลักกฎหมายจากกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์หรือกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (European Union-EU)²⁵⁰ ที่กำหนดเป็นแนวทางให้แก่สมาชิกสหภาพยุโรป ในการนำไปกำหนดเป็นกฎหมายของประเทศสมาชิกเพื่อให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริโภคจากการบริโภคสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

สำหรับร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.....ที่สำนักงานคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคเสนอขึ้นมานั้นมีสรุปสาระได้ดังต่อไปนี้²⁵¹

- 1) กำหนดให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ตนผลิตหรือนำเข้าเพื่อจำหน่าย ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากความจงใจหรือประมาทเลินเล่อหรือไม่ก็ตาม
- 2) กำหนดให้ผู้ประกอบการเป็นผู้พิสูจน์ว่าความเสียหายมิได้เกิดจากความบกพร่องของสินค้าของตน

²⁵⁰ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 76

²⁵¹ สมศักดิ์ นวตระกูลพิสุทธ์ “ร่างกฎหมายสำคัญด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกับผลกระทบต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง” วารสารนิติศาสตร์ ปีที่ 33 ฉบับที่ 4 (ธันวาคม 2546) หน้า 681

3) กำหนดให้การฟ้องคดีได้รับการยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง และกำหนดให้คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคและองค์การเอกชนตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภคเป็นผู้ฟ้องคดีแทนได้

4) กำหนดให้อายุความการใช้สิทธิเรียกร้องค่าเสียหายให้แตกต่างจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

รัฐบาลได้มีการนำร่างพระราชบัญญัตินี้ที่ผ่านการพิจารณาของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว ประกาศในราชกิจจานุเบกษาตั้งแต่วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 และมีผลบังคับใช้เมื่อครบกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา วันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 เป็นต้นไป โดยให้เหตุผลในการประกาศใช้ว่า โดยสินค้าในปัจจุบันไม่ว่าจะผลิตภายในประเทศหรือนำเข้า มีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีสูงขึ้นเป็นลำดับ การที่ผู้บริโภคจะตรวจพบว่าสินค้าไม่ปลอดภัยกระทำได้ยาก เมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้อาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นได้ แต่การฟ้องคดีในปัจจุบันเพื่อเรียกค่าเสียหายมีความยุ่งยาก เนื่องจากภาระในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อในการกระทำผลิตของผู้ผลิตหรือนำเข้าตกเป็นหน้าที่ของผู้ได้รับความเสียหายตามหลักกฎหมายทั่วไป เพราะยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า โดยมีการกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบในความเสียหายของผู้ผลิตหรือผู้เกี่ยวข้องไว้โดยตรง จึงสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ อันจะมีผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ตลอดจนได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรม

2.3.2 สาระสำคัญและขอบเขตของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

สาระสำคัญและขอบเขตของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แยกอธิบายได้ดังต่อไปนี้

1) ผู้ต้องรับผิดในความเสียหาย

ผู้ต้องรับผิดในกฎหมายนี้ หมายถึง ผู้ประกอบการ โดยพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ให้คำนิยามว่า “ผู้ประกอบการ” หมายความว่า ผู้ผลิตหรือผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้นำเข้า ผู้ขายสินค้าที่ไม่สามารถระบุตัวผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต ผู้นำเข้าได้ ผู้ซึ่งใช้ชื่อ ชื่อทางการค้า เครื่องหมาย ข้อความหรือแสดงด้วยวิธีใดๆ อันมีลักษณะที่จะทำให้เข้าใจได้ว่าเป็นผู้ผลิต ผู้ว่าจ้างให้ผลิต หรือผู้นำเข้า ซึ่งผู้ประกอบการต้องร่วมกันรับผิดในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แม้จะไม่ได้ตั้งใจหรือประมาท

เดินเล่อกี่ตาม ในมาตรา 5²⁵² ซึ่งถือเป็นหัวใจของกฎหมายฉบับนี้ เพราะนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดหรือหลัก Strict liability มาบังคับใช้กับผู้ประกอบการให้รับผิด ส่วนผู้ประกอบการกฎหมายได้ให้โอกาสยกข้อต่อสู้ไม่ต้องรับผิดตามบทบัญญัติมาตรา 7 ขึ้นต่อสู้ผู้บริโภคดี โดยให้ผู้ประกอบการพิสูจน์ได้ว่า สินค้านั้นมีได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผู้เสียหาย ใ้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว นอกจากนี้ การกำหนดให้ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้น แม้จะไม่มีความสัมพันธ์ทางสัญญาต่อกันก็ตาม จึงถือเป็นการยกเว้นหลักความสัมพันธ์ทางสัญญา (Privity of contract)

การเริ่มต้นในความรับผิดของผู้ประกอบการ เริ่มตั้งแต่เมื่อมีการนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกสู่ท้องตลาดหรือถือว่าสินค้านั้นได้มีการขาย²⁵³ ให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ซึ่งถือว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้บริโภคได้สัมผัสและใช้สินค้านั้น โดยสอดคล้องกับกฎหมายความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของต่างประเทศที่มักจะกำหนดไว้เช่นเดียวกันนี้²⁵⁴ ส่วนสินค้าที่เป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดความเสียหายจะต้องเป็นสินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ ไม่ว่าจะเพราะเหตุจากความไม่ปลอดภัยในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้านั้นรวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้ ดังนั้น เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ผู้ประกอบการจึงต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้บริโภค ผลิตใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือค่าเสียหายที่ผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากสินค้านั้น

2) ผู้เสียหายและความเสียหายที่ได้รับการคุ้มครอง

²⁵² พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 5 บัญญัติว่า “ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้แก่ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าจะความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการหรือไม่ก็ตาม”

²⁵³ มาตรา 4 “ขาย” หมายความว่า จำหน่าย จ่าย แจก หรือแลกเปลี่ยนเพื่อประโยชน์ทางการค้า และให้หมายความถึงให้เช่า ให้เช่าซื้อ จัดหา ตลอดจนเสนอ ชักชวน หรือนำออกแสดงเพื่อการดังกล่าว

²⁵⁴ พงษ์เดช วานิชกิตติกุล คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1997) กรุงเทพมหานคร 2552 หน้า 35

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แยกคำนิยามของคำว่าผู้เสียหายและความเสียหายที่ได้รับการคุ้มครองออกจากกันเป็นการเฉพาะแยกอธิบายได้ ดังนี้

ก. ผู้เสียหายที่ได้รับความคุ้มครอง พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 บัญญัติว่า “ผู้เสียหาย” หมายความว่า ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ตามบทบัญญัติของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศต่างๆ นั้น ได้แก่ผู้ที่ได้รับความเสียหายแก่ชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สิน ซึ่งผู้ที่ได้รับความเสียหายอาจเป็นผู้ซื้อ ผู้ใช้สินค้านั้น หรือผู้อยู่บริเวณใกล้เคียงกับที่ตั้งของสินค้าและได้รับความเสียหาย แม้จะไม่ใช่ผู้ที่ซื้อสินค้านั้นมาหรือใช้สินค้านั้นก็ได้ หากได้รับผลกระทบจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ซึ่งหลักกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาหรือกลุ่มสหภาพยุโรป ก็ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับผู้เสียหายไว้ทำนองเดียวกัน²⁵⁵

กรณี que ผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยถึงแก่ความตายในกรณีนี้แยกพิจารณาได้เป็นสองส่วน คือ²⁵⁶

(1) ทายาทในฐานะเป็นผู้สืบสิทธิ หมายถึง กรณีที่ผู้เสียหายมีสิทธิได้รับค่าสินไหมทดแทนตนเอง แต่ต่อมาผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สิทธิที่จะได้รับค่าสินไหมทดแทนนี้จึงตกแก่ทายาท

(2) ทายาทในฐานะที่เป็นผู้เสียหายเอง เพราะ “ความตาย” ของผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยส่งผลกระทบต่อเขาโดยตรง เช่น ทำให้ทายาทกลายเป็นผู้ขาดไร้อุปการะตามกฎหมาย โดยพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 11 ให้อำนาจศาลในการกำหนดค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหาย หากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามิ ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ

ข. ความเสียหายที่ได้รับการคุ้มครอง แบ่งออกเป็น 3 ประการ คือ

²⁵⁵ ปีลันธนา เล่าอักษรภักย์ ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย: ศึกษาเฉพาะสินค้าประเภทรถยนต์ วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง 2552 หน้า 100

²⁵⁶ ศนันท์กรณ (จำปี) โสถลพันธุ์ คำอธิบายกฎหมายลักษณะละเมิด จัดการงานนอกสั่ง ตามสมควร ได้ หน้า 411

(1) ความเสียหายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งเป็นหลักการชดเชยค่าสินไหมทดแทนต่อชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน ตามหลักทั่วไป โดยผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีสิทธิเรียกร้องตามกฎหมาย

(2) ความเสียหายต่อจิตใจ คณะกรรมการได้พิจารณาเห็นว่า การกำหนดค่าสินไหมทดแทนของศาลยังมีขอบเขตจำกัดและไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กล่าวคือ แม้มาตรา 446 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะกำหนดว่า ในกรณีที่ทำให้บุคคลเสียหายต่อร่างกายหรืออนามัย ผู้เสียหายจะเรียกร้องเอาค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายอย่างอื่นอันมิใช่ตัวเงินด้วยก็ได้ ซึ่งน่าจะครอบคลุมความเสียหายต่อจิตใจด้วย แต่ในทางปฏิบัติศาลไม่เคยพิพากษาให้ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจแต่อย่างใด โดยให้เหตุผลว่าไม่มีกฎหมายให้อำนาจให้เรียกค่าเสียหายดังกล่าวได้ ทำให้มาตรานี้ขาดความศักดิ์สิทธิ์ในทางปฏิบัติอย่างมาก ด้วยเหตุนี้ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับค่าเสียหายต่อจิตใจ

ค่าเสียหายต่อจิตใจ หมายถึง ความเสียหายที่กระทบ กระเทือนถึงจิตใจอันเป็นนามธรรม คือ เป็นสิ่งที่มีตัวตน เป็นความเสียหายที่ผู้เสียหายต้องประสบอยู่ตามความเป็นจริง ได้แก่ ความเศร้าโศกเสียใจ ความเจ็บปวดทุกข์ทรมานอย่างรุนแรงและยาวนาน รวมถึงไม่สบายใจอย่างมาก โรคเกี่ยวกับจิตใจ รวมทั้งพฤติกรรมทางจิตใจ เช่น ความหวาดกลัว ความวิตกกังวล ได้รับความอับอาย เสียเกียรติคุณชื่อเสียง ได้รับความสะเทือนใจอย่างกะทันหัน ทำให้ขายหน้า หรือเสียหายต่อจิตใจอย่างอื่นลักษณะเดียวกัน²⁵⁷ โดยมาตรา 11(1) บัญญัติว่า “ค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจอันเป็นผลเนื่องมาจากความเสียหายต่อร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัยของผู้เสียหาย และหากผู้เสียหายถึงแก่ความตาย สามี ภริยา บุพการี หรือผู้สืบสันดานของบุคคลนั้นชอบที่จะได้รับค่าเสียหายสำหรับความเสียหายต่อจิตใจ”

(3) ค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษ (Punitive damages) หมายถึง ค่าเสียหายที่กำหนดขึ้นเพื่อลงโทษจำเลยเพิ่มเติมจากค่าเสียหายที่โจทก์พิสูจน์ได้ และมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการลงโทษผู้กระทำผิดละเมิดที่มีพฤติกรรมน่าตำหนิให้เจ็ดหลายจนไม่หวนกลับมาทำพฤติกรรมเช่นเดิมอีก และยังมีมุ่งป้องปรามมิให้ผู้อื่นมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันในภายภาคหน้า²⁵⁸ โดยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย

²⁵⁷ สิริกานต์ สิทธิเวชเดช ค่าสินไหมทดแทนกรณีละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหายทางจิตใจ วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2549 หน้า 1

²⁵⁸ ปริญญาวัน ชมเสวก ค่าเสียหายเชิงลงโทษในคดีละเมิด วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หน้า 23

พ.ศ. 2551 มาตรา 11(2)²⁵⁹ ซึ่งกรณีของค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษนั้นเป็นค่าเสียหายที่ไม่ปรากฏอยู่ในบทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และส่วนใหญ่จะไม่มีใช้ในประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษรหรือซีวิลลอว์ เพราะเป็นค่าเสียหายที่ปัจจุบันใช้ในประเทศที่อยู่ในระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะลงโทษผู้ทำละเมิดซึ่งมีพฤติการณ์จงใจไม่นำพาต่อกฎหมายและสิทธิของบุคคลอื่น ป้องปรามมิให้ผู้อื่นมีพฤติกรรมเช่นเดียวกันนี้อีกในภายหน้า

3) สินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหาย

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กำหนดให้สินค้าบางประเภทที่อยู่ภายใต้บังคับ ซึ่งหากเกิดความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ได้กำหนดไว้ในคำนิยามมาตรา 4 ผู้บริโภคจะฟ้องผู้ผลิตได้โดยอาศัยกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยสัญญาหรือละเมิด เท่านั้น แยกพิจารณาออกได้ 2 ประการ คือ

(1) “สินค้า” ที่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4²⁶⁰ คือ

ก. สंहारิมทรัพย์ ซึ่งคำว่า “สंहาริมทรัพย์” พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้ให้คำนิยามไว้ จึงต้องนำประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาบังคับใช้ โดยมาตรา 140 บัญญัติว่า “สंहาริม -ทรัพย์” หมายความว่า ทรัพย์สินอื่นนอกจากอสังหาริมทรัพย์ และหมายความรวมถึงสิทธิอันเกี่ยวกับ

²⁵⁹ มาตรา 11(2) บัญญัติว่า “หากข้อเท็จจริงปรากฏว่าผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้า หรือขายสินค้า โดยรู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือมิได้รู้เพราะความประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง หรือรู้ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยจากการผลิต นำเข้า หรือขายสินค้านั้นแล้วไม่ดำเนินการใด ๆ ตามสมควรเพื่อป้องกัน ไม่ให้เกิดความเสียหาย ให้ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้ประกอบการจ่ายค่าสินไหมทดแทนเพื่อการลงโทษเพิ่มจากจำนวนค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงที่ศาลกำหนดได้ตามที่ศาลเห็นสมควร แต่ไม่เกินสองเท่าของค่าสินไหมทดแทนที่แท้จริงนั้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงพฤติการณ์ต่าง ๆ เช่น ความร้ายแรงของความเสียหายที่ผู้เสียหายได้รับ การที่ผู้ประกอบการรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ระยะเวลาที่ผู้ประกอบการปกปิดความไม่ปลอดภัยของสินค้า การดำเนินการของผู้ประกอบการเมื่อทราบว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ผลประโยชน์ที่ผู้ประกอบการได้รับ สถานะทางการเงินของผู้ประกอบการ การที่ผู้ประกอบการได้บรรเทาความเสียหายที่เกิดขึ้น ตลอดจนการที่ผู้เสียหายมีส่วนในการก่อให้เกิดความเสียหายด้วย”

²⁶⁰ มาตรา 4 “สินค้า” หมายความว่า สंहาริมทรัพย์ทุกชนิดที่ผลิตหรือนำเข้าเพื่อขายรวมทั้งผลิตผลเกษตรกรรม และให้หมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้า ยกเว้นสินค้าตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

ทรัพย์สินนั้นด้วย ในการศึกษาจึงจำเป็นต้องศึกษาถึงความหมายของอสังหาริมทรัพย์ก่อนเป็นอันดับแรก อสังหาริมทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 139 อสังหาริมทรัพย์ ประกอบด้วยทรัพย์สิน 4 ประการ คือ

ที่ดิน หมายความถึง พื้นดินทั่วไป แต่ไม่ได้หมายความถึง ส่วนประกอบของที่ดินไม่ว่าจะเป็นก้อนหิน ตัวทราย ที่ปนอยู่ในที่ดินอันจะเป็นอีกส่วนหนึ่งต่างหากและถือว่าเป็นสังหาริมทรัพย์

ทรัพย์อันติดกับที่ดินมีลักษณะเป็นการถาวร ไม่ว่าจะติดโดยธรรมชาติ เช่น ต้นพลูหรือไม้ยืนต้น²⁶¹ เป็นต้น ส่วนทรัพย์อันติดกับที่ดินที่ไม่ได้เกิดจากธรรมชาติ เป็นการเกิดจากการกระทำของมนุษย์ เช่น อาคาร โรงเรือนต่างๆ ที่สำคัญจะต้องเป็นการติดอยู่กับที่ดินอันมีลักษณะถาวร มิฉะนั้นแล้วจะถือว่าเป็นสังหาริมทรัพย์

ทรัพย์ที่ประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดิน หมายถึง ทรัพย์ที่ประกอบกันเป็นพื้นดินหรือทรัพย์ที่รวมกับเป็นส่วนประกอบของพื้นดิน เช่น ทะเลสาบ ห้วย หนอง คลองบึง เป็นต้น ซึ่งอาจจะเกิดได้จากธรรมชาติหรือการกระทำของมนุษย์ แต่หากมีการแยกทรัพย์ที่ประกอบเป็นพื้นดินหรือขุดเอาส่วนประกอบของพื้นดินออกมาส่วนที่แยกออกมานั้นจะเป็นสังหาริมทรัพย์ทันที²⁶²

ดังนั้น นอกจากทรัพย์ที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ที่กล่าวข้างต้นแล้ว กล่าวได้ว่าเป็น สังหาริมทรัพย์ ซึ่งอาจหมายถึง ทรัพย์ใดๆ ก็ตามที่ไม่ใช่สังหาริมทรัพย์ ถือว่าเป็นสังหาริมทรัพย์ได้แก่ ทรัพย์ทั้งหลายอันอาจเคลื่อนย้ายจากที่แห่งหนึ่งไปที่แห่งอื่นได้²⁶³ เช่น ยานพาหนะ สิ่งอุปโภค หรือบริโภค ส่วนคำว่า สิทธิอันเกี่ยวกับทรัพย์สินนั้น หมายถึง สิทธิอะไรก็ได้ ที่เกิดจากการตกลงกัน เช่น สิทธิการเช่า การเช่าซื้อ การจำนำ หรือสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เป็นต้น²⁶⁴

หากเปรียบเทียบกับกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป(EC Directive 85/374/EEC) และหลักกฎหมายของประเทศต่างๆ เช่น ประเทศเยอรมนี ประเทศอังกฤษหรือประเทศสหรัฐอเมริกา คำว่า สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ (Product)

²⁶¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 372/2498

²⁶² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 755/2527

²⁶³ วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์ แห่งพิศดาร เล่ม 4 ทรัพย์ มรดก ฉบับปรับปรุงใหม่ปี 2551 แสงจันทร์การพิมพ์ กรุงเทพฯ ๑ 2551 หน้า 8

²⁶⁴ กนก อินทร์มรรชัย รวมคำบรรยาย ภาคที่ 1 สมัย 55 ปีการศึกษา 2545 ทรัพย์ – ที่ดิน บรรยายครั้งที่ 3 วันที่ 18 มิถุนายน 2545 ทรัพย์-ที่ดิน สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา กรุงเทพมหานคร 2545

หมายความว่า สัฆหาริมทรัพย์ทุกชนิดแม้จะติดกับอสังหาริมทรัพย์ และหมายความรวมถึงกระแสไฟฟ้าด้วย²⁶⁵ ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่น คำว่า สินค้า หมายถึง สัฆหาริมทรัพย์ที่ผ่านกระบวนการผลิตหรือแปรรูปแล้ว ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกา The Restatement (Third) of Torts: Product liability ให้ความหมายว่า ผลิตภัณฑ์ที่ถูกจำหน่ายในเชิงพาณิชย์สำหรับการใช้หรือการบริโภค หมายความรวมถึงอสังหาริมทรัพย์และกระแสไฟฟ้า (Real property and electricity)²⁶⁶ ด้วย ดังนั้น “สินค้า” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 โดยเจตนารมณ์ของกฎหมายให้หมายถึงสัฆหาริมทรัพย์ที่เคลื่อนที่ได้ ไม่ได้หมายถึงสิทธิอันเกี่ยวข้องด้วยกับสัฆหาริมทรัพย์เพราะสิ่งที่ก่อให้เกิดความเสียหายอันจะเป็นเหตุให้มีการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายต้องเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย²⁶⁷

ข. ผลผลิตทางการเกษตร ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 คำนิยามของ “การเกษตร” หมายความว่า ผลผลิตอันเกิดจากเกษตรกรรมต่างๆ เช่น การทำนา ทำไร่ ทำสวน เลี้ยงสัตว์ เลี้ยงสัตว์น้ำ เลี้ยงไหม เลี้ยงผึ้ง เพาะเห็ด แต่ไม่รวมถึงผลผลิตที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ ไม่ว่าจะกระบวนการผลิตจะกระทำด้วยวิธีการทำ ผสม ปรุง แต่ง ประกอบ ประดิษฐ์ แปรรูป ผลิต คัดแปลง คัดเลือก แบ่งบรรจุ แห่เยือกแข็ง หรือ ฉายรังสี รวมถึงการกระทำใดๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน ให้ถือว่าเป็นการผลิตทั้งสิ้น โดยที่ สำคัญผลผลิตทางการเกษตรนั้นจะต้องเป็นผลผลิตที่มีวัตถุประสงค์ที่ผลิตหรือนำเข้ามาเพื่อขาย เท่านั้น

²⁶⁵ Directive 85/374/EEC Article 2 For the purpose of this Directive ‘product’ means all movables, with the exception of primary agricultural product and game, even though incorporated into another movable or into an immovable. ‘Primary agricultural product’ means the products of the soil, of stock-farming and of fisheries, excluding products which have undergone initial processing. ‘Product’ includes electricity.

²⁶⁶ The Restatement (Third) of Torts: Product Liability (1997) defines a product as follows:

a. A product is tangible personal property distributed commercially for use or consumption. Other items, such as real property and electricity, are products when the context of their distribution and use is sufficiently analogous to the distribution and use of tangible personal property that it is appropriate to apply the rules stated in this Restatement.

b. Services, even when provided commercially, are not products.

c. Human blood and human tissue, even when provided commercially, are not subject to the rules of this Restatement.

²⁶⁷ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 108

หากเปรียบเทียบกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปหรือ EC Directive 85/374/EEC ซึ่งแต่เดิมนั้นไม่ได้กำหนดให้ผลิตผลทางการเกษตรอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด ต่อมาใน ค.ศ.1999 ภายหลังจากเกิดวิกฤตวัวบ้าที่แพร่ระบาดในแถบประเทศยุโรป ได้มีการแก้ไข EC Directive 85/374/EEC โดยได้แก้ไขเพิ่มเติมให้คำว่า “สินค้า” หมายความรวมถึงความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากผลผลิตวัตถุดิบทางการเกษตร (Primary Agricultural)²⁶⁸ ด้วย

อย่างไรก็ตาม พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ได้บัญญัติยกเว้นผลิตผลทางการเกษตรไว้สองประการคือ

(ก) ผลผลิตที่เกิดจากธรรมชาติ หมายถึง ผลผลิตที่ไม่ได้เกิดจากการกระทำของมนุษย์ เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ เช่น สัตว์ป่า เห็ด หรือพืชพันธ์ที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ แต่จะต้องไม่ผ่านกระบวนการผลิตแต่อย่างใด

(ข) ผลผลิตที่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ในคำนิยามของคำว่า “สินค้า” ได้กำหนดให้ฝ่ายบริหารออกกฎกระทรวงยกเว้นสินค้าบางประเภทที่เห็นสมควรยกเว้นไม่ให้เกิดอยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้ได้ ซึ่งขณะนี้ได้มีกฎกระทรวงเพียงฉบับเดียว คือ กฎกระทรวงกำหนดผลิตผลเกษตรกรรมเป็นสินค้าที่ได้รับยกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2553 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 3 ธันวาคม พ.ศ. 2553 โดยเหตุผลในการประกาศใช้กฎกระทรวงฉบับนี้คือ เนื่องจากประเทศไทยมีรายได้หลักจากผลิตผลเกษตรกรรม ประกอบกับผลิตผลจากเกษตรกรรมขั้นปฐมภูมิไม่มีลักษณะอันตรายที่ควรนำหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดมาใช้ จึงสมควรกำหนดให้ผลิตผลเกษตรกรรมของเกษตรกรรายย่อยที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศไทยได้รับยกเว้นไม่อยู่ภายใต้พระราชบัญญัตินี้²⁶⁹ โดยกฎกระทรวงนี้ กำหนดให้ผลิตผลเกษตรกรรมของเกษตรกรที่มีแหล่งกำเนิดในประเทศไทย แม้ผ่านกระบวนการอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้ เป็นสินค้าที่ได้รับยกเว้นตามบทนิยามคำว่า “สินค้า” ในมาตรา 4 คือ

(1) การสี ผัด หรือขัดขาว

²⁶⁸ David G. Owen . Products liability law second edition. P.326.

²⁶⁹ ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 127 ตอนที่ 74 ก หน้าที่ 11

ของพีช

(2) การร่อนหรือล้างพีช หรือการคัดการแยกขนาดหรือคุณภาพ

(3) การปอก ตัด บด ปั่น หรือย่อยสลาย

(4) การกะเทาะเมล็ดหรือเปลือกเมล็ดพีช

(5) การอบใบยาสูบให้แห้งหรือการรูดก้านใบยาสูบ

(6) การล้าง ขำ แหะ แคะ หรือบดสัตว์หรือส่วนหนึ่งส่วนใด

ของสัตว์

(7) การกระทำอื่นใดที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน

ประโยชน์ของกฎกระทรวงได้ให้ประโยชน์แก่เกษตรกรซึ่ง

เป็นอาชีพหลักของคนไทยโดยกำหนดคำนิยามของ “เกษตรกร” หมายความว่า เกษตรตามกฎหมายว่าด้วยกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร และกลุ่มเกษตรกรตามกฎหมายว่าด้วยสหกรณ์ แต่ไม่รวมถึงชุมชนสหกรณ์การเกษตร

ค. กระแสไฟฟ้า เป็นสินค้าประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญต่อชีวิตประจำวันและเป็นสินค้าที่มีอันตรายต่อผู้บริโภคเป็นอย่างมาก โดยแต่เดิมนั้นความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากกระแสไฟฟ้าอยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวกำหนดให้ผู้ครอบครองกระแสไฟฟ้าซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์สินอันตรายตกอยู่ภายใต้ความรับผิดชอบโดยเคร่งครัดเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แต่ในการพิจารณาว่าผู้ใดจะเป็นผู้ต้องรับผิดชอบมาตรา 437 โดยความรับผิดชอบของผู้ผลิตและผู้จำหน่ายกระแสไฟฟ้าจะรับผิดชอบพิจารณาตั้งแต่กระแสไฟฟ้าถูกส่งมาจากผู้ผลิตไปจนกระทั่งถึงเครื่องวัดหน่วยไฟฟ้าหรือมิเตอร์ไฟฟ้า²⁷⁰ และจากเครื่องวัดหน่วยไฟฟ้าเป็นต้นไปถือว่าเป็นการครอบครองของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายแล้วจึงไม่ต้องรับผิดชอบ²⁷¹ ดังนั้น หากเกิดเพลิงไหม้หรือกระแสไฟฟ้าก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่นแล้ว ผู้ครอบครองกระแสไฟฟ้าจึงต้องเป็นผู้รับผิดชอบ

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 เมื่อให้คำนิยามคำว่า “สินค้า” หมายความว่ารวมถึงกระแสไฟฟ้าด้วย ดังนั้น แม้กระแสไฟฟ้าจะผ่านเครื่องวัดหน่วยการใช้ไฟฟ้าแล้วก็ตาม ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายยังต้องรับผิดชอบโดยเคร่งครัดต่อผู้ได้รับความเสียหายจากกระแสไฟฟ้าที่มีความบกพร่องนั้น

²⁷⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3734/2531

²⁷¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1659/2513

กฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรป ได้กำหนดให้กระแสไฟฟ้า (Electricity) อยู่ในความหมายของคำว่า “สินค้า” ด้วย

(2) “สินค้า” ที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับแห่งพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้บังคับใช้กับสินค้าทุกประเภทเสมอไป ทั้งนี้หากอยู่นอกเหนือไปจากคำนิยามของคำว่า “สินค้า” ในมาตรา 4 ก็ไม่สามารถนำพระราชบัญญัตินี้ไปบังคับใช้ได้ สินค้าที่ไม่อยู่ภายใต้บังคับ เช่น

ก. อสังหาริมทรัพย์ สินค้าใดก็ตามที่อยู่ในสภาพที่เป็นอสังหาริมทรัพย์ย่อมไม่อยู่ในบังคับของพระราชบัญญัตินี้ เนื่องจากมาตรา 4 ระบุไว้อย่างชัดเจนว่า “สังหาริมทรัพย์ทุกชนิด” ดังนั้น ที่ดิน บ้าน โรงเรือน หรือทรัพย์สินใดที่ติดตราตรึงอยู่กับที่ดินจึงถือว่าเป็นอสังหาริมทรัพย์ แต่หากมีการแยกวัสดุหรือชิ้นส่วนที่ติดกับตัวอสังหาริมทรัพย์ เช่น ลีที่นำมาทาในฝาบ้านมีสารเคมีที่เป็นอันตรายต่อมนุษย์ หรือฝาบ้านที่นำมาสร้างเป็นตัวบ้านมีความชำรุดบกพร่องไม่เหมาะสำหรับการนำมาสร้างเป็นบ้าน กรณีเช่นนี้ถือได้ว่าเป็นสังหาริมทรัพย์ ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายย่อมต้องรับผิดตามพระราชบัญญัตินี้²⁷²

เมื่อพิจารณาหลักกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ในหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict Liability) ไม่นำมาใช้กับอสังหาริมทรัพย์ เช่นเดียวกันกับของประเทศไทย เนื่องจากสาเหตุเพราะเห็นว่าอสังหาริมทรัพย์นั้นต่างกับสินค้าสังหาริมทรัพย์ โดยอสังหาริมทรัพย์ เป็นสินค้าที่ไม่สามารถนำมาวางในระบบการ ตลาดได้เหมือนสังหาริมทรัพย์ แต่กฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ได้กำหนดให้หมายความรวมถึงสิ่งใดก็ตามที่ประกอบเข้ากับอสังหาริมทรัพย์ หรือประกอบเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ ให้ถือเป็นสินค้าด้วย ส่วนประเทศสหรัฐอเมริกากำหนดไว้ในหลักกฎหมายความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือ The Restatement (Third) of Torts ให้ถือว่า อสังหาริมทรัพย์ (Real property) อยู่ในความหมายของคำว่า สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ด้วย

ข. บริการ หมายถึง การปฏิบัติ รับใช้ ให้ความสะดวกต่าง ๆ²⁷³ ซึ่งไม่ถือว่าเป็นสินค้าตามความหมายของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ดังนั้น ผู้ให้บริการ เช่น การให้บริการด้านคำปรึกษาของผู้ประกอบวิชาชีพกฎหมาย แพทย์ การตลาด หรือการขนส่งสินค้า จึงไม่ตกอยู่ภายใต้ความรับผิดตามกฎหมาย

²⁷² พญ์เดช วานิชกิตติกุล คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 หน้า 11

²⁷³ ราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542 สืบค้นวันที่ 3 ธันวาคม 2554 จาก เว็บไซต์ <http://rirs3.royin.go.th/dictionary.asp>.

นี้ ผู้ได้รับความเสียหายจากการบริการต้องไปดำเนินการฟ้องร้องตามหลักของสัญญาหรือละเมิดเท่านั้น เช่นเดียวกันกับกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา The Restatement (Third) of Torts: Product liability ได้บัญญัติยกเว้นอย่างชัดเจนให้การบริการ (Services) แม้ในขณะที่ให้บริการจะเป็นเพื่อประโยชน์ทางการค้าก็ตามไม่ถือว่าเป็นสินค้าในความหมายของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ส่วน EC Directive 85/374/EEC ของสหภาพยุโรป ไม่ได้บัญญัติให้สินค้า (Product) หมายรวมถึงการบริการ (Services) แต่อย่างใด

ค. ผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติ คือ ผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่ผลผลิตของมนุษย์แต่เกิดจากธรรมชาติ เช่น น้ำมันดิบ รัตนชาติ²⁷⁴ เห็ดป่า หรือผลไม้ป่า เป็นต้น ซึ่งตามความหมายในมาตรา 4 นิยามคำว่า “สินค้า” ไม่มีความหมายรวมไปถึงผลิตภัณฑ์จากธรรมชาติด้วย และเมื่อพิจารณาถึงนิยามคำว่า “ผลิตผลเกษตรกรรม” แล้ว กฎหมายได้ระบุอย่างชัดเจนว่าผลิตผลเกษตรกรรมไม่รวมถึงผลิตผลที่เกิดจากธรรมชาติแต่อย่างใด แต่ถ้ามุขย้นำผลิตผลจากธรรมชาติไปผลิตตามความหมายคำนิยามของคำว่า “ผลิต” ในมาตรา 4 คือ ทำ ผสม ปปรุง แต่ง ประกอบ ประดิษฐ์ แปรสภาพ เปลี่ยนรูป ดัดแปลง คัดเลือก แบ่งบรรจุ แซ่เยือกแข็ง หรือฉายรังสี รวมถึงการกระทำใด ๆ ที่มีลักษณะทำนองเดียวกัน เช่น นำน้ำมันดิบไปกลั่นเป็นน้ำมันเบนซิน หรือนำผลไม้ป่าไปทำการแปรสภาพเป็นอาหารกระป๋อง ผลิตภัณฑ์ที่ได้จากธรรมชาตินั้น ต้องตกอยู่ภายใต้บังคับของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ง. สินค้าที่ได้รับการยกเว้นตามกฎกระทรวงตามคำนิยามในมาตรา 4 บัญญัติให้รัฐบาลออกกฎกระทรวงยกเว้นสินค้าบางประเภทไม่ให้ตกอยู่ภายใต้หลักความรับผิดโดยเคร่งครัด ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จนกระทั่งปี พ.ศ. 2554 รัฐบาลได้ออกกฎกระทรวงยกเว้นสินค้าเพียง 2 ฉบับ กล่าวคือ

ฉบับที่ 1 กฎกระทรวงกำหนดให้ผลิตผลเกษตรกรรมเป็นสินค้าที่ได้รับการยกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2553 ซึ่งได้อธิบายไว้ในตอนต้นแล้ว

ฉบับที่ 2 กฎกระทรวงกำหนดยาและเครื่องมือแพทย์ที่ผู้ให้บริการสาธารณสุขได้ผลิตเพื่อนำมาใช้กับผู้ป่วยหรือสัตว์เฉพาะรายที่ผ่านการตรวจรักษาหรือได้

²⁷⁴ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 120

ผลิตตามคำสั่งของผู้ให้บริการสาธารณสุขผู้ตรวจรักษาเป็นสินค้าที่ได้รับยกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2554²⁷⁵ ซึ่งเหตุผลที่ออกกฎกระทรวงยกเว้น คือ เนื่องจากผู้ให้บริการสาธารณสุขจำเป็นต้องผลิตยาหรือเครื่องมือแพทย์สำหรับการให้บริการสาธารณสุขเพื่อให้ความเหมาะสมกับผู้ป่วยหรือสัตว์เฉพาะรายที่ผ่านการตรวจรักษา หรือได้ผลิตตามคำสั่งของผู้ให้บริการสาธารณสุขผู้ตรวจรักษานั้น โดยไม่ได้ผลิตในลักษณะเดียวกันเพื่อขายแก่บุคคลทั่วไป ตามที่กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมุ่งประสงค์ที่จะบังคับ ประกอบกับการให้บริการด้านการแพทย์และสาธารณสุขมีกฎหมายเฉพาะบังคับอยู่แล้ว สมควรกำหนดให้ยาและเครื่องมือแพทย์ดังกล่าวเป็นสินค้าที่ได้รับยกเว้นตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งยาและเครื่องมือแพทย์ที่ผู้ให้บริการสาธารณสุขได้ผลิตเพื่อนำมาใช้เฉพาะกับการบำบัดรักษาผู้ป่วยเฉพาะรายที่ผ่านการตรวจรักษาหรือได้ผลิตตามคำสั่งของผู้ให้บริการสาธารณสุขผู้ตรวจรักษานั้นแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่ได้ผลิตในลักษณะเดียวกันเพื่อขายแก่บุคคลทั่วไปเป็นสินค้าที่ได้รับยกเว้นตามบทนิยามคำว่า “สินค้า” ในมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ส่วนผู้ผลิตที่เป็นบุคคลอื่นที่ผลิตยาหรือเครื่องมือแพทย์ที่ผู้ให้บริการสาธารณสุขได้นำมาใช้ในการผลิตยาหรือเครื่องมือแพทย์ยังคงเป็นสินค้าตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

4) สาเหตุแห่งความไม่ปลอดภัยของสินค้า

ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ให้คำนิยามของคำว่า สินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายความว่า “สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเพราะสาเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือ ไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูก ต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งาน และการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้” จากคำนิยามดังกล่าวเห็นได้ว่า ต้นเหตุแห่งความเสียหายในความไม่ปลอดภัยของสินค้า แบ่งได้เป็น 3 กรณี คือ

(1) เกิดจากความบกพร่องในการออกแบบ ถือว่าเป็นกระบวนการเริ่มแรกของการผลิตสินค้าของผู้ผลิต โดยมีจุดเริ่มต้นตั้งแต่กระบวนการคิดค้นสินค้าใหม่ ออกแบบการทำงาน รูปร่าง ลักษณะการทำงาน คำแนะนำในการใช้งาน รวมทั้งกระทั่งจนถึงกระบวนการผลิตสินค้านั้น

²⁷⁵ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 128 ตอนที่ 6 ก

(2) ความไม่ปลอดภัยจากการผลิต

(3) ความไม่ปลอดภัยจากการให้คำแนะนำหรือคำเตือนไม่เพียงพอ

สำหรับแนวทางพิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า มาตรา 4 กำหนดเป็นแนวทางพิจารณาถึงความเป็นสินค้าไม่ปลอดภัย โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้²⁷⁶ ซึ่งจะอธิบายอย่างละเอียดในบทที่ 3

5) ผู้มีอำนาจฟ้องคดี

ผู้มีอำนาจในการฟ้องคดี นอกจากที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เช่น ผู้เสียหายที่แท้จริงหรือทายาทของผู้เสียหายแล้ว ผู้กฎหมายให้อำนาจในการฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายแทนผู้เสียหายอีกผู้หนึ่ง คือ คณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภค สมาคม และมูลนิธิ ซึ่งคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคให้การรับรองตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้บริโภค มีอำนาจฟ้องคดีเรียกค่าเสียหายแทนผู้เสียหายได้ โดยให้นำบทบัญญัติเกี่ยวกับการฟ้องและการดำเนินคดีแทนตามกฎหมายดังกล่าวมาใช้บังคับโดยอนุโลม²⁷⁷ ซึ่งการฟ้องคดีแทนผู้เสียหายนั้นจะได้รับการยกเว้นค่าธรรมเนียมทั้งปวง แต่ไม่รวมถึงความรับผิดชอบในค่าธรรมเนียมในชั้นที่สุด²⁷⁸

6) หน้าที่นำสืบของผู้เสียหายและข้อต่อสู้เพื่อไม่ต้องรับผิดของผู้ประกอบการ

ผู้เสียหายในคดีเรียกร้อยค่าเสียหายตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 6 บัญญัติให้ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา 10 ต้องพิสูจน์ว่าผู้เสียหายได้รับความเสียหายจากสินค้าของผู้ประกอบการและการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้านั้นเป็นไปตามปกติธรรมดา แต่ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายเกิดจากการกระทำของผู้ประกอบการผู้ใด²⁷⁹

สำหรับผู้ประกอบการซึ่งต้องด้วยบทสันนิษฐานของพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ให้รับผิดโดยเด็ดขาดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แม้จะไม่จงใจหรือประมาทก็ตาม ทำให้ภาระในการพิสูจน์ถึงความบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้าตกอยู่กับฝ่ายผู้ประกอบการ แต่พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

²⁷⁶ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4

²⁷⁷ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 10

²⁷⁸ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา

²⁷⁹ พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 6

ได้กำหนดเงื่อนไขให้ผู้ประกอบการยกข้อต่อสู้หรือข้ออ้างเพื่อไม่ต้องรับผิดชอบในค่าเสียหายต่อผู้เสียหายเช่นเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป โดยมาตรา 7 บัญญัติให้ผู้ประกอบการไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากพิสูจน์ได้ว่า

- (1) สินค้านั้นมีได้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- (2) ผู้เสียหายได้รู้อยู่แล้วว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
- (3) ความเสียหายเกิดขึ้นจากการใช้หรือการเก็บรักษาสินค้าไม่

ถูกต้องตามวิธีใช้ วิธีการเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าที่ผู้ประกอบการได้กำหนดไว้ อย่างถูกต้องและชัดเจนตามสมควรแล้ว²⁸⁰

ตามมาตรา 7 ที่ได้กำหนดหลักพิสูจน์เพื่อไม่ต้องรับผิดชอบของผู้ประกอบการดังกล่าว นั้น ในกรณีของผู้ประกอบการที่ไม่ใช่ผู้ผลิตตามคำสั่งของผู้ว่าจ้าง เพราะกรณีของผู้ผลิตตามคำสั่งของผู้ว่าจ้าง มาตรา 8 ได้กำหนดไว้เป็นการเฉพาะกล่าวคือ ผู้ผลิตตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบหากพิสูจน์ได้ว่า ความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบของผู้ว่าจ้างให้ผลิตหรือจากการปฏิบัติตามคำสั่งของผู้ว่าจ้างให้ผลิต ทั้งผู้ผลิตไม่ได้คาดเห็นและไม่ควรจะได้คาดเห็นถึงความไม่ปลอดภัย²⁸¹ นอกจากนี้ กรณีของผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้าหากพิสูจน์ได้ว่า ความไม่ปลอดภัยของสินค้าเกิดจากการออกแบบหรือการประกอบหรือการกำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือการให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าของผู้ผลิตสินค้านั้น²⁸² ผู้ผลิตส่วนประกอบของสินค้าก็ไม่ต้องรับผิดชอบแต่อย่างใด

สำหรับข้อตกลงระหว่างผู้บริโภคร่วมกับผู้ประกอบการที่ได้ทำไว้ล่วงหน้าก่อนเกิดความเสียหาย และประกาศหรือคำแจ้งความของผู้ประกอบการเพื่อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดของผู้ประกอบการต่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะนำมาอ้างเป็นข้อยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดไม่ได้²⁸³ ซึ่งหากมีข้อตกลงเช่นว่านี้แล้ว ถือว่าข้อตกลงดังกล่าวขัดต่อพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ถือว่าตกเป็นโมฆะหรือถือว่าไม่มีข้อตกลงเช่นว่านี้เลย

²⁸⁰ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 7

²⁸¹ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

มาตรา 8

²⁸² พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา

8 วรรคสอง

²⁸³ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 9

7) อายุความฟ้องคดี

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เป็นกฎหมายพิเศษที่กำหนดอายุความแตกต่างจากอายุความตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ โดยกำหนดอายุความไว้ดังต่อไปนี้

(1) ความเสียหายที่รับรู้ได้ทันที จะต้องนำคดีมาฟ้องต่อศาลภายในกำหนดเวลา 3 ปี นับแต่วันที่ผู้เสียหายรู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการนั้นต้องรับผิดชอบ หรือเมื่อภายในกำหนด 10 ปี นับแต่วันที่มีการขายสินค้านั้น²⁸⁴ หากพ้นกำหนดระยะเวลาขึ้นไปถือว่าสิทธิเรียกร้องค่าเสียหายเป็นอันขาดอายุความ

(2) ความเสียหายที่ยังไม่อาจจะรับรู้ได้ทันที เป็นกรณีความเสียหายที่ต้องอาศัยระยะเวลาในการแสดงผลเกิดขึ้นต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ หรืออนามัย โดยผลของสารสะสมอยู่ในร่างกายของผู้เสียหายหรือเป็นกรณีที่ต้องใช้เวลาในการแสดงอาการ ผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา 10 ต้องใช้สิทธิเรียกร้องภายใน 3 ปี นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหายและรู้ตัวผู้ประกอบการที่ต้องรับผิดชอบ แต่ไม่เกิน 10 นับแต่วันที่รู้ถึงความเสียหาย²⁸⁵

(3) การฟ้องคดีภายหลังการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหาย เป็นกรณีของอายุความสะดุดหยุดอยู่ในระหว่างการเจรจาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่พึงจ่ายระหว่างผู้ประกอบการและผู้เสียหายหรือผู้มีสิทธิฟ้องคดีแทนตามมาตรา 10 ให้อายุความสะดุดหยุดอยู่ไม่นับในระหว่างนั้นจนกว่าฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้บอกเลิกการเจรจา²⁸⁶ ดังนั้น หากพ้นการเจรจาไม่เป็นผลจนกระทั่งล่วงเลยอายุความตามมาตรา 12 ไปแล้วก็ตาม ผู้เสียหายมีสิทธินำคดีที่ได้มีการเจรจามาฟ้องคดีต่อศาลได้ไม่ถือว่าขาดอายุความ

8) การพิจารณาคดีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

การฟ้องคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ถือเป็นคดีผู้บริโภค ตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริโภค พ.ศ. 2551 มาตรา 3 คำนิยามของคำว่า “คดีผู้บริโภค” ใน (2) กรณีคดีแพ่งตามกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย รวมถึงคดีที่เกี่ยวข้องพันกันกับคดีตาม (2) ด้วย ดังนั้น จึงต้อง

²⁸⁴ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 12 วรรคแรก

²⁸⁵ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 12 วรรคสอง

²⁸⁶ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 13

เป็นไปตามพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ. 2551 เป็นหลัก เว้นแต่ กรณีที่ไม่มี บทบัญญัติและข้อกำหนดดังกล่าวให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมา ใช้บังคับ โดยอนุโลม²⁸⁷

สำหรับการฟ้องคดีที่ผู้เสียหายเป็นผู้บริ โภคฟ้องผู้ประกอบการธุรกิจ จะต้องฟ้องเป็นคดีผู้บริ โภค โดยเสนอต่อศาลที่ผู้บริ โภคมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตศาลได้เพียงแห่งเดียว²⁸⁸ และการยื่นคำฟ้องตลอดจนการดำเนินกระบวนการพิจารณาใดๆ ในคดีผู้บริ โภคซึ่งดำเนินการโดย ผู้บริ โภคหรือผู้มีอำนาจฟ้องคดีแทนผู้บริ โภคให้ได้รับยกเว้นค่าฤชาธรรมเนียมทั้งปวง แต่ไม่รวมถึง ค่าฤชาธรรมเนียมในชั้นที่สุด²⁸⁹ แต่ถ้าปรากฏแก่ศาลว่าผู้บริ โภคนำคดีมาฟ้องโดยไม่มีเหตุผลอัน สมควร เรียกร้องค่าเสียหายเกินสมควร ประพฤติตนไม่เรียบร้อย ดำเนินกระบวนการอันมี ลักษณะเป็นการประวิงคดีหรือไม่จำเป็น หรือมีพฤติการณ์อื่นที่ศาลเห็นสมควร ศาลอาจมีคำสั่งให้ บุคคลนั้นชำระค่าฤชาธรรมเนียมที่ได้รับการยกเว้นทั้งหมดหรือแต่บางส่วนต่อศาลภายในระยะเวลา ที่ศาลเห็นสมควรกำหนดก็ได้ หากไม่ปฏิบัติตาม ให้ศาลมีอำนาจสั่งจำหน่ายคดีออกจากสารบบ ความได้²⁹⁰

²⁸⁷ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ. 2551 มาตรา 7

²⁸⁸ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ. 2551 มาตรา 17

²⁸⁹ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ. 2551 มาตรา 18 วรรคแรก

²⁹⁰ พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีผู้บริ โภค พ.ศ. 2551 มาตรา 18 วรรคสอง

บทที่ 3

ศึกษา เปรียบเทียบหลักเกณฑ์การพิจารณา

“สินค้าที่ไม่ปลอดภัย”

ตามที่ได้ศึกษามาแล้วในบทก่อนหน้าถึงการแนวคิด ที่มา และขอบเขตของกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยในประเทศอังกฤษ ประเทศสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป ประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย ทำให้เห็นได้ว่าสิ่งที่จะทำให้เกิดความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการต่อผู้เสียหายตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ของแต่ละประเทศดังกล่าว คือ สินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Defect) โดยแต่ละประเทศมีวิธีการพิจารณาความเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยที่แตกต่างกันและบางประเทศก็เหมือนกัน เนื่องจากการบัญญัติกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของแต่ละประเทศนั้นแล้วแต่ละประเทศจะนำเอาต้นแบบของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศใดมาเป็นต้นแบบในการบัญญัติกฎหมายของประเทศตนเอง และเพื่อทำการเปรียบเทียบกัน กล่าวคือ

1. หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาถือเป็นประเทศที่มีความก้าวหน้าทางอุตสาหกรรมและการค้ามากประเทศหนึ่งในโลกและมีการพัฒนาหลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือ Product liability Law อย่างต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบัน และถูกนำไปเป็นแนวทางในการบัญญัติเป็นกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศอื่น อาทิ กลุ่มสหภาพยุโรป เป็นต้น

กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย (Product liability) ของประเทศสหรัฐอเมริกา มีขึ้นเพื่อให้การคุ้มครองประชาชนให้มีความปลอดภัยในการใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ โดยสถาบันทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกา (American Law Institute : ALI) ได้มีการออกคำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยอย่างชัดเจน ซึ่งบัญญัติครั้งแรกใน The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา

และมีการบังคับใช้มาไม่น้อยกว่าศตวรรษ ซึ่งหลายๆ มลรัฐของสหรัฐ อเมริกายอมรับและมีการนำไปเป็นแนวทางในการบัญญัติเป็นกฎหมายระดับมลรัฐของตน จนถึงปี ค.ศ. 1997 สถาบันทางกฎหมาย (America Law Institute หรือ ALI) ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม The Restatement (second) of Torts และออก The Restatement (third) of Torts: Product liability มาใช้แทนจนกระทั่งปัจจุบัน

หลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า ของ The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A และ The Restatement (third) of Torts: Product liability มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ

1.1 หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามมาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts

หลักเกณฑ์ของมาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts ได้สร้างกฎเกณฑ์ให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายผลิตภัณฑ์ให้ต้องรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) ต่อผู้บริโภค ถึงแม้ว่าผู้ขายจะได้ตรวจสอบดูแลในการผลิตและการจัดจำหน่ายสินค้าของตนเองทั้งหมดเป็นอย่างดีแล้วก็ตาม โดยในมาตรา 402A (2)(a) ทำให้ผู้ผลิตได้รับผลกระทบอย่างมาก ซึ่งผู้ผลิตจะต้องป้องกันให้ดีที่สุดเพื่อให้แน่ใจว่าสินค้ามีคุณภาพและความปลอดภัยต่อการบริโภค แต่ถ้าหากไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอาจทำให้ผู้ผลิตต้องรับผิดต่อผู้บริโภคหรือผู้ใช้สินค้าได้ ถึงแม้ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายจะไม่ได้ประมาทเลินเล่อในการตรวจสอบดูแลการผลิตก็ตาม ดังนั้น หลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญของ The Restatement (second) of Torts: Section 402A ที่มุ่งเน้นไปที่ลักษณะสินค้าของจำเลยเป็นผู้ผลิตและความเสียหายจากผลิตภัณฑ์ ตลอดถึงการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะส่วนรวมเป็นสำคัญ แตกต่างจากความรับผิดฐานกระทำโดยประมาทตามกฎหมายละเมิดที่มุ่งเน้นไปที่พฤติกรรมของจำเลยภายใต้สถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเสียหายที่อาจคาดหมายได้ โดยในความไม่ปลอดภัย (Defect) ของสินค้านั้น แบ่งออกได้เป็น 3 ประการ คือ²⁹¹

ประการแรก ความไม่ปลอดภัยจากการผลิต (Manufacturing defect) เป็นความบกพร่องที่เกิดจากความไม่ตั้งใจในการผลิตสินค้า มักจะเกิดกับผลิตภัณฑ์เพียงจำนวนน้อยเท่านั้น และส่วนใหญ่จะอยู่ในสภาพที่ซาร์คบกพร่องที่สามารถมองเห็นได้ง่าย เนื่องจากสินค้านั้นจะมีความแตกต่างจากสินค้าชิ้นอื่นที่อยู่ในประเภทเดียวกัน เช่น กรณีของวัตถุแปลกปลอมผสมอยู่ในขวดน้ำอัดลม เป็นต้น

²⁹¹ David A. Fischer, M. G., William Powers, Jr., Joseph Sanders,. Products liability cases and materials Third edition. United States of America, Thomson Company. 2002. P.81.

ประการที่สอง ความไม่ปลอดภัยจากความไม่เหมาะสมในการออกแบบ (Design defect) เป็นความชำรุดบกพร่องที่เกิดจากความผิดพลาดจากการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ทำให้เกิดความเสียหายอันตรายหรือความไม่ปลอดภัยขึ้น มักจะใช้กับกรณีที่ผู้ผลิตออกแบบสินค้าที่มีความแตกต่างจากสินค้าทั่วไป เช่น การออกแบบถังน้ำมันรถยนต์ให้อยู่บริเวณตรงกลางตัวรถยนต์ เมื่อเกิดอุบัติเหตุรถยนต์คันอื่นชนท้าย จึงทำให้มีความเสียหายเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

ประการที่สาม ความไม่ปลอดภัยของคำแนะนำหรือการเตือน (Warning defect) เป็นความบกพร่องที่เกิดจากความสาเหตุที่ไม่จัดให้คำแนะนำหรือการเตือนในสินค้าอย่างเพียงพอ แม้สินค้าจะมีการผลิตหรือการออกแบบที่เหมาะสมมีความปลอดภัย หรือแม้แต่สินค้าที่เป็นอันตรายที่เห็นได้อย่างชัดเจน (Obvious danger) แต่ก็อาจเกิดอันตรายได้บ่อยครั้ง หากสินค้านั้นไม่ได้ให้คำแนะนำหรือข้อคำเตือนอย่างถูกต้องเหมาะสมสำหรับการใช้สินค้าควบคู่ไปกับสินค้านั้น จึงถือว่าเป็นข้อบกพร่องอย่างหนึ่ง เช่น ยาฆ่าแมลงถือว่าเป็นสินค้าอันตรายที่เห็นได้อย่างชัดเจน และเป็นที่ยูของคนที่ไปถึงความอันตรายของมัน ผู้ผลิตจำเป็นต้องให้คำแนะนำ วิธีการใช้ ตลอดจนคำเตือน แก่ผู้บริโภคหรือผู้ซื้อควบคู่ไปกับสินค้านั้นด้วย จึงจะหลุดพ้นความรับผิดได้

ประเด็นสำคัญสำหรับการพิจารณาถึงความรับผิดต่อความไม่ปลอดภัยของสินค้า คือ “สภาพบกพร่องหรือสภาพไม่ปลอดภัยของสินค้า” ที่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ผู้ใช้ มีวิธีการใดในการพิจารณาหรือพิสูจน์ให้เห็นว่าสินค้านั้นมีสภาพไม่ปลอดภัยอันจะทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายต้องรับผิดจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์หรือสินค้านั้น ดังนั้น สภาพบกพร่อง (Defect) จึงถือว่าเป็นเงื่อนไขที่สำคัญในการพิจารณาความรับผิดของผู้ผลิตสินค้านั้น ซึ่งมาตรา 402A มีการใช้หลักเกณฑ์การชี้วัดหรือประเมินความบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้าแตกต่างกัน แยกได้ดังต่อไปนี้²⁹²

1.1.1 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test)

1) ทฤษฎีของหลักความคาดหมายของผู้บริโภค

นับตั้งแต่ ค.ศ.1916 ซึ่งศาลฎีกาแห่งมลรัฐนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา มีการตัดสินคดี Macpherson²⁹³ ที่ศาลได้นำหลักความคาดหมายของประชาชนทั่วไปมาพิจารณาความรับผิดของผู้ขายในความประมาทเลินเล่อที่เกินกว่าความคาดหมายของผู้ซื้อคน

²⁹² Dougherty, E. P. "Consumer expectation v. Risk/utility in California." Retrieved March 28,2012. From http://www.wilsonelser.com/files/repository/ConsumerExpectationvRisk_Spring2004.pdf.

²⁹³ Macpherson v. Buick Motor Co., 111 N.E. 1050 (N.Y. 1916)

สุดท้ายมาใช้บังคับในคดีนี้ และต่อมาได้มีการนำไปใช้กันอย่างแพร่หลายอย่างรวดเร็ว ประกอบกับ มีการใช้บังคับกับผู้บริโภคและผู้บริโภคนานาชาติ จนกระทั่งมีการนำไปบัญญัติใน The Restatement (second) of Torts ที่กำหนดให้ใช้ความคาดหมายของบรรดาผู้ใช้หรือผู้ซื้อว่า มันเป็นอันตรายเกินกว่า ความคาดหมายของเขาหรือมันเป็นสภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินควร (Defective condition unreasonably dangerous) ซึ่งอยู่ภายใต้การพิจารณาตามหลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test หรือ Consumer contemplation test)²⁹⁴ โดยมาตรา 402A ได้กำหนดให้สินค้าที่มี สภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมายของผู้บริโภคทั่วไปในชุมชนขณะนั้น จึงถือได้ ว่าสภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินควร (Defective condition unreasonably dangerous)

หลักความคาดหมายของผู้บริโภคถือเป็นหลักการพิสูจน์ความไม่ ปลอดภัยของสินค้าถือว่าเป็นหลักแรกสุดแห่งกฎหมายความรับผิดชอบแห่งผลิตภัณฑ์²⁹⁵ แล้วต่อมาจึงมี การพัฒนาหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากสินค้าจากความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) ขึ้นมาใหม่ใช้บังคับในกรณีความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบและการเตือน แทนที่การ พิสูจน์ความไม่ปลอดภัยโดยใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectation test) ที่ใช้ ในหลายๆ รัฐในสหรัฐอเมริกา โดยรายงานความคิดเห็นของ Dean Prosser (Reporter’s Comments Dean Prosser)²⁹⁶ ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับมาตรา 402A ในความคิดเห็นที่ g และความคิดเห็นที่ i (comment g and comment i) ที่ถือว่าเป็นคำอธิบายพื้นฐานที่สำคัญครั้งแรก เกี่ยวกับความรับผิดชอบ จากผลิตภัณฑ์ตามกฎหมายละเมิดและหลักความคาดหมายของผู้บริโภค (The consumer expectations test) โดยมุมมองในมาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts ซึ่งให้เห็นว่า สภาพ บกพร่องเป็นอันตรายเกินควรนั้นอยู่ที่ “อันตรายเกินกว่าความคาดหมายของผู้บริโภค” หรือ “Dangerous beyond a consumer’s contemplations” ดังนั้น ช่วงระหว่างทศวรรษที่ 1960 ถึงทศวรรษ ที่ 1970 หลายศาลจึงได้ตีความหมายของมาตรา 402A โดยสรุปได้ว่า หลักการพิสูจน์ความรับผิดใน ผลิตภัณฑ์ที่ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน คือ ความคาดหมายของผู้บริโภค หรือ consumer’s expectations เป็นความหมายที่ค่อนข้างชัดเจน²⁹⁷

²⁹⁴ W. Page Keeton. Prosser and Keeton on The law of torts. the United States of America, West publishing Co. 1984. P.698.

²⁹⁵ David G. Owen. Products liability law second edition. United States of America, Thomson/West.2008. P.300.

²⁹⁶ Ibid., P.301.

²⁹⁷ Ibid., P.302.

เหตุผลสำคัญที่สนับสนุนในการใช้หลักการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์จากการคาดหมายของผู้บริโภคทั่วไปเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นั้น มาจากการรับรองคุณภาพหรือการรับประกันของผู้ผลิตหรือผู้ขาย ซึ่งไม่ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายจะให้การรับรองอย่างชัดเจน (Express) หรือให้การรับรองโดยปริยาย (Implied) ก็ตาม ถือว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายให้สัญญาแก่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคแล้วว่าสินค้ามีความปลอดภัย โดยแสดงออกมาจากวิธีการโน้มน้ำหนักของผู้ผลิตหรือผู้ขายเพื่อพยายามให้ผู้ซื้อที่มีศักยภาพในการซื้อสินค้านั้นเห็นว่าสินค้านั้นมีคุณค่าและความถูกต้อง มีการให้ข้อมูลด้านความปลอดภัยที่มีประโยชน์กับผู้ใช้ โดยการจัดให้มีกรอบอ้างอิง (Frame of reference) เพื่อตักเตือน แนะนำ หรือสอนการใช้แก่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคที่ชัดเจน

การพิจารณาโดยใช้ความคาดหว้งของผู้บริโภคก็เช่นเดียวกับหลักการพิจารณาที่เป็นมาตรฐานที่สำคัญของกฎหมายละเมิดอื่น ซึ่งการพิจารณาโดยความคาดหว้งของผู้บริโภคมีวัตถุประสงค์อยู่ที่พื้นฐานของค่าเฉลี่ยธรรมดาและความคาดหว้งของวิญญูชนทั่วไป (Ordinary expectations of reasonable person)²⁹⁸ ปรากฏในคำอธิบาย i (Comment i) แห่งมาตรา 402A ที่ได้ให้คำอธิบายว่า ผู้บริโภคสามัญธรรมดา (Ordinary consumer) ที่มีความรู้พื้นฐานปกติธรรมดาในสังคมขณะนั้น²⁹⁹ ส่วนในเรื่องของการรับประกันคุณภาพและกฎหมายสัญญานั้นมุ่งคุ้มครองเฉพาะความเหมาะสมหรือความยุติธรรมในกิจการที่ทำสัญญาดังกล่าว ดังนั้น กฎหมายจึงเข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภคทุกคนชั้นที่ไม่สามารถคาดหมายในความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ได้

กรณีตัวอย่างที่ศาลได้นำหลักความคาดหว้งของผู้บริโภคมาใช้เป็นเครื่องมือในการพิสูจน์สภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินควรหรือไม่ คือ คดีระหว่าง Vincer v. Esther Williams All-Alumnum Swimming Pool Co.³⁰⁰ ที่เด็กอายุ 2 ขวบ ปีนขึ้นบนบันไดของสระว่ายน้ำ และตกลงในสระว่ายน้ำได้รับบาดเจ็บ โดยโจทก์ได้บรรยายฟ้องให้ผู้ผลิตสระว่ายน้ำรับผิดชอบโดยเด็ดขาดและอ้างว่าการออกแบบสระว่ายน้ำมีความบกพร่อง เนื่องจากผู้ผลิตไม่ได้ติดตั้งอุปกรณ์ล๊อคประตูที่ด้านบนเพื่อป้องกันเด็กเปิดประตูเอง ศาลฎีกาแห่งรัฐวิสคอนซินนำหลักในคำอธิบาย g (Comment g) และคำอธิบาย i (Comment i) แห่งมาตรา 402A มาเขียนประกอบคำพิพากษาโดยตั้งข้อสังเกตว่า สินค้ามีสภาพบกพร่อง (Defective) คือ สินค้ามีข้อบกพร่องเป็นอันตรายเกินสมควร (Unreasonably dangerous defect) ขึ้นอยู่กับการคาดหว้งที่เหมาะสมของผู้บริโภคสามัญธรรมดาที่

²⁹⁸ Ibid., P. 305.

²⁹⁹ Comment i is phrased in terms of the “ordinary” consumer “with the ordinary ordinary knowledge common to the community.

³⁰⁰ Vincer v. Esther Williams All-Alumnum Swimming Pool Co., 230 N.W.2d 794 (Wis. 1975)

เกี่ยวข้องกับลักษณะของสินค้านั้น หากผู้บริโภคโดยเฉลี่ยคาดเห็นว่ามีสภาพที่เป็นอันตรายหรือเสี่ยงเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีความเสี่ยงที่จะเกิดการบาดเจ็บได้ แม้มันอาจจะไม่เป็นอันตรายเกินสมควรหรือชำรุดก็ตาม³⁰¹ ก็ถือว่าสินค้ามีสภาพบกพร่อง ซึ่งหลักการทดสอบนี้ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้ของโจทก์ที่ได้รับบาดเจ็บโดยเฉพาะเท่านั้น³⁰² โดยในคดีนี้ ศาลยืนยันว่าสละวายน้ำไม่ได้มีสภาพบกพร่อง เพราะผู้บริโภคโดยเฉลี่ยไม่อาจชี้ให้เห็นได้ว่าเป็นอันตรายต่อเด็กเล็กได้อย่างชัดเจนจากประตูแบบล็อกเอง (Self-latching gate)³⁰³

มาตรฐานการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยโดยอาศัยความคาดหมายของผู้บริโภคก่อนข้างที่จะมีความชัดเจนในทศวรรษที่ 1960 ถึงทศวรรษที่ 1970 ถึงแม้ว่าบางศาลจะมีการใช้หลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้ากรณีอื่นมาพิจารณาร่วมกันด้วยก็ตาม และถึงแม้หลักการพิจารณาจากความคาดหมายของผู้บริโภคจะมีข้อเสียของการใช้ก็ตาม แต่ศาลส่วนใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะนำเอาหลักการพิจารณาด้วยความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้ร่วมกับหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-utility test) ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าในบางกรณีร่วมกัน

2) ปัญหาจากการใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภค

ตามที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ถึงแม้ว่าทฤษฎีพื้นฐานของกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ใน The Restatement (second) Torts มาตรา 402A จะใช้หลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากหลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) ก็ตาม แต่ก็มีอุปสรรคจำนวนไม่น้อยในการพยายามที่จะใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคเป็นมาตรฐานในการพิสูจน์ความรับผิดโดยเด็ดขาดตามกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ กล่าวคือ

ก. อันตรายที่เห็นได้อย่างชัดเจน (Obvious dangers)

กรณีแรกที่เป็นอุปสรรคของการใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ คือ อันตรายที่เห็นได้อย่างชัดเจน (Obvious dangers) หรืออันตรายที่เปิดเผย (Open dangers) โดยจะทำให้ผู้ได้รับอันตรายจากผลิตภัณฑ์จะไม่ได้รับการเยียวยาชดใช้ค่าเสียหายจากผู้ผลิตหรือผู้ขายแต่อย่างใด ถึงแม้ว่าในความเป็นจริงแล้วอันตรายโดยเปิดเผยและชัดเจนนั้น ผู้ผลิตสามารถล่วงรู้ถึงอันตรายได้อย่างง่ายดาย และมีความสามารถจัดอันตรายที่ร้ายแรงนั้น ได้ก็ตาม กรณีนี้ จึงถือเป็นจุดอ่อนโดยธรรมชาติของ

³⁰¹ Ibid.

³⁰² David G. Owen. Products liability law second edition. United States of America. P304.

³⁰³ Ibid.

ลักษณะการพิสูจน์โดยใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภค โดยผู้เคราะห์ร้ายจะไม่สามารถได้รับการคุ้มครองจากความเสียหายหรือความเดือดร้อนที่เป็นผลมาจากการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีอันตรายอย่างเปิดเผยหรือชัดเจนหรืออย่างใดอย่างหนึ่ง³⁰⁴ และเห็นได้จากคดี *Vincer*³⁰⁵ มีข้อเท็จจริงคือ บนพื้นสระว่ายน้ำเป็นอันตรายที่สามารถคาดเห็นได้โดยผู้บริโภค (Contemplated by consumer) หรืออีกนัยหนึ่งเพราะการคาดหวังในความปลอดภัยของผู้บริโภคทั่วไปว่าผลิตภัณฑ์นี้เป็นอันตรายโดยชัดเจนหรือชัดเจน (Obvious product danger)

นอกจากนี้ตัวอย่างอีกคดีหนึ่งที่ศาลนำหลักความคาดหมายได้ของผู้บริโภคทั่วไปมาใช้ในผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายชัดเจน คือ คดี *Hartman v. Miller Hydro Co.*³⁰⁶ โดยจำเลยผลิตและจำหน่ายเครื่องล้างขวด (Bottle – washing machine) ให้แก่นายจ้าง โจทก์ซึ่งเป็นผู้ช่วยผู้จัดการด้านความปลอดภัยของโรงงาน โจทก์ได้รับบาดเจ็บจากการที่ได้โน้มตัวเข้าไปตั้งขวดที่ล้มลงบางส่วน และกางเกงของโจทก์ถูกดึงเข้าไปในเครื่องล้างขวด ศาลได้นำการคาดหวังของผู้บริโภคในคำอธิบาย i (Comment i) ของมาตรา 402A แห่ง *Restatement (second) of Torts* มาปรับใช้แก่คดีและยกฟ้องโจทก์ โดยศาลให้ความเห็นว่า โจทก์ไม่คำนึงถึงความปลอดภัยจากอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้จากการฝังตัวเข้าหาเพลลาขับของเครื่องล้างขวด โดยศาลตั้งข้อสังเกตว่า ก่อนหน้านั้นมีพนักงานคนอื่นเคยถูกติดในเพลลาเดียวกันนี้ ดังนั้น จึงไม่สามารถกล่าวได้ว่าอันตรายที่มีอยู่เกินกว่าความคาดหมายได้ของผู้ใช้สามัญเพราะเป็นอันตรายที่เห็นได้ชัดเจน

กรณีของการให้คำเตือนและการใช้นอกเหนือจากคำเตือนที่ผู้ผลิตให้ไว้ ยังมีปัญหาอีกประการหนึ่งซึ่งผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่อาจคาดหมายได้ คือ ปฏิกริยาที่เป็นพิษและอาการแพ้ (Toxic and allergic reactions)³⁰⁷ จากผลิตภัณฑ์ที่มุ่งหมายใช้งานกับร่างกาย โดยเฉพาะและจะต้องอยู่ภายใต้การดูแลของแพทย์อย่างใกล้ชิด เช่น ยา เครื่องสำอาง หรือวัคซีน เป็นต้น โดยผู้ผลิตหรือผู้ขายมีหน้าที่จะต้องเตือนให้ผู้บริโภคทราบถึงอันตรายจากพิษและอาการแพ้ และกำหนดให้การใช้ผลิตภัณฑ์จะต้องอยู่ในการควบคุมของแพทย์เท่านั้น ดังนั้น การใช้ของผู้บริโภคคนนอกเหนือจากคำเตือนหรือคำแนะนำที่ผู้ผลิตได้ให้ไว้ จึงถือเป็นเรื่องที่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์มีอันตรายที่ชัดเจนเช่นกัน

³⁰⁴ Ibid., P.306.

³⁰⁵ *Vincer v. Esther Williams All-Alumnum Swimming Pool Co.*

³⁰⁶ *Hartman v. Miller Hydro Co.*, 499 F.2d 191 (10th Cir. 1974) (Kan law).

³⁰⁷ W. Page Keeton (1984). *Prosser and Keeton on The law of torts*. the United States of America, West publishing Co., p. 687.

การตัดสินของศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา คดีอื่นๆ มีหลายคดีที่ศาลยกฟ้องโจทก์ ภายใต้หลักความคาดหมายได้ของผู้บริโภคทั่วไปที่คาดหมายได้ในอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้จากผลิตภัณฑ์ที่มีอันตรายอย่างชัดเจน (Obvious product dangers) เช่น ปืน³⁰⁸ เครื่องดื่มแอลกอฮอล์³⁰⁹ หรือบุหรี่ เป็นต้น

ข. การใช้ผิดวิธี (Misuse)³¹⁰

การใช้ผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภคหรือผู้ใช้นอกเหนือจากคำแนะนำของผู้ผลิตหรือนอกเหนือจากสภาพปกติในสินค้านั้น ทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายพ้นจากความรับผิดชอบต่อผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้านั้น เพราะเป็นสิ่งที่ผู้ผลิตไม่อาจคาดหมายได้จากการใช้ผิดวิธี แต่ผู้ผลิตจะต้องไม่มีความประมาทในการให้คำแนะนำหรือคำเตือนที่ชัดเจนเพื่อป้องกันอันตรายจากการใช้ผิดวิธี เช่น กรณีที่เด็กอายุ 5 ขวบ ใช้น้ำยาล้างเล็บ (Fingernail polish) ที่มีความไวไฟสูงพรมไปที่ใบหน้าของตนเอง โดยน้ำยาล้างเล็บไม่มีคำเตือนกำหนดไว้ เด็กถูกไฟเผาจนเสียชีวิต เมื่อมีการติดไฟขึ้น³¹¹ กรณีนี้ถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องเตือนผู้ใช้ในชนิดของอันตรายจากการใช้ผิดวิธี แต่เหตุผลนี้ในความเป็นจริงจะเกิดได้ค่อนข้างน้อย ที่จะปรากฏคำเตือนในชนิดของการใช้งาน³¹²

ค. ใครคือผู้ใช้ความคาดหวัง (Whose Expectations?)

การนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาใช้ในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า ได้สร้างความพอใจแก่โจทก์หรือผู้บริโภคประสบอันตรายเช่นเดียวกับโจทก์ แต่ก็ยังมีบางครั้งที่การบังคับใช้หลักดังกล่าวกับผู้ประสบอันตรายทำให้ไม่ได้รับการเยียวยาแต่อย่างใด สิ่งแรกที่จะต้องพิจารณา คือ

กรณีของผู้ใช้ความคาดหมายในความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นจะเป็นของผู้ซื้อ (Purchaser) หรือของผู้บริโภคคนสุดท้าย (Ultimate consumer) ถ้าทั้งสองคนนี้มี ความคาดหมายเกี่ยวกับอันตรายในสินค้าแตกต่างกัน หากเป็นกรณีที่ความคาดหมายภายใต้หลักของกฎหมายสัญญา (Law of contract) จะใช้หลักของการรับประกันมาบังคับใช้ แต่ถ้าเป็นกรณีของ The Restatement (second) of Torts เป็นการนำหลักของละเมิดมาบังคับใช้ ซึ่งมาตรา 402A มีนักวิชาการทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกาได้ให้คำอธิบายขยายความหมายของคำว่า สินค้าชำรุดบกพร่อง

³⁰⁸ Halliday v. Sturm, Ruger & Co., 792 A.2d 1145, 1158 (Md. 2002).

³⁰⁹ Bruner v. Anheuser-Busch, Inc., 153 F. Supp. 2d 1358 (S.D. Fla.2001).

³¹⁰ W. Page Keeton. Prosser and Keeton on The law of torts. P.686.

³¹¹ Lawson v. Benjamin Ansehl Co., Mo. App. 1994, 180 S.W. 2d 751.

³¹² W. Page Keeton. Prosser and Keeton on The law of torts. P.687.

ในคำอธิบาย i (Comment i) ให้ความหมายของคำว่า “สภาพบกพร่อง” (Defective) คือ สินค้าที่ซื้อต้องเป็นอันตรายเกินกว่าที่ผู้บริโภคธรรมดาซึ่งเป็นผู้ซื้อจะคาดเห็นได้และคำอธิบาย g (Comment g) ให้ความหมายของคำว่า “อันตรายเกินควร” (Unreasonably dangerous) คือ สภาพของสินค้าไม่ปฏิบัติตามความคาดหมายของผู้บริโภคทั้งหมด ดังนั้น ในความคาดหมายที่แตกต่างกันระหว่างผู้ซื้อและผู้บริโภคคนสุดท้าย จึงอยู่ที่การคาดการณ์ของผู้รับเคราะห์ทั้งหมด (extend to all foreseeable victims)³¹³

กรณีอุบัติเหตุหรือความเสียหายเกิดกับบุคคลที่อยู่ในความรับผิดชอบหรือการดูแลความปลอดภัยของบุคคลอื่น เช่น ผู้ประสาบภัยเป็นเด็กอยู่ในความดูแลของผู้ใหญ่ หรือผู้ปกครอง หรือผู้ป่วยอยู่ในความดูแลของแพทย์ หรือลูกจ้างอยู่ในความดูแลของนายจ้าง เป็นต้น หลักความคาดหวังของผู้บริโภคอาจเกิดปัญหาเกี่ยวกับเหยื่อผู้เคราะห์ร้าย (เด็ก ผู้ป่วย หรือลูกจ้าง) ที่อยู่ในการควบคุมดูแลของผู้ปกครอง แพทย์ หรือนายจ้างได้ ซึ่งศาลในประเทศสหรัฐอเมริกา จะประยุกต์ใช้ความคาดหวังของผู้ดูแลความปลอดภัย (Expectations of the custodian)³¹⁴ ในการประเมินความเสี่ยงและมักจะใช้ความคาดหมายของผู้ปกครอง (Parents) แพทย์ (Doctors) ผู้ใช้ที่เป็นผู้ใหญ่ (Adult users) และนายจ้าง (Employer)³¹⁵ เป็นต้น โดยถือว่าเป็นปัญหาที่คล้ายคลึงกันกับกรณีของการเป็นผู้ใช้ข้างเคียง (User – bystander)³¹⁶ และนำมาเป็นประเด็นหลักที่ถือว่ามีความเหมาะสมมากกว่า

ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดในกรณีของผู้ปกครองเด็ก คดี Bellotte v. Zayre Corp.,³¹⁷ ซึ่งเด็กอายุ 5 ขวบ ถูกไฟไหม้เพราะชุดนอนที่ทำจากผ้าฝ้ายติดไฟขณะที่เด็กกำลังเล่นไม้ขีดไฟ ศาลได้ตัดสินว่าชุดนอนเป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมายของผู้ใช้หรือผู้บริโภค (Unreasonably dangerous to the user or consumer)³¹⁸ เพราะผ้าฝ้ายที่ใช้ในการผลิตชุดนอนไม่ได้ผลิตจากวัตถุดิบไฟที่มีประสิทธิภาพ ศาลได้ตั้งคำถามว่าลักษณะความปลอดภัยของชุดนอนควรจะวัดจากความคาดหวังของเด็ก “ผู้ใช้” (Consuming) หรือของแม่ “ผู้ซื้อ” (Purchasing) โจทก์ได้แย้งว่าในการทดสอบอันตรายเกินกว่าความคาดเห็น จะต้องพิจารณาจากการคาดเห็นของเด็กอายุ 5 ขวบ

³¹³ David G. Owen . Products liability law second edition.2008. P.307.

³¹⁴ Ibid.

³¹⁵ Ibid.

³¹⁶ Ewen v. McLean Trucking Co., 706 P.2d 929 (Or. J. 1985) อ้างใน David G. Owen (2008).

Products liability law second edition. United States of America, Thomson/West. Page 307 เซึ่งอรรถที่ 30

³¹⁷ Bellotte v. Zayre Corp., 325 A 2d 723 (N.h. 1976) Grimes, J).

³¹⁸ Ibid.

ทั่วไป ศาลไม่เห็นด้วยกับการโต้แย้งของโจทก์โดยให้เหตุผลว่า เด็กอายุเพียงจะ ไม่มีความคิดแม้แต่ จะหลีกเลี่ยงอันตรายจากชุดนอนที่ทำจากผ้าฝ้ายและคุณสมบัติของชุดนอนซึ่งติดไฟง่าย จึงถือว่า เด็กไม่มีพื้นฐานในการตรวจสอบความเกินสมควร (Determine unreasonableness) และผู้ขายกลายเป็นผู้ รับประกันสินค้า ดังนั้น ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับการบาดเจ็บของเด็กเล็กควรจะใช้ความคาดหมาย ปกติธรรมดาของพ่อแม่หรือผู้ใหญ่ที่เป็นชื่อเป็นหลักในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า

อีกคดีหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับเด็ก ในคดี *Culles v. Scripto-Tokai Corp.*,³¹⁹ เด็กอายุ 3 ขวบ เสียชีวิตจากไฟแช็กที่มีการออกแบบให้มีการจุดไฟโดยใช้ปุ่ม “ปิด/เปิด” สวิตช์ถูก เลื่อนไปยังปุ่มเปิด เป็นผลให้เกิดเพลิงไหม้และทำให้เด็กเสียชีวิตจากการสูดควันไฟ โจทก์ซึ่งเป็น ผู้จัดการมรดกของเด็กยื่นฟ้องต่อศาลกล่าวหาว่าไฟแช็กได้รับการออกแบบที่เป็นอันตรายเกินกว่า ความคาดหมาย เพราะไม่มีอุปกรณ์ที่ปลอดภัยเพื่อป้องกันการใช้งานจากเด็ก และจำเลยไม่ได้จัดคำ เตือนอย่างเพียงพอ จำเลยให้การว่า (1) สินค้าไม่ได้มีสภาพชำรุดและเป็นอันตรายเกินกว่าความ คาดหมาย เพราะมันถูกใช้งานได้ตามที่คาดหวังไว้ (2) จำเลยไม่มีหน้าที่ทำให้สินค้าสำหรับผู้ใหญ่ ทนทานต่อเด็ก (3) ไม่มีหน้าที่ต้องเตือนเพราะเป็นอันตรายที่เปิดเผยและชัดเจน และ (4) จำเลยไม่ ผิดสัญญารับประกัน เพราะไฟแช็กถูกใช้งานตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้และอาจคาดได้ ศาลได้ พิจารณาโดยใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคในการพิสูจน์ความชำรุดบกพร่องของ ผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นที่ชัดเจนแล้วว่าความคาดหวังของผู้บริโภคธรรมดาสามัญทั่วไปจะคาดหมายได้ว่า เมื่อดึงสวิตช์ขึ้นจะเกิดเปลวไฟ ดังนั้น คำถาม คือ การใช้งานของมันมีลักษณะใกล้เคียงกว่าที่ คาดหมายหรือไม่ ซึ่งผู้บริโภคสามัญธรรมดาทั่วไปคาดได้ว่าสินค้าอาจอยู่ในการครอบครองของ เด็กและมีความพยายามที่จะใช้มัน จึงใช้ความคาดหมายได้ของผู้ใหญ่ว่า “ความปลอดภัยจะต้องถูก มองจากผู้บริโภคที่เป็นผู้ใหญ่” (Must be viewed from point of view of adult consumer)³²⁰

กรณีของแพทย์ดูแลผู้ป่วย ปัญหาความคาดหวังจะมีความสลับซับซ้อน มากขึ้น ซึ่งส่วนมากจะขึ้นอยู่กับชนิดของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตและสาเหตุในความผิดพลาดของ ผลิตภัณฑ์นั่นเอง เช่น คดี *Ethicon, Inc. v. Parten*³²¹ เป็นกรณีของเข็มที่ใช้ในการผ่าตัด ขณะที่เข็ม แทรกเข้าไปในร่างกายผู้ป่วย ความคาดหวังของแพทย์ต้องมีความแน่นอนมั่นใจ ที่จะไม่ให้เกิด ความเสียหายกับผู้ป่วยของเขา นั่นหมายถึงแพทย์ (รวมถึงผู้ผลิตด้วย) ซึ่งเป็นผู้ควบคุมความเสี่ยง กล่าวคือ แพทย์ผู้ซึ่งมีความรู้เกี่ยวกับความแข็งแรงของเข็มที่สามารถบังคับให้แทรกเข้าสู่ร่างกาย

³¹⁹ *Culles v. Scripto-Tokai Corp.*, 864 N.E. 2d 249, 256 (Ill. 2007)

³²⁰ *Ibid.*

³²¹ *Ethicon, Inc. v. Parten*, 520 S.W. 2d 527, 533 (Tex. Civ. App. 1975)

ผู้ป่วยได้ ไม่ใช่ตัวผู้ป่วยเป็นผู้ควบคุมความเสี่ยง เพราะผู้ป่วยไม่อาจคาดหมายได้ถึงความปลอดภัยหรืออันตรายเกี่ยวกับเข็มที่เป็นสาเหตุให้ได้รับบาดเจ็บ เมื่อพิจารณาความคิดเห็นที่ i (Comment i) แห่งมาตรา 402A คำว่า ผู้ใช้ (User) หรือผู้บริโภค (Consumer) ไม่จำเป็นต้องเป็นเพียงผู้ซื้อสินค้าเท่านั้น รวมถึงผู้ที่สามารถใช้งานได้ด้วย ซึ่งแพทย์จะเป็นทั้งผู้ใช้และผู้บริโภคเพียง ผู้เดียว³²² ในการใช้งานในผลิตภัณฑ์นี้ ดังนั้น ผู้ผลิตจะต้องให้คำแนะนำหรือคำเตือนแก่แพทย์ให้ชัดเจนมากที่สุดกรณีนี้ ในการพิจารณาของศาลจึงพิจารณาจากความคาดหมายของแพทย์เป็นสำคัญ

แต่ถ้าผู้ป่วยได้รับบาดเจ็บจากอุปกรณ์ทางการแพทย์ หรืออุปกรณ์ที่สอดใส่เข้าไปในร่างกาย เช่น การฝังเครื่องกระตุ้นหัวใจ (Pacemaker) ในหน้าอกของผู้ป่วย ปัญหาความคาดหวังยังไม่มีชัดเจนมากนัก สมมุติว่าแพทย์แจ้งให้ทราบข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับความเสี่ยงและประโยชน์ที่จะได้รับจากอุปกรณ์ทางการแพทย์ให้ผู้ป่วยทราบแล้ว ก็ถือว่าผู้ป่วยมีความรู้และความคาดหมายที่เหมาะสม (Reasonable expectations) ในข้อจำกัดของอุปกรณ์³²³ ดังในคดี V. Mueller & Co. v. Corley³²⁴ เป็นกรณีที่โจทก์ได้รับอันตรายจากเต้านมเทียมที่ผลิตจากซิลิโคนแตกเข้าไปในร่างกายของผู้ป่วย ถือว่าสภาพชำรุดของอุปกรณ์เทียมเป็นสาเหตุให้เกิดความเสียหาย จึงมีคำถามต่อไปว่า อุปกรณ์ดังกล่าวเป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมายสำหรับ โจทก์หรือแพทย์หรือไม่ ซึ่งคณะลูกขุนได้อธิบายว่า สภาพบกพร่อง เป็นสิ่งหนึ่งที่ไม่ได้ถูกคาดคิดโดยผู้ใช้ธรรมดาทั่วไปหรือผู้บริโภคทั้งหมด เพราะแพทย์เป็นผู้ใช้ความระมัดระวังตรวจสอบอวัยวะเทียมอย่างดีที่สุดแล้ว ก่อนที่จะนำไปใส่ในร่างกายโจทก์³²⁵ ส่วนจำเลยให้การโต้แย้งว่า คำว่า “บกพร่อง” (Defective) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมายของผู้ใช้ และคำว่า อันตรายเกินความคาดหมาย (Unreasonably dangerous) หมายถึง ขอบเขตเกินกว่าความคาดหมายของแพทย์ทั่วไป เพราะอวัยวะเทียมเป็นสินค้าที่ใช้ในทางการแพทย์ (Specialized medical product) และในการตัดสินใจที่จะใช้อุปกรณ์ดังกล่าว แพทย์จะเป็นผู้ตัดสินใจว่าจะนำสินค้าที่มีความเสี่ยงไปใช้หรือไม่³²⁶ ซึ่งศาลมีความเห็นพ้องด้วยกับการพิจารณาของคณะลูกขุน

ข้อโต้แย้งของจำเลยในคดี V. Mueller & Co. v. Corley ซึ่งในโลกแห่งความเป็นจริงแล้วในการใช้หรือจะใช้อวัยวะเทียมจะอยู่ภายใต้การคาดหมายของแพทย์ว่าตัดสินใจเลือกระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk and benefits) ซึ่งอาจจะไม่เป็นธรรมสำหรับ

³²² Ethicon, Inc. v. Parten, 520 S.W. 2d 534 (Tex. Civ. App. 1975).

³²³ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P. 308.

³²⁴ V. Mueller & Co. v. Corley, 570 S. W.2d 140 (Tex. Civ. App. 1978).

³²⁵ Ibid.

³²⁶ Ibid.

ผู้ผลิต เพราะผู้ป่วยจะได้รับคำปรึกษาจากแพทย์เพียงผู้เดียวว่าสิ่งใดจะเหมาะสมภายใต้หลักวิชาทางการแพทย์ โดยผู้ป่วยจำเป็นต้องให้ความยินยอมในการรักษา³²⁷ กรณีเช่นนี้ หากแพทย์ตัดสินใจเลือกตามหลักวิชาการของแพทย์และมีความเหมาะสม แต่ผลของการเจ็บป่วยมาจากความบกพร่องของอุปกรณ์ที่ผลิตโดยจำเลย ในการพิจารณาว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีสภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินความคาดหมายหรือไม่ นั่น จึงต้องอาศัยความคาดหมายของแพทย์ทั่วไป³²⁸

กรณีนายจ้างและลูกจ้าง (Employer-Employee) เป็นปัญหาที่ลูกจ้างได้รับบาดเจ็บจากเครื่องจักรอุตสาหกรรม สารเคมี หรืออื่นๆ ในโรงงานหรือสถานที่ทำงานของนายจ้าง ซึ่งในการเลือกเครื่องจักร สารเคมีหรือเครื่องมืออื่นๆ สำหรับการทำงานในโรงงานนั้น นายจ้างจะเป็นผู้เลือกจากผู้ผลิตเองทั้งหมด โดยจะเลือกผลิตภัณฑ์ที่ดีที่สุดเข้ามาในโรงงาน เพื่อป้องกันอันตรายจากความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นกับลูกจ้างของตนเอง ตัวอย่างในคดี Jackson v. Lacquer Co.³²⁹ โจทก์ได้รับบาดเจ็บจากการพ่นสีภายในถังรถ (Tank car) เมื่อมีการสะสมของไอสีที่ใช้พ่นและมีการติดไฟโดยไม่คาดคิด โจทก์จึงฟ้องให้บริษัทผู้ผลิตได้รับผิด เพราะความบกพร่องที่เกิดจากการเตือนถึงความเสี่ยง (Warn of the risk) ไม่พอเพียง ซึ่งคดีนี้จำเลยให้การโต้แย้งว่า จำเลยไม่จำเป็นต้องให้คำเตือน เนื่องจากนายจ้างของโจทก์รู้แล้วว่ามีความเสี่ยง ถึงแม้ว่าโจทก์จะไม่รู้ถึงความเสี่ยงอันตรายดังกล่าวก็ตาม แต่ศาลเห็นพ้องด้วยกับโจทก์ด้วยเหตุผลว่า จำเลยจะต้องระบุคำเตือนบนภาชนะบรรจุสี เพื่อให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องสามารถเห็นได้ถึงความเสี่ยงภัยนั้น ได้ ภายใต้ความคิดเห็น i (Comment i) แห่งมาตรา 402A นายจ้างจะได้พิจารณาที่จะไม่ซื้อสินค้านั้น หากเป็นอันตรายต่อช่างสี³³⁰

แต่อย่างไรก็ตาม หากมีการฝึกอบรมการใช้งานหรือเป็นพนักงานที่มีประสบการณ์หรือพนักงานในระดับฝีมือ (Professional worker) ที่มีความรู้ความเข้าใจในคำแนะนำหรือวิธีใช้เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ที่วางขายในท้องตลาด ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าโดยใช้ความคาดหมายของผู้บริโภคจะพิจารณาจากความคาดหมายในระดับที่เป็นการคาดหมายของผู้มีอาชีพหรือมืออาชีพ (Professional expectations) โดยผู้ผลิตจะต้องให้คำแนะนำหรือคำเตือนแก่ลูกจ้างโดยตรง³³¹ ตัวอย่างในคดี Hutchins v. Silicone specialties, Inc.³³² กรณีที่พนักงานระดับมือ

³²⁷ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.308.

³²⁸ Ethicon, Inc. v. Parten, 520 S.W. 2d 527, 533 (Tex. Civ. App. 1975).

³²⁹ Jackson v. Lacquer Co., 499 F.2d 809, 812 (9th Cir. 1974)

³³⁰ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.309.

³³¹ Ibid., P.309.เชิงอรรถที่ 39

³³² Hutchins v. Silicone specialties, Inc., 881 P. 2d 64 (Okla. 1993).

อาชีพในการติดตั้งระบบป้องกันน้ำซึม (Professional waterproofing) ทำงานติดตั้งระบบป้องกันน้ำซึม โดยใช้โพลีเมอร์กันน้ำ รุ่น P-3100 ในการติดตั้งอุปกรณ์ชนิดนี้ ผู้บริโภคทั่วไปไม่สามารถจะใช้ได้ จะต้องเป็นการใช้โดยผู้ที่มีความชำนาญหรือผ่านการอบรมเป็นอย่างดีแล้วในการใช้เครื่องมือชนิดเดียวกันที่มีวางขายในท้องตลาดเท่านั้น³³³ ในกรณีนี้ผู้ผลิตจะต้องให้คำแนะนำหรือคำเตือนลูกจ้างโดยตรงเท่านั้น

ง. ความคลุมเครือหรือไม่ชัดเจนของหลักความคาดหมายของผู้บริโภค

การใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคในการพิจารณาความบกพร่องของสินค้า ยังมีความคลุมเครือหรือไม่ชัดเจนในบางสถานการณ์ กล่าวคือ ในผลิตภัณฑ์ที่มีความซับซ้อนทางเทคโนโลยีในการออกแบบหรือการผลิต การใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคทั่วไป อาจจะไม่เป็นประโยชน์กับผู้บริโภคโดยทั่วไปมากนัก ซึ่งในสภาพแห่งความเป็นจริงผู้ซื้อทั่วไปไม่อาจคาดหวังอะไรมากไปกว่าสิ่งที่เขารู้ว่าจะส่งผลกระทบต่อเขาจากความเสียหายหรืออันตรายที่ไม่รู้จักมาก่อนหรือในแง่หนึ่ง คือ ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคไม่อาจคาดหมายได้ในสิ่งที่เกิดขึ้นจากผลข้างเคียงในเมื่อเขาไม่รู้ (Possibility of unknown side effects)³³⁴ ซึ่งผู้บริโภคโดยทั่วไปไม่อาจคาดหวังอะไรได้มากไปกว่าทักษะการใช้งานที่เหมาะสม ส่วนความรู้ทางวิศวกรรมหรือทางเทคนิคในการออกแบบ ถือว่าเป็นความคลุมเครือของแนวความคิด (Vague concept) ที่คณะลูกขุนจะใช้ในการพิจารณาในการกำหนดความคาดหมาย (Expect) ของผู้บริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความซับซ้อน เช่น รถยนต์ (Automobile) ยา (A pharmaceutical drug) หรือสารเคมี (Chemical) เป็นต้น³³⁵ เช่น ผู้บริโภคส่วนมากจะไม่มีความรู้ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่แท้จริงในด้านอื่นๆ โดยอาจมีที่มาจากปัจจัยหลายประการ คือ³³⁶

(1) มนุษย์ขาดข้อมูลที่จำเป็นเพื่อการสร้างความคาดหมาย (Humans lack the data necessary to form expectations)

(2) ทางจิตวิทยามนุษย์ไม่สามารถคาดหมายถึงการได้รับบาดเจ็บของตนเองและไม่มีเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจที่สำคัญ จึงเป็นการประเมินที่ต่ำเกินไป (Humans are

³³³ Ibid.

³³⁴ W. Page Keeton. Prosser and Keeton on The law of torts. P.699.

³³⁵ David G. Owen. Products liability law second edition. P.309.

³³⁶ Hubbard, Reasonable Human Expectation: A normative Model for Imposing Strict Liability for Defective Product, 29 Mercer L. Rev. 465, 475 (1978) อ้างใน David G. Owen (2008). Products liability law second edition. United States of America, Thomson/West. Page 309 เจริญรอด 41

psychologically unable to contemplate injury to themselves and thus underestimate the importance of such injury in making decision)

(3) ผู้ซึ่งทำให้ได้กำไรสูงในระยะสั้นและการใช้ต้นทุนที่ต่ำ โดยไม่คำนึงถึงผลในระยะยาว (People overvalue short term gains and losses and undervalue long-range considerations)

ปัจจัยเหล่านี้เองที่ทำให้ผู้บริโภคทั่วไปไม่สามารถรู้ถึงความไม่ปลอดภัยและไม่ได้รับความเป็นธรรม เมื่อเกิดการบาดเจ็บจากการใช้ผลิตภัณฑ์ขึ้นมา ซึ่งปัญหาดังกล่าวซ่อนอยู่ในจิตใจตามหลักความคาดหมายของผู้บริโภค อันเป็นปัญหาที่ไม่มีความชัดเจนและเป็นการบ่อนทำลายหลักการทดสอบความคาดหมายของผู้บริโภคมากที่สุดในการสร้างความน่าเชื่อถือในความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ ในกรณีที่สินค้ามีความสลับซับซ้อน

จ. ความเสื่อมของหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (*The decline of the consumer expectations test*)

ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาบางศาลได้เริ่มที่จะไม่นำหลักความคาดหวังของผู้บริโภคมาใช้ในการพิสูจน์ความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ด้วยสาเหตุต่างๆ ที่ได้ศึกษามาแล้วข้างต้น ซึ่งบางศาลริเริ่มย้ายหลักการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยจากสินค้าจากหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (*The consumer expectations test*) มาเป็นการใช้หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (*Risk - utility test*) แทน ซึ่งในขณะเริ่มแรกทำในรูปแบบที่แฝงอยู่ในหลักความคาดหวังของผู้บริโภคในแง่ของความเสี่ยงและประโยชน์ การตัดสินของศาลคดีแรกคือ คดีระหว่าง *Seattle-First National Bank v. Tabert*³³⁷ เป็นปัญหาความไม่รู้ของผู้บริโภคที่จะใช้การคาดหวังความปลอดภัยในสินค้าที่มีการออกแบบอย่างสลับซับซ้อน จึงมีการเปลี่ยนแปลงมาใช้หลักการพิสูจน์ความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยการใช้หลักความเสี่ยงและประโยชน์ ในการกำหนดความคาดหวังที่เหมาะสมของผู้บริโภคสามัญทั่วไป ปัจจัยหนึ่งที่ต้องพิจารณาได้แก่ ค่าใช้จ่ายของผู้ผลิตที่เกี่ยวข้องกับสินค้า แนวโน้มที่อาจจะเกิดอันตรายจากข้อบกพร่องของสินค้าและค่าใช้จ่ายและความสามารถในการจัดหรือลดความเสี่ยงที่จะเกิดอันตราย³³⁸ เพื่อใช้ในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าและกำหนดความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้ขายได้อย่างเป็นธรรม

สำหรับในกลุ่มสหภาพยุโรป (*The European Community*) กฎหมายความรับผิดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภคเป็นมาตรฐานของความรับผิดของ

³³⁷ *Seattle - First National Bank v. Tabert*, 542 P.2d 774 (Wash. 1975).

³³⁸ David G. Owen, *Products liability law* second edition.2008, P.310.

ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายผลิตภัณฑ์ โดยให้ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะคาดหวัง (Entitled to expect)³³⁹ ว่าผลิตภัณฑ์ที่ใช้หรือซื้อ มาปราศจากความบกพร่องใดๆ ทั้งสิ้นและพวกเขามีสิทธิที่จะคาดหวังว่าการออกแบบของผลิตภัณฑ์เกือบทุกประเภทมีความปลอดภัยอย่างแน่นอน ดังนั้น สิทธิที่จะคาดหวัง (Entitled-to- expect) ถือเป็นมาตรฐานที่อาจต้องใช้การวิเคราะห์ความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-utility test) เพื่อกำหนดวิธีการที่ปลอดภัยของผู้ผลิตในการออกแบบสินค้าแทนการพิสูจน์โดยใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคที่แท้จริง³⁴⁰

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลักการพิสูจน์ความคาดหวังของผู้บริโภคจะถูกตำหนิในสภาพความเป็นจริง แต่สำหรับความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดในทางละเมิดก็ยังคงมีความสำคัญอยู่ในความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์และแม้จะมีการใช้หลักความเสี่ยงและประโยชน์ แต่ในบางกรณีที่เป็นกรณีสินค้าที่ไม่มีความสลับซับซ้อนก็ยังคงใช้หลักการพิจารณาโดยอาศัยหลักความคาดหวังของผู้บริโภคมีความสำคัญอยู่ เพราะกระบวนการพิจารณาความไม่ปลอดภัยมีความง่ายและประหยัดมากกว่า

1.1.2 ลักษณะของการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจากสภาพบกพร่องเป็น

อันตรายเกินควรภายใต้กฎหมาย *The Restatement (second) of Torts* มาตรา 402A

ตามที่ได้อธิบายไปในหลักความคาดหมายของผู้บริโภคหัวข้อ 1.1.1 ข้างต้นแล้ว ซึ่งถือเป็นหลักการกว้างๆ ในหลักพิจารณาความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ โดยในตอนนี้จะขออธิบายหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามมาตรา 402A ถึงแม้ว่าหลักตามมาตรา 402A จะนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคไปใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาก็ตาม

สภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินสมควร (Defective condition unreasonably dangerous) ในมาตรา 402A แห่ง *The Restatement (second) of Torts* ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่สำคัญในการพัฒนากฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา ที่มาของมาตรา 402A ซึ่งร่างออกมาโดยศาสตราจารย์ Dean Prosser ในปี ค.ศ. 1958 ถึงปี ค.ศ. 1960 มีการบังคับใช้ให้จำกัดอยู่ในวงแคบๆ มีการควบคุมเฉพาะมาตรฐานความปลอดภัยด้านอาหาร เช่น ยา เหล้า บุหรี่ หรือด้านสินค้าประเภทยานยนต์ เช่น รถยนต์ จักรยานยนต์ เป็นต้น โดยปรากฏในรายงานของศาสตราจารย์ Dean Prosser ขณะเริ่มแรกนั้นใช้คำว่า “สภาพที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภค” (A condition dangerous to the consumer) แต่สภาสถาบันทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกามีความเห็นเกี่ยวกับคำว่า “อันตราย” (Dangerous) และ “สภาพ” (Condition) มีความหมายกว้างเกินไป ดังนั้น ศาสตราจารย์

³³⁹ Ibid.

³⁴⁰ Ibid.

Dean Prosser จึงได้ปรับเปลี่ยนแก้ไขโดยการเพิ่มคำว่า “เกินสมควร” (Unreasonably) ให้กับคำว่า “อันตราย” (Dangerous) และเพิ่มคำว่า “บกพร่อง” (Defective) ให้กับคำว่า “สภาพ” (Condition) จนสุดท้ายได้คำว่า “สภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินสมควร” (Defective condition unreasonable dangerous) ที่ได้บัญญัติไว้ใน The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A โดยในความหมายดังกล่าวทฤษฎีการพิจารณาอย่างสม่าเสมอว่าเป็นการตกแต่งเพิ่มเติมในสิ่งที่มีอยู่แล้ว ในสำนวนที่ว่า “Gilding the lily”³⁴¹ และมีลักษณะที่ใช้สาเหตุแห่งความเสียหาย ในการพิสูจน์ความจริง

คำว่า “สภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินสมควร” จะมีสองวลีประสมกัน คือ สภาพชำรุดบกพร่อง (Defective condition) และอันตรายเกินสมควร (Unreasonably dangerous) ซึ่งทั้งสองวลีนี้มุ่งเน้นไปที่การพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์จากการพิจารณาหรือการคาดหมายของผู้บริโภคเป็นหลัก แต่เป็นที่น่าสังเกตในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าว่าจะพิสูจน์จากองค์ประกอบที่หนึ่งหรือจากองค์ประกอบที่สองหรือจากทั้งสององค์ประกอบรวมกัน เพราะแต่ละองค์ประกอบมีวิธีพิสูจน์ที่แตกต่างกัน ศาลจำนวนหนึ่งในสหรัฐอเมริกาได้พยายามหาความหมายของวลีดังกล่าว³⁴² เพื่อให้ได้ความชัดเจนยิ่งขึ้นมีตัวอย่างในคดีระหว่าง Cronin v. J.B.E. Olson Corp.³⁴³ ที่ถือว่าเป็นหลักที่ดีได้ตัดสินในปี ค.ศ. 1972 ตัดสินว่า ในการค้นหาหนทางเยียวยาความบาดเจ็บที่โจทก์ได้รับด้วยหลักความรับผิดชอบในกฎหมายละเมิดเพื่อให้กลับคืนสู่สภาพเดิม ซึ่งจะต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงต่างๆ ไม่ได้พิจารณาเพียงว่าผลิตภัณฑ์นั้นเป็นสาเหตุให้เกิดการบาดเจ็บเท่านั้น แต่โจทก์ยังต้องแสดงให้เห็นว่าสภาพของผลิตภัณฑ์เป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมายของผู้ใช้หรือผู้บริโภคอีกด้วย

สภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินสมควร (Defective condition unreasonably dangerous) เป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความบกพร่องที่ปรากฏในคำอธิบายกฎหมาย The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A³⁴⁴ วางหลักไว้ว่า

³⁴¹ Ibid., P.319.

³⁴² Ibid., P.320.

³⁴³ Cronin v. J.B.E. Olson Corp., 501 P. 2d 1153 (Cal. 1972)

³⁴⁴ The Restatement (second) of Torts: Section 402 A. Special liability of seller of product for physical harm to user or consumer.

(1) One who sells any product in a defective condition unreasonably dangerous to the consumer or to his property is subject to liability for physical harm thereby caused to the ultimate user or consumer, or to his property, if

(a) the seller is engaged in the business of selling such a product ,and

1. บุคคลผู้ขายสินค้าที่อยู่ในสภาพบกพร่องอันอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ โดยไม่มีเหตุผลอันสมควร (Defective condition unreasonable dangerous) กับผู้ใช้หรือผู้บริโภค หรือทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว หาก

ก. ผู้ขายประกอบอาชีพขายสินค้าดังกล่าว และ

ข. สินค้าดังกล่าวได้ตกถึงมือผู้ใช้หรือผู้บริโภค โดยไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพในสาระสำคัญในเวลาที่สินค้านั้นถูกขาย

2. หลักข้างต้นในวรรค 1 ให้นำมาใช้บังคับ แม้ว่า

ก. ผู้ขายได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่แล้วในการผลิตและขายสินค้าดังกล่าว และ

ข. ผู้ใช้หรือผู้บริโภคไม่ได้ซื้อหรือทำสัญญาซื้อขายกับผู้ขายก็ตาม”

บทบัญญัติ The Restatement (second) of Torts: Section 402A ได้มีการนำหลักความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) ของผู้ผลิตหรือผู้ขายอื่นให้ต้องรับผิดต่อผลิตภัณฑ์เมื่อผลิตภัณฑ์นั้นมีสภาพบกพร่อง (Defective condition) และมีอันตรายเกินควร (Unreasonably dangerous) ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความรับผิดโดยเคร่งครัด (Elements of strict liability claim)³⁴⁵ โดยโจทก์ต้องแสดงให้ศาลเห็นว่าจำเลยขายสินค้าที่บกพร่อง (defendant sold a defective product) และเป็นสาเหตุให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บ (caused the plaintiff's harm)³⁴⁶ ดังตัวอย่างในคดีต่อไปนี้

Braaten v. Saberhagen Holdings.³⁴⁷ ศาลกล่าวว่า โจทก์ต้องแสดงให้เห็นว่า “ความบกพร่องในสินค้านี้อยู่ในขณะที่มันหลุดจากมือของผู้ผลิต”

Allstate Ins Co. v. Hamilton Beach/proctor Silex, Inc.,³⁴⁸ ศาลกล่าวว่า โจทก์ต้องแสดงให้เห็นว่า “ความบกพร่องในสินค้านี้อยู่ในขณะที่อยู่ในการครอบครองและการควบคุมของจำเลย (Possession and control of the defendant)

Williams v. Bennett³⁴⁹ ศาลกล่าวว่า โจทก์ต้องแสดง สภาพบกพร่อง (defective condition) มีอยู่ในขณะที่สินค้าออกจากการควบคุมของผู้ผลิตหรือผู้ขาย

(b) it is expected to and does reach the user or consumer without substantial change in the condition in which it is sold.

³⁴⁵ David G. Owen. Products liability law second edition. 2008. P.268.

³⁴⁶ Ibid.

³⁴⁷ Braaten v. Saberhagen Holdings, 151 P.3d 1010, 1015 (Wash. Ct. App.2007).

³⁴⁸ Allstate Ins Co. v. Hamilton Beach/proctor Silex, Inc., 473 F.3d 450, 456, (2d Cir.2007) (Vt. law).

Taylor v. National R.R. Passenger Corp.³⁵⁰ ศาลกล่าวว่าโจทก์ต้องแสดงให้เห็นว่า สภาพของสินค้าในขณะที่สินค้านั้นถูกขายโดยผู้ขาย (plaintiff must prove "the condition existed when the product was sold by a seller")

ศาลได้มีการนำหลักดังกล่าวไปใช้ในหลายๆ ศาลในระดับมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา ยิ่งกว่านั้นเพื่อให้ได้ความชัดเจนในความหมายของความไม่ปลอดภัยในสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ได้มีให้คำแนะนำของนักวิชาการสหรัฐอเมริกาในหลัก The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A เพื่อให้ได้ความหมายของสภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินควร (Defective condition unreasonably dangerous) ในคำอธิบาย g (Comment g) ที่กล่าวถึงสภาพบกพร่อง (Defective condition) และในคำอธิบาย i (Comment i) ที่กล่าวถึงอันตรายเกินควร (Unreasonably dangerous)³⁵¹ ดังนี้

1) สภาพบกพร่อง (Defective condition)

คำว่า “สภาพบกพร่อง” (Defective condition) หรือคำว่า “ชำรุด” (Defect) ยังไม่มีการกำหนดความหมายไว้อย่างชัดเจน ในการให้ความหมายเป็นไปตามความเห็นแต่ละคดีหรือแต่ละกรณีไป ซึ่งในการหามาตรฐานของสภาพบกพร่อง (The defective standard)³⁵² ของสินค้า เป็นสิ่งที่ยากมาก ดังนั้น ความหมายของสภาพบกพร่องตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ จึงมีความเห็นหลายความเห็น เช่น

คำแนะนำของคณะลูกขุนรัฐวิสคอนซิน (The Wisconsin Jury Instruction) ให้ความเห็นคำว่า “สภาพบกพร่อง” หมายถึง เมื่อสินค้าไม่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ทั่วไปที่ผู้ขายตั้งใจและวัตถุประสงค์ในการใช้งาน³⁵³

คดี Beacon Bowl, Inc. v. Wis. Elec. Power Co., ศาลให้ความหมายของคำว่า “บกพร่อง” หมายถึง สินค้าที่อยู่ในสภาพที่ผู้บริโภคคนสุดท้าย (The ultimate consumer) ไม่คาดหวังและเป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมายได้ต่อผู้บริโภค³⁵⁴

³⁴⁹ Williams v. Bennett, 921 So.2d 1269, 1273 (Miss. 2006)

³⁵⁰ Taylor v. National R.R. Passenger Corp., 310 F. Supp. 2d 727, 731, (E.D. pa. 2004)

³⁵¹ Cj Miller and R.S Goldberg. Product liability second edition. United States, Oxford University Press Inc. 2004. P.356.

³⁵² Mark A. Swartz "The concepts of "Defective condition" and "Unreasonably dangerous" in products liability law." , Retrieved April 1,2012. From <http://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1969&context=mulr>.

³⁵³ Ibid.

คดี Ford Motor Co., v. Mathews ศาลได้อธิบายแนวคิดของความบกพร่อง หมายถึง สินค้าไม่ตรงตามความคาดหวังที่เหมาะสมของผู้บริโภคธรรมดาในความปลอดภัยของมัน³⁵⁵ และ

คำอธิบาย g หรือ Comment g³⁵⁶ ที่ให้คำนิยามคำว่า “Defective condition” หรือสภาพบกพร่อง หมายความว่า “นำไปใช้เฉพาะสินค้าที่ขณะออกจากมือของผู้ขาย อยู่ในสภาพที่ผู้บริโภคคนสุดท้ายไม่สามารถคาดคิดว่าเป็นอันตรายเกินควรกับเขา”³⁵⁷

ตัวอย่างดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า สภาพบกพร่อง (Defective condition) จึงเป็นกรณีที่สินค้าออกจากมือของผู้ขาย โดยอยู่ในสภาพที่เป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมายของผู้บริโภคที่จะคาดคิดได้³⁵⁸ ดังนั้น การพิสูจน์ความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จึงอยู่ที่ความเหมาะสม (Reasonableness) ของผลิตภัณฑ์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งวิธีการนี้ต้องอาศัยความสมดุลระหว่างเงื่อนไขทางการค้า โดยการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์แต่ละฝ่ายที่ได้อย่างเสียอย่างในความเสี่ยงและประโยชน์ (Trade-offs risk benefits)³⁵⁹ ไม่ว่าจะเป็นความเหมาะสมในการผลิต การออกแบบ หรือการให้คำแนะนำหรือคำเตือน เป็นสำคัญ

2) อันตรายเกินกว่าความคาดหมาย (Unreasonably dangerous)

มาตรา 402A แห่ง The Restatement (Second) of Torts การพิสูจน์ (Test) ว่าสินค้านั้นมีอันตรายเกินควรหรือเกินกว่าความคาดหมายหรือไม่ อยู่ภายใต้หลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectation test) สินค้าที่มีอันตรายเกินควร (Unreasonably dangerous product) ได้มีคำอธิบายความหมายของนักวิชาการสหรัฐอเมริกา โดยมีคำอธิบาย i หรือ Comment i³⁶⁰ ที่ให้

³⁵⁴ Beacon Bowl, Inc. v. Wis. Elec. Power Co., 176 Wis. 2d 740, 729, 501 N.W. 2d 788 (1993)

³⁵⁵ Ford Motor Co., v. Mathews, 291 So. 2d at 169

³⁵⁶ Comment g provides: ‘The rule...applies only where the product is, at the time it leave the seller’s hands, in a condition not contemplated by the ultimate consumer, which will be unreasonably dangerous to him.’

³⁵⁷ Cj Miller and R.S Goldberg. Product liability second edition. P.355.

³⁵⁸ David A. Fischer, M. G., William Powers, Jr., Joseph Sanders. Products liability cases and materials Third edition. United States of America. P.94.

³⁵⁹ Alvin S. Weinstein. Products Liability and the Reasonably Safe Product. The United State of America, John Wiley & Sons, Inc. 1978. P.43.

³⁶⁰ Comment i provides: “The article sold must be dangerous to an extent beyond that which would be contemplated by the ordinary consumer who purchases it, with ordinary knowledge common to community as to its characteristics”

คำอธิบายความหมายของ “Unreasonably dangerous” หรืออันตรายเกินควร หมายถึง สิ่งที่ต้องเป็นอันตรายเกินกว่าที่ผู้บริโภคสามัญธรรมดาที่ซื้อจะคาดคิด และเกินกว่าความรู้พื้นฐานของชุมชนมีอยู่ในขณะนั้น”³⁶¹ ปรากฏในคดีระหว่าง McDaniel v. Trail King Industries, Inc.³⁶² คำอธิบายความหมายอีกนัยหนึ่งของสินค้าอันตรายเกินควรที่แสดงให้เห็นว่าอยู่ภายใต้ทฤษฎีความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectation theory) ปรากฏในคดีระหว่าง Ford v. GACS, Inc.,³⁶³ อธิบายว่า “สินค้าที่เป็นอันตรายเกินควร ภายใต้ทฤษฎีความคาดหมายของผู้บริโภคเท่านั้น ถ้ามันเป็นอันตรายเกินขอบเขตไปจากการคาดหวังของผู้บริโภคสามัญธรรมดาที่ซื้อสินค้า” (A product is unreasonably dangerous to an extent beyond that which would be contemplated by the ordinary consumer who purchases it) กับความรู้พื้นฐานที่มีอยู่ในชุมชนนั้นจะพิจารณาได้ (With the ordinary knowledge common to the community as to its characteristics)³⁶⁴

หลักอันตรายเกินสมควร (Unreasonably dangerous) ดังกล่าว จะต้องมีการเปรียบเทียบความสมดุลกันระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์ เพื่อตรวจสอบว่าสินค้าอยู่ในระดับที่ปลอดภัยเป็นที่ยอมรับได้ (An acceptable level of safety)³⁶⁵ โดย The Restatement (second) of Torts จะบังคับให้มีการตรวจสอบจากสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงของการใช้สินค้า ที่ได้รับการพิจารณาหรือทดสอบโดยใช้การคาดหวังของผู้บริโภคในระดับสามัญธรรมดาที่ใช้สินค้านั้น ซึ่งถ้าผู้บริโภคพึงคาดเห็นแล้วว่าเป็น “อันตราย” แม้สินค้านั้นจะอยู่ในสภาพที่ไม่เป็นอันตรายเกินไปกว่าความคาดหมายของผู้บริโภคทั่วไปก็ตาม ก็ถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความบกพร่อง เว้นแต่กรณีที่สินค้านั้น ผู้ผลิตได้แสดงให้เห็นว่าผู้ผลิตได้ผลิตตามหน้าที่อย่างเต็มที่ก่อนที่สินค้าจะไปถึงมือผู้บริโภคแล้ว หรือความเป็นอันตรายของสินค้ามีลักษณะที่เปิดเผยและสามารถเห็นได้อย่างชัดเจน (Danger are open and obvious)³⁶⁶ ซึ่งมีหลายกรณีที่ทำให้ผู้ผลิตหลุดพ้นจากความรับผิดชอบผู้บริโภค โดยอันตรายนั้นมีลักษณะที่เปิดเผยและสามารถเห็นได้ชัดเจน ผู้บริโภคสามารถที่พบความบกพร่องและเขาก็ทราบถึงความบกพร่องหรืออันตรายนั้นและสามารถที่จะหลีกเลี่ยงอันตรายได้โดยง่าย แต่เขาหาได้ทำเช่นนั้นไม่ เช่น กรณีที่โจทก์ฟ้องเกี่ยวกับความบกพร่องของสระว่ายน้ำที่จำเลยเป็น

³⁶¹ Cj Miller and R.S Goldberg. Product liability second edition. P.356.

³⁶² McDaniel v. Trail King Industries, Inc., 248 F Supp.2d 749, Prod. Liab. Rep. (CCH) 16501 (N.D. III.2002).

³⁶³ Ford v. GACS, Inc., 265 F.3d 670 (8th Cir. 2001)

³⁶⁴ Mcphail v. Deere & Co., 529 F.3d 947 (10th Cir.2008) (applying Oklahoma Law).

³⁶⁵ Alvin S. Weinstein. Products Liability and the Reasonably Safe Product. P.45.

³⁶⁶ Ibid.

ผู้ผลิตมีความบกพร่องจากการออกแบบที่ไม่มีระบบป้องกันที่เหมาะสมและใช้ต้นทุนการผลิตต่ำ โดยประจักษ์ว่าด้านบนของสระน้ำสามารถเปิดเองได้ง่าย และ โจทก์ซึ่งเป็นเด็กอายุสองขวบได้รับบาดเจ็บจากการตกลงไปในสระน้ำนั้น เนื่องจากประตูสระเปิดเองแต่ศาลแห่งมลรัฐวิสคอนซินไม่เห็นด้วยกับคำฟ้องโจทก์ โดยเห็นว่าสระน้ำไม่มีความบกพร่องในการออกแบบแต่อย่างใด โดยถือตามความเห็น (Comment) ใน The Restatement (Second) of Torts มาตรา 402A มาบังคับกับผู้พิพากษาที่ทำคำตัดสินกล่าวว่า ไม่ว่าผลิตภัณฑ์จะเป็นอันตรายเกินความคาดหมายของผู้บริโภคสามัญธรรมดหรือไม่ หากผู้บริโภคโดยเฉลี่ยวเห็นได้ว่าสภาพของผลิตภัณฑ์เป็นอันตรายและเห็นได้แน่นอนว่ามีความเสี่ยงที่จะได้รับบาดเจ็บ ผลิตภัณฑ์นั้นอาจจะไม่เป็นอันตรายเกินไปกว่าความคาดหมายและมีความชำรุดบกพร่อง ซึ่งไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้ของผู้บริโภคที่ได้รับบาดเจ็บ โดยเฉพาะก็ได้³⁶⁷

กล่าวโดยสรุป อันตรายเกินควร อยู่ภายใต้หลักการพิจารณาจากความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) โดยพิจารณาจากความคาดหวังของผู้บริโภค หรือผู้ใช้สินค้านั้น ว่ามีอันตรายเกินกว่าขอบเขตที่เขาจะคาดหวังได้โดยพิจารณากับความรู้พื้นฐานของชุมชนทั่วไปในขณะนั้นเป็นสำคัญ

3) สภาพบกพร่องที่เป็นอันตรายเกินควร (Defective condition unreasonably dangerous)

ตามที่ได้อธิบายไปแล้วข้างต้นเกี่ยวกับ The Restatement (Second) of Torts มาตรา 402A เมื่อนำเอาสองประโยคนี้มารวมกันจึงทำให้มีความยากมากในการพิสูจน์ร่วมกันในประโยคเดียวที่ว่า “สภาพบกพร่อง เป็นอันตรายเกินกว่าสมควร”³⁶⁸ ซึ่งในคำอธิบายความหมายของสภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินควร ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดของผู้ผลิตหรือผู้ขายโดยในอันดับแรก โจทก์จะต้องค้นหาความจริงให้ได้ว่าผลิตภัณฑ์มีความบกพร่อง และต่อมาจึงต้องพิจารณาว่ามีอันตรายเกินสมควรหรือไม่ ผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในสภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินควร (Defective condition unreasonably dangerous) แบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

³⁶⁷ Vicer v. Esther Williams All-Aluminum Pool Co., 230. N.W. 2d 794, 798-99 (Wis. 1975).

³⁶⁸ Mark A. Swartz "The concepts of "Defective condition" and "Unreasonably dangerous" in products liability law.", page 283.

ก. อันตรายที่ปกปิด (*Concealed danger*)

อันตรายที่ปกปิดถือเป็นอันตรายที่ซ่อนอยู่ด้านในของผลิตภัณฑ์ ถึงแม้ว่าการออกแบบไม่สามารถที่จะเอาความอันตรายนั้นออกได้ก็ตาม แต่ในกรณีนี้ ผู้ผลิตมีหน้าที่ที่จะต้องให้คำเตือนเกี่ยวกับอันตรายนั้นตลอดเวลา เพื่อให้อันตรายที่ซ่อนอยู่นั้นแสดงออกมาให้ชัดเจน (*Unconcealed*)³⁶⁹ เช่น ในคดี *Mccormack v. Hanksraft Co.*³⁷⁰ เด็กชนเข้ากับกับเครื่องทำไอน้ำ (*Vaporizer*) ที่มีฝาด้านบนหลวมและหลุดออกมาจนทำให้น้ำร้อนหกลงมือเด็กได้รับบาดเจ็บ ศาลตัดสินให้จำเลยรับผิดชอบโดยเด็ดขาด เนื่องจากจำเลยไม่ได้จัดทำคำเตือนไว้อย่างชัดเจน

กรณีที่ผู้ผลิตไม่ทราบถึงอันตรายที่ซ่อนอยู่ (*Concealed danger*) ผู้ผลิตหรือผู้ขายก็ต้องรับผิดชอบโดยเด็ดขาด (*Strict liability*)³⁷¹ ในความเสียหายที่เกิดขึ้น เช่น ในกรณีของรถยนต์ที่มีการออกแบบให้ถังน้ำมันอยู่บริเวณกลางตัวรถ เมื่อเกิดการชนบริเวณด้านท้ายรถยนต์ทำให้เปลวไฟวิ่งเข้าสู่ถังน้ำมันและมีการระเบิดขึ้น เป็นสาเหตุให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บ แม้ผู้ผลิตจะไม่ทราบถึงอันตรายดังกล่าวก็ตาม ก็ต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายภายใต้หลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาด

ข. อันตรายที่ชัดเจนและเปิดเผย (*Obvious and open danger*)

อันตรายที่ชัดเจนและเปิดเผย ถือว่าเป็นอันตรายที่รู้กันทั่วไปและเห็นได้อย่างชัดเจน (*Widely known and obvious*)³⁷² เพราะผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะมีความปลอดภัยในระดับที่ทุกคนพึงคาดเห็นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความอันตรายของผลิตภัณฑ์ดังกล่าวถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในคุณสมบัติการใช้งานของผลิตภัณฑ์นั้น เช่น ไขมีดโกน มีด หรือค้อน เป็นต้น ผลิตภัณฑ์เหล่านี้จะมีอันตรายแฝงอยู่และมีแนวโน้มที่จะเกิดอันตรายได้ กล่าวคือ ไขมีดโกนอาจจะบาดหรือตัดเนื้อ หรือค้อนอาจจะทุบมือได้ กรณีนี้ผู้ผลิตจะไม่ต้องรับผิดชอบโดยเด็ดขาดต่อการบาดเจ็บเมื่อเกิดอันตรายจากสินค้าที่มีความเป็นอันตรายที่มองเห็นได้ชัดเจนและเปิดเผย เนื่องจากสามารถคาดเห็นได้โดยผู้บริโภค (*Contemplated by consumers*)³⁷³ ในความปลอดภัยและสามารถหลบเลี่ยงภัยดังกล่าวได้ เห็นได้จากคำพิพากษาของศาลมลรัฐวิสคอนซิน คดี *Vincer v. Esther Williams All-Aluminum Swimming Pool Co.*,³⁷⁴ โดยศาลให้ความเห็นว่า สินค้าชิ้นนี้ไม่เป็นอันตรายเกินกว่าความ

³⁶⁹ Dix w. Noel and Jerry J. Phillips *Product Liability*, page 163.

³⁷⁰ *Mccormack v. Hanksraft Co.*, 154 N.W. 2d 488 (Minn1967).

³⁷¹ Dix w. Noel and Jerry J. Phillips. *Product Liability*, page 164.

³⁷² Cj Miller and R.S Goldberg. *Product liability second edition*, P.377.

³⁷³ David G. Owen. *Products liability law second edition*, P.306.

³⁷⁴ *Vincer v. Esther Williams All-Aluminum Swimming Pool Co.*, 69 Wis. 2d 326., 230 N.W.2d 794 (1975).

คาดหมายของผู้บริโภคสามัญธรรมดา หากผู้บริโภคโดยทั่วไปเห็นว่าสภาพของสินค้าเป็นอันตรายที่สังเกตเห็นได้อย่างแน่นอนว่ามีความเสี่ยงที่จะเกิดการบาดเจ็บ ซึ่งถือว่าผลิตภัณฑ์นั้นอาจจะไม่เป็นอันตรายเกินไปกว่าความคาดหมายและมีความบกพร่อง ดังนั้น จึงไม่สามารถกล่าวได้ว่าอันตรายที่มีอยู่เกินไปกว่าความคาดหมายของผู้บริโภคสามัญธรรมดา (It can not said that a danger existed which was beyond contemplation of an ordinary user)³⁷⁵

นักวิชาการชั้นนำของสหรัฐอเมริกาที่ศึกษาเกี่ยวกับความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ ชื่อ Dean John Wade ให้หลักสำหรับการพิจารณาพยานแวดล้อม (Indicia) เกี่ยวกับสภาพชำรุดบกพร่องที่เป็นอันตรายเกินควรไว้ 7 ประการ คือ³⁷⁶

- (1) ประโยชน์และวัตถุประสงค์ของผลิตภัณฑ์ (The usefulness and desirability of other and safer products to meet the same needs)
- (2) มีสินค้าที่ปลอดภัยอย่างอื่นที่ตอบสนองความต้องการเดียวกัน (The availability of other and safer products to meet the same needs)
- (3) โอกาสของการบาดเจ็บและมันอาจจะรุนแรง (The Likelihood of injury and its probable seriousness)
- (4) ความชัดเจนของอันตราย (The obviousness of danger)
- (5) ความรู้ทั่วไปและความพึงคาดหมายได้ของประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับอันตราย โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นอย่างเป็นพิเศษ (Common knowledge and normal public expectation of the danger (particularly for established product))
- (6) การหลบเลี่ยงของการเกิดการบาดเจ็บ โดยการดูแลการใช้งานของผลิตภัณฑ์ รวมถึงผลกระทบจากคำเตือนหรือคำแนะนำด้วย (The availability of injury by care in use of the product (including the effect of instruction or warning))
- (7) ความสามารถในการขจัดอันตราย โดยไม่ทำให้เสียประโยชน์ของผลิตภัณฑ์หรือทำให้สินค้าแพงเกินไป (The ability to eliminate the danger without seriously impair the usefulness of the product or marketing it unduly expensive)

การพิสูจน์ในทางคดีของศาลบางครั้งอาจจำเป็นต้องใช้พยานแวดล้อมทั้งเจ็ดประการนี้ เพื่อแสดงให้เห็นว่าสินค้ามีความบกพร่องและสินค้าเป็นอันตรายเกินควร

³⁷⁵ David G. Owen. Products liability law second edition. P.306.

³⁷⁶ Alvin S. Weinstein. Products Liability and the Reasonably Safe Product. The United State of America, John Wiley & Sons, Inc. P. 47.

ในการวิเคราะห์ความบกพร่องและอันตรายเกินควร อีกแง่หนึ่งอาจจำเป็นต้องพิจารณาในส่วนขององค์ประกอบ (Subjective) อื่นๆ ด้วย เพราะสินค้าบางอย่างจะต้องเกี่ยวข้องกับการทำงานและการใช้งาน ซึ่งในการใช้งานของผลิตภัณฑ์ชนิดเดียวกัน ในสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน เช่น ในบ้านหรือในโรงงานอุตสาหกรรมที่ต่างกัน อาจนำไปสู่ข้อสรุปที่ต่างกันได้เกี่ยวกับความไม่ปกติและอันตรายเกินสมควร จึงต้องทำความเข้าใจอย่างละเอียดเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทั่วไปของการใช้งานที่มุ่งเน้นที่ความเหมาะสมของสินค้าเป็นหลัก เพื่อที่จะประยุกต์ใช้กับหลักพยานแวดล้อมของ Dean John Wade³⁷⁷

สภาพบกพร่องที่เป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมายได้ (Defective condition unreasonably dangerous) ถือเป็นองค์ประกอบสำคัญใน The Restatement (Second) of Torts มาตรา 402A ในการพิจารณาพิสูจน์ความบกพร่องของสินค้าที่จะทำให้เกิดความรับผิดชอบและหน้าที่ของโจทก์ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า³⁷⁸

(1) สินค้าอยู่ในสภาพบกพร่อง เมื่อมันหลุดพ้นจากการครอบครองหรือควบคุมของผู้ขาย

(2) มีความอันตรายเกินกว่าความคาดหมายได้ของผู้บริโภค

(3) ข้อบกพร่องนั้นเป็นสาเหตุหรือปัจจัยสำคัญของการบาดเจ็บหรือความเสียหาย

(4) ผู้ขายมีส่วนเกี่ยวข้องในธุรกิจการขายสินค้านั้นกล่าวหาหรือไม่ได้ทำธุรกิจที่แยกจากธุรกิจหลักของผู้ขายหรือนานๆ ครั้ง

(5) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผู้ขายคาดหมายได้ว่าผู้ใช้หรือผู้บริโภค จะไม่มีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปจากตอนที่เขาซื้อมัน

ตัวอย่าง

คดี Phipps v. General Motors Corp.³⁷⁹ ที่ตัดสินโดยศาลมลรัฐแมริแลนด์ ซึ่งศาลกล่าวว่า ผู้ขายจะต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์และผลิตภัณฑ์นั้นจะต้องอยู่ในสภาพบกพร่อง (Defective condition) และเป็นอันตรายเกินสมควร (Unreasonably dangerous) ในเวลาที่ผู้ขายนำออกวางในท้องตลาดและขณะที่สินค้านั้นหลุดพ้นจากมือของผู้ขาย

³⁷⁷ Alvin S. Weinstein. Products Liability and the Reasonably Safe Product. P.48.

³⁷⁸ Mark A. Swartz. P.282.

³⁷⁹ Phipps v. General Motors Corp., 278 Md. 337, 363 A.2d 955, 20 U.C.C. Rep. Serv. (CBC) 312 (1976).

ผู้บริโภครู้หรือควรจะรู้ถึงอันตรายของสินค้าเกินไปกว่าความรู้พื้นฐาน (Ordinary knowledge) ของคนทั่วไปได้

คดีระหว่าง *Aller v. Machinery Mfg. Co., Inc.*³⁸⁰ การพิจารณาของศาลในกรณีความรู้ของผู้บริโภครู้เกี่ยวกับสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยนั้น เป็นหน้าที่ของโจทก์ที่จะต้องพิสูจน์ว่าสินค้านั้นเป็นอันตรายที่เกินสมควรโดยผู้บริโภครู้หรือไม่คาดคิดมาก่อน กล่าวคือ มือของผู้เสียหายถูกใบมีดของเครื่องบดที่ผลิตโดยจำเลยตัดจนได้รับบาดเจ็บ ซึ่งศาลเห็นว่าภายใต้ *The Restatement (Second) of Torts* มาตรา 402A โจทก์ต้องแสดงให้เห็นชัดเจนว่าผลิตภัณฑ์นั้นเป็นอันตรายเกินสมควร (Unreasonably dangerous) จากการใช้งานของผู้บริโภคตามปกติทั่วไปและต้องเป็นการใช้งานโดยไม่ประมาท แต่อันตรายนั้นเกิดขึ้นมาโดยที่ผู้บริโภครู้ทั่วไปไม่คาดคิดมาก่อน โดยโจทก์ได้มีความเห็นแย้งว่าไม่ควรใช้ความคาดหมายถึงอันตรายของผู้บริโภคเป็นหลักเท่านั้น แต่ควรพิจารณาจากความรู้ของผู้ขาย (Seller's knowledge) ด้วย ซึ่งศาลไม่เห็นด้วยในความเห็นแย้งดังกล่าว

ส่วนกรณีสินค้านั้นมีความบกพร่องไม่เกินไปกว่าความคาดหมายของผู้บริโภคทั่วไป เช่น ในคดี *Patterson v. F.W. Woolworth Co.*³⁸¹ เจ้าของบ้านใช้พัดลมที่ผ่านการใช้งานมานานมากและเป็นสาเหตุที่ทำให้ไฟไหม้บ้านจนทำให้ไฟครอกเด็กตาย 5 คน คณะลูกขุนเสนอความคิดเห็นว่าไม่พบข้อบกพร่องในพัดลมและพัดลมก็ไม่ใช่เป็นอันตรายเกินสมควร (Unreasonably dangerous) ซึ่งศาลได้มีความเห็นพ้องด้วยว่าพัดลมไม่ใช่เป็นสินค้าที่อันตรายเกินไปจากที่ผู้บริโภครู้หรือควรจะรู้ได้ เพราะผู้บริโภครู้สามารถคาดหมายหรือพึงคาดหมายได้ว่าการใช้พัดลมไฟฟ้าอย่างต่อเนื่องเป็นเวลานานอาจเป็นสาเหตุก่อให้เกิดไฟไหม้ได้ ดังนั้น ผู้ผลิตหรือผู้ขายจึงไม่ต้องรับผิดชอบโจทก์

4) ปัญหาของการพิจารณาจากสภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินควร

หากได้ย้อนดูพัฒนาของศาลเกี่ยวกับทฤษฎีความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดในกฎหมายละเมิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีสำคัญที่ตัดสินโดยศาลมลรัฐแคลิฟอร์เนีย เมื่อปี ค.ศ. 1963 คือ คดีระหว่าง *Greenman v. Yuba Power Products, Inc.*,³⁸² ที่ตัดสินให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบโดยเด็ดขาดในทางละเมิด เมื่อมีการนำสินค้าเข้าสู่ท้องตลาด โดยรู้ว่าสินค้านั้นอาจจะถูกใช้โดยไม่มี การตรวจสอบข้อบกพร่องก่อนและข้อบกพร่องนั้นเป็นสาเหตุแห่งการบาดเจ็บภายหลังจากที่มีการ

³⁸⁰ *Aller v. Rodgers Machinery Mfg. Co., Inc.*, 268 N.W.2d 830, 4 A.L.R.4th 634.

³⁸¹ *Patterson v. F.W. Woolworth Co.*, 786 F.2d 874, Prod. Liab. Rep. (CCH) ¶10961, 20 Fed. R. Evid. Serv. (LCP) 450 (8th Cir. 1986).

³⁸² *Greenman v. Yuba Power Products, Inc.*, 377 P. 2d 1153 (Cal. 1972).

ตัดสินคดีของ Greenman ดังกล่าว ศาลพยายามเปรียบเทียบ “ข้อบกพร่อง” (Defect) ในคดี Greenman เพื่อไปสู่ “สภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินสมควร” (Defective condition unreasonably dangerous) ของมาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts ที่เป็นหลักพื้นฐานที่สำคัญ โดยศาลได้มีความเห็นว่า “อันตรายเกินสมควร” (Unreasonably dangerous) ในคดีของ Greenman เป็นการกำหนดความบกพร่องของสินค้าที่จะทำให้ผู้ขายต้องรับผิดชอบในอันตรายที่เกิดขึ้นจากสภาพบกพร่องของผลิตภัณฑ์นั้น และไม่อาจปิดความรับผิดชอบตามหลักกฎหมาย เรื่องการรับประกันออกไปได้ แต่ด้านภาระพิสูจน์ของโจทก์ก็ต้องแสดงพยานหลักฐานภายในขอบเขตแห่งความรับผิดชอบโดยประมาทด้วย³⁸³

จากข้อสังเกตดังกล่าว เห็นได้ว่า ปัญหาจากความบกพร่องของ The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ในการพิจารณาค้นหาความจริงเพื่อให้ได้ข้อสรุปว่าสินค้านั้นมีสภาพบกพร่องและเป็นอันตรายเกินสมควร โดยศาลได้ตั้งข้อสังเกตว่า การแบ่งมาตรฐานที่จำเป็นออกเป็น 2 ส่วนดังกล่าว ทำให้มีความยากลำบากมากยิ่งขึ้นในการพิสูจน์เพื่อให้ได้ความหมายเพียงหนึ่งเดียวในประโยคที่ว่า “สภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินสมควร” (Defect condition unreasonably dangerous) ดังนั้น จึงไม่อาจจะทิ้งหลักความรับผิดชอบประมาทออกไปได้ ด้วยเหตุผลที่ว่า ผู้ได้รับความเสียหายหรือโจทก์ก็ต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าผลิตภัณฑ์มีสภาพบกพร่องมีความอันตรายเกินกว่าความคาดหมายหรือมีอันตรายเกินสมควรแก่ผู้บริโภคหรือผู้ใช้ อันเป็นการสร้างภาระในการพิสูจน์ให้แก่โจทก์เป็นอย่างมาก และยังเป็นภาระถอยหลังย้อนกลับไปสู่ยุคสมัยของการริเริ่มของแนวคิดในการเรื่องนี้ดังคดีที่ตัดสินโดยศาลฎีกาแคลิฟอร์เนีย ศาลฎีกาไม่นำคำว่า “อันตรายเกินสมควร” (Unreasonably dangerous) ไปใช้ในการตัดสินในความรับผิดโดยเด็ดขาดเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์³⁸⁴ ในคดีของ Cronin³⁸⁵ เพราะนอกจากที่โจทก์ไม่เพียงแต่จะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าได้รับบาดเจ็บจากสินค้าที่มีความบกพร่อง แต่ยังต้องพิสูจน์ในองค์ประกอบที่สองว่าสินค้านั้นเป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมายของผู้ใช้หรือผู้บริโภค (Unreasonably dangerous) อีกด้วย จึงเป็นการเพิ่มภาระในการพิสูจน์แก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภคมากขึ้น คำตัดสินดังกล่าวนี้สอดคล้องกับคำพิพากษาคดีของ Greenman³⁸⁶ ซึ่งศาลได้กำหนดให้สอดคล้องกับเหตุผลและการพัฒนาการของกฎหมายความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพราะได้ให้ผลการทดสอบที่ชัดเจนและง่ายต่อการพิจารณาใช้ค่าเสียหายแก่โจทก์มากกว่า

³⁸³ David G. Owen. Products liability law second edition. 2008. P.320.

³⁸⁴ Ibid.

³⁸⁵ Cronin v. J.B.E. Olson Corp., 501 P. 2d 1153, 1161-63 (Cal. 1972).

³⁸⁶ Greenman v. Yuba Power Products, Inc., 377 P. 2d 1153 (Cal. 1972).

คดีของ Cronin ได้ถูกกำหนดให้ใช้เพียงคำเดียวในการพิจารณาถึงสินค้าที่ไม่ดี (Bad product) หรือสภาพชำรุด (Defective)³⁸⁷ ซึ่งเป็นวิธีการแบบย่อของความหมายสินค้าเป็นอันตรายเกินกว่าสมควร (A product's undue dangers)³⁸⁸ ผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อการเกิดอันตรายนั้น ซึ่งบ่อยครั้งจะใช้ในการแสดงข้อสรุปในทางกฎหมายที่ว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ไม่น่าจะเป็นอันตราย และไม่อาจใช้การพิสูจน์ดังกล่าวได้แต่อย่างไรก็ตาม มิไม่มีศาลที่พิจารณาตามหลักในคดี Cronin โดยไม่นำประโยค “อันตรายเกินสมควร” (Unreasonably dangerous) มาประกอบในการพิจารณาความรับผิดของผู้ผลิต แต่ศาลส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกาที่ยึดติดอยู่กับความรับผิดตามมาตรา 402A แห่ง The Restatement (Second) of Torts ที่ยังคงใช้ประโยค “สภาพบกพร่องสินค้าเป็นอันตรายเกินสมควร” (Defective condition unreasonably dangerous) เป็นมาตรฐานในการตัดสินคดีเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ แม้จะมีความอึดอัดใจในการบังคับใช้บ้างก็ตาม

ขณะเดียวกันศาลที่เลือกใช้การพิจารณาเดินตามคดีของ Cronin มีความเห็นเกี่ยวกับคำว่า สภาพบกพร่อง (Defective) ตามความหมายในมาตรา 402A นั้นแคบและมีความซับซ้อนมากเกินไปที่จะทดสอบปัญหาความรับผิดของผู้ผลิตได้ ส่วนคำว่า บกพร่อง (Defective) ในคำตัดสินคดีของ Cronin เป็นการอธิบายแนวความคิดที่เรียบง่ายของความบกพร่องของการผลิตอย่างสิ้นเชิง โดยจับภาพที่ความสมดุลของความเสี่ยง (Risk) และต้นทุน (Cost) ที่เป็นผลมาจากการออกแบบผลิตภัณฑ์ ด้วยเหตุนี้ ในการพิจารณาศาลชั้นต้นบางศาล และรัฐสภาของมลรัฐลุยเซียนา (Louisiana legislature) ได้นำเอาวิธีการในคดีของ Cronin โดยกำหนดใช้เฉพาะคำว่า สภาพบกพร่อง (Defective) เท่านั้น ไปใช้กับกรณีของการออกแบบผลิตภัณฑ์และการให้คำแนะนำหรือคำเตือนในผลิตภัณฑ์

ในที่สุดแล้ว ศาลส่วนใหญ่ของประเทศสหรัฐอเมริกา จึงได้เข้าใจในประโยค “สภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมาย” (Defective condition unreasonably dangerous) หมายความว่ารวมกันเป็นคำเดียว คือ “บกพร่อง” (Defective) ที่ทำให้มีความสะดวกในการกล่าวถึงมากกว่า แต่ก็ไม่ได้ช่วยในเรื่องภาระพิสูจน์ ของการพิสูจน์ความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ว่าพอเพียงหรือไม่ ในขณะที่ศาลจำนวนไม่น้อย รวมถึงกฎหมายในระดับมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ยังคงใช้ประโยคทั้งสองประโยชนใน The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A แม้แต่คำวินิจฉัยของคณะกรรมการลูกขุนด้วย³⁸⁹ ดังในคดีระหว่าง McAlpine v. Rhone-Poulenc Ag

³⁸⁷ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.321.

³⁸⁸ Ibid.

³⁸⁹ David G.Owen. Products liability law second edition. 2008. P.322.

Co.³⁹⁰ ที่คณะลูกขุนมีคำตัดสินยังคงให้เหตุผลในเงื่อนไขว่า “สภาพบกพร่องที่เป็นอันตรายเกินควร” อยู่

คดีบางคดีที่เกิดขึ้นในศาลอื่นๆ ของสหรัฐอเมริกา ได้มีการพยายามใช้ความหมายของประโยคอื่นแทนประโยค “สภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินควร” (Unreasonably dangerous) เช่น คำว่า “ไม่ปลอดภัยตามสมควร” (Not reasonably safe), “ไม่ปลอดภัยเกินควร” (Unduly unsafe), “ไม่มีความพอดีระหว่างความเหมาะสมและความปลอดภัย” (Not reasonably fit, suitable and safe) และ “บกพร่องอันตราย” (Dangerous defective)³⁹¹ เป็นต้น ดังปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาแห่งมลรัฐเพนซิลวาเนีย คดีระหว่าง Azzarello v. Black Bros. Co.³⁹² ที่ศาลได้เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของคณะลูกขุนว่า ผู้จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ถือเป็นผู้รับรองความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ จึงจำเป็นต้องจัดให้มีองค์ประกอบที่จำเป็นในการให้ความปลอดภัย และไม่มีสภาพที่ไม่ปลอดภัยสำหรับการใช้งาน หากพบว่าสินค้าที่คงเหลือภายหลังจากที่หลุดพ้นจากการควบคุมของผู้ขายว่าขาดองค์ประกอบในด้านความปลอดภัย และทำให้มันเป็นสินค้าที่มีความบกพร่องแล้ว จำเลยต้องรับผิดชอบเพื่อความเสียหายที่เกิดจากข้อบกพร่องนั้นทั้งหมด เห็นได้ว่า ศาลใช้คำว่า “รับรองความปลอดภัย” (Guarantor of its safety) ที่อาจคาดได้ว่ามีอันตรายจากสินค้านั้นเป็นต้น

1.1.3 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (The risk-utility test)

การนำหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) มาใช้พิสูจน์ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพราะหลายๆ ศาลมลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกาเริ่มมองเห็นถึงปัญหาของการนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า จึงเริ่มหันไปใช้หลักการพิสูจน์แบบความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-utility หรือ Risk-benefit) หรือการใช้หลักต้นทุนและประโยชน์ (Cost-benefit)³⁹³ หรือการทดสอบโดยวัดจากอันตราย (Dangerous test)³⁹⁴ กล่าวคือ

³⁹⁰ McAlpine v. Rhone-Poulenc Ag Co., 16 P. 3d 1054 (Mont. 2000).

³⁹¹ David G.Owen. Products liability law second edition. 2008. P.322.

³⁹² Azzarello v. Black Bros. Co., 391 A. 2d 1020, 1027 n.12 (Pa. 1978)

³⁹³ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.311.

³⁹⁴ Michael Flynn. "Madden & Owen on products liability." Legal Stud Forum 27 no1 2003.

1) ทฤษฎีของหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-Utility theory)

ทฤษฎีของหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (The risk-utility theory) มีพื้นฐานมาจากหลักกฎหมายละเมิดโดยอาศัยหลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดในทางละเมิดที่มีการบังคับใช้กันอย่างแพร่หลาย มุ่งที่การกระทำของผู้กระทำละเมิดเป็นสำคัญ โดยเป้าหมายของทฤษฎีความเสี่ยงและประโยชน์นั้นต้องการเพิ่มสามัญสำนึกที่ดีของผู้ผลิตในการพิจารณาถึงความซำรุดบกพร่องหรือความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะพิจารณาจากความสมดุลระหว่างต้นทุน (Cost) ที่ปรับปรุงให้สินค้ามีความปลอดภัยและผลประโยชน์ (Benefit) ที่สังคมได้รับจากการปรับปรุงสินค้าให้ปลอดภัย ซึ่งเมื่อใช้มาตรฐานการตรวจสอบด้านความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพแล้ว ผู้ผลิตสามารถคาดหมายได้จากผลิตภัณฑ์ว่ามีอันตรายมากกว่าที่จะอำนวยประโยชน์ (More harm than good) ต่อผู้บริโภคหรือไม่ ถือเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องคำนึงในส่วนนี้เป็นสำคัญ ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจน คือ คดีระหว่าง Helicoid Gage Division of American Chain & Cable Co. v. Howell³⁹⁵ กรณีที่มาตรวัดแรงดันที่ผลิตโดยจำเลย เกิดการระเบิดขึ้นและชิ้นส่วนเลนส์ของมาตรวัดกระเด็นเข้าถูกดวงตาของโจทก์ คณะลูกขุนตัดสินให้โจทก์ชนะและศาลอุทธรณ์เห็นด้วยกับคณะลูกขุน โดยได้วินิจฉัยยืนยันว่า การตรวจสอบว่าสินค้าเป็นอันตรายเกินสมควร ศาลได้อธิบายว่า มันเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องชั่งน้ำหนักของความเสี่ยงของการเกิดอันตรายกับประโยชน์ที่ได้จากผลิตภัณฑ์ การที่จะพิจารณาว่าสิ่งเหล่านั้นมีความปลอดภัย จะพิจารณาที่ต้นทุนที่เพิ่มขึ้น (Raise the cost) หรือการลดคุณภาพ (Diminish the utility) ของผลิตภัณฑ์³⁹⁶ โดยพยานหลักฐานคดีนี้พบว่า กระจกที่ทำเลนส์มีการแตกละเอียด ซึ่งหากจะป้องกันการอันตรายที่จะเกิดจากกระจกต้องเพิ่มต้นทุนการผลิตแต่ละมาตรวัดเพียง 1 ดอลลาร์สหรัฐ โดยไม่จำเป็นต้องลดคุณภาพของผลิตภัณฑ์ลงทั้งหมด แต่ราคาที่ถูกลงการป้องกันความปลอดภัยของมาตรวัดจะลดลงและมีกำไรเพิ่มมากขึ้นถึง 2.5 ดอลลาร์สหรัฐ

คดีอื่นๆ ในประเทศสหรัฐอเมริกา คือ คดี Dorsey v. Yoder Co.³⁹⁷ มือและแขนของผู้ควบคุมระบบการทำงาน ถูกเครื่องตัดโลหะดึงเข้าไปขณะที่เขาผลอ โดยศาลตัดสินให้เป็นคุณแก่ฝ่ายโจทก์³⁹⁸ และให้เหตุผลว่า ความสมดุลในโอกาสที่จะเกิดอันตราย (Balance the likelihood)

³⁹⁵ Helicoid Gage Division of American Chain & Cable Co. v. Howell, 511 S.W.2d 573 (Tex. Civ. App. 1974).

³⁹⁶ Ibid.

³⁹⁷ Dorsey v. Yoder Co., 331 F. Supp. 753 (E.D. Pa 1971), aff'd, 474 F.2d 1339 (3d Cir.1973).

³⁹⁸ ในการตัดสินของศาลให้เหตุผลที่สำคัญว่า “การป้องกันที่จะไม่ลดประโยชน์ของเครื่องจักรลงจะต้องใช้ค่าใช้จ่ายเพิ่มตั้งแต่ 200 – 500 ดอลลาร์สหรัฐ จึงจะไม่มีความเป็นอันตรายเกินสมควร ซึ่งไม่มากไปกว่าความรุนแรงของอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้ ในที่สุดแล้วข้อเท็จจริงทั้งหมดนี้ถือว่าเป็นคำถามที่คณะลูกขุนจะต้องหา

โดยคาดได้ว่าจะเกิดจากการออกแบบเครื่องจักรและมีแนวโน้มจะเกิดอันตราย กับภาระค่าใช้จ่ายในการหลีกเลี่ยงอันตรายที่มีประสิทธิภาพ³⁹⁹ ในการตัดสินศาลได้นำหลัก 7 ประการ ของ Dean Wade⁴⁰⁰ ที่ระบุถึงปัจจัยในการกำหนดเงื่อนไขความสมควรดังกล่าว ซึ่งศาลควรจะพิจารณา คือ⁴⁰¹

- (1) ประโยชน์และความพอใจจากผลิตภัณฑ์
- (2) ความพร้อมของผลิตภัณฑ์อื่นและความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกัน
- (3) โอกาสในการเกิดอันตรายและแนวโน้มของความรุนแรงของผลิตภัณฑ์
- (4) ความชัดเจนของอันตราย
- (5) ความรู้ทั่วไปและความคาดหวังของประชาชนในอันตราย
- (6) ความสามารถในการหลีกเลี่ยงอันตรายจากการใช้งานของผลิตภัณฑ์

(รวมถึงผลกระทบจากคำแนะนำหรือคำเตือน) และ

- (7) ความสามารถในการกำจัดอันตราย โดยไม่ทำให้ประโยชน์ของสินค้าลดลงและไม่ทำให้สินค้าราคาแพงขึ้น

หากพิจารณาหลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดในทางละเมิดที่มุ่งพิจารณาถึงตัวผู้กระทำการละเมิดเป็นสำคัญ พบว่าจะตรงกันข้ามกับหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) ที่มุ่งในควมมีอิสระของความคาดหวังของผู้เสียหายเป็นสำคัญ

นอกจากที่มาของหลักความเสี่ยงและประโยชน์จะมีที่มาจากหลักในกฎหมายละเมิดแล้ว การพิสูจน์จกความเสี่ยงและประโยชน์ยังพัฒนามาจากทฤษฎีถือประโยชน์ (Utilitarian theory)⁴⁰² อีกด้วยประการหนึ่ง ซึ่งทฤษฎีดังกล่าวถือเป็นแนวคิดที่มีเหตุผลเชิงความเท่าเทียมกันของความมีเสรีภาพและความเสมอภาคระหว่างกันเป็นหลัก ศาลจะพิจารณาชี้ขาดในคดีที่เกี่ยวข้องกับความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์โดยจะพิจารณาในแง่ของค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนและประโยชน์ (Costs and benefit) ที่ผู้ผลิตจะต้องมีความเป็นธรรมหรือให้ความเท่าเทียมในการเอาใจใส่ในอันตรายที่จะกระทบต่อสิทธิประโยชน์ของบุคคลจากผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิต (บริษัท) เช่นเดียวกันกับการเอาใจใส่ในผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นในบริษัท (ผู้ผลิต) ของตน ทั้งนี้ ผู้ผลิตจะต้อง

คำตอบที่ดีที่สุด ภายใต้สภาวะแวดล้อมทั้งหมดของเครื่องจักรที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งคณะลูกขุนได้พบว่า ความเท่าเทียมจะสนับสนุนโจทก์ เพราะมันไม่สามารถที่จะใช้กฎเกณฑ์อย่างอื่นได้อีก”

³⁹⁹ Dorsey v. Yoder Co., 331 F. Supp. 760 (E.D. Pa 1971), aff'd, 474 F.2d 1339 (3d Cir.1973)।

⁴⁰⁰ Alvin S. Weinstein. Products Liability and the Reasonably Safe Product. P. 47.

⁴⁰¹ Ibid.

⁴⁰² David G. Owen. Products liability law second edition. 2008. P.316.

พยายามหาช่องทางในการใช้ต้นทุน (ค่าใช้จ่าย) อย่างมีประสิทธิภาพ (Cost-effective)⁴⁰³ เพื่อให้เกิดความปลอดภัยสูงสุด และผลดีอีกประการหนึ่งของการทดสอบความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility test) ยังช่วยปกป้องรักษาทรัพยากรของสังคม รวมทั้งลดจำนวนของเสีย (ขยะ) ไปพร้อมกับความก้าวหน้าทางสังคมอีกด้วย

กฎความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-utility rule) แม้ในทางปฏิบัติแล้ว อาจจะช่วยไม่ได้มากนักที่จะทำให้เป้าหมายความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์เพิ่มมากขึ้น แต่อย่างน้อยก็อาจช่วยทำให้ผู้ผลิตหาวิธีการทำให้เกิดการจัดสรรความเสี่ยงและประโยชน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากผู้ผลิตไม่ดำเนินการดังกล่าวอาจจะก่อให้เกิดปัญหาต่อผู้ผลิตได้ เช่น กรณีผู้ผลิตที่ประสบปัญหาจากการที่ผลิตภัณฑ์มีต้นทุนทางการตลาดที่สูงเกินไป เพราะเกิดอุบัติเหตุจากผลิตภัณฑ์ของตนเองหรือกรณีที่ศาลได้ตัดสินให้ผู้ผลิตรับผิดชอบต่อผู้บริโภคในความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ที่มีผลทำให้เกิดการบริโภคผลิตภัณฑ์ลดลงอย่างมาก หรือกรณีการพิจารณาของศาลที่ใช้มาตรฐานการใช้ต้นทุนอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficiency – based)⁴⁰⁴ ในการกำหนดความรับผิดชอบของผู้ผลิต ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างภาพลักษณ์ในทางที่ไม่ดีของผู้ผลิตเกี่ยวกับความไม่เสมอภาคในชีวิตมนุษย์และถูกเผยแพร่ต่อสาธารณชนมากยิ่งขึ้นด้วย

การเปลี่ยนแปลงเครื่องมือในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า เริ่มมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้นในช่วงกลางทศวรรษที่ 1970 นักวิชาการด้านกฎหมายความรับผิดชอบเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เริ่มมีความคิดที่จะเปลี่ยนการเรียกร้องให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคจากมาตรา 402A⁴⁰⁵ ที่ใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาเป็นหลักการพิสูจน์ที่กำหนดจากต้นทุนและประโยชน์ (Cost – benefit)⁴⁰⁶ โดยเฉพาะกรณีสินค้าที่มีความชำรุดบกพร่องจากการออกแบบในระยะเริ่มแรกเป็นการเริ่มจากผู้เชี่ยวชาญทางด้านวิศวกรรม (Engineering professors) ที่แสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงการประเมินความเสี่ยงอันตรายของผลิตภัณฑ์ในแง่ค่าใช้จ่ายหรือราคา (Cost) กับประโยชน์ (Benefit) ที่คาดว่าจะได้รับ โดยกล่าวว่า “มันเป็นเวลาที่จะละทิ้งมุมมองจากความคาดหมายของผู้บริโภคแล้ว” (It’s time to abandon the perspective of the reasonable consumer)⁴⁰⁷ ซึ่งการกล่าวของพวกเขามีวัตถุประสงค์เพื่อจะกำหนดปัญหาเกี่ยวกับความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดในผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นในทุกกรณีของผลิตภัณฑ์ ไม่ว่าจะเป็นมาตรฐานของ

⁴⁰³ Ibid., P.317.

⁴⁰⁴ Ibid.

⁴⁰⁵ The Restatement (second) of Torts section 402A.

⁴⁰⁶ David G. Owen. Products liability law second edition. 2008. P.312.

⁴⁰⁷ Ibid.

สินค้าที่สังคมให้การยอมรับหรือสินค้านั้นมีอันตรายเกินสมควรก็ตาม ก็น่าจะมีการกำหนดนำหลักความเสียหายและประโยชน์ (Risk and benefit) มาใช้เป็นทางเลือกในการใช้กับผลิตภัณฑ์ที่มีอยู่ในสังคม ควรมีการออกกฎหมายหรือมีการกำหนดให้มีเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบของผลิตภัณฑ์ที่ทำให้มีอันตรายน้อยลงยิ่งขึ้น ซึ่งต่อมาในช่วงทศวรรษที่ 1980 ถึงทศวรรษที่ 1990 บางศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้เริ่มที่จะนำหลักการพิสูจน์ความเสียหายและประโยชน์ไปใช้ และใน The Restatement (third) of Torts ได้มีการนำหลักความเสียหายและประโยชน์ (Risk – utility test) มาบัญญัติไว้เพื่อการวิเคราะห์ถึงอันตรายในการออกแบบและอันตรายจากคำแนะนำหรือคำเตือน ซึ่งถือว่าเป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญในกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์⁴⁰⁸ ของสหรัฐอเมริกา

2) ลักษณะและวิธีการพิสูจน์ด้วยหลักความเสียหายและประโยชน์ใช้สอย

การพิสูจน์ด้วยหลักความเสียหายและประโยชน์ (Risk-utility or risk-benefit) หรือต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost-benefit) หรือการคำนวณจากความเสียหาย (Calculus-of-risk) ซึ่งทั้งหมดนี้มีความหมายทำนองเดียวกัน เพราะมีพื้นฐานมาจากแนวทางในการตัดสินใจเกี่ยวกับความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ภายใต้หลักของความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิตซึ่งได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ซึ่งแม้ว่าจะมีหลักการที่เหมือนกันกับความรับผิดโดยเด็ดขาดก็ตาม แต่การวิเคราะห์ความเสียหายและประโยชน์นั้น มีแนวความคิดพื้นฐานมาจากการวิเคราะห์จากต้นทุนและผลประโยชน์ในการผลิตสินค้าเป็นสำคัญ เพราะปกติแล้วในการผลิตสินค้าแต่ละชนิดมักจะขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของแต่ละบุคคล ซึ่งจะมีผลมาจากการประเมินระหว่างข้อดี (ประโยชน์) และข้อเสีย (ค่าใช้จ่าย) สำหรับการกระทำแต่ละครั้งเสมอ รวมถึงเทคนิคในการทำให้เกิดตัวเลือกที่ชัดเจนหรือทำให้เกิดตัวชี้วัดถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำและการทำนายถึงผลประโยชน์ของคนให้มากที่สุด

การกำหนดแบบการวิเคราะห์ด้วยหลักความเสียหายและประโยชน์นี้อาจนำวิธีการทางคณิตศาสตร์มาช่วยในการคำนวณความเสียหายและประโยชน์ ที่จะเกิดผลกระทบต่อรายได้และชีวิตมนุษย์⁴⁰⁹ ตัวอย่างเช่น การออกแบบสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่ง ก่อนที่จะถูกกล่าวหาว่าเป็นสินค้าที่มีอันตรายเกินควร (Unreasonable) จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับคุณสมบัติของความน่าจะเป็นเกิดความความรุนแรงของอันตรายและค่าใช้จ่ายในการป้องกันอันตรายนั้น จึงถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาความพร้อมของการออกแบบที่ใช้ทางเลือกที่ความคุ้มค่าหรือทางเลือกของ

⁴⁰⁸ Ibid.

⁴⁰⁹ H. Green, Cost-Risk-Benefit Assessment and the Law. Introduction and perspective's Geo.

Wash. L. Rev.901, 903-04 (1977). อ้างใน David G. Owen . Products liability law second edition. 2008. P.313.

การออกแบบที่น่าจะเป็นไปได้และความถี่ของการเกิดอันตรายที่เกิดจากการออกแบบ กล่าวโดยสรุป ในการพิจารณาว่าสินค้าใด “บกพร่อง” (Defective) ภายใต้อหุทธิความเสี่ยงและประโยชน์ คือ ค่าใช้จ่ายในการป้องกันอันตรายมีน้อยกว่าประโยชน์ด้านความปลอดภัยของสินค้า⁴¹⁰นั่นเอง

หลักการทดสอบเกี่ยวกับต้นทุนและประโยชน์ (Cost-benefit) หรือความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-benefit) เป็นการเปรียบเทียบระหว่างความเสี่ยงอันตราย (Risk) กับภาระต้นทุน (Costs) ของผู้ผลิตในการกระทำการใด เพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายและค้นหาประโยชน์ในด้านความปลอดภัยรวมถึงค้นหาข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์ให้มากที่สุด ดังนั้น ประเภทและจำนวนของความปลอดภัยโดยทั่วไปนั้น มักขึ้นอยู่กับโอกาสและจำนวนความเสียหายที่อาจคาดหมายได้ (ปริมาณของความเสี่ยง) รวมถึงค่าใช้จ่ายในการป้องกันอันตรายที่อาจคาดหมายได้ ดังนั้น หากความเสี่ยงที่เกิดจากการขายและการใช้สินค้าภายใต้เงื่อนไขที่มีความสำคัญ ข้อควรระวังในการที่จะต้องกระทำเพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงนั้นก็ต้องมีความสำคัญด้วย แต่ถ้าหากความเสี่ยงนั้นมีขนาดเล็กหรือไม่สำคัญ ข้อความระวังก็จะมีขนาดเล็กหรือไม่สำคัญด้วยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น หากความเสี่ยงที่เกิดจากความบกพร่องของล้อรถยนต์ เบรกหรือยางรถยนต์ที่ใช้ความเร็วบนถนน ซึ่งอาจคาดหมายได้ว่าอาจจะเกิดการชนอย่างรุนแรงขึ้นได้โดยไม่คาดคิด ในข้อนี้ผู้ผลิตต้องใช้ความระมัดระวังมากที่สุด แต่หากเป็นอันตรายเพียงเล็กน้อยที่อาจจะเกิดกับบุคคลหรือทรัพย์สิน เช่น รอยขีดข่วนคราบต่างๆ หรือความผิดปกติที่ไม่เป็นอันตรายจากผลิตภัณฑ์ ผู้ผลิตเพียงแต่ใช้ความระมัดระวังเพียงเล็กน้อยเพื่อลดความเสี่ยงลงเท่านั้น หลักดังกล่าวนี้ถือเป็นหลักเดียวกับหลักที่มีอยู่ในกฎหมายละเมิดทั่วไป ในบางครั้งเรียกว่า “การคำนวณด้วยความเสี่ยง” (Calculus of risk)⁴¹¹

วิธีการคำนวณความเสี่ยงภายใต้หลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาด ประเทศสหรัฐอเมริกามีการคำนวณโดยใช้สูตรหรือสมการในการช่วยพิจารณาการใช้ความระมัดระวังของผู้กระทำ โดยมีการใช้สูตรในการคำนวณความเสี่ยง (Calculus of risk) เรียกอีกอย่างหนึ่ง คือ กฎแฮนด์ (Hand rule) หรือสูตรแฮนด์ (Hand formula) ที่ถือเป็นวิธีการทดสอบด้วยหลักความเสี่ยงและประโยชน์ที่โด่งดังมากที่สุด โดยผู้พิพากษา ชื่อ Billing Learned Hand เป็นผู้คิดค้นสูตรวิธีคำนวณดังกล่าว ในขณะที่พิจารณาคดีระหว่าง United States v. Carroll Towing Co.⁴¹² ได้คิดค้นสูตรในการ

⁴¹⁰ David G. Owen. Products liability law second edition. 2008. P.313.

⁴¹¹ Ibid.

⁴¹² United States v. Carroll Towing Co., , 159 F.2d 169 (2d. Cir. 1947).

คำนวณความเสี่ยงและประโยชน์เพื่อประกอบตัดสินคดีเกี่ยวกับความรับผิดจากความประมาท⁴¹³ ซึ่งผู้พิพากษา Learned Hand ได้เสนอสูตรพีชคณิตเพื่อใช้ตรวจสอบมาตรฐานของความระมัดระวัง และให้เหตุผลในการกำหนดมาตรการป้องกันที่เหมาะสม สะท้อนมาจากการคำนวณด้วยปัจจัย 3 ประการ คือ ภาระจากมาตรการป้องกันเพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายข้างหนึ่ง อีกข้างหนึ่งเป็นความเท่าเทียมในโอกาสของผู้กระทำที่จะทำให้เกิดอันตราย คุณด้วยความรุนแรงของอันตรายอีกด้านหนึ่ง⁴¹⁴ โดยได้สูตรที่ถูกเรียกตามชื่อของ Learned Hand เรียกว่า “Hand formula” คือ⁴¹⁵

$$B < P \times L = > N$$

B คือ ค่าใช้จ่าย (ภาระ) ของมาตรการป้องกัน (is the cost (burden) of taking precautions)⁴¹⁶

P คือ ความเป็นไปได้ที่จะเกิดความเสียหาย (is the probability of loss (L))⁴¹⁷

L คือ ความหนักเบาของความสูญเสีย (is the gravity of loss)⁴¹⁸

N คือ ประมาท (หรือ D คือ ข้อบกพร่อง) (Negligence (or defect))⁴¹⁹ การใช้สมการของ Hand formula จะได้ผลลัพธ์ของสมการดังนี้⁴²⁰

ก. หาก ภาระ (Burden) < ต้นทุนของความน่าจะเป็น x ภาระบาดเจ็บที่เกิดขึ้น) ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาไม่มีมาตรฐานในการใช้ความดูแลความปลอดภัยเท่าที่ควร

⁴¹³ Patrick J. Kelley. "The Carroll Towing Company case and the teaching of tort law." Retrieved May 13, 2012. From <http://lawteaching.org/resources/lawreviewarticles/saintlouis/2001torts/kelley-patrick-ocr.pdf>.

⁴¹⁴ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.314.

⁴¹⁵ Ibid.

⁴¹⁶ Wikipedia. Calculus of negligence. Retrieved May 12, 2012. From http://en.wikipedia.org/wiki/Calculus_of_negligence.

⁴¹⁷ Ibid.

⁴¹⁸ Ibid.

⁴¹⁹ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.314.

⁴²⁰ Wikipedia. United States v. Carroll Towing Co. Retrieved May 13,2012. From http://en.wikipedia.org/wiki/U.S._v._Carroll_Towing.

ข. หาก ภาระ (Burden) => (ต้นทุนของความน่าจะเป็น x การเกิดการบาดเจ็บ) ถือว่าผู้ถูกกล่าวหาต้องมีมาตรฐานของการดูแลความปลอดภัยตามสมควร

ดังนั้น การนำสูตร Hand formula มาใช้หาความรับผิดชอบของผู้กระทำเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ สูตร Hand formula จะอธิบายได้ว่า ถ้าค่าใช้จ่ายที่นำมาใช้ในการระวังความปลอดภัย (B) มีน้อยกว่าประโยชน์ที่คาดว่าจะส่งผลกระทบต่อ (P × L) ถือว่าเป็นความผิดพลาดของผู้ผลิตในความประมาทนั้น (N) เมื่อนำมาใช้กับความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์โดยการแทนที่ความประมาท (N) ด้วยข้อบกพร่อง (D) เพื่อนำไปใช้กับหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดในผลิตภัณฑ์ จะได้สมการใหม่ ดังนี้⁴²¹

$$B < P \times L \Rightarrow D$$

ในแง่ต้นทุนและประโยชน์ (Cost-benefit) สถานะของสูตรจะเป็นดังนี้⁴²²

[ต้นทุนการป้องกันอุบัติเหตุ (Cost accident prevention)] < [ประโยชน์ด้านความปลอดภัย (Benefit of safety)] => [ความไม่ปลอดภัย (Defect)]

จากสมการดังกล่าว กรณีที่จะถือว่า ผลิตภัณฑ์มีความบกพร่องจะต้องเป็นกรณีต้นทุนในการป้องกันอันตรายมีน้อยกว่าความปลอดภัยหรือประโยชน์ในด้านความปลอดภัย

สูตรในการคำนวณสภาพชำรุดบกพร่องของ Hand นั้น รวบรวมความคิดพื้นฐานว่า ผลิตภัณฑ์ไม่น่าจะเป็นอันตราย ถ้าผลิตภัณฑ์ที่มีอันตรายได้เสียค่าใช้จ่ายที่เหมาะสมและผู้ผลิตก็ไม่ต้องรับผิด บทสรุปในสูตรของ Hand คือ ผู้ผลิตสินค้าที่มีความเป็นธรรมจะต้องพิจารณาถึงผลกระทบที่จะเกิดกับผู้บริโภคในอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นได้จากผลิตภัณฑ์ของตน ก่อนที่จะนำผลิตภัณฑ์นั้นวางออกสู่ท้องตลาด ดังนั้น ในการออกแบบและการตัดสินใจในทางการตลาดของผู้ผลิต ควรจะพิจารณาถึงความเสี่ยงที่จะเกิดการบาดเจ็บกับผู้บริโภค รวมถึงบุคคลข้างเคียงด้วย และควรจะชั่งน้ำหนักระหว่างผลประโยชน์ของกลุ่มสัญญาให้เสมือนกับผลประโยชน์ด้านกำไรสูงสุดที่ตนเองคาดว่าจะได้รับอย่างแน่นอน ซึ่งผู้ผลิตอาจจะต้องพิจารณาปัจจัยต่างๆ เช่น ประโยชน์ของสินค้า (Product's usefulness) ต้นทุน (Cost) และผลกำไร (Profitability) เป็นต้น จุดมุ่งหมายในสูตรแฮนด์ (The Hand formula) นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ผู้ผลิตยังต้องมีหน้าที่

⁴²¹ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.314.

⁴²² Ibid.

พิจารณาความเหมาะสมตามสมควรในความเสี่ยงอันตรายต่างๆ จากผลิตภัณฑ์ที่อาจจะคาดได้เมื่อนำไปใช้งานจริง⁴²³

กล่าวโดยสรุปแล้ว เครื่องมือพิสูจน์โดยใช้หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-utility test) จะวางหลักข้อกำหนดให้ผู้ผลิตใช้ความระมัดระวังตามสัดส่วนที่เหมาะสมกับความเสี่ยงที่คาดหวังได้ว่าจะเกิดขึ้น ถือเป็นหลักพื้นฐานของความไม่ปลอดภัยที่สัมพันธ์กับมาตรการวิธีป้องกันภัยของผู้ผลิต ที่จะเป็เหตุให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบโดยเด็ดขาดในความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์เช่นเดียวกับความรับผิดชอบในกระทำโดยประมาท เนื่องจากวิธีการค้นหาความรับผิดชอบของผู้ต้องรับผิดชอบมีลักษณะที่เหมือนกัน ทั้งในความรับผิดชอบจากการกระทำโดยประมาทและความรับผิดชอบโดยเด็ดขาด ซึ่งมีหลายๆ ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้แสดงความคิดเห็นและให้การยอมรับการใช้งานทั้งสองทฤษฎีดังกล่าว จึงนำไปใช้พิจารณาความรับผิดชอบที่เกิดขึ้นจากกรณีความบกพร่องของการออกแบบและกรณีความบกพร่องจากการคำเตือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในศาลฎีกาแห่งมลรัฐไอโอวาของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ได้ยกเลิกการใช้หลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดจากการกระทำโดยประมาทธรรมดา กรณีความเสียหายเกิดจากการเตือน⁴²⁴ และต่อมาได้มีการยกเลิกการใช้กับกรณีของการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่บกพร่องด้วย โดยศาลได้นำเอาจากการทดสอบจากการใช้หลักความเสี่ยงและประโยชน์ในการตรวจสอบความบกพร่องของการออกแบบและการเตือนแทน⁴²⁵

3) ปัญหาของการพิจารณาลินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility)

ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วว่า แม้พื้นฐานของหลักการพิสูจน์ความเสี่ยงและประโยชน์ จะมีพื้นฐานทางทฤษฎีทางละเมิดและใช้กับการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยหรือความบกพร่องที่เกิดจากการออกแบบได้เป็นอย่างดีก็ตาม แต่บางกรณีก็มีจุดอ่อนอยู่เช่นกัน เนื่องจากหลายๆ ศาลในสหรัฐอเมริกามุ่งหมายที่จะใช้กับสินค้าหรือเป็นกรณีปัจจัยความสมดุลในสิ่งที่มีขนาดใหญ่และเป็นปัจจัยที่มีกว้างมากเกินไปนักวิจารณ์บางคนกล่าวหาว่าเป็นการพิสูจน์ที่มีความคลุมเครือมากกว่าและเนื้อหาไม่สามารถนำไปใช้ได้ นอกจากนี้บางคนก็กล่าวว่าเป็นปัญหาในเรื่องของเศรษฐกิจโดยสิ้นเชิง ที่ทำให้ขาดเชื่อมั่นในสินค้าและไม่มีความเป็นเสมอภาคระหว่างผู้ผลิตกับ

⁴²³ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.315.

⁴²⁴ Olson v. Prosooco, Inc., 522 N.W. 2d 284, 289 (Iowa 2002) , ซึ่งเป็นกรณีความล้มเหลวจากการเตือนที่ศาลพิจารณาว่าปัญหาเกิดจากความบกพร่องในการให้คำเตือนของจำเลย, อ้างใน David G. Owen (2008). Products liability law second edition. United States of America, Thomson/West. P.316 เชียงธรรม 27

⁴²⁵ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.316.

ผู้บริโภค ซึ่งเป็นผลมาจากความผิดพลาดจากการพิสูจน์ที่ไม่มีประสิทธิภาพในด้านประโยชน์ของมนุษย์และเป้าหมายจำต้องได้รับการพิจารณา โดยในการพิจารณาตัดสินของศาลอาจจะพิจารณาเพียงส่วนของการวิเคราะห์ประสิทธิภาพเท่านั้น ซึ่งถือว่าเป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์และยุติธรรม⁴²⁶ ทำให้เป็นปัญหาใหญ่ที่สุดของการใช้หลักเกณฑ์นี้ แม้กระทั่งความเสมอภาคขั้นพื้นฐานก็ตาม เพราะหลักความเสียงและประโยชน์มักจะขัดกับหลักของความยุติธรรม เห็นได้จากการที่กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ได้กำหนดข้อยกเว้นความรับผิดบางกรณีไว้อย่างชัดเจน

ศาลของสหรัฐอเมริกาได้มองเห็นความไม่ชัดเจนหรือปัญหาของหลักความเสียงและประโยชน์ดังกล่าว โดยได้พยายามหาความสมดุลจากปัจจัยต่างๆ ที่มีอยู่หลากหลาย และเห็นว่าเหมาะสมสำหรับมุมมองในระดับที่แคบเท่านั้น สำหรับปัญหาในวงกว้างพบว่าการกำหนดสูตรในต้นทุนและประโยชน์ (Cost-benefit) มักจะไม่สอดคล้องกับปัญหาที่เกิดขึ้นกับผู้บริโภคในวงกว้าง โดยเฉพาะในประเด็นของการขาดความเป็นมนุษยธรรมและขาดความยุติธรรม ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้ว ผู้ผลิตไม่สามารถที่จะต่อราคากับผู้ซื้อหรือผู้บริโภครายบุคคลได้โดยตรง⁴²⁷ จึงอาจก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมได้ทั้งสองฝ่ายได้ ส่วนด้านการตัดสินใจกำหนดเรื่องความปลอดภัยของผู้บริโภค ผู้ผลิตจะถูกบังคับด้วยกฎหมายต่างๆ ที่สร้างข้อกำหนดให้ผู้ผลิตเน้นความปลอดภัยของสินค้า โดยจะถูกบังคับให้ถือเอาประโยชน์ร่วมกันของสังคมเป็นหลัก ไม่ว่าจะตรงตามความต้องการของเขาทั้งหมดหรือไม่ก็ตาม

นอกจากนี้ การนำหลักวิเคราะห์ต้นทุนและประโยชน์ (Cost – benefit) ไปปรับใช้ในการตัดสินใจทางการตลาด จำเป็นต้องเคารพทั้งสิทธิความเสมอภาคและความปลอดภัยของผู้บริโภคและผู้ผลิต แทนที่จะกำหนดเฉพาะความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นหลักเท่านั้น ควรจะช่วยส่งเสริมให้บุคคลที่ได้รับผลกระทบเกิดความเท่าเทียมกันในผลกระทบทั้งหมดที่จะเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเกิดกับผู้ผลิต ผู้ขาย ผู้ซื้อ หรือบุคคลอื่นๆ ที่ได้รับผลกระทบก็ตาม

1.1.4 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยการพิสูจน์อื่นๆ (Alternative tests)⁴²⁸

ดังที่ได้อธิบายข้างต้นแล้ว เกี่ยวกับความรับผิดโดยเด็ดขาดในผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยมีพื้นฐานจากหลักละเมิดและหลักใน The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A โดยมีการนำหลักการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยมาใช้บังคับกรณีผลิตภัณฑ์ที่มีสภาพชำรุดบกพร่องและ

⁴²⁶ Klemme, The Enterprise Liability Theory of Torts, 47 U. Colo. L. Rev. 153, 191 n.106 (1976) อ้างใน David G. Owen (2008). Products liability law second edition. United States of America, Thomson/West. P. 317 เชนอรรถที่ 35

⁴²⁷ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.317.

⁴²⁸ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.318.

เป็นอันตรายเกินสมควร (Defective condition unreasonably dangerous) ซึ่งอยู่ภายใต้หลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectation test) และยังสามารถพัฒนาหลักการพิสูจน์ขึ้นอีกหลักหนึ่งคือ หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (The risk-utility test) ซึ่งการนำหลักทั้งสองไปใช้ในทางปฏิบัติมีปัญหาและประสออุปสรรคพอสมควรในการปรับใช้กับข้อเท็จจริงในบางคดี ประเทศสหรัฐอเมริกาจึงมีแนวโน้มที่จะเชื่อมโยงหลักทั้งสองเข้าด้วยกัน เพื่อเป็นทางเลือกที่ให้ศาลประยุกต์ใช้เป็นกรณีไป

ปัญหาในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ดังกล่าว ทำให้ศาลเริ่มหันไปใช้ทางเลือกอื่นในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ และเมื่อได้พิจารณาที่มาของการนำหลักสภาพผลิตภัณฑ์ที่เป็นอันตรายเกินความคาดหมาย (Defective condition unreasonably dangerous) ใน The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ที่จัดทำและรวบรวมกฎหมายให้เป็นหมวดหมู่โดยศาสตราจารย์ Dean William Prosser แห่งสถาบันทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (ALI Council) ผู้ทำให้เกิดความชัดเจนของหลักความรับผิดโดยเด็ดขาดในกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ (Strict product liability) ซึ่งโดยธรรมชาติของมันมีข้อจำกัดอยู่บางอย่าง เพราะในความเป็นจริงแล้วความผิดปกติหรือความบกพร่องของสินค้าจะต้องเกิดก่อนความรับผิดที่จะถูกบังคับเสมอ โดยมีคำตัดสินคดีของมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ระหว่าง Buckingham v. R.J. Reynolds Tobacco Co.⁴²⁹ เมื่อโจทก์ไม่สามารถยืนยันได้ว่ามีผลิตภัณฑ์มีความผิดพลาด (Wrong with the product) ก็ไม่สมควรใช้หลักความรับผิดโดยเด็ดขาดเป็นเครื่องมือบังคับให้ผู้ผลิตแบกรับความเสี่ยงและจำนวนมูลค่าความเสียหายจากการบาดเจ็บที่เกิดจากสินค้านั้น กล่าวคือ โจทก์ต้องแสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์มีความบกพร่องไม่ปลอดภัยเป็นอันดับแรกก่อนแล้วจึงจะทำการพิจารณาว่าจำเลยต้องรับผิดอย่างไร

ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการบังคับใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคเพียงหลักเดียวดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว จึงทำให้ศาลเพิ่มพิจารณาทางเลือกในการใช้หลักการทดสอบความไม่ปลอดภัยของสินค้ากรณีอื่นๆ (Alternative tests) เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ผลิตและผู้บริโภค ดังนี้

1) การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักการพิสูจน์ร่วมกัน (Combining tests)⁴³⁰

หลักการพิสูจน์ร่วมกันเป็นหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ด้วยหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectation test) และหลักความเสี่ยง

⁴²⁹ Buckingham v. R.J. Reynolds Tobacco Co., 713 A 2d, 381, 384 (N.H. 1998).

⁴³⁰ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.323.

และประโยชน์ (Risk – Utility test) ร่วมกัน ซึ่งสาเหตุที่นำหลักทั้งสองหลักมาพิจารณาร่วมกัน เนื่องจากหลักทั้งสองได้รับการวิพากษ์วิจารณ์กันหลายประการทั้งข้อดีและข้อเสียในการพิสูจน์ความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ โดยหลักความคาดหมายของผู้บริโภคเป็นเรื่องของกฎหมายสัญญา (Contract law) ใช้ในการตัดสินกับผู้ขายในด้านของการรับประกันคุณภาพของสินค้าและความปลอดภัย ส่วนหลักความเสี่ยงและประโยชน์เป็นการนำหลักความรับผิดชอบทางละเมิด (Tort law) มาใช้เพื่อปกป้องประชาชนทั่วไป โดยการกำหนดให้ผู้ขายสินค้าต้องกระทำการใดให้มีความเหมาะสมเพื่อประโยชน์ด้านความปลอดภัยของบุคคลในผลิตภัณฑ์ที่มีความบกพร่องไม่ปลอดภัย และอาจจะนำความเสี่ยงอันตรายมาสู่ผู้บริโภคได้

การพิสูจน์ด้วยหลักทั้งสองประการดังกล่าว เมื่อพิจารณาถึงเป้าหมายและต้นกำเนิดของความรับผิดโดยเด็ดขาดในผลิตภัณฑ์ที่บกพร่องทั้งในกฎหมายละเมิด (Tort) และกฎหมายรับประกัน (Warranty) ศาลฎีกาแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนียได้ยอมรับหลักดังกล่าวทั้งสองหลัก และได้มีการตัดสินคดีที่สำคัญในปี ค.ศ.1978 ระหว่าง Barker v. Lull Engineering Co.⁴³¹ ซึ่งเป็นคดีที่มีความบกพร่องเกี่ยวกับการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยศาลให้เหตุผลในการตัดสินว่า การพิสูจน์ความรับผิดโดยเด็ดขาดในผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสม ควรจะสะท้อนให้เห็นถึงจุดเริ่มต้นของหลักความคาดหมายของผู้บริโภคและหลักความเสี่ยงและประโยชน์ ไม่ว่าจะใช้หลักเดียวหรือทั้งสองหลัก ร่วมกันในการพิสูจน์ความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ เห็นได้จากคำวินิจฉัยของศาลว่า “การพิจารณาความเหมาะสม ผู้พิพากษาอาจแนะนำให้คณะลูกขุนพิจารณาข้อบกพร่องจากการออกแบบ คือ (1) ถ้าโจทก์แสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์มีความบกพร่องในประสิทธิภาพด้านความปลอดภัยที่ผู้บริโภคทั่วไปอาจคาดได้ว่าเมื่อใช้โดยตั้งใจหรือคาดเห็นได้ตามสมควร (2) หากโจทก์พิสูจน์ได้ว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์นั้นเป็นสาเหตุให้เกิดการบาดเจ็บของเขาและจำเลยไม่อาจพิสูจน์ (ปัจจัยแนวโน้มนั้นในโอกาสที่จะเกิดอันตราย ความเป็นไปได้ในการเปลี่ยนแปลงการออกแบบการจัดอันตรายและค่าใช้จ่ายและผลเสียอื่นๆ เพื่อแก้ไข) ให้เห็นถึงความสมดุลระหว่างประโยชน์ของการออกแบบกับความเสียหายที่แฝงอยู่ในการออกแบบได้”⁴³²

คดี Barker ได้รับการพิจารณาทั้งสองหลักเกณฑ์เข้าด้วยกัน แต่ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาจำนวนไม่กี่ศาลเท่านั้นที่ให้การพิจารณาแบบดังกล่าว โดยมีการประยุกต์ใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคกับหลักความเสี่ยงและประโยชน์ร่วมกัน แต่ไม่มีคำอธิบายว่าทำไมการทดสอบหนึ่งจะถูกไปใช้กับสถานการณ์อย่างหนึ่งและการพิสูจน์อีกอย่างหนึ่ง

⁴³¹ Barker v. Lull Engineering Co., 573 P .2d 443 (Cal. 1978).

⁴³² Barker v. Lull Engineering Co., 573 P .2d 443, 457- 458 (Cal. 1978).

ใช้สำหรับการทดสอบอีกอย่างหนึ่ง ซึ่งในบางครั้งที่มีการตัดสินคดีในความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ ศาลจะระบุถึงวิธีการทดสอบทั้งสองวิธีในข้อดีและข้อเสียของแต่ละวิธีในคำพิพากษา เพื่อหาความชัดเจนการทดสอบความบกพร่องให้มีความเป็นธรรมมากที่สุด ซึ่งในความเห็นของศาลส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกา มีความรู้สึกว่าจะทำความเข้าใจในวิธีการพิสูจน์และอธิบายวิธีการพิสูจน์ทั้งสองหลักเกณฑ์ให้ดีและมีการผสมผสานหลักเกณฑ์การทดสอบแบบอื่นด้วย⁴³³ นอกจากนี้ ศาลมลรัฐอื่นในประเทศสหรัฐอเมริกา ยังได้นำแนวคำพิพากษาคดี Barker ไปตัดสินคดีในความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เช่น

ศาลแห่งมลรัฐออลาสกา ได้ตัดสินคดีระหว่าง Caterpillar Tractor Co. v. Beck⁴³⁴ ซึ่งจำเลยเป็นผู้ผลิตรถแทรกเตอร์ที่ทำให้โจทก์เสียชีวิต ซึ่งศาลฎีกาแห่งมลรัฐออลาสกา นำหลักการพิสูจน์การชี้วัดความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในคดี Barker v. Lull Engineering Co. มาเป็นแบบอย่างในการตัดสิน โดยแสดงให้เห็นถึงการนำหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectation test) หรือหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk utility test) มาพิจารณาร่วมกัน โดยในครั้งแรกศาลได้ตั้งข้อสังเกตว่า โจทก์ต้องการแสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ถูกใช้ตามที่มีความคาดหวังไว้และผลิตภัณฑ์มีข้อบกพร่องจากการออกแบบส่งผลให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บและการออกแบบผลิตภัณฑ์ผู้ผลิตอาจจะหลีกเลี่ยงความรับผิดชอบสำหรับการออกแบบได้ด้วยการแสดงหลักฐานเกี่ยวกับความสมดุลระหว่างประโยชน์และความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นได้ตามธรรมชาติในการออกแบบเช่นนั้นได้ ซึ่งในกรณีนี้ศาลมีความเห็นว่าไม่สามารถนำหลักความคาดหวังของผู้บริโภคทั่วไปมาพิจารณาได้ และในส่วนที่สองศาลได้อธิบายว่าเมื่อโจทก์แสดงให้เห็นเบื้องต้นว่าการบาดเจ็บเป็นผลมาจากการออกแบบสินค้า (Product's design) ภาระพิสูจน์จึงเคลื่อนไปยังผู้ผลิตมากกว่าโจทก์ เพราะกระบวนการผลิตมีความซับซ้อนและการผลิตสินค้าไม่ควรจะมีข้อบกพร่องทำให้เกิดการบาดเจ็บ

คดีระหว่าง Lunghi v. Clark Equipment Co.,⁴³⁵ ที่ตัดสินโดยศาลอุทธรณ์แห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนีย ใน ค.ศ. 1984 ที่มีการนำแนวคำตัดสินคดี Bark v. Lull Engineering Co. มาใช้ประกอบการพิพากษาของศาล โดยโจทก์ได้รับบาดเจ็บจากรถตัดหญ้า (Front-end load) ซึ่งมีความบกพร่องจากการออกแบบ ซึ่งศาลอุทธรณ์แห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนียปฏิเสธที่จะใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) ซึ่งภาระพิสูจน์ของผู้บริโภคมีเพียงแต่

⁴³³ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.324.

⁴³⁴ Caterpillar Tractor Co. v. Beck, 593 P.2d 871 (Alaska 1979).

⁴³⁵ Lunghi v. Clark Equipment Co., 153 Cal. App. 3d 485,200 Cal Rptr.387 (1st Dist. 1984).

แสดงให้เห็นว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์มีความเสี่ยงมากกว่าประโยชน์ ซึ่งผู้พิพากษาได้แสดงความเห็นว่า ความคาดหมายของผู้บริโภคสามารถนำมาใช้ได้เฉพาะในกรณีที่หนึ่งในผลิตภัณฑ์นั้น ผู้บริโภคธรรมดาทั่วไปมีประสบการณ์ร่วมกันสามารถพิจารณาได้ ในคดีนี้มีประเด็นแห่งคำถามว่า ผู้ใช้สามารถคาดหมายได้หรือไม่ ว่าเมื่อเครื่องยนต์ดับแล้ว แขนและตะกร้าของรถยนต์จะตกลงมาอย่างรุนแรงได้ ซึ่งความคิดเห็นของศาลไม่ตรงกับความคิดเห็นของคณะลูกขุนที่มาจากบุคคลธรรมดา 12 คน ที่อาศัยความรู้ทั่วไป (Common knowledge) ในการประเมินความเสี่ยง แต่ปัญหาภาระการนำสืบของโจทก์ที่ถูกต้องนั้นไม่ได้เป็นภาระของโจทก์ที่จะต้องแสดงให้เห็นว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์มีความเสี่ยงอันตรายเกินกว่าประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับ

คดีระหว่าง *Papike v. Tambrands Inc.*⁴³⁶ ตัดสินโดยศาลอุทธรณ์แห่งสหรัฐอเมริกา ข้อเท็จจริงคดีนี้ ความเสียหายเกิดจากการใช้ผ้าอนามัยแบบสอดแล้ว ผู้หญิงที่ใช้เกิดอาการช็อกจากพิษ (Toxic shock syndrome) ซึ่งผู้หญิงที่ใช้กล่าวหาว่าผ้าอนามัยแบบสอดที่ผลิตโดยบริษัทจำเลย ออกแบบบกพร่องเพราะมันมีไหมจากสารสังเคราะห์ที่เหนียวซึ่งเมื่อขยายตัวจะเป็นสารพิษ และมีความบกพร่องจากการเตือน (Failure to warn) ศาลได้นำหลักของการคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations) และความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-benefit) มาใช้ในการค้นหาศาลระบุว่าภายใต้คำเตือนที่กำหนดมาโดยรัฐบาลกลางและกฎเกณฑ์อย่างอื่น ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะคาดว่าผลิตภัณฑ์นั้นมีความปลอดภัยมากกว่าที่รัฐบาลกำหนดไว้ได้ ซึ่งผู้ผลิตต้องสินค้าผลิตที่มีความปลอดภัยสมกับประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับ และ

คดี *Ontai v. Straub Clinic and Hosp.Inc.*,⁴³⁷ ที่ตัดสินโดยศาลฎีกาแห่งมลรัฐฮาวาย ซึ่งคดีนี้ ผู้ป่วยยื่นฟ้องผู้ผลิต โต๊ะเครื่องเอ็กซเรย์ โดยถูกกล่าวหาว่าอุปกรณ์ดังกล่าวมีความชำรุดบกพร่อง ขาดอุปกรณ์ที่ป้องกันเพื่อความปลอดภัยอย่างเพียงพอ ซึ่งศาลฎีกามลรัฐฮาวายได้นำหลักในคดี *Barker v. Lull Engineering Co.* มาเป็นหลักในการตัดสินคดี โดยผู้ซื้อไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้ผลิตพบหรือควรที่จะพบข้อบกพร่องของสินค้าก่อนที่จะมีการขายเพื่อสนับสนุนข้อเรียกร้องของผู้ซื้อ โดยศาลฎีกาได้ระบุว่า ที่วางเท้าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความบกพร่อง แม้จะไม่ได้รับการตรวจสอบโดยผู้ขายมาก่อน ผู้ขายก็ต้องรับผิดชอบหลักสัญญารับประกันโดยปริยาย (Implied warranty) ในคดีนี้ศาลฎีกาแห่งมลรัฐฮาวายได้ตัดสินให้ชัดเจนยิ่งขึ้นสำหรับการเรียกร้องจากการ

⁴³⁶ *Papike v. Tambrands Inc.*, 107 F.3d 737, Prod.Liab. Rep.(CCH) ¶ 14875 (9th Cir.1997).

⁴³⁷ *Ontai v. Straub Clinic and Hosp. Inc.*, 66 Haw. 237, 659 P.2d 734, 35 U.C.C. Rep. Serv.

รับประกันพร้อมกันนั้นยังให้ผู้ผลิตรับผิดชอบโดยเคร่งครัดและการประมาทด้วย⁴³⁸ โดยศาลได้ให้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคและหลักความเสี่ยงและประโยชน์มาบังคับใช้ประกอบกัน

ในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยในการออกแบบมีหลักการตรวจสอบอีกสองหลักการซึ่งถือเป็นพัฒนาการที่มีการบันทึกไว้ กล่าวคือ

ประการแรก การทบทวนขอบเขตในความคาดหวังของผู้บริโภคในแง่ความเสี่ยงและประโยชน์ ในการพิจารณาคดีบางคดีโดยเฉพาะคดีที่มีความซับซ้อน ซึ่งอยู่บนแนวความคิดขั้นพื้นฐานว่าผู้บริโภคควรจะคาดหวังหรือคาดหมายได้ว่า ผู้ผลิตได้ดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าของผู้ผลิตให้มีความปลอดภัยที่สุดและมีความเหมาะสมระหว่างค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับประโยชน์ความปลอดภัย (Relevant costs and benefits)⁴³⁹ ดังคดีที่ศาลฎีกาแห่งมลรัฐโอเรกอนของสหรัฐอเมริกาตัดสิน คดีระหว่าง McCathern v. Toyota Motor Corp.⁴⁴⁰ การนำรถยนต์รุ่น 4Runner 1994 ออกสู่ท้องตลาดมีความบกพร่องทำให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บโดยโจทก์ได้กล่าวหาจำเลยว่าสินค้าของจำเลยมีสภาพไม่ปลอดภัยและเป็นอันตรายเกินสมควร ภายหลังจากที่ศาลได้ตรวจสอบการใช้มาตรการความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดในผลิตภัณฑ์ภายใต้กฎหมายของรัฐโอเรกอนให้ใช้หลักการพิสูจน์ความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectation test) ซึ่งศาลอุทธรณ์ถือว่าโจทก์สามารถที่จะพิสูจน์ความคาดหวังของผู้บริโภคสามัญได้ ภายใต้ทฤษฎี “ตัวอย่าง” (Representational theory) หรือทฤษฎี “ผู้บริโภคมีความเสี่ยงและประโยชน์” (Consumer risk-utility theory) หรือทั้งสองทฤษฎีนี้ร่วมกัน⁴⁴¹ สำหรับการพิจารณาความบกพร่องของโจทก์ให้นำหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้และให้อยู่ภายใต้ทฤษฎีตัวอย่าง (Representational theory) โดยโจทก์จะต้องพิสูจน์ว่าผู้ผลิตได้แสดงให้เห็นให้ผู้บริโภคที่เป็นประชาชนทั่วไปมั่นใจในผลิตภัณฑ์สามารถทำงานได้จริงและไม่ก่อให้เกิดอันตรายกับโจทก์⁴⁴²

ส่วนฝ่ายจำเลยหรือผู้ผลิต ศาลได้ระบุว่า ภายใต้ทฤษฎีความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-utility theory) โดยการพิสูจน์ว่าผลิตภัณฑ์มีความเหมาะสม (Feasibly) และได้รับ

⁴³⁸ Accident Attorney Hawaii Wm Lawson. "Breach Of Warranty Claims Against Manufactures." Retrieved December 28, 2011. From <http://www.accidentlawyerhawaii.com/defective-products-liability/warranty-manufacturers.html>.

⁴³⁹ David G. Owen. Products liability law second edition. 2008. P.325.

⁴⁴⁰ McCathern v. Toyota Motor Corp., 23 P.3d 320 (Or. 2001).

⁴⁴¹ Ibid.

⁴⁴² Ibid.

การออกแบบมาให้ปลอดภัยมากที่สุด⁴⁴³ ซึ่งศาลเห็นด้วยกับหลักการพิสูจน์ความสมดุลความเสี่ยงและประโยชน์ รวมถึงทางเลือกในการออกแบบของจำเลย โดยไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยความคาดหมายของผู้บริโภคทั่วไป ที่เห็นว่าผลิตภัณฑ์มีความบกพร่อง แต่ภาระพิสูจน์ของโจทก์ยังคงเหมือนเดิม โจทก์จะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์มีสภาพบกพร่องและเป็นอันตรายเกินสมควร เพราะความล้มเหลวในการดำเนินการของจำเลย ศาลอุทธรณ์มีความเห็นอีกว่า ทฤษฎีความเสี่ยงและประโยชน์ของผู้บริโภค (Consumer risk-utility) ไม่ใช่ทฤษฎีความรับผิด (Theory of liability) ที่แตกต่างจากหลักการพิสูจน์ความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test)⁴⁴⁴ และยังเห็นว่าทฤษฎีตัวอย่าง (Presentational) ยังไม่ได้เป็นทฤษฎีของความรับผิด แยกต่างหากจากหลักความคาดหวังของผู้บริโภคเช่นกัน แม้ว่าจะมีการโฆษณาและการส่งเสริมการขาย แต่ก็เป็นการแสดงตัวอย่างที่ไม่ค่อยจะแสดงให้ผู้บริโภคสามัญเห็นว่าสินค้ามีข้อบกพร่อง ซึ่งศาลฎีกาแห่งมลรัฐโอเรกอนได้ตัดสินให้จำเลยรับผิดโดยเห็นว่าสินค้ามีสภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินความคาดหมายของผู้ใช้หรือผู้บริโภคทั่วไป

นอกจากนี้ คดีที่ตัดสินโดยศาลฎีกาแห่งมลรัฐนิวแฮมป์เชอร์ (New hampshir) คดีระหว่าง Vautour v. Bady Masters Sports Indus Inc.⁴⁴⁵ โดยโจทก์ได้รับบาดเจ็บจากเครื่องที่ออกแบบมาเพื่อสร้างกล้ามเนื้อ โดยกดที่ขาของโจทก์ ซึ่งโจทก์อ้างว่าเครื่องดังกล่าวมีความบกพร่องในการออกแบบและเสี่ยงที่จะอันตรายเกินไปทำให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บโดยในการตัดสินศาลพิจารณาว่าสินค้าดังกล่าวเป็นอันตรายเกินควร (Unreasonably dangerous) ซึ่งศาลใช้หลักการพิสูจน์ตามข้อกำหนดในการพิสูจน์ความสมดุลระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility balancing test)⁴⁴⁶ ส่วนคณะลูกขุนใช้หลักการพิสูจน์ความคาดหมายของผู้บริโภคทั่วไปและใช้หลักความสมดุลระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์ร่วมด้วย (กล่าวคือ คำจำกัดความของคำว่าอันตรายเกินสมควร อยู่ในความหมายของคำว่าความคาดหมายของผู้บริโภคและอยู่ในความหมายของความเสี่ยงและประโยชน์)⁴⁴⁷

ประการที่สอง ศาลได้มีการนำหลักความคาดหวังของผู้บริโภคปรับใช้กับการออกแบบกลไกแบบง่ายๆ และเป็นอันตรายที่ชัดเจน (Simple mechanism and the danger is

⁴⁴³ Ibid.

⁴⁴⁴ Ibid.

⁴⁴⁵ Vautour v. Bady Masters Sports Indus Inc., 147 N.H. 150 (2001).

⁴⁴⁶ Ibid.

⁴⁴⁷ David G. Owen (2008). Products liability law second edition. United States of America,

obvious)⁴⁴⁸ เช่น การออกแบบพัคลม ซึ่งมีการนำหลักการพิสูจน์ความเสียหายและประโยชน์ไปปรับใช้กับการออกแบบที่มีความซับซ้อน เช่น การออกแบบรถยนต์ เป็นต้น ซึ่งใน ค.ศ. 1994 ศาลสูงแห่งรัฐแคลิฟอร์เนีย มีการตัดสินคดีระหว่าง Soule v. General Motors Corp.⁴⁴⁹ ที่ศาลได้นำขอบเขตหลักความคาดหวังของผู้บริโภคในคดีของ Barker⁴⁵⁰ มาใช้ในกรณีที่ผลิตภัณฑ์มีความเรียบง่าย ซึ่งผู้บริโภคตรวจสอบได้จากประสบการณ์ในชีวิตประจำวันในด้านประสิทธิภาพของสินค้าและความปลอดภัย โดยไม่จำเป็นต้องใช้ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการพิสูจน์ เพราะหลักความคาดหวังของผู้บริโภคจะสงวนไว้กรณีที่ประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้ใช้สินค้าที่ให้ข้อสรุปได้ว่าการออกแบบสินค้าเป็นการละเมิดข้อสมมุติฐานด้านความปลอดภัยขั้นต่ำ ดังนั้น จึงไม่จำเป็นต้องอาศัยความเห็นพยานผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับประโยชน์ของการออกแบบ⁴⁵¹ เว้นแต่กรณีที่ผู้บริโภคจะไม่ทราบในสิ่งที่จะคาดหวัง เพราะเขาไม่มีความรู้เกี่ยวกับความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์นั้น (The consumer would not know what to expect because he would have no idea how safe the product could be made)⁴⁵² เช่น กรณีได้รับบาดเจ็บจากถุงลมนิรภัยรถยนต์ ผู้บริโภคไม่สามารถคาดหวังได้ถึงความปลอดภัยในการออกแบบของถุงลมดังกล่าว เพราะไม่มีความรู้⁴⁵³ เป็นต้น

ศาลหลายศาลในสหรัฐอเมริกามีความเห็นด้วยกับทิศทางดังกล่าวข้างต้นที่ทำให้มาตรฐานการทดสอบทั้งสองมาตรฐานสามารถใช้งานได้ประโยชน์สูงสุด ทำให้ได้เงื่อนไขที่สำคัญว่าหลักการทดสอบความเสียหายและประโยชน์ปรับใช้ในการกำหนดความคาดหวังของผู้บริโภคในกรณีคดีที่มีการออกแบบที่มีความซับซ้อน⁴⁵⁴ โดยจะไม่นำไปใช้กับการกำหนดความคาดหวังของผู้บริโภคในกรณีสินค้าที่มีความเรียบง่ายและมองเห็นอันตรายได้ชัดเจนและเปิดเผย⁴⁵⁵

2) การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยการพิสูจน์ที่เฉพาะเจาะจง (Defect-Specific Tests)⁴⁵⁶

⁴⁴⁸ Scoby v. Valcan-Hart Corp., 569 N.E. 2d 1147 (Ill. App. Ct. 1991).

⁴⁴⁹ Soule v. General Motors Corp., 882 P.2d 298 (Cal. 1994).

⁴⁵⁰ Barker v. Lull Engineering Co., 573 P.2d 443 (Cal. 1978).

⁴⁵¹ Soule v. General Motors Corp., 882 P.2d 308 (Cal. 1994).

⁴⁵² Barker v. Lull Engineering Co., 573 P.2d 430 (Cal. 1978).

⁴⁵³ Pruitt v. General Motors Corp., 86 Cal.Rptr.2d 4 (Ct. App. 1999).

⁴⁵⁴ Delaney v. Deere & Co., 999 P.2d 930, 934 (Kan. 2000).

⁴⁵⁵ Calles v. Scripto-Tokai Corp., 864 N.E. 2d 249, 259 (Ill, 2007).

⁴⁵⁶ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.326.

พัฒนาการที่สำคัญสำหรับการพิจารณาคดีเกี่ยวกับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกา นั้น ได้เริ่มมีการแยกการใช้หลักการพิสูจน์ที่ต่างกันสำหรับความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ในแต่ละประเภท โดยแบ่งเป็น 3 ข้อ ที่มีความแตกต่างกัน (Three different types of product defect)⁴⁵⁷ เพราะในความเป็นจริงแล้วในการพิพากษาของศาลมักจะกำหนดหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ไว้แต่ละประเภทอย่างชัดเจน ดังนั้น ศาลและสภานิติบัญญัติแห่งชาติของสหรัฐอเมริกาจึงได้เริ่มหาข้อกำหนดความไม่ปลอดภัยหรือข้อบกพร่องในการผลิต (Manufacturing defect) ซึ่งเป็นความผิดปกติของผลิตภัณฑ์ด้านโครงสร้าง ด้านคุณภาพ⁴⁵⁸ หรือวัสดุที่ใช้ในการผลิตไม่เป็นไปตามข้อกำหนดและมาตรฐานที่จำเป็น⁴⁵⁹ นอกเหนือจากข้อกำหนดหรือแบบแผนที่วางไว้ ซึ่งลักษณะดังกล่าวอาจทำให้เป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมาย เพราะโครงสร้างหรือมีคุณภาพผิดไปจากข้อกำหนดเมื่อข้อบกพร่องที่มีอยู่ กรณีอันตรายที่เกิดจากการเตือนหรือการให้ข้อมูลที่ไม่ (Warning Defect) เพียงพอเกี่ยวกับความเสี่ยงเป็นอันตรายที่ค่อนข้างจะชัดเจน ซึ่งผู้บริโภคสามารถคาดหมายได้ และความเหมาะสมระหว่างประโยชน์ด้านความปลอดภัยและต้นทุนสินค้า ในการเพิ่มระดับของการเตือนตามเป็นจริงเพื่อให้เกิดความเหมาะสม แต่บางศาลหันไปใช้หลักการประมาททั่วไป (Negligence principles)⁴⁶⁰ สำหรับความไม่ปลอดภัยที่เกิดจากการเตือน และบางศาลได้ยกเลิกความรับผิดอย่างเด็ดขาดทางละเมิดในกรณีดังกล่าว และหันกลับไปใช้หลักการประมาทแทน⁴⁶¹ ส่วนความไม่ปลอดภัยหรือข้อบกพร่องจากการออกแบบ (Design defect) ด้วยความก้าวหน้าของกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกา ศาลจำนวนมากเริ่มไปใช้หลักความเสี่ยงและประโยชน์มาใช้เป็นเครื่องมือในการทดสอบความบกพร่องจากการออกแบบของผลิตภัณฑ์ และบางครั้งก็นำหลักการทดสอบทั้งสองอย่างมาใช้วิเคราะห์หาความบกพร่องในการออกแบบผลิตภัณฑ์

การแยกการกำหนดมาตรฐานในการกำหนดความไม่ปลอดภัยหรือข้อบกพร่องของผลิตภัณฑ์นี้ ถือเป็นพัฒนาการขั้นพื้นฐานที่มีอยู่ในกฎหมาย The Restatement (third) of Torts: Product liability ซึ่งมีการปรับใช้อย่างแพร่หลายในเวลาต่อมา⁴⁶²

⁴⁵⁷ Ibid., P.347.

⁴⁵⁸ Cooper Tire & Rubber Co. v. Mendez, 204 s.w. 3d 797, 800 (Tex. 2006).

⁴⁵⁹ Jones v. Amazing Pros., Inc., 231 F. Supp 2d 1228 (N.D.Ga. 2002).

⁴⁶⁰ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.326.

⁴⁶¹ Ibid., P.327.

⁴⁶² Ibid., P.326.

1.2 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามหลักกฎหมาย The Restatement (Third) of

Torts: Product liability.

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการพัฒนาหลักกฎหมายความรับผิดในผลิตภัณฑ์มาโดยตลอด จนกระทั่งได้มีการประกาศใช้หลัก The Restatement (second) of Torts ในปี ค.ศ. 1963 ที่ได้กำหนดความรับผิดของผู้ผลิตสินค้าต่อผู้บริโภคอย่างชัดเจน ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น และในปลายศตวรรษที่ 19 นักวิชาการทางด้านกฎหมายของสถาบันทางกฎหมายสหรัฐอเมริกาปรับปรุงกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น โดยเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม ค.ศ.1997 สมาชิกสถาบันทางกฎหมายของสหรัฐอเมริกา (American Law Institute :ALI) ลงมติรับการแก้ไขปรับปรุง The Restatement (second) และออกเป็น The Restatement (third) of Torts: Products Liability (หรือ Products Liability Restatement)⁴⁶³ ในที่สุดและใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาของศาลและนักกฎหมายจนกระทั่งปัจจุบันนี้ โดยหลักเกณฑ์ทั่วไปในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้เปลี่ยนแปลงไปจากหลักในมาตรา 402A แห่ง The Restatement of Torts เป็นอย่างมาก มีการบัญญัติอย่างชัดเจนถึงแนวทางพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่มีสาเหตุความไม่ปลอดภัยแตกต่างกัน ซึ่งอยู่ในมาตรา 2 แห่ง The Restatement (third) of Torts: Product liability กล่าวคือ

มาตรา 2 บัญญัติว่า⁴⁶⁴

“การแบ่งประเภทของความบกพร่องของผลิตภัณฑ์

สินค้านั้นไม่ปลอดภัยเมื่อเวลาขายหรือจัดจำหน่าย มีความไม่ปลอดภัย เนื่องจากการผลิต มีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการออกแบบ หรือมีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากมีคำสั่งหรือคำเตือนไม่เพียงพอ⁴⁶⁵

(a) สินค้ามีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการผลิต เมื่อสินค้านั้นมีลักษณะไม่ตรงกับการออกแบบ แม้ว่าได้มีการใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่ในการผลิตและการจัดกระจายสินค้าแล้วก็ตาม⁴⁶⁶

(b) สินค้ามีความไม่ปลอดภัย เมื่อมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายสามารถคาดเห็นได้และหลีกเลี่ยงได้โดยการที่ผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายหรือผู้อื่นในระบบการจัด

⁴⁶³ Ibid., P.418. เจริญธรรมที่ 4

⁴⁶⁴ The Restatement (Third) of Torts: Product s liability section 2.

⁴⁶⁵ ศักดา ธนิตกุล กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย วิทยุชน กรุงเทพฯ 2552 หน้า 29

⁴⁶⁶ เรื่องเดียวกัน หน้า 32

จำหน่ายสามารถออกแบบในลักษณะอย่างอื่นที่เหมาะสมได้และการที่ไม่เลือกการออกแบบอื่นทำให้สินค้าดังกล่าวมีความไม่ปลอดภัยตามที่ควรจะเป็น⁴⁶⁷

(c) สินค้ามีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากคำสั่ง หรือคำเตือนไม่เพียงพอ ในกรณีที่ความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นสามารถคาดเห็นได้และสามารถถูกลดหรือหลีกเลี่ยงได้ โดยการจัดทำคำสั่งหรือคำเตือนที่เหมาะสมโดยผู้ขาย หรือผู้จัดจำหน่าย หรือบุคคลใดที่อยู่ในห่วงโซ่ของระบบการจัดจำหน่ายและในกรณีที่การยกเว้นการเตือนจะทำให้สินค้าไม่ปลอดภัยโดยไม่สมควร⁴⁶⁸

หลักเกณฑ์ในมาตรา 2 (a) (b) (c) เป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับความรับผิดในผลิตภัณฑ์ที่ถือว่ามีการพัฒนาที่ความทันสมัยมากที่สุด⁴⁶⁹ โดยมีการแบ่งแยกประเภทของความไม่ปลอดภัยออกเป็นแต่ละประเภทอย่างชัดเจน แตกต่างจากมาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ที่บัญญัติไว้กว้าง ๆ โดยหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตาม The Restatement of Tort: Product liability แบ่งออกเป็นสองลักษณะ ดังต่อไปนี้

1.2.1 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจากการผลิต (Manufacturing Defects)

ความไม่ปลอดภัยหรือความบกพร่องจากการผลิตหรือความผิดปกติของสินค้าที่เกิดขึ้นจากการผลิต ถือเป็นความไม่ปลอดภัยขั้นพื้นฐานที่สุดในการเรียกร้องให้มีการรับผิดตามกฎหมายความรับผิดในสินค้า เมื่อสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ถูกสร้างขึ้น หรือมีคุณภาพไม่ตรงตามข้อกำหนดหรือแบบที่วางไว้ทำให้มันเกิดอันตรายเกินสมควร⁴⁷⁰ หรืออาจจะเป็นกรณีขณะที่สินค้าหลุดพ้นจากการควบคุมของผู้ผลิตเกิดการเปลี่ยนแปลงของวัสดุที่ใช้ในการผลิตผิดไปจากแบบหรือสูตรที่กำหนดไว้⁴⁷¹ ซึ่งโจทก์จะต้องเป็นผู้ทำการพิสูจน์ให้ศาลเห็นว่า ความเสียหายที่เกิดขึ้นเป็นผลมาจากผลิตภัณฑ์ที่จำเลยเป็นผู้จำหน่ายและมีกระบวนการผลิต⁴⁷² ตลอดจนการใช้วัสดุที่ไม่เหมาะสมกับความปลอดภัยหรือมาตรฐานการควบคุมคุณภาพของสินค้า⁴⁷³ แตกต่างจากผู้ผลิตรายอื่นที่ผลิตสินค้าชนิดเดียวกันในท้องตลาดขณะนั้น เช่น ที่จุดบู่หรือนรถยนต์มีผิวไม่เรียบขรุขระ⁴⁷⁴

⁴⁶⁷ เรื่องเดียวกัน หน้า 38

⁴⁶⁸ เรื่องเดียวกัน หน้า 41

⁴⁶⁹ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.422.

⁴⁷⁰ Cooper Tire & Rubber Co. v. Mendez, 204 S.W. 3d 797, 800 (Tex. 2006).

⁴⁷¹ Donegal Mut. Ins. V. White Consol. Indus., 852 N.E.2d 215, 226 (Ohio Ct. App. 2006).

⁴⁷² Wood v. Old Trapper Taxi, 952 P.2d 1375, 1379-80 (Mont. 1997).

⁴⁷³ Miles v. Ford Motor Co., 922 S.W. 2d 572, 585 (Tex. App. 1996).

⁴⁷⁴ Ford Motor Co. v. Zahn, 265 F. 2d 729 (8th Cir. 1959) (Minn. Law).

การหมุนน็อตสายไฟระบบไฟฟ้าของรถยนต์ไม่แน่นพอ เมื่อรถยนต์มีการสะเทือนขึ้นมาส่งผลให้ระบบพวงมาลัยเพาเวอร์ไม่ทำงาน⁴⁷⁵ หรืออาหาร เครื่องดื่ม ที่มีสิ่งแปลกปลอมหลุดเข้าไปทำให้เกิดการปนเปื้อนเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค⁴⁷⁶ เป็นต้น ทำให้ผู้ผลิตสินค้าต้องรับผิดชอบในความไม่ปลอดภัยจากสินค้าที่ตนผลิตขึ้นมาจำหน่าย

แต่เดิมความรับผิดชอบในความไม่ปลอดภัยจากการผลิตมักจะมีการเรียกร้องเฉพาะผลิตภัณฑ์ประเภทอาหารหรือเครื่องดื่ม ซึ่งอยู่ภายใต้การพิจารณาด้วยหลักความรับผิดชอบโดยประมาท (Negligence) หรือความรับผิดชอบโดยเด็ดขาด (Strict liability) เท่านั้น เพราะมีวิวัฒนาการมาจากกรณีของความรับผิดชอบในการรับประกัน (Warranty) สินค้าที่นำออกวางในท้องตลาดโดยผู้ผลิต แสดงให้ผู้ซื้อสินค้าเชื่อได้ว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัย ดังที่ปรากฏอยู่ใน The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A และหลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดนี้เอง ก็ยังถือว่าเป็นหลักพื้นฐานที่จำเป็นการเรียกร้องให้ผู้ผลิตรับผิดชอบกรณีความไม่ปลอดภัยที่เป็นผลมาจากการผลิต ในกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกา หรือ The restatement (third) of Torts: Product liability มาตรา 2(a)⁴⁷⁷ ที่เป็นหลักในการบังคับใช้ทุกวันนี้

การแยกหลักพิจารณาความรับผิดชอบของผู้ผลิตในผลิตภัณฑ์ในความไม่ปลอดภัยจากการผลิตออกจากหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจากการออกแบบและการเตือนอย่างชัดเจนในกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product liability restatement) ซึ่งมาตรฐานความรับผิดชอบสำหรับความไม่ปลอดภัยที่เกิดจากการผลิตตามบัญญัติในมาตรา 2(a) กล่าวถึงสินค้าไม่มีความปลอดภัยเนื่องจากการผลิตเมื่อสินค้านั้นผลิตไม่ตรงกับแบบหรือโครงสร้างของผลิตภัณฑ์ที่กำหนด แม้ว่าผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายจะได้อาศัยความระมัดระวังอย่างเต็มที่ในการผลิตหรือการจัดจำหน่ายแล้วก็ตาม โดยศาลส่วนใหญ่มักจะใช้หลักที่ยอมรับให้โจทก์พิสูจน์ว่า “ผลิตภัณฑ์ทำงานไม่เป็นปกติ” (Malfunction doctrine) หรือ “บกพร่อง” (Defective)⁴⁷⁸ อันเป็นลักษณะของความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดตามกฎหมายสัญญา (Strict liability manner of the law of contract)⁴⁷⁹ โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับความคาดหวังของผู้ใช้ (User’s expectation) เป็นเกณฑ์ในกรณีที่สินค้าไม่ปลอดภัยมาจากการผลิต โดยหลักดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานปรัชญาของเสรีภาพระหว่างผู้ผลิต ผู้ขายและผู้บริโภคที่เท่าเทียมกัน การนำหลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดตามกฎหมายสัญญามาบังคับใช้กับ

⁴⁷⁵ Jenkins v. General Motors Corp., 446 F. 2d 377 (5th Cir. 1971) (Ga. Law).

⁴⁷⁶ Schafer v. JLC Food Sys., Inc., 695 N.W. 2d 570 (Minn. 2005).

⁴⁷⁷ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.458.

⁴⁷⁸ Ibid., P.459.

⁴⁷⁹ Ibid., P.423.

ความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่เป็นผลมาจากการผลิต จึงได้รับการยอมรับว่ามีความเหมาะสมและเป็นหลักที่มีเหตุผลและความยุติธรรมในสภาพของความเป็นจริง

คำนิยามของคำว่า “พิสูจน์” (Test) ความบกพร่องในการผลิต โจทก์มักจะพิสูจน์จากสามัญสำนึก (Commonsense) ของโจทก์ที่แสดงให้เห็นว่าสินค้าของจำเลยมีความไม่ปลอดภัยและทำให้โจทก์ได้รับบาดเจ็บตรงข้ามกับฝ่ายจำเลยส่วนใหญ่มักจะอ้างเหตุผลโต้แย้งการพิสูจน์ของโจทก์ว่าสินค้าของจำเลยไม่มีความบกพร่องหรือไม่ใช่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยแต่อย่างใด⁴⁸⁰ ซึ่งในบางกรณีการใช้หลักการพิสูจน์หรือพิจารณาของศาลก็มีปัญหาและอุปสรรคอยู่บ้างเช่นกัน โดยเฉพาะกรณีสินค้าที่ใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิต เพราะศาลไม่มีความรู้เท่าที่ควรในกระบวนการผลิตดังกล่าว ดังนั้น ในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าดังกล่าวนี้ จึงอาจจะมีการนำหลักการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าแบบอื่น ๆ เช่น หลักความประมาทหรือหลักความเสียหายและประโยชน์ มาเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้านี้ร่วมกันด้วย

กฎเกณฑ์และการตัดสินของศาลหลายๆ ศาลในสหรัฐอเมริกามีแนวความคิดค่อนข้างชัดเจน โดยมีการนำหลักการพิจารณาแบบ Two-prong⁴⁸¹ หรือการแยกพิจารณาออกเป็น 2 สิ่ง (Two product unit)⁴⁸² เพื่อพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ โดยจะทำการเปรียบเทียบจำนวนของการเกิดอุบัติเหตุของผลิตภัณฑ์กับผลิตภัณฑ์ชนิดอื่นหรือรายอื่นที่เหมือนกัน ซึ่งผลลัพธ์ที่ได้ในการพิสูจน์ควรจะเป็นอย่างเดียวกัน ตามลักษณะของการออกแบบที่กำหนดไว้ในการผลิต แต่หากผลลัพธ์ที่ได้เป็นไปในลักษณะตรงข้าม จึงถือว่าเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีความผิดปกติ (Malfunction product)⁴⁸³ อันเกิดจากความบกพร่องจากการผลิตของผู้ผลิต ในบางครั้งศาลหรือคู่ความไม่มีความรู้ในกระบวนการผลิตสินค้าเท่าที่ควร อาจจำเป็นต้องอาศัยพยานหลักฐานจากความรู้ของผู้เชี่ยวชาญในการพิสูจน์หรือตรวจสอบความไม่ปลอดภัยของสินค้า โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่จำต้องอาศัยความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีขั้นสูงจึงจะสามารถพิสูจน์ให้เห็นถึงความผิดปกติได้

1.2.2 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจากการออกแบบและการเตือน (Design and warning defect)

กฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product liability) แห่ง The Restatement (Third) of Torts: Product liability นั้น มาตรฐานความรับผิดชอบจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

⁴⁸⁰ Ibid., P.459.

⁴⁸¹ Ibid., P.463.

⁴⁸² Ibid.

⁴⁸³ Ibid., P.464.

จากการออกแบบและความรับผิดชอบในความไม่ปลอดภัยจากการเตือนหรือจากการให้คำแนะนำมีหลักการพิจารณาที่เหมือนกันจึงขออธิบายไปพร้อมกันนี้

สำหรับเงื่อนไขความรับผิดชอบจากความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบผลิตภัณฑ์บัญญัติไว้ในมาตรา 2 (b) เมื่อสินค้ามีความเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายที่สามารถคาดเห็นได้ และหลีกเลี่ยงได้โดยการที่ผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายหรือผู้อื่นที่อยู่ในระบบการตลาดสามารถออกแบบในลักษณะอื่นที่เหมาะสมได้ และการที่ผู้ผลิตไม่เลือกวิธีการดังกล่าวทำให้สินค้าดังกล่าวมีความไม่ปลอดภัยต่อผู้ใช้ ถือว่าเป็นข้อกำหนดใน “ทางเลือกที่เหมาะสมในการออกแบบ” (Reasonable alternative design)⁴⁸⁴ ซึ่งถือได้ว่าอยู่ภายใต้หลักความรับผิดชอบจากการกระทำโดยประมาทในกฎหมายละเมิดซึ่งที่ได้อธิบายไปแล้ว

ส่วนของความไม่ปลอดภัยของสินค้าจากคำเตือนหรือคำแนะนำ บัญญัติไว้ในมาตรา 2(c) ว่าสินค้าไม่ปลอดภัยเนื่องจากคำสั่งหรือคำเตือนไม่เพียงพอ ทำให้เกิดความไม่ปลอดภัย โดยสามารถที่จะหลีกเลี่ยงได้ด้วยการจัดทำคำสั่ง คำเตือนหรือคำแนะนำที่เหมาะสมโดยผู้ขาย ผู้จัดจำหน่าย หรือบุคคลที่อยู่ในระบบการตลาด ถือว่าหลักในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากการเตือน อยู่ภายใต้หลักความรับผิดชอบจากการกระทำโดยประมาทเช่นเดียวกับความรับผิดชอบจากความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบข้างต้น

การพิจารณาหลักความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบและคำเตือน เพื่อพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้ผลิต ศาลต้องใช้การพิจารณาในแง่ของผู้ผลิตว่ามีเหตุอันสมควรที่จะออกแบบสินค้าและกำหนดคำเตือนในสินค้าให้มีความปลอดภัยหรือไม่ ซึ่งในการแปลความหมายของความไม่ปลอดภัยในการออกแบบและการเตือนภายใต้มาตรา 2(b) และมาตรา 2(c) ได้ว่า สินค้าที่มีความไม่ปลอดภัย หากผู้ขายไม่สามารถลดความเสี่ยงอันตรายที่อาจคาดหมายได้ (Foreseeable risk) จากผลิตภัณฑ์ โดยไม่ได้กำหนดทางเลือกความเหมาะสมในการออกแบบและการกำหนดคำเตือนหรือละเลยการที่จะทำให้สินค้ามีความปลอดภัยที่สมควร (Reasonably safe)⁴⁸⁵ มากกว่า

สิ่งที่น่าสังเกต ในมาตรา 2(b) และมาตรา 2(c) กำหนดคำว่า “คาดการณ์” (Foresee ability) และคำว่า “ความเหมาะสม” (Reasonableness) เมื่อย้อนกลับไปพิจารณากรณีความรับผิดโดยเด็ดขาดตามมาตร 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts แล้วจะเห็นได้ว่าหลักความรับผิดต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยยุคใหม่ตาม The Restatement (third) of Torts: Product liability ได้ละทิ้งความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) โดยใช้หลักแห่งความประมาทมากำหนดการ

⁴⁸⁴ Ibid., P.424.

⁴⁸⁵ Ibid., P.425.

พิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้ากรณีของการออกแบบและการให้คำเตือนที่มีความเหมาะสม ตามที่ผู้ผลิตสามารถคาดการณ์ถึงความไม่ปลอดภัยได้ ซึ่งจุดนี้เองได้มีความคิดเห็นที่ทำให้มีความชัดเจนขึ้น โดยมีความเห็นของนักวิชาการจาก Comment a ในมาตรา 1 กล่าวคือ

“หลักความรับผิดชอบเคร่งครัด (Strict liability) พัฒนาขึ้นสำหรับการผลิตที่ไม่มีความปลอดภัย แต่ไม่มีความเหมาะสมสำหรับความไม่ปลอดภัยในการออกแบบและการเตือน เพราะเป็นกรณีที่ต้องพิจารณาว่าการออกแบบสินค้าและการให้คำเตือนมีความเหมาะสมในด้านความปลอดภัยมากกว่า ซึ่งคำนิยามของข้อบกพร่องเหล่านี้ ต้องพึงพาหลักการทดสอบความสมเหตุสมผลแบบดั้งเดิมในการพิจารณาว่าผู้กระทำละเลยโดยประมาท”⁴⁸⁶

ดังนั้น สำหรับความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของ Product liability Restatement พื้นฐานที่สำคัญของความรับผิดในการออกแบบและการกำหนดคำเตือน จึงมีแนวคิดมาจากความรับผิดจากการกระทำโดยประมาทตามกฎหมายละเมิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับความรับผิดจากอันตรายของการออกแบบ ที่ศาลส่วนมากจะนำหลัก “ความเสี่ยงและประโยชน์” (Risk-utility test) มาพิจารณาทดสอบความอันตรายว่ามากเกินไปหรือเป็นที่ยอมรับได้ (Danger are excessive and acceptable)⁴⁸⁷ โดยการวิเคราะห์ต้นทุนและทางเลือกในด้านที่ผู้ผลิตใช้เป็นทางเลือกในการปรับปรุงสินค้าให้ปลอดภัยอย่างเหมาะสม ด้วยเหตุนี้ แนวความคิดที่สำคัญของการออกแบบที่ปลอดภัยจึงอยู่ที่ความหมายของความไม่ปลอดภัยในมาตรา 2(b) และการเตือนอยู่ในความหมายของมาตรา 2(c) นี้เอง โดยในความเป็นจริงศาลส่วนใหญ่จะทำการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ว่า การออกแบบผลิตภัณฑ์ของตนมีความปลอดภัยที่เขาสามารถทำได้อย่างมีเหตุผล และการเตือนอันตรายที่คาดเห็นได้อย่างเหมาะสมและมีประสิทธิภาพ⁴⁸⁸

หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยจากการออกแบบและการเตือนหรือการให้ข้อมูลไม่เพียงพอตามหลักใน Product liability restatement มาตรา 2 (b) (c) แยกพิจารณาเพื่อให้เห็นความชัดเจนได้ต่อไปนี้

1) การพิจารณาสินค้าไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ (Design defective)

หลักความรับผิดในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัย ถือเป็นหัวใจสำคัญของกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ เพราะจะเป็นการตรวจสอบถึงขอบเขตการใช้งานที่อาจจะก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์ได้ ดังนั้น แนวความคิดของกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ใน

⁴⁸⁶ Ibid., P.425.

⁴⁸⁷ Ibid.

⁴⁸⁸ Ibid., P. 426.

สมัยปัจจุบันจึงตั้งอยู่บนสมมติฐานที่มีความเป็นธรรมต่อทุกคน โดยผู้ผลิตจะต้องออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความปลอดภัยเป็นหลัก

การให้คำนิยามอันเป็นที่ยอมรับได้ของคำว่า “ความปลอดภัยจากการออกแบบ” (Design defective) เป็นสิ่งที่ยากเพื่อจะหาความหมายดังกล่าวให้ได้ความหมายที่แท้จริง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการตีความโดยศาลที่พิจารณาในแต่ละคดีไปและใช้หลักการพิจารณาที่แตกต่างกันทำให้เกิดปัญหาในบางครั้ง ซึ่งใน The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบจึงอยู่บนพื้นฐานความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดตามที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น

ภายหลังจากที่ประเทศสหรัฐอเมริกาประกาศใช้กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ The Restatement (third) of Torts: Product liability ผู้ผลิตจึงถูกบังคับให้ตรวจสอบความปลอดภัยอย่างละเอียด โดยได้มีการปรับปรุงความรับผิดชอบในความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบบัญญัติไว้ในมาตรา 2(b) ทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือผู้ใช้ (ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 1) โดยสินค้าจะเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเนื่องจากการออกแบบ “เมื่อความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายสามารถคาดเห็นได้และหลีกเลี่ยงได้โดยผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายหรือผู้อื่นในระบบการจัดจำหน่ายที่สามารถออกแบบในลักษณะที่เหมาะสมได้และการที่ไม่เลือกการออกแบบอื่นทำให้สินค้ามีความไม่ปลอดภัยตามที่ควรจะเป็น”⁴⁸⁹ เมื่อถอดข้อความในมาตราดังกล่าวจะได้ความหมายว่า “สินค้ามีความไม่ปลอดภัยในการออกแบบถ้าผู้ขายอาจคาดหมายได้ว่าจะเกิดอันตรายแก่โจทก์โดยกำหนดทางเลือกที่เหมาะสมที่ในการลดอันตรายที่จะเกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย”⁴⁹⁰

การกำหนดทางเลือกในการออกแบบของผู้ผลิตที่ “เหมาะสม” (Reasonable) และการพิจารณาความรับผิดชอบในการออกแบบที่ทำให้ผลิตภัณฑ์มี “ความปลอดภัยตามสมควร” โดยสังคมไม่ได้รับประโยชน์จากผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยดังกล่าวมากไปกว่าความเสี่ยงอันตรายที่จะเกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ หรืออาจจะเรียกได้ว่าเป็นความสมดุลระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์ของสังคม (The risk – utility balance)⁴⁹¹ ซึ่งมาตรา 2(b) ใช้ในการพิจารณาหาความเหมาะสมในการออกแบบผลิตภัณฑ์ตามปกติและการตัดสินใจของผู้ผลิต เพื่อนำไปสู่การผลิตสินค้าออกสู่ท้องตลาด โดยมาตรา 2(b) ใช้คำว่า “ความเหมาะสม” (Reasonableness) ตามหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility balancing)⁴⁹² เป็นมาตรฐานในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ซึ่งเห็นได้ว่าไม่แตกต่างไปจากหลักการพิสูจน์ใน The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A

⁴⁸⁹ The Restatement (third) of Torts: section 2(b).

⁴⁹⁰ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.553.

⁴⁹¹ Ibid., P.554.

⁴⁹² Ibid.

ที่ได้้นำหลักความประมาทในกฎหมายละเมิดมาบังคับใช้กับผู้ผลิตสำหรับการออกแบบผลิตภัณฑ์ (Negligence in a product design)⁴⁹³ ที่มีความไม่ปลอดภัย โดยผู้ผลิตจะต้องแบกรับการใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบความไม่ปลอดภัยในการออกแบบใช้ทางเลือกในการออกแบบที่เหมาะสมกับค่าใช้จ่าย เพื่อลดความเสี่ยงอันตรายที่คาดได้ว่าอาจจะเกิดขึ้นได้กับผลิตภัณฑ์ และหลีกเลี่ยงอันตรายนั้น⁴⁹⁴

สำหรับการใช้หลักความเสี่ยงและประโยชน์ในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยที่เกี่ยวข้องนั้น มีการใช้หลักการพิสูจน์ดังกล่าวอย่างหลากหลายแล้วแต่ศาลจะเลือกใช้พิจารณาความเหมาะสมของการออกแบบเป็นกรณีไป โดยผู้พิพากษาหรือคณะลูกขุนของประเทศสหรัฐอเมริกาจะต้องประเมินปัจจัยต่างๆ ทั้งสาเหตุของการเกิดอุบัติเหตุจากความบกพร่องในการออกแบบและทางเลือกของการออกแบบที่ไม่มีความปลอดภัยตามสมควร ทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นมี “บกพร่อง” (Defective) หรือ “ไม่บกพร่อง” (Non defective)⁴⁹⁵

การคาดเห็นถึงอันตราย (Foreseeable risk) มีคำอธิบาย f (Comment f) ของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ The Restatement (third) of Torts: Product liability มาตรา 2(b) อธิบายถึงกรณีสินค้ามีความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ อธิบายว่า ถ้าคาดเห็นถึงอันตรายว่าจะเกิดขึ้นจากการออกแบบที่เหมาะสม โดยขึ้นอยู่กับพื้นฐานความรู้สำหรับความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ที่ควรจะเป็น เมื่ออันตรายดังกล่าวสามารถป้องกันได้พอสมควร⁴⁹⁶ ซึ่งจะใช้หลักคล้ายกับหลักความคาดหวังของผู้บริโภคตาม The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A แต่ในกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ Product liability restatement จะนำหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectation test) มาพิจารณาเพียงถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของการพิจารณาในหลักความเสี่ยงและประโยชน์ของการออกแบบเท่านั้น จะไม่นำมาใช้เป็นแนวทางหลักการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าโดยตรง โดยมีคำอธิบาย g (Comment g) ที่อธิบายให้ความชัดเจนในหลักนี้ว่า “ภายใต้อนุมาตรา (b) หลักความคาดหวังของผู้บริโภคไม่ถือเป็นหลักทั่วไป สำหรับการพิจารณาของศาล ในกรณีความรับผิดชอบต่อความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ”⁴⁹⁷

⁴⁹³ Aaron D. Twerski. "Chasing The illusory pot of gold at the end of the rainbow: Negligence and strict liability in design defect litigation." *Marquette law review* 90(7) 2006. P.8-20.

⁴⁹⁴ Product liability restatement section 2 cmt.d อ้างใน David G. Owen (2008). *Products liability law second edition*. United States of America, Thomson/West. Page 554

⁴⁹⁵ David G. Owen. *Products liability law second edition*. 2008. P.555.

⁴⁹⁶ Ibid.

⁴⁹⁷ Ibid.

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าหลักความคาดหมายของผู้บริโภคจะไม่ถูกนำไปเป็นปัจจัยหลักในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบสินค้าตามหลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกาก็ตาม แต่ศาลหรือคณะลูกขุนก็ได้นำไปเป็นปัจจัยในการประเมินความเสี่ยงของผู้ผลิตถึงความเหมาะสมของการออกแบบ เพื่อให้เห็นถึงการใช้ความคาดหมายของผู้ผลิตในความไม่ปลอดภัยของสินค้าและหาวิธีที่หลีกเลี่ยงอันตรายดังกล่าวได้

2) การพิจารณาสินค้าไม่ปลอดภัยจากการให้คำแนะนำหรือการเตือน

(Warning defect)

การผลิตสินค้าของผู้ผลิตหรือผู้ขาย แม้จะมีการผลิตที่ปลอดภัยหรือมีการออกแบบที่เหมาะสมแล้วก็ตาม แต่ผู้ผลิตหรือผู้ขายยังต้องมีหน้าที่ที่จะต้องเตือนถึงอันตรายหรือความไม่ปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ที่ซ่อนอยู่ รวมทั้งการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการใช้ผลิตภัณฑ์ให้กับผู้บริโภคอย่างถูกต้องและปลอดภัยด้วย จึงถือเป็น “หน้าที่ที่จะต้องเตือน” (Duty to warn)⁴⁹⁸ ของผู้ผลิตหรือผู้ขายในการให้ข้อมูลหรือคำแนะนำให้แก่ผู้ซื้อหรือผู้ใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์อย่างถูกต้องถึงอันตรายของผลิตภัณฑ์ที่ซ่อนอยู่และคำแนะนำเกี่ยวกับการหลีกเลี่ยงอันตรายที่จะเกิดจากผลิตภัณฑ์อย่างถูกต้อง

สำหรับหน้าที่ที่จะต้องเตือนของผู้ผลิต ถือว่าเป็นวิธีการที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายทำได้ง่ายและราคาไม่แพง เมื่อเปรียบเทียบกับกรณีของการแก้ปัญหาที่เกิดจากความไม่ปลอดภัยจากการผลิตหรือการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีค่าใช้จ่ายที่สูงกว่ามาก ซึ่งในความเป็นจริงแล้วส่วนใหญ่การได้รับอันตรายของโจทก์จะเกิดจากข้อบกพร่องที่เกิดจากการเตือนหรือการให้คำแนะนำการใช้สินค้า โจทก์มักจะกล่าวอ้างว่าสินค้าของจำเลยมีความไม่ปลอดภัยในการเตือนหรือคำแนะนำทำให้การดำเนินคดีของโจทก์จะเป็นเรื่องง่ายและมีค่าใช้จ่ายไม่สูงมากต่างจากการดำเนินคดีในเรื่องความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบที่ถือเป็นเรื่องที่ยากและมีค่าใช้จ่ายสูงในการพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบผลิตภัณฑ์ ดังนั้น การให้คำแนะนำที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ ผู้ผลิตจะต้องให้รายละเอียดข้อมูลในความปลอดภัยที่สำคัญเพื่อให้ผู้บริโภคตัดสินใจในการที่เลือกใช้ผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตหรือผู้ขายได้

ความสัมพันธ์ระหว่างหน้าที่ที่จะต้องเตือนและหน้าที่ในการออกแบบอย่างปลอดภัยของผู้ผลิตจะต้องมีความสัมพันธ์กันเสมอ เพราะพื้นฐานหน้าที่ในการให้คำเตือนหรือคำแนะนำจะต้องเป็นผลมาจากการออกแบบที่ปลอดภัยเป็นอันดับแรกและในการออกแบบผู้ผลิตจะต้องทราบข้อมูลของอันตรายที่แอบแฝงอยู่และให้วิธีการหลีกเลี่ยงอันตรายที่จะเกิดขึ้นได้เพื่อ

⁴⁹⁸ Ibid., P.584.

กำหนดเป็นคำแนะนำหรือคำเตือนอย่างชัดเจน ดังนั้น ในการพิจารณาตัดสินของศาลบางครั้งเห็นว่า เป็นหน้าที่หรือเป็นภาระของบริษัทที่ออกแบบด้วยเช่นกัน⁴⁹⁹ แม้ว่าจะมีการออกแบบที่ปลอดภัยที่สุดเท่าที่สามารถจะออกแบบได้ก็ตาม แต่ผู้ผลิตยังมีหน้าที่ที่จะเตือนถึงอันตรายที่ซ่อนอยู่ในผลิตภัณฑ์ของตนเองเสมอ

กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ The Restatement (third) of Tort: Product liability ของประเทศสหรัฐอเมริกาได้พัฒนาการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าในด้านการให้คำเตือนหรือคำแนะนำที่ชัดเจนเพียงพอ และสามารถนำไปใช้งานได้เร็วกว่าหลักความประมาทของผู้ผลิตในการเตือนตามหลักเดิม (ใน The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A) ซึ่งบังคับใช้ก่อนหน้านี้ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 2(c) ที่มีหลักการเดียวกับความรับผิดชอบจากความไม่ปลอดภัยในการออกแบบ มาตรา 2(b) เพราะมาตราทั้งสองนี้ อยู่ภายใต้หลักของความสมเหตุสมผล (Principle of reasonableness)⁵⁰⁰ เช่นเดียวกัน

มาตรา 2(c) วางหลักไว้ว่า “สินค้าไม่ปลอดภัยเนื่องจากคำสั่งหรือคำเตือนไม่เพียงพอ ในกรณีที่ความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นสามารถคาดเห็นได้และสามารถถูกลดหรือหลีกเลี่ยงได้ ด้วยการจัดทำคำสั่งหรือคำเตือนที่เหมาะสมโดยผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายหรือบุคคลใดๆ ในห่วงโซ่ของระบบการจัดจำหน่าย และในกรณีที่การไม่ระบุนการเตือนจะทำให้สินค้าไม่ปลอดภัยโดยไม่สมควร”⁵⁰¹ จากคำนิยามในมาตรานี้มีความเรียบง่าย ซึ่งสินค้านั้นจะเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะต้องเป็นสินค้าที่ปราศจากคำเตือน (Warnings) หรือคำแนะนำ (Instructions) ในอันตรายที่อาจคาดหมายได้อย่างเพียงพอ (Adequacy) และเหมาะสม (Reasonable) กับผลิตภัณฑ์⁵⁰² ดังนั้น หน้าที่ที่จะต้องเตือน ไม่ว่าจะด้วยหลักความประมาทเล็กน้อย หลักการรับประกันคุณภาพ หลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หรือหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ของรัฐแต่ละรัฐของสหรัฐอเมริกา จึงมีสาระสำคัญอยู่ที่คำว่า “เพียงพอ” (Adequacy) ในคำเตือนหรือคำแนะนำที่ให้กับผลิตภัณฑ์ ซึ่งเรียกว่า “ทฤษฎีเพียงพอ” (Adequacy theory)⁵⁰³ นั้นเอง

ทฤษฎีเพียงพอ (Adequacy theory) ถือเป็นจุดศูนย์กลางของหน้าที่ที่จะต้องเตือนของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายเกี่ยวกับการให้คำเตือน ซึ่งหลายศาลได้สร้างหลักพิจารณาใน

⁴⁹⁹ Ibid., P.586.

⁵⁰⁰ Ibid., P.592.

⁵⁰¹ The Restatement (third) of Torts: Product liability, section 2(c)

⁵⁰² David David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.593.

⁵⁰³ Ibid.

ทฤษฎีความเพียงพอ โดยคดีที่ศาลได้กล่าวอ้างบ่อยครั้งจากคดี *Pavrides v. Galveston Yacht Basin, Inc*⁵⁰⁴ ซึ่งศาลได้ชี้แจงถึงหลักความเพียงพอว่าจะให้ข้อมูลที่เปิดเผยมากที่สุดของการมีอยู่และขอบเขตของความปลอดภัยที่มีอยู่ในคำเตือนจะต้องประกอบด้วย⁵⁰⁵

ก. มีการออกแบบคำเตือนที่เหมาะสมและคาดได้ว่าจะดึงดูดความสนใจของผู้บริโภค

ข. เป็นที่เข้าใจและเป็นข้อบ่งชี้ที่ชัดเจนของความเสี่ยงที่เฉพาะเจาะจงที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์และ

ค. มีขนาดความเข้มของข้อความที่เหมาะสมกับความเสียหายอันตราย

ในคดี *Pavrides v. Galveston Yacht Basin, Inc*⁵⁰⁶ ศาลให้ความเห็นว่าการเพียงพอของคำเตือนขึ้นอยู่กับความสมดุลของปัจจัยหลายอย่าง รวมทั้งความรุนแรงของอันตราย ความชัดเจนและรูปแบบของการเตือน ตลอดจนค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องในส่วนของ การเตือนหรือการแนะนำซึ่งกฎหมายความรับผิดชอบต่อดินค้าที่ไม่ปลอดภัย *The Restatement (third) of Tort: Product liability* ของประเทศสหรัฐอเมริกา ได้มุ่งเน้นไปที่เนื้อหาที่สามารถเข้าใจได้ รูปแบบของคำเตือนที่แสดงออกมาและกลุ่มผู้ใช้ที่คาดหวังได้⁵⁰⁷

ตัวอย่างคดีที่มีการยอมรับหลักการดังกล่าว เช่น คดีที่ได้รับการตัดสินโดยศาลฎีกาแห่งมลรัฐเนวาดา คดี *Lewis v. Sea Ray Boats, Inc.*⁵⁰⁸ ซึ่งศาลได้นำหลักทั้งสามประการมาใช้ในการพิจารณาความเพียงพอของคำเตือน (*Adequate warning*)⁵⁰⁹ โดยศาลเห็นว่าคำเตือนที่เพียงพอและถูกต้องตามกฎหมายจะขึ้นอยู่กับภาษาที่ใช้และการแสดงผลของภาษานั้น เพราะมันจะถูกพิจารณาความปลอดภัยจากผู้ผลิตภัณฑ์โดยเฉลี่ยในสังคมขณะนั่นเอง

คดีของศาลอุทธรณ์แห่งประเทศสหรัฐอเมริกา คดี *Martha Pustejovsky v. Pliva Inc.*⁵¹⁰ กรณีของผู้ผลิตยาที่มีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการให้คำเตือนไม่เพียงพอ (*Inadequate*

⁵⁰⁴ *Pavrides v. Galveston Yacht Basin, Inc.*, 727 F.2d 330, 338 (5th Cir. 1984).

⁵⁰⁵ David G. Owen. *Products liability law second edition*.2008. P.594.

⁵⁰⁶ *Pavrides v. Galveston Yacht Basin, Inc.*, 727 F.2d 330, 338 (5th Cir. 1984).

⁵⁰⁷ David G. Owen. *Products liability law second edition*.2008. P.594.

⁵⁰⁸ *Lewis v. Sea Ray Boats, Inc.*, 65 P. 3d 245 (Neva. 2003).

⁵⁰⁹ *Ibid.*

⁵¹⁰ *Martha Pustejovsky v. Pliva Inc.*, 623 F. 3d 271 (2010).

warning)⁵¹¹ จนทำให้โจทก์ได้รับอันตรายต่อระบบประสาท ซึ่งถือว่าผู้ผลิตได้ให้รูปแบบของคำเตือนไม่เหมาะสม

นอกจากนี้ยังมีคดีที่สำคัญซึ่งได้ให้คำอธิบายของการเตือนที่เพียงพอ ถูกต้องตามกฎหมาย คือ คดี Gray v. Badger Mining Corp.⁵¹² ที่ศาลพิจารณาว່ว่าผู้ผลิตมีหน้าที่ที่ต้องเตือน (Duty to warn) แก่ตัวแทนจำหน่ายและผู้ใช้ปลายทางถึงอันตรายที่อาจคาดหมายได้จากการใช้งานผลิตภัณฑ์รวมถึงมีหน้าที่ให้คำแนะนำการใช้งานอย่างปลอดภัยด้วย ในการให้คำเตือนที่พอเพียงและถูกต้องจะต้องประกอบด้วย

- ก. ควรจะดึงดูดความสนใจของผู้ใช้สินค้าที่อาจเป็นอันตราย
- ข. อธิบายถึงวิธีใช้งานและรูปแบบของอันตราย
- ค. ให้คำแนะนำเกี่ยวกับวิธีการใช้งานสินค้าอย่างปลอดภัยเพื่อหลีกเลี่ยงการได้รับบาดเจ็บ

สำหรับมาตรา 2(c) มีการให้คำอธิบายใน comment i เกี่ยวกับคำเตือนและการให้คำแนะนำมักจะให้ข้อมูลทั้งหมดที่จะเกิดขึ้นในอันตรายของผลิตภัณฑ์ โดยศาลจะเป็นผู้ประเมินความเพียงพอของคำเตือนและคำแนะนำ (Adequacy of warning and instructions) โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดความเหมาะสมของคำเตือนและคำแนะนำดังกล่าว ซึ่งศาลจะต้องมีความสามารถในการรับรู้ต่อปัจจัยหลายๆ อย่าง เช่น กรณีการศึกษาจากประสบการณ์ของผู้ใช้หรือผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ โดยรวบรวมข้อมูลของความถี่ของการเกิดอันตรายจากสินค้า กรณีของผู้ใช้สินค้านั้นมีความรู้หรือไม่มีความชำนาญ อาจจะได้รับประโยชน์จากคำเตือนหรือคำแนะนำที่เน้นหนักเฉพาะความเสี่ยงที่สำคัญและการจัดการความปลอดภัยเท่านั้น หรือกรณีสินค้าประเภทพิเศษ เช่น สินค้าสำหรับเด็กจะต้องมีคำเตือนเพิ่มเติมที่ชัดเจนและไม่กำกวม (Vivid and unambiguous warning) เพราะรายละเอียดที่มากเกินไปอาจจะลดความสามารถของคนปกติในการให้ความสำคัญของคำเตือนหรือกรณีของการเปิดเผยข้อมูลเพิ่มเติมตามความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ เพื่อเป็นทางเลือกในการใช้ผลิตภัณฑ์ของผู้บริโภค เป็นต้น⁵¹³

ความเหมาะสมของการให้คำเตือนหรือคำแนะนำจะเพียงพอหรือไม่ มักจะขึ้นอยู่กับปัจจัยของผู้ที่ควรจะได้รับคำเตือนที่เกี่ยวข้องกับการใช้สินค้าและคาดการณ์ถึงอันตรายจากสินค้าได้ เช่น สินค้าสำหรับเด็กจะพิจารณาจากผู้ปกครอง สินค้าในโรงงานจะพิจารณา

⁵¹¹ Martha Pustejovsky v. Pliva Inc., 623 F. 3d 271, 276 (2010).

⁵¹² Gray v. Badger Mining Corp., 676 N.W. 2d. 268, 274 (Minn. 2004).

⁵¹³ The Restatement (third) of Torts: Product liability, Comment i.

จากนายจ้าง หรือสินค้าสำหรับผู้ป่วยจะพิจารณาจากแพทย์ เป็นต้น⁵¹⁴ นอกจากนี้สินค้าบางประเภท อาจจำเป็นต้องจัดทำเป็นภาษาต่างประเทศ (Foreign languages) หลายภาษาซึ่งเหมาะสำหรับคนที่ ไม่เข้าใจภาษาอังกฤษ หรือสำหรับคนพิการอาจจำเป็นต้องจัดให้มีสัญลักษณ์ (Symbol)⁵¹⁵ สำหรับ คนพิการ จึงถือได้ว่าเหมาะสมกับหน้าที่ที่ต้องเตือนของผู้ผลิตหรือผู้ขาย

แต่อย่างไรก็ตามไม่ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายอื่นๆ จะได้ให้ข้อมูลสินค้าที่ เกี่ยวข้องกับอันตรายของสินค้าอย่างดีแล้วก็ตาม แต่ก็อาจจะไม่ถือว่าเป็นการให้คำเตือนที่เพียงพอ เสมอไป ซึ่งบางครั้งจะขึ้นอยู่กับลักษณะของผลิตภัณฑ์และความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญ (Expert testimony)⁵¹⁶ ที่ฟังคาดหมายได้ว่าอาจจะเหมาะสมหรือไม่เหมาะสมสำหรับความเพียงพอของ คำเตือนหรือคำแนะนำ ซึ่งศาลมักจะยอมรับฟังพยานของผู้เชี่ยวชาญมากกว่าพยานอื่น โดยเฉพาะ กรณีของสินค้าที่มีความสลับซับซ้อนในการออกแบบ เช่น สารเคมี ยา หรือสินค้าที่ต้องใช้ เทคโนโลยีหรือวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

สำหรับคำเตือนที่จะต้องแจ้งแก่ผู้บริโภคหรือให้แก่ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ ผู้ผลิต หรือผู้ขายจะต้องแจ้งคำเตือนหรือกระทำใดๆ เพื่อปกป้องบุคคลอื่นจากผลิตภัณฑ์ที่ตนผลิต โดยแสดงหรือปรากฏบนผลิตภัณฑ์อย่างชัดเจน ซึ่งบุคคลที่อาจได้รับผลกระทบจากการเตือน คือ

ก. บุคคลที่ถูกเตือน (*Persons to be warned*)

ตามที่ได้อธิบายไปข้างแล้วข้างต้น ส่วนของบุคคลผู้ที่จะต้องถูกเตือน หรือให้คำแนะนำก็ถือเป็นเรื่องที่สำคัญ เพราะการให้คำเตือนถึงแม้ว่าจะให้คำเตือนที่สามารถอ่าน ได้และมั่นใจได้ว่าจะให้ความปลอดภัยแก่บุคคลได้ก็ตาม แต่การจะตัดสินใจว่าการเตือนจะเหมาะสม สำหรับประเภทของบุคคลใดที่จะต้องถูกเตือนนั้น จะต้องเลือกกลุ่มของบุคคลที่เหมาะสมสำหรับ สินค้าประเภทนั้นด้วย ซึ่งในบางครั้งผู้ใช้หรือผู้บริโภคอาจต้องพึ่งพามุบุคคลอื่นหรือบุคคลอื่นเป็น ผู้ช่วยใช้สินค้า ดังนั้น คำเตือนจึงควรมีไว้สำหรับบุคคลอื่นๆ นอกเหนือจากผู้ใช้หรือผู้บริโภค เช่น เด็กจะขึ้นอยู่กับผู้ใหญ่หรือผู้ปกครองในการตัดสินใจเลือกเสื้อผ้าหรือของเล่นของเขา ลูกจ้าง หรือผู้ใช้แรงงานจะขึ้นอยู่กับผู้จัดการตัดสินใจของผู้บังคับบัญชาหรือนายจ้างในการตัดสินใจเลือก เครื่องจักร ขั้นตอนในความปลอดภัย ตลอดจนการบำรุงรักษา หรือผู้ป่วยจะขึ้นอยู่กับผู้จัดการตัดสินใจ ของแพทย์ในการสั่งยาและการใช้อุปกรณ์ทางการแพทย์ เป็นต้น ซึ่งบุคคลเหล่านี้ มักจะเป็นบุคคลที่ มีความสามารถพิเศษและมีความรู้ดีที่สุดที่จะใช้ข้อมูลด้านความปลอดภัยดีกว่าผู้ใช้หรือผู้บริโภค

⁵¹⁴ David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.595.

⁵¹⁵ Ibid.

⁵¹⁶ Ibid., P.596.

ข. การปกป้องบุคคลข้างเคียง

การป้องกันอันตรายกับบุคคลข้างเคียง (Bystanders)⁵¹⁷ ได้อธิบายไปพอสมควรในส่วนของกรอกแบบ ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการให้คำเตือนหรือคำแนะนำนั้น ถือว่ามีความสำคัญที่จะทำให้เกิดความปลอดภัยแก่ผู้ที่ไม่ใช่เป็นผู้ใช้หรือผู้บริโภครวมแต่เป็นบุคคลที่ได้รับอันตรายจากผลิตภัณฑ์เช่นกัน ดังในคดีระหว่าง Dozier Crane & Mach., Inc. v. Gibson.⁵¹⁸ เกี่ยวกับระบบการทำงานของเครนอยู่ในลักษณะที่เป็นอันตรายต่อคนงานด้านล่างในขณะที่มีการบรรทุกของอยู่ กรณีนี้จำเป็นต้องมีคำเตือนสำหรับการทำงานอย่างปลอดภัยของเครน ที่อาจพึงคาดหมายได้ว่ามีความเสี่ยงอันตรายต่อคนทำงาน ตลอดจนบุคคลที่อยู่ข้างเคียงหรือบุคคลที่สาม (Third persons)⁵¹⁹ ด้วย ดังนั้น ในการผลิตรถยนต์หรือเครื่องบิน แม้ผู้ผลิตรถยนต์⁵²⁰ หรือเครื่องบิน⁵²¹ จะได้ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ต้องเตือนหรือให้คำแนะนำเกี่ยวกับอันตรายในการทำงานของสินค้าแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่ได้เกี่ยวกับผู้โดยสารแต่อย่างใด ดังนั้น การที่ผู้ประกอบการไม่ให้คำเตือนแก่ผู้โดยสารหรือบุคคลที่สามจึงถือเป็นการละเมิดสิทธิในความปลอดภัยของผู้โดยสารหรือบุคคลที่สามที่ได้รับผลกระทบด้วย และนอกจากนั้นผู้โดยสารและบุคคลที่สามยังได้รับการคุ้มครองประโยชน์ตามหลักผู้รับประโยชน์ (Third-party beneficiary principle)⁵²² ในเรื่องของการรับประกันอีกด้วย

ค. บุคคลที่มีการอาการแพ้ (Allergic persons)⁵²³

หน้าที่ต้องเตือนของผู้ผลิตสำหรับผลิตภัณฑ์บางชนิด เช่น อาหาร ยา วัคซีนโรคน้ำยาทำความสะอาดหรือโลชั่นบำรุงผิว ซึ่งส่วนใหญ่อาจจะทำให้เกิดปฏิกิริยาแพ้อย่างรุนแรงได้ เช่น การแพ้ถั่วลิสง แพ้ยาแอสไพริน หรือแพ้ผงชูรส เป็นต้น ทำให้ผู้ใช้หรือผู้บริโภครับความเสี่ยงอย่างรุนแรงและอาจถึงตายได้ ซึ่งผู้ผลิตมีหน้าที่ที่ต้องให้คำเตือนของแนวโน้มที่อาจจะเกิดอาการแพ้เพียงพอสั่งศาลส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกาต้องการให้ผู้ผลิตเตือนเฉพาะในกรณีที่สามารถล่วงรู้ถึงความเสี่ยงของการแพ้อย่างรุนแรง และมีจำนวนของผู้มีอาการแพ้จำนวนมาก⁵²⁴ โดยสอดคล้องกับคำอธิบาย k (Comment k) แห่ง The Restatement (third) of Torts: Product

⁵¹⁷ Ibid., P.614.

⁵¹⁸ Dozier Crane & Mach., Inc. v. Gibson., 644 S.E.2d 333, 336 (Ga. Ct. App. 2007).

⁵¹⁹ Dozier Crane & Mach., Inc. v. Gibson., 644 S.E.2d 333, 336 (Ga. Ct. App. 2007).

⁵²⁰ Hisrich v. Volvo Cars of N. Am., 226 F.3d 445 (6th Cir. 2000).

⁵²¹ Stevens v. Cessna Aircraft Co., 170 Cal.Rptr. 925, 926 (Ct. App. 1981).

⁵²² David G. Owen. Products liability law second edition.2008. P.615.

⁵²³ Ibid., P.616.

⁵²⁴ Ibid., P.617.

liability⁵²⁵ ที่วางหลักทั่วไปในกรณีความเสียหายที่เกี่ยวข้องกับการเพื่อยุติในคำเตือน เมื่อส่วนผสมที่ก่อให้เกิดอันตรายอย่างหนึ่งอย่างใด มีผู้คนจำนวนมากเกิดอาการแพ้ โดยโจทก์จะต้องแสดงให้เห็นว่ามีการแพ้เป็นการทั่วไปไม่ใช่เฉพาะ โจทก์เท่านั้นที่เกิดอาการแพ้

ดังนั้น ในส่วนของคำเตือนที่เกี่ยวกับปฏิกิริยาแพ้ แม้จะเป็นการแพ้ ส่วนผสมเพียงสารใดสารหนึ่งก็ตาม เป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องระบุในคำเตือนให้ปรากฏอย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้บริโภคหรือผู้ใช้สามารถหลีกเลี่ยงได้

2. หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (Europe union)

กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ซึ่งถือว่าเป็นต้นแบบของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยในหลายประเทศรวมทั้งประเทศไทยด้วย ในส่วนที่เกี่ยวกับที่มาและสาระสำคัญของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปได้อธิบายไว้ในบทที่ 2 แล้วนั้น ในบทนี้จะศึกษาถึงขอบเขตหรือหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาความรับผิดของผู้ประกอบการตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งต้นตอของความรับผิดอยู่ที่คำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” (Product is defective)⁵²⁶ โดยได้ถูกยอมรับว่าเป็นบ่อเกิดของความรับผิด (The masters of their own liability)⁵²⁷ สำหรับผู้ประกอบการ

ตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย คำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายถึง ความไม่ปลอดภัยมากกว่าความบกพร่องในการใช้งานตามคุณสมบัติของสินค้า โดยวัดที่ระดับความปลอดภัยที่เหมาะสมและอาจคาดหมายได้ โดยมีบ่อยครั้งที่กรณีทั้งสองทับซ้อนกันอยู่ เช่น กรณีรถยนต์ใหม่ไม่มีความเหมาะสมสำหรับการใช้งาน แต่บางครั้งก็ไม่ได้เข้า

⁵²⁵ Ibid., P.618. อ้างในเชิงอรรถที่ 35

⁵²⁶ แตกต่างจากพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ซึ่งใช้คำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ซึ่งมีเหตุผลว่า สินค้าบกพร่องหรือสินค้าชำรุดบกพร่อง เป็นคำที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนระหว่างสองคำนี้ ในพระราชบัญญัตินี้จึงใช้คำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย”

⁵²⁷ Schepel. H. The Constitution of Private Governance: Standards In The Regulation of Integration Markets. Hart Publishing. 2005. P.348.

เงื่อนไขตามกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ (The directive) หรือบางครั้งก็อาจจะพบปัญหาความไม่ปลอดภัยในส่วนของอิเล็กทรอนิกส์ของรถยนต์ อาจจะทำให้ไม่มีความปลอดภัย⁵²⁸ เป็นต้น

การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามกฎหมายความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป จะใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer's expectations) เห็นได้จากมาตรา 6 (1) แห่งกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป หรือ EC Directive 85/374/EEC จะมุ่งเน้นที่ความปลอดภัยของประชาชนและไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้ผลิตหรือผู้บริโภคที่อาจใช้ความคาดหวัง ดังนั้น ในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าจึงให้ความสำคัญที่วัตถุประสงค์ของการใช้งาน มากกว่าความรู้สึกรู้สึกส่วนตัวของผู้ใช้งานจริง⁵²⁹ โดยในมาตรา 6 (1) ได้บัญญัติให้สินค้าจะเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” เมื่อสินค้านั้นไม่ให้ความปลอดภัยซึ่งบุคคลทั่วไปมีสิทธิจะคาดหวังได้ ซึ่งจะพิจารณารวมถึงการนำเสนอสินค้าคุณสมบัติของสินค้าต้องมีความเหมาะสมในการใช้งาน และรวมถึงช่วงเวลาที่มีการนำสินค้าออกวางตลาดโดยจะพิจารณาตลอดไปถึงสภาพแวดล้อมทั้งปวงและ

ก. ลักษณะของสินค้าที่แสดงออกมาก

ข. ลักษณะของการใช้งานสินค้า ซึ่งมีเหตุอันสมควรคาดหมายได้ว่าสินค้าจะถูกใช้ในลักษณะดังกล่าว

ค. ช่วงเวลาที่สินค้าถูกนำเข้าสู่การหมุนเวียนในระบบจำหน่าย⁵³⁰

อย่างไรก็ตามสินค้าที่ผลิตออกมาก่อนจะไม่ถือว่าเป็นสินค้าที่มีความไม่ปลอดภัยด้วยเหตุที่สินค้าที่ผลิตออกมาสู่ท้องตลาดในภายหลังดีกว่า⁵³¹

⁵²⁸ Kiliaan van Wees and Karel Brookhuis. "Product liability for ADAS; legal and human factors perspective." *European Journal of Transport and Infrastructure Research* 4(5), 2005. P.360.

⁵²⁹ Josephin Liu. "Two roads driverger in a yellow wood: The European Community Stays on the Path to strict liability." *Fordham International Law Journal* 27(6). 2003. P.1948.

⁵³⁰ ดู Council Directive Article 6 (1) A product is defective when it does not provide the safety which a person is entitled to expect, taking all circumstances into account, including:

- (a) the presentation of the product;
- (b) the use to which it could reasonably be expected that the product would be put;
- (c) the time when the product was put into circulation.

⁵³¹ ดู Council Directive Article 6(2) A product shall not be considered defective for the sole reason that better product is subsequently put into circulation.

แนวคิดในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่ถือว่าเป็นเครื่องมือในการประยุกต์ใช้หลักของกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปนั้นมีความแตกต่างกันที่สำคัญ คือ กรณีระหว่างหลักความรับผิดชอบดั้งเดิม (Fault-based principles)⁵³² ซึ่งเป็นความรับผิดชอบที่อยู่ในขอบเขตแห่งอำนาจในการพิจารณาของศาลเป็นส่วนใหญ่ โดยมุ่งเน้นพิจารณาที่การกระทำของจำเลยเป็นสำคัญ แตกต่างจากหลักความรับผิดชอบภายใต้กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC Directive 85/374/EEC) ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญที่ลักษณะของสินค้าที่มีความไม่ปลอดภัย (Defect) และเป็นสาเหตุให้เกิดการบาดเจ็บขึ้น หลักสำคัญในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ ภายใต้กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (EC Directive 85/374/EEC) ใช้หลักเกณฑ์การพิสูจน์ความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ดังต่อไปนี้

2.1 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations test)

กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป มาตรา 6 (1)⁵³³ ได้กำหนดหลักพิสูจน์ความไม่ปลอดภัย (Test for defect)⁵³⁴ ของสินค้าจาก “ความคาดหวัง” (Expectation) ของผู้บริโภค กล่าวคือ ผลิตภัณฑ์ที่มี “ความไม่ปลอดภัย” (Defective) หากผลิตภัณฑ์นั้นไม่ให้ความปลอดภัยซึ่งบุคคลทั่วไปมีสิทธิจะคาดหวังได้ (Entitled to expect)⁵³⁵ โดยมาตรา 6 ได้บัญญัติให้นำเอาสภาพแวดล้อมหรือเหตุการณ์ทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น มาพิจารณากำหนดสิ่งที่คนทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังในสินค้า (Entitled to expect in relation to product)⁵³⁶ ด้วย กล่าวคือ

⁵³² Lovells. Product liability by in the European Union, lovells. 2003. P.48.

⁵³³ Council Directive Article 6.

1. A product is defective when it does not provide the safety which a person is entitled to expect, taking all circumstances into account, including ;

- (a) The presentation of the product ;
- (b) The use to which it could reasonably be expected that the product would be put ;
- (c) The time when the product was put into circulation.

⁵³⁴ Lovells. Product liability by in the European Union, lovells. 2003. P.48.

⁵³⁵ Ibid.

⁵³⁶ Kiliaan van Wees and Karel Brookhuis. "Product liability for ADAS; legal and human factors perspective." European Journal of Transport and Infrastructure Research 4(5). 2005. P.360.

1) การนำเสนอผลิตภัณฑ์ (The presentation of the product)⁵³⁷

การนำเสนอผลิตภัณฑ์ เป็นการแสดงข้อมูลของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ประกอบด้วยข้อมูลของผลิตภัณฑ์ทั้งหมด เช่น คำโฆษณา คู่มือการใช้งานและคำเตือนที่ระบุไว้ในผลิตภัณฑ์ ซึ่งผู้ผลิตมีอิทธิพลอย่างมากในความคาดหวังความปลอดภัยของผู้บริโภคและมีความเสี่ยงต่อความรับผิดชอบของผู้ผลิต ไม่ว่าจะเป็นในด้านเชิงบวกหรือเชิงลบ เพราะการนำเสนอหรือการให้ข้อมูลไม่เพียงพอ อาจทำให้ผู้ใช้ไม่ตระหนักถึงความปลอดภัยอย่างถูกต้อง ดังนั้น การนำเสนอสินค้า ผู้ผลิตจึงต้องให้ข้อมูล คำเตือน ข้อจำกัดของสินค้าและอันตรายที่จะอาจจะเกิดขึ้นกับสินค้านั้นด้วย

2) ผลิตภัณฑ์สามารถใช้งานได้เหมาะสม (The use the product could reasonably be put)⁵³⁸

การใช้งานที่เหมาะสมของผลิตภัณฑ์จะกำหนดโดยใช้ความคาดหวังที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์มากกว่าจะกำหนดจากความเหมาะสมด้านวัตถุประสงค์การใช้งานของผลิตภัณฑ์ การพิจารณาความเหมาะสมในการใช้งานจากความคาดหวังของประชาชนทั่วไปนั้นมีมาตรฐานอย่างน้อยที่สุด ผู้ผลิตจะต้องแจ้งประชาชนทราบถึงอันตรายให้มากที่สุด (The least informed and most endangered)⁵³⁹ เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีสิทธิที่จะคาดหวังว่าผู้ผลิตได้มีการตรวจสอบและประเมินความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์มาเป็นอย่างดีทั้งหมดแล้ว เพื่อไม่ให้มีการใช้งานผลิตภัณฑ์ในทางที่ผิดหรือก่อให้เกิดอันตราย ไม่ว่าจะอยู่ภายใต้สถานการณ์ใดๆ ก็ตาม ซึ่งถือได้ว่าการใช้ความเหมาะสมในการคาดหวังความปลอดภัยของสินค้านั้น ผู้ผลิตจำเป็นต้องคำนึงถึงผู้บริโภคเป็นสำคัญ เมื่อผู้ผลิตได้ออกแบบผลิตภัณฑ์ใดขึ้นมาและได้ตัดสินใจในการเลือกข้อกำหนดในการเตือนและการให้คำแนะนำที่จำเป็นประกอบกันแล้ว ยังจำเป็นต้องให้ข้อมูลที่ถือว่าเป็น “ช่องโหว่” (Vulnerable)⁵⁴⁰ ของผลิตภัณฑ์ที่อาจทำให้เกิดความเสียหายขึ้นด้วย เพราะผู้บริโภคส่วนใหญ่ก็จะไม่คำนึงถึงระดับมาตรฐานความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ที่ซื้อมาบริโภค

---

⁵³⁷ Ibid.

⁵³⁸ Ibid.

⁵³⁹ Ibid., P.361.

⁵⁴⁰ Ibid.

3) ช่วงเวลาที่ผลิตภัณฑ์เข้าสู่ท้องตลาด (The time when the product was put into circulation)⁵⁴¹

พฤติการณ์แวดล้อมที่จะนำมาพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้ายังต้องพิจารณาจากเวลาที่มีการนำผลิตภัณฑ์เข้าไหลเวียนในท้องตลาดอีกด้วย โดยพิจารณาว่าขณะที่นำสินค้าออกจำหน่ายระดับความปลอดภัยมีมากน้อยเพียงใด หรือผู้ผลิตใช้ทางเลือกในการออกแบบให้ปลอดภัยและเหมาะสมหรือไม่ นอกจากนี้ ยังอาจจะพิจารณาถึงความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีขณะนั้นหรือเรียกว่า “The state of the art”⁵⁴² สามารถค้นพบความชำรุดบกพร่องหรือไม่ปลอดภัยได้หรือไม่ซึ่งในขณะออกแบบหรือผลิตสินค้า หากยังไม่มีวิชาการและเทคโนโลยีที่ดีกว่านี้ในการตรวจสอบค้นหาความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้ โดยผู้ประกอบการอาจจะนำประเด็นนี้ไปใช้ได้แย้งกับผู้เสียหายได้เป็นไปตามกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC directive 85/374/EEC) มาตรา 7(e)⁵⁴³

การนำหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาปรับใช้เพื่อพิจารณาความไม่ปลอดภัยจะนำไปปรับใช้กับความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ไม่ว่าจะเกิดจากความบกพร่องเนื่องจากการผลิต (Manufacture defect) เช่น กรณีเบรกรถยนต์ใหม่ ซึ่งผู้บริโภคทั่วไปอาจคาดหวังได้ว่าจะต้องมีความปลอดภัยไม่เป็นอันตราย แต่ก็มี ความบกพร่องขึ้นจนก่อให้เกิดความเสียหาย เพราะการผลิตไม่เป็นไปตามข้อกำหนดหรือแบบแผนของผู้ผลิตเอง โดยอาจเกิดจากความบกพร่องของชิ้นส่วนของวัตถุดิบ หรือขั้นตอนการประกอบสินค้า เป็นต้น จึงทำให้สินค้าดังกล่าวต่ำกว่ามาตรฐาน หรือกรณีของความบกพร่องเกิดจากการออกแบบและการนำเสนอ (Design and presentation defect)⁵⁴⁴ ในการประยุกต์ใช้ความคาดหมายของผู้บริโภค มักจะมีปัญหาสำหรับการออกแบบและการให้ข้อมูลหรือคำแนะนำที่ไม่เพียงพอ ทำให้เป็นอันตรายเกินควรได้หรือเป็นสินค้า

⁵⁴¹ Ibid.

⁵⁴² Ibid.

⁵⁴³ Council Directive 85/374/EEC Article 7 The producer shall not be liable as a result of this Directive if he prove:

(e) That the state of the scientific and technical knowledge at the time when he put the product into circulation was not such as to enable the existence of the defect to be discovered.

⁵⁴⁴ Kiliaan van Wees and Karel Brookhuis. "Product liability for ADAS; legal and human factors perspective." *European Journal of Transport and Infrastructure Research* 4(5). P.362.

อันตราย (Dangerous goods)⁵⁴⁵ เกินกว่าการคาดหมายของผู้บริโภคได้เช่นเดียวกันกับกรณีความบกพร่องจากการผลิต

กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปไม่ได้ให้คำนิยามอย่างชัดเจนในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าด้วยวิธีการใช้ความคาดหวัง (Expectation test) ต่างจากความรับผิดโดยประมาท (Negligence) และการกระทำผิดโดยจงใจ (Fault) ตามหลักกฎหมายละเมิดที่กฎหมายแต่ละประเทศได้ให้คำนิยามไว้อย่างชัดเจน⁵⁴⁶ ถึงแม้ว่ากฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปจะระบุว่า “สิ่งที่คุณมีสิทธิจะคาดหวัง” (Person is entitled to expect) ไว้ก็ตาม แต่ก็เกิดปัญหาที่สำคัญในการพิจารณาหรือพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามมาตรา 6 คือ การค้นหามาตรฐานของความไม่ปลอดภัยของสินค้าทำได้ยากและศาลเองก็ไม่สามารถพิจารณาความปลอดภัยของสินค้า เพื่อหาคำตอบให้ได้ว่าสินค้านั้นถือว่า “ไม่ปลอดภัย” (Defect)⁵⁴⁷ ดังนั้นความไม่ชัดเจนของคำว่า “ไม่ปลอดภัย” บางครั้งก็อาจจะทำให้เห็นว่า แนวคิดนี้ควรกำหนดให้แม่นยำชัดเจนมากขึ้นในกฎหมาย แต่ก็มีบางแนวคิดที่มีความเห็นไปในทางตรงข้าม เพราะการที่กำหนดให้คำว่า “ไม่ปลอดภัย” (Defect) มีความหมายให้คลุมเครือไว้ก่อน เพื่อต้องการให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงพื้นฐานข้อเท็จจริงแต่ละคดีไป (Case-by-case basis)⁵⁴⁸ ซึ่งจะทำให้ได้ความหมายของคำว่า สิทธิที่จะคาดหวัง (Entitled to expect) จากประสบการณ์การใช้งานจริงตามหลักของกฎหมายนี้จากศาลในประเทศสมาชิกของกลุ่มสหภาพยุโรป ที่พยายามจะให้ความหมายของคำว่า “ไม่ปลอดภัย” (Defect) ตามข้อเท็จจริงแต่ละคดีที่แตกต่างกันไป

ลักษณะของการทดสอบความไม่ปลอดภัยของสินค้าโดยอาศัยหลักการพิสูจน์ด้วยความคาดหวัง (Expect test) ในศาลที่คล้ายๆ กัน จะมุ่งพิจารณาจากความคาดหวังของผู้บริโภคมากกว่ามุ่งที่จะพิจารณาความเหมาะสมในการกระทำโดยประมาทของผู้ผลิต ตามหลักกฎหมายทั่วไป กล่าวคือ เมื่อผลิตภัณฑ์ที่บกพร่องไม่ได้ให้ความปลอดภัยที่คุณมีสิทธิที่จะคาดหวัง (Person is entitled to expect) ภายใต้วุฒิการณ์ที่กฎหมายกำหนด โดยคำว่า “บุคคล” (Person) ไม่ได้หมายถึงบุคคลทั่วไปหรือผู้บริโภคแต่ละคน แต่จะพิสูจน์จากเป้าหมาย (Objective test)⁵⁴⁹ เป็นสำคัญ

⁵⁴⁵ Ibid., P.363.

⁵⁴⁶ Lovells (2003). Product liability in the European Union, Lovells. Page 48.

⁵⁴⁷ Kiliaan van Wees and Karel Brookhuis. "Product liability for ADAS; legal and human factors perspective." European Journal of Transport and Infrastructure Research 4(5). P.360.

⁵⁴⁸ Ibid.

⁵⁴⁹ Analysis & Perspective, Product safety & liability reporter Vol. 29, No. 17, 2001 The Bureau of National Affairs, Inc., Washington, D.C., P.403. Retrieved July 28, 2012. From

ซึ่งบุคคลที่เป็นเป้าหมายที่ว่าจะจะเป็นบุคคลบางกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับสินค้าหรือเป็นผู้บริโภคสินค้าดังกล่าว เพราะถือว่าตัวแทนของประชาชนส่วนใหญ่ (The public-at-large)⁵⁵⁰ ไม่ได้ตัดสินจากความคาดหวังของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ได้รับความสะดวกเหล่านั้น เพราะบุคคลที่ได้รับความเสียหายนี้อาจไม่ได้มีความคาดหวังมากไปกว่าบุคคลธรรมดาหรือไม่มีความรอบรู้ในเรื่องดังกล่าว เช่นผลิตภัณฑ์บางอย่างมีอันตรายจากภายในตัวผลิตภัณฑ์เองไม่สามารถเห็นความไม่ปลอดภัยดังกล่าวได้ แต่เมื่อมีการประชาสัมพันธ์เผยแพร่อย่างกว้างขวางในสื่อต่าง ๆ ถึงอันตรายที่ไม่รู้มาก่อนดังกล่าวแก่ประชาชนทั่วไปแล้ว จึงไม่อาจพิจารณาว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยอาศัยเพียงความคาดหวังจากบุคคลที่ได้รับความเสียหายเท่านั้นได้ เพราะความไม่ปลอดภัยถูกเปิดเผยและมีความชัดเจนตามที่ได้นำเสนอผ่านสื่อประชาสัมพันธ์อย่างดีแล้ว ทำให้ผู้บริโภคทั่วไปได้ทราบถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าและสามารถหลีกเลี่ยงความไม่ปลอดภัยนั้นได้

2.2 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk and benefit)

ปัญหาจากการนำหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่มีอยู่หลายประการดังที่ได้อธิบายข้างต้นแล้ว ซึ่งอาจจะเกิดจากทุกคนไม่สามารถใช้ความคาดหวังได้มากไปกว่าสิ่งที่ตนเองรู้หรือขาดประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าว โดยเฉพาะกรณีที่สินค้ามีวิทยาการและเทคโนโลยีการผลิตขั้นสูง (Highly technical products)⁵⁵¹ ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถพิสูจน์ถึงเหตุดังกล่าวได้และไม่ได้รับการชี้แจงจากผู้ผลิตแต่อย่างใด ทำให้การกำหนดความคาดหวังของผู้บริโภคไม่มีมาตรฐานความคาดหวัง (Expect standard)⁵⁵² หรืออาจจะเกิดจากการที่ไม่มีวิธีการเปรียบเทียบความไม่ปลอดภัยโดยใช้หลักความคาดหวังได้อย่างชัดเจน เช่น ไม่มีใครคาดหวังว่าถุงลมนิรภัยรถยนต์ไม่สามารถใช้การได้เมื่อเกิดอุบัติเหตุ ดังนั้น หากใช้ความคาดหวังของผู้บริโภคเพียงอย่างเดียวในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าอาจจะประสบปัญหาได้ โดยเฉพาะสินค้าที่มีความซับซ้อนหรือมี

---

http://www.hunton.com/files/Publication/eed6828b-bd7d-4ab4-8a83-a128e412a0cc/Presentation/PublicationAttachment/d595e490-f82d-4ce5-b715-c98d79b8d657/product_liability.PDF .

⁵⁵⁰ Ibid.

⁵⁵¹ Commission of the European Communities, Report from the Commission the council, the European parliament and the European economic and social committee, Brussel, 2006, P.9.

⁵⁵² Kiliaan van Wees and Karel Brookhuis. "Product liability for ADAS; legal and human factors perspective." *European Journal of Transport and Infrastructure Research* 4(5). 2005. P.364.

วิทยาการสมัยใหม่และเทคโนโลยีขั้นสูง ซึ่งผู้บริโภคหรือผู้ใช้ทั่วไปมักจะไม่นำมาคำนึงถึงเรื่องความปลอดภัยของสินค้า นอกจากประโยชน์ที่สอยตามคุณสมบัติของสินค้านั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งความปลอดภัยจากการออกแบบและการให้ข้อมูลหรือคำแนะนำเกี่ยวกับสินค้าที่ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าเกือบทั้งหมดอยู่ในความครอบครองของผู้ผลิต อาจจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมต่อผู้บริโภคได้ จึงมีการนำหลักเกณฑ์การชั่งน้ำหนักระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์ที่เกี่ยวข้องกับสินค้ามาพิจารณาโดยศาลจะนำหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) มาปรับใช้กับการพิจารณาความปลอดภัยของสินค้าจนกระทั่งจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของหลักความคาดหวังของผู้บริโภค โดยให้เหตุผลว่าผู้บริโภคมีสิทธิที่จะคาดหวังว่าผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตมีความเหมาะสม (Entitled to expect from producers what is reasonable)⁵⁵³ สำหรับการใช้งานอย่างปลอดภัยแล้ว

หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk - benefit) ภายใต้อำนาจของกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป ศาลจะพิจารณาโดยวิเคราะห์จากทางเลือกที่ผู้ผลิตสามารถกระทำได้ไม่ว่าจะเป็นค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนแปลงการออกแบบและความรุนแรงของอันตรายที่อาจเกิดจากสินค้าที่ออกแบบสำเร็จแล้ว ดังนั้น หลักความเสี่ยงและประโยชน์นี้ จึงเป็นการผสมผสานระหว่างการวิเคราะห์ต้นทุนกับผลประโยชน์ (Risk and benefit) ของสินค้าเช่นเดียวกับหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility test) ตาม The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยศาลแห่งสหภาพยุโรป จะนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (consumer expectation) ในกรณีสินค้าที่มีความซับซ้อน (Complex products) และสินค้าที่เป็นอันตรายที่เห็นได้อย่างชัดเจน หรือกรณีของคำเตือนอันตราย (Obvious or warned danger) อาจเรียกได้ว่าเป็นการพิสูจน์ด้วยการใช้หลักความคาดหวังในความเสี่ยงและประโยชน์ (Expectation – risk – benefit test)⁵⁵⁴ ซึ่งศาลจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ค้นหาความเสี่ยงอันตรายและประโยชน์ด้านความปลอดภัยของสินค้านี้ดังกล่าวด้วย

หลักความคาดหวังในความเสี่ยงและประโยชน์ (Expectation – risk – benefit test)⁵⁵⁵ หรือความคาดหวังความปลอดภัย (Safety expectation)⁵⁵⁶ ในแง่ของความเสี่ยงและประโยชน์ที่ใช้

⁵⁵³ Cj Miller and R.S Goldberg (2004). *Product liability second edition*, Oxford University Press Inc.2004. P.356.

⁵⁵⁴ Ibid., P. 416.

⁵⁵⁵ Ibid.

⁵⁵⁶ Analysis & Perspective, Product safety & liability reporter Vol. 29, No. 17 , 2001 The Bureau of National affairs, Inc., Washington, D.C., P.403. Retrieved July 28, 2012. From <http://www.hunton.com/files/Publication/eed6828b-bd7d-4ab4-8a83->

ในการพิสูจน์ เพื่อตัดสินว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” นั้น ในการพิจารณาคดีของศาลจำเป็นต้องมีการกล่าวอ้างถึงหลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC Directive 85/374/EEC) มาตรา 6(1) ทุกครั้ง โดยจะวิเคราะห์จากประโยคว่า “all circumstances”⁵⁵⁷ ซึ่งหมายความว่า พฤติการณ์ทั้งปวง มาใช้พิจารณาสอบสวนหา “ความไม่ปลอดภัย” ของสินค้า และเพื่อให้เป็นไปในทางเดียวกันการพิจารณาของศาลแห่งสหภาพยุโรปส่วนใหญ่จะพิจารณาระหว่างความประมาท เลินเล่อกับภาวะความเสี่ยงและต้นทุนด้านสังคม (Social cost) ในการใช้ความระมัดระวังเหมาะสม กับความเสี่ยงอันตรายในสินค้า⁵⁵⁸ เช่น ประเทศเนเธอร์แลนด์ที่เป็นประเทศสมาชิกของสหภาพ ยุโรป มีผู้บริโภคจำนวน 40 คน ได้ใช้ยาแก้ลมประสาทของ Halcion ยื่นฟ้องให้ผู้ผลิตรับผิดชอบในความเสียหายจากผลกระทบของการใช้ยาดังกล่าวของพวกเขา โดยศาลฎีกานำหลักวิเคราะห์ความ สมดุลระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์ของผลิตภัณฑ์มาเป็นหลักในการพิจารณาความบกพร่อง ของสินค้าและตัดสินให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภค โดยให้เหตุผลว่า ผลกระทบของความรุนแรง และประโยชน์ของผลิตภัณฑ์กับการเลือกใช้ทางเลือกที่เป็นอันตรายน้อยกว่าอยู่ในฝ่ายของผู้ผลิต เท่านั้น ผู้ผลิตควรจะต้องแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบอันไม่พึงประสงค์ของผลิตภัณฑ์ให้ผู้บริโภค ทราบ⁵⁵⁹ หรือกรณีของประเทศเยอรมนี คดี Bundesgerichtshof⁵⁶⁰ ได้มีการพิพากษาคดีโดยศาล พิเคราะห์จากระดับของอันตรายกับผลกระทบทางด้านการเงินที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงการออกแบบ

---

a128e412a0cc/Presentation/PublicationAttachment/d595e490-f82d-4ce5-b715-c98d79b8d657/product_liability.PDF.

⁵⁵⁷ Cj Miller and R.S Goldberg . Product liability second edition, Oxford University Press Inc. 2004. P. 416.

⁵⁵⁸ Kiliaan van Wees and Karel Brookhuis. "Product liability for ADAS; legal and human factors perspective." European Journal of Transport and Infrastructure Research 4(5).2005. P.365.

⁵⁵⁹ HR, June 30, 1989, NJ, 1990, nr. 652. อ้างใน Analysis & Perspective, Product safety & liability reporter Vol. 29, No. 17 , 2001 The Bureau of National affairs, Inc., Washington, D.C., P.413. Retrieved July 28, 2012. From http://www.hunton.com/files/Publication/eed6828b-bd7d-4ab4-8a83-a128e412a0cc/Presentation/PublicationAttachment/d595e490-f82d-4ce5-b715-c98d79b8d657/product_liability.PDF.

⁵⁶⁰ BGH, July 11, 1972, NJW, 1972, 217 อ้างใน Analysis & Perspective, Product safety & liability reporter Vol. 29, No. 17 , 2001 The Bureau of National affairs, Inc., Washington, D.C., P.413. Retrieved July 28, 2012. From http://www.hunton.com/files/Publication/eed6828b-bd7d-4ab4-8a83-a128e412a0cc/Presentation/PublicationAttachment/d595e490-f82d-4ce5-b715-c98d79b8d657/product_liability.PDF.

ประกอบกับธรรมชาติและความรุนแรงของความเสียหายในผลิตภัณฑ์ เพื่อพิสูจน์ว่าผู้ผลิตควรจะได้รับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ของเขาหรือไม่

ดังนั้น ความคาดหมายในความปลอดภัยสำหรับความเสียหายอันตรายที่ถือว่ามีผลกระทบต่อผู้บริโภคที่รุนแรง คือ ความเสียหายอันตรายที่เกิดจากการออกแบบสินค้า เนื่องจากผู้ผลิตสินค้าต้องใช้ทางเลือกที่เหมาะสมที่สุดในการออกแบบสินค้าของผู้ผลิตให้มีความปลอดภัย โดยการชั่งน้ำหนักด้านผลกระทบของต้นทุนกับประโยชน์ความพอใจและด้านความปลอดภัยของสินค้า นอกจากนี้ ผู้ผลิตยังต้องพิจารณาเปรียบเทียบความเหมาะสมด้านความปลอดภัยในสินค้าของผู้ผลิตรายอื่นๆ ที่ผลิตสินค้าลักษณะเดียวกัน รวมถึงรวมถึงความสามารถในการกำจัดสิ่งที่ไม่ปลอดภัยออกจากสินค้าโดยไม่ทำให้ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ลดลงด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าหลักความเสียหายและประโยชน์ อาจจะช่วยแก้ปัญหาบางอย่างที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภคได้ แต่การนำไปใช้ประกอบการพิจารณาความปลอดภัยของสินค้า ก็เป็นเพียงการพิจารณาในแง่หนึ่งภายใต้กรอบการพิจารณาของสิทธิผู้บริโภคที่อาจคาดหวังได้ โดยเพื่อให้ผู้บริโภคได้คาดหวังจากผู้ผลิตว่าผู้ผลิตให้ความมั่นใจในความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์หรือสินค้า (Ensuring the safety of the product)⁵⁶¹ ที่นำมาวางจำหน่ายเท่านั้น จึงไม่สามารถลดปัญหาความยุ่งยากลงมากนัก แต่ในด้านภาระการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยยังคงต้องอาศัยการพิสูจน์จากผู้เสียหายหรือผู้บริโภคอยู่ โดยจะต้องพิสูจน์ให้ได้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหาย (Damage) ข้อบกพร่อง (Defect) และสาเหตุที่เกิดขึ้นในขณะที่ผลิตสินค้า (Causal relationship whereas the product) รวมถึงไปถึงการที่ต้องพิสูจน์ถึงข้อเท็จจริงด้านอื่นๆ ที่อาจทำให้ผู้ผลิตได้รับการยกเว้นจากความรับผิดตามกฎหมายได้⁵⁶² เช่น การพิสูจน์ถึงสาเหตุแห่งความเสียหายจากสินค้านั้น ไม่ได้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนดยกเว้นความรับผิดของผู้ผลิตไว้

นอกจากนี้ ยังมีปัญหาของการบังคับใช้หลักความเสียหายและประโยชน์ภายใต้กรอบของความคาดหวังของผู้บริโภคที่ทำให้เกิดคำถามในทางปฏิบัติหลายประการ ไม่ว่าจะเป็นความเหมาะสมในการใช้ดุลพินิจพิจารณาของศาลในด้านความเสียหายและผลประโยชน์ (Risk/benefit)⁵⁶³ เพื่อประเมินในสิ่งที่ผู้คนคาดหวังและขอบเขตการกระทำของผู้ผลิตที่แท้จริง เช่น ระดับของความ

---

⁵⁶¹ Shanti Williamson, Compensation for infected blood products: A and others v National Blood Authority and another, Report of the Expert Group on Financial and Other Support (Chairman: Lord Ross) March 2003, Edinburgh, Scottish Executive. Retrieved July 28, 2012. From <http://www.ejcl.org/75/art75-5.PDF>.

⁵⁶² Lovells. Product liability in the European Union, lovells. 2003. P.48.

⁵⁶³ Ibid.

ระมัดระวังที่สามารถทำได้และที่ไม่สามารถทำได้ เป็นต้น ซึ่งคำถามเหล่านี้จะเกิดขึ้นเสมอในทางปฏิบัติของศาลและยังไม่มีกรณีใดแต่อย่างใด แม้กระทั่งศาลของรัฐสมาชิกก็ตาม ดังเช่นคดีในประเทศอังกฤษ ระหว่าง A and Others v. National Blood Authority⁵⁶⁴ เป็นกรณีแรกเกี่ยวกับความรับผิดชอบในผลิตภัณฑ์ทางการแพทย์ของประเทศอังกฤษภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ.1987 (The Consumer Protection Act 1987)⁵⁶⁵ ที่สอดคล้องกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปซึ่งประเทศอังกฤษเป็นสมาชิกอยู่ โดยผู้เสียหาย A และคนอื่นๆ อีก 114 คน ตกเป็นเหยื่อของไวรัสตับอักเสบ C (Hepatitis C infection)⁵⁶⁶ จากการถ่ายเลือดที่มาจากสถาบันโลหิตแห่งชาติ (จำเลย) ถือว่าเป็นคดีคล้ายกับกรณีของโศกนาฏกรรมของ Thalidomide⁵⁶⁷ ที่เกิดขึ้นในกลุ่มสหภาพยุโรปที่ผลิตภัณฑ์ก่อให้เกิดผลเสียหายแก่ประชาชนในวงกว้าง โดยในการตัดสินของศาลแห่งเมืองบอสตันได้พยายามแยกความแตกต่างในบทบัญญัติตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ออกจากหลักความรับผิดชอบโดยประมาทตามกฎหมายจารีตประเพณีและละเว้นแนวความคิดของความสมเหตุสมผล ยิ่งไปกว่านั้นได้นำเอาหลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict liability) ในกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปมาบังคับใช้เพื่อมุ่งคุ้มครองผู้บริโภคและให้ความสะดวกในการเรียกร้องค่าชดเชย โดยในคดีนี้ ศาลแห่งเมืองบอสตันเห็นด้วยในหลักการทดสอบจากความคาดหวังของผู้บริโภคซึ่งเกี่ยวข้องกับประโยชน์ด้านความปลอดภัยของสาธารณะ จึงไม่ได้พิจารณาจากความคาดหวังของประชาชนส่วนใหญ่ แต่จะพิจารณาด้วยการอาศัยหลักคาดหวังของผู้บริโภคในด้านความปลอดภัยของสินค้าว่าปลอดภัยหรือไม่เท่านั้น⁵⁶⁸ และศาลสูงของอังกฤษเองก็ไม่ได้นำปัจจัยจากการกระทำของจำเลยมาพิจารณาว่าผลิตภัณฑ์มีความบกพร่องหรือไม่

ดังนั้น หลักในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าไม่ว่าจะเป็นความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ การผลิต หรือการให้ข้อมูล คำแนะนำหรือคำเตือน ภายใต้หลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict liability) ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ทำได้โดยอาศัยความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectation) ความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) ตลอดจนขีดความสามารถใน

⁵⁶⁴ A and others v National Blood Authority and another [2001] 3 All ER 289.

⁵⁶⁵ Ibid.

⁵⁶⁶ Ibid.

⁵⁶⁷ Shanti Williamson, Compensation for infected blood products: A and others v National Blood Authority and another, Report of the Expert Group on Financial and Other Support (Chairman: Lord Ross) March 2003, Edinburgh, Scottish Executive. Retrieved July 28, 2012. From <http://www.ejcl.org/75/art75-5.PDF>.

⁵⁶⁸ Ibid.

การกระจายความเสี่ยง (Risk – spreading) ที่ไม่มีการลดประสิทธิภาพของสินค้าและ ทำให้สินค้ามีราคาแพงขึ้นแต่อย่างใด ซึ่งทุกสิ่งต้องมีความเหมาะสมกัน (One-size-fits-all)⁵⁶⁹ ที่จะก่อให้เกิดความปลอดภัยในสินค้า

ยกตัวอย่างประเทศสมาชิกสมาชิกแห่งสหภาพยุโรป ที่ได้มีการนำหลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (The Directive 85/374/EEC) ไปปรับใช้ในประเทศของตน เช่น ประเทศอังกฤษ หรือประเทศเยอรมนี เป็นต้น ซึ่งจะศึกษาในหัวข้อต่อไป

3. หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ของประเทศอังกฤษ

ดังที่ได้ศึกษาไว้แล้วในบทที่ 2 เกี่ยวกับพัฒนาการของกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยในประเทศอังกฤษ ซึ่งในการศึกษาต่อไปนี้จะมุ่งศึกษาถึงหลักการพิจารณา “สินค้าไม่ปลอดภัย” ของประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกแห่งสหภาพยุโรป ตั้งแต่ที่เริ่มเป็นประชาคมเศรษฐกิจยุโรป (European Economic Community หรือ EEC) และได้มีการออกกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย โดยได้แก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ.1987 (Consumer protection act 1987) หรือเรียกสั้นๆ ว่า The CPA ให้เป็นไปตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยหรือความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป มีการนำหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability)⁵⁷⁰ มาบังคับใช้เช่นเดียวกัน พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของอังกฤษถือเป็นกฎหมายของประเทศที่ต้องมีการบังคับใช้ตามบทบัญญัติของกฎหมายอย่างเคร่งครัด แม้ว่าประเทศอังกฤษจะเป็นประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common law) ที่ไม่มีบทบัญญัติกฎหมายเป็นลายลักษณ์อักษรก็

⁵⁶⁹ Analysis & Perspective, Product safety & liability reporter Vol. 29, No. 17 , 2001 The Bureau of National affairs, Inc., Washington, D.C., P.403. Retrieved July 28, 2012. From http://www.hunton.com/files/Publication/eed6828b-bd7d-4ab4-8a83-a128e412a0cc/Presentation/PublicationAttachment/d595e490-f82d-4ce5-b715-c98d79b8d657/product_liability.PDF.

⁵⁷⁰ Catherine Elliott and Frances Quinn. Tort Law. United Kingdom, Pearson Education Limited. 2001. P.169.

ตาม แตกต่างจากคำอธิบายกฎหมายหรือ The Restatement ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ไม่ถือเป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร แต่เป็นแนวปฏิบัติสำหรับการนำไปใช้ในเรื่องใด เรื่องหนึ่งเท่านั้น⁵⁷¹

สำหรับคำนิยามของ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” บัญญัติไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของอังกฤษ ซึ่งบัญญัติถึงความไม่ปลอดภัย (Defect) ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายนี้ หมายถึง⁵⁷²

(1) ผลิตภัณฑ์มีความบกพร่อง ถ้าไม่มีความปลอดภัยตามที่บุคคลทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้ (Entitled to expect) และความปลอดภัย (Safety) นั้น รวมถึงความปลอดภัยในส่วนประกอบที่ใช้ในการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์และความปลอดภัยในส่วนเกี่ยวกับความเสี่ยงอันตรายที่พหุสติดตลอดจนชีวิตและร่างกายด้วย

(2) ทั้งนี้ การพิจารณาใน (1) ข้างต้น สิ่งที่บุคคลทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังจะต้องคำนึงถึงพฤติการณ์ทั้งปวง (All the circumstances) รวมทั้ง

(ก) ลักษณะและวัตถุประสงค์ในการนำผลิตภัณฑ์ออกวางสู่ท้องตลาด เช่น การบรรจุ การใช้เครื่องหมายและคำแนะนำที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ หรือการคำเตือนเกี่ยวกับการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำในสิ่งที่มีอยู่หรือเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์

(ข) สิ่งใดก็ตามที่มีเหตุผลอันสมควรคาดหวังได้ว่าควรจะต้องมีหรือเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น และ

(ค) ช่วงเวลาที่ผลิตภัณฑ์นั้นถูกนำออกจำหน่ายโดยผู้ผลิตไปยังบุคคลอื่น

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 ส่วนที่ 1 มาตรา 3 นี้ มีการบัญญัติความหมายของคำว่า “ความไม่ปลอดภัย” (Defect) ทำนองเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบสินค้าไม่ปลอดภัยของสหภาพยุโรปในมาตรา 6 ที่ได้นำเอาหลักสิทธิที่จะคาดหวังของบุคคลทั่วไปมาเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าเช่นเดียวกัน โดยสินค้าที่ผลิตออกมาสู่ท้องตลาดจะเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เมื่อความปลอดภัยนั้นไม่ได้เป็นไปตามที่คนทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้ และความปลอดภัยนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กับสินค้านั้น แม้กระทั่งความปลอดภัยของส่วนประกอบที่ผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์และความเสี่ยงอันตรายต่อทรัพย์สิน ร่างกาย และชีวิตจากการ

⁵⁷¹ Abed Awad. "Comment: The Concept of defect in America and English Products liability Discourse: Despite Strict Liability Linguistics, Negligence is Back With a Vengeance." Pace International Law Review summer, 1998. P.343.

⁵⁷² Consumer protection act 1987 section 3.

ใช้งานผลิตภัณฑ์นั้นด้วย⁵⁷³ สิ่งสำคัญที่เป็นพื้นฐานทั่วไปของการพิจารณาความปลอดภัยของสินค้า คือ⁵⁷⁴

(1) ความรับผิดชอบภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (The CPA) อยู่บนพื้นฐานความปลอดภัย (Defect-base) ไม่ใช่พื้นฐานความรับผิดชอบ (Fault-base)

(2) ข้อพิพาทที่จะใช้ในการตัดสินคดี คือ ความหนักเบา (Degree) หรือระดับของความปลอดภัยหรือไม่ปลอดภัย (Level of safety or safeness) ที่บุคคลทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้

(3) ความคาดหวังที่ใช้ คือ ความคาดหวังของสังคมส่วนใหญ่ (The expectation is that of the public at large)

(4) ความคาดหวังไม่ได้เป็นความคาดหวังของบุคคลทั่วไปที่เกิดขึ้นจริง แต่เป็นสิ่งที่บุคคลทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้โดย “ความคาดหวังที่ถูกต้อง” (Legitimate expectation) ถูกดัดแปลงจนกลายเป็นสูตรธรรมดาของความคาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับความหมายในกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (The Directive)

(5) ศาลจะเป็นผู้ตัดสินว่าจะอะไรเป็นสิ่งที่สังคมมีสิทธิคาดหวังได้ (The public is entitled to expect)

คำว่า “สิทธิ” หรือ “Entitled” ถือว่าเป็นสาระสำคัญในพระราชบัญญัตินี้⁵⁷⁵ ซึ่งถือเป็นพื้นฐานที่ศาลจะใช้พิจารณาหามาตรฐานว่าจะอะไรเป็นสิ่งที่ควรคาดหวังจากลักษณะของสินค้านั้น แม้ในความเป็นจริงบุคคลอาจจะอ้างถึงความคาดหวังที่มีมาตรฐานสูงกว่า แต่ก็ไม่ใช่สาระสำคัญ เพราะปัจจัยที่ช่วยศาลในการพิจารณาความปลอดภัยของสินค้าตามหลักสิทธิคาดหวังของบุคคลทั่วไป (The safety of the product is not such as persons generally are entitled to expect)⁵⁷⁶ อยู่ที่มาตรา 3(2) ซึ่งเป็นบทบัญญัติขยายข้อความในมาตรา 3(1) โดยศาลจะพิจารณาภายในประโยค

⁵⁷³ Abed Awad. "Comment: The Concept of defect in America and English Products liability Discourse: Despite Strict Liability Linguistics, Negligence is Back With a Vengeance." Pace International Law Review summer, 1998. P.349.

⁵⁷⁴ Duncan Fairgrieve. Product liability in comparative perspective. New York, Cambridge University Press. 2005. P.25.

⁵⁷⁵ Catherine Elliott and Frances Quinn (2001). Tort Law. United Kingdom, Pearson Education Limited. 2001. P.172.

⁵⁷⁶ The Consumer protection 1987 section 3.

ว่า “สภาวะแวดล้อมทั้งปวง” (All the circumstance)⁵⁷⁷ รวมทั้งพิจารณาถึงปัจจัยสามปัจจัย ตามมาตรา 3 ที่มีความเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น คือ⁵⁷⁸

ปัจจัยแรก วิธีทางการตลาดรวมถึงการแสดงคำกล่าวอ้างโฆษณา การให้ข้อมูลหรือคำเตือนที่ชัดเจนแนบมาพร้อมกับสินค้า เกี่ยวกับวิธีใช้สินค้าที่อาจจะส่งผลกระทบต่อมาตรฐานความปลอดภัยของสินค้าตามที่ประชาชนมีสิทธิที่จะคาดหวังจากสินค้านั้นได้ เช่น กริมบารุงผิวที่ทำให้เกิดการแพ้ ก่อให้เกิดอาการผื่นและคันได้ ผู้ผลิตจำเป็นต้องให้ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบที่อาจจะเกิดจากการแพ้ไปพร้อมกับสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภคสามารถหลีกเลี่ยงหรือลดอันตรายที่อาจจะเกิดจากความไม่ปลอดภัยของสินค้าดังกล่าวได้ ตัวอย่างที่อาจเห็นได้อย่างชัดเจนอีกกรณีหนึ่ง คือ กรณียารักษาโรคจะเป็นอันตรายถ้าใช้ในปริมาณมาก แต่จะมีความปลอดภัยเมื่อใช้ตามคำแนะนำที่ระบุไว้อย่างชัดเจนและแจ้งเกี่ยวกับความเสี่ยงอันตรายจากการใช้เกินขนาดด้วย

ปัจจัยที่สอง ปัญหาเกี่ยวกับการใช้ความคาดหวังว่า สิ่งใดที่ควรจะคาดหวังได้ หรือสิ่งใดที่คาดหวังได้และควรจะทำเพื่อให้สินค้ามีความปลอดภัย เช่น เตียงควรจะมีความปลอดภัยสำหรับการนอนหลับแต่อาจจะไม่ปลอดภัยสำหรับเด็ก เพราะว่าเด็กอาจจะกระโดดขึ้นหรือลงจากเตียงทำให้ได้รับบาดเจ็บได้ ซึ่งถ้าผู้ผลิตไม่อาจใช้ความคาดหวังในการป้องกันเหตุดังกล่าวได้อาจจะทำให้เด็กนั้นได้รับอันตรายได้เช่นกัน โดยบทบัญญัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของอังกฤษดังกล่าว ไม่ได้จำกัดเฉพาะการใช้งานตามความเป็นจริงเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงเหตุการณ์ต่างๆ ที่อาจเป็นไปได้ตามความคาดหมายได้ในอนาคตอีกด้วย เช่น ผลิตภัณฑ์ประเภทยาหรือสารเคมีที่ใช้ในครัวเรือนที่เป็นอันตราย จะพิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยได้ หากไม่มีวิธีการป้องกันอันตรายกับเด็ก (Child-proof) หากสินค้านั้นตกอยู่ในมือเด็ก เป็นต้น

ปัจจัยที่สาม ช่วงเวลาจัดจำหน่ายหรือนำสินค้าหมุนเวียนในท้องตลาด ในการพิจารณาเกี่ยวกับช่วงเวลาที่น่าสินค้าเข้าสู่ท้องตลาดสินค้านั้นจะเป็นสินค้าที่ปลอดภัยหรือไม่นั้น จะพิจารณาว่าช่วงเวลานั้นผู้ผลิตสามารถที่จะผลิตสินค้าที่มีความปลอดภัยสูงสุดได้หรือไม่ แม้ในความจริงแล้ว ผู้ผลิตมีหน้าที่ต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองให้มีความปลอดภัยหรือเพิ่มคุณสมบัติด้านความปลอดภัยแก่สินค้าอยู่เสมอก็ตาม แต่ก็อาจถือไม่ได้ว่าสินค้าที่ผลิตออกมาจำหน่ายในช่วงแรกหรือจำหน่ายก่อนเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ด้วยเหตุที่ว่าสินค้าที่ผลิตออกมาภายหลังมีความก้าวหน้าและพัฒนาด้านความปลอดภัยมากกว่าเท่านั้น

⁵⁷⁷ Catherine Elliott and Frances Quinn. *Tort Law*. United Kingdom, Pearson Education Limited. 2001. P.172.

⁵⁷⁸ Ibid.

การพิจารณา “ความปลอดภัย” (Safety) ของสินค้า แม้ว่าพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษจะไม่ได้แบ่งแยกประเภทความไม่ปลอดภัยของสินค้าอย่างชัดเจนในเรื่องของความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ การผลิต หรือการให้ข้อมูลหรือคำเตือนไว้เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกาก็ตาม⁵⁷⁹ แต่เมื่อพิจารณาจากคำพิพากษาของศาลประเทศอังกฤษแล้ว เห็นว่า ได้ทำการแบ่งแยกประเภทความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ออกเป็น 3 สาขา (Trifurcated)⁵⁸⁰ เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา โดยศาลประเทศอังกฤษได้ใช้หลักเกณฑ์ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยหรือความเสี่ยงของการเกิดความเสียหายต่อบุคคลหรือต่อทรัพย์สินมีอยู่ 2 หลัก ดังนี้

3.1 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations test)

หลักความคาดหวังของผู้บริโภคหรือสิทธิในการคาดหวังความไม่ปลอดภัยในสินค้าของผู้บริโภคบัญญัติไว้อย่างชัดเจนในมาตรา 3 ของพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษเช่นเดียวกับมาตรา 6 ของกฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรปที่ประเทศอังกฤษเป็นสมาชิกอยู่ จึงทำให้ประเทศอังกฤษต้องนำเอาหลักดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในกฎหมายของประเทศ

นอกจากนี้ คำว่า “สิทธิที่จะคาดหวัง” (Entitled to expect) ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษ ยังมีความสอดคล้องกับมาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts ของประเทศสหรัฐอเมริกา เห็นได้จากความคิดเห็น i (Comment i) ของมาตรา 402A ที่ให้ความหมายของคำว่า สินค้าไม่ปลอดภัย (Defect) หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่มีความไม่ปลอดภัย เมื่อมีความเสี่ยงอันตรายของผลิตภัณฑ์นั้น ไม่ได้เป็นเช่นคนทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้⁵⁸¹ เกี่ยวกับสิทธิที่จะคาดหวังได้ของประชาชนหมายถึงอะไร เมื่อพิจารณาจากรายงานของคณะกรรมการกฎหมายของประเทศอังกฤษ (The Law Commission’s Report)⁵⁸² ระบุว่ามีการพิจารณาอยู่ 2 กรณีคือ

⁵⁷⁹ The Restatement (third) of Tort: Product liability.

⁵⁸⁰ Abed Awad. "Comment: The Concept of defect in America and English Products liability Discourse: Despite Strict Liability Linguistics", Negligence is Back With a Vengeance." Pace International Law Review summer, 1998. P.348.

⁵⁸¹ Ibid., P.351.

⁵⁸² Ibid., P.350.

ก. ความปลอดภัยของสินค้า (Safety)

ข. ผู้ขายได้ให้คำรับรองว่า สินค้าที่ลูกค้าซื้อไปบริโภคนั้น สามารถใช้ได้ตาม วัตถุประสงค์ที่ซื้อ (Merchantability)

การพิจารณาความปลอดภัยของสินค้า ตามความเห็นของคณะกรรมการ กฎหมายของประเทศอังกฤษ กล่าวว่า แก่นแท้ในความหมายของคำว่า “ความปลอดภัย” (Defect) มุ่งเน้นพิจารณาที่สินค้า ที่สามารถนำมาทดแทนกันได้ (Representation of the product)⁵⁸³ ประกอบกับการพิจารณาความปลอดภัยจากความคาดหวังของประชาชนทั่วไป นอกจากนี้ ยังพิจารณา รวมไปถึงความคาดหวังที่เหมาะสมในการนำสินค้าไปใช้งานหรือบริโภคด้วย ซึ่งผู้ผลิตควรจะทำ การป้องกันไม่ให้มีการใช้งานผิดวิธีที่ผู้ผลิตคาดเห็นได้ ไม่ว่าจะด้วยวิธีการให้คำเตือน คำแนะนำ หรือข้อมูลที่สำคัญของสินค้าก็ตาม แต่สำหรับความคิดเห็นของชาวอังกฤษ มีความเห็นเกี่ยวกับการ พิจารณาความปลอดภัยของสินค้าว่าเป็นสถานะความไม่มั่นใจในบางสิ่ง (Dubity)⁵⁸⁴ ที่เกี่ยวกับ มาตรฐานในความคาดหวังของผู้บริโภค ในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่มีความซับซ้อนและข้อ บกพร่องจากการเตือน ซึ่งมาตรฐานในการพิสูจน์โดยใช้ความคาดหวังนี้ มีปัญหาหลายประการที่ไม่ สามารถจะทำการพิสูจน์ได้อย่างชัดเจน เพราะสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ทุกวันนี้มีความซับซ้อนมากเกิน กว่าที่ผู้บริโภคจะคาดหวังในความปลอดภัยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความปลอดภัยจากการออกแบบที่ซับซ้อนและการเตือนความปลอดภัย (Complex design and warning defect)⁵⁸⁵ เพราะเป็น เรื่องที่ยากในการตรวจสอบให้แน่ใจว่าอะไรที่ผู้บริโภคควรคาดหวังได้ นอกจากนี้ กรณีความ เสียหายเกิดแก่บุคคลข้างเคียง (Bystanders) หรือบุคคลอื่นที่อาจไม่ใช่ผู้บริโภค ซึ่งไม่มีความรู้ใน สินค้า นั้น อาจจะไม่สามารถคาดหวังในความปลอดภัยของสินค้าได้แต่อย่างใด

การพิจารณาจากความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations)⁵⁸⁶ อาจจะมี ปัจจัยอื่นนอกจากที่กล่าวมา ซึ่งมีอิทธิพลต่อการใช้ความคาดหวังได้ เช่น ราคา ทางเลือกในการผลิต รูปแบบ ขนาด ประสิทธิภาพ ความช้าหรือเร็ว หรืออื่นๆ ที่อาจเกี่ยวข้องกับความปลอดภัยของ ผลิตภัณฑ์ เป็นต้น แม้จะมีหลายความเห็นยอมรับว่าควรมีรูปแบบการประเมินมาตรฐานความไม่ ปลอดภัยที่เหมาะสมสำหรับเป้าหมายในการพิสูจน์ให้ชัดเจนกว่านี้ และมีนักวิจารณ์หลายคนที่มี ความความคิดเห็นสอดคล้องกัน โดยเชื่อว่าคำนิยามของ “ความปลอดภัย” (Defect) ภายใต

⁵⁸³ Ibid.

⁵⁸⁴ Ibid., P.351.

⁵⁸⁵ Ibid.

⁵⁸⁶ Ibid., P.350.

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษยังมีความคลุมเครือ (Vague)⁵⁸⁷ และศาลไม่สามารถนำมาใช้งานได้จริงในการหาความรับผิดชอบของผู้ผลิตจากความไม่ปลอดภัยของสินค้า

ปัญหาของสิ่งที่จะใช้ในการกำหนดว่า อะไรคือ “สิ่งที่คนมีสิทธิที่จะคาดหวังได้” มักจะถูกสันนิษฐานจากสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องทั้งหมด (All relevant circumstances)⁵⁸⁸ บางความเห็นของนักวิชาการอังกฤษได้ตั้งข้อสังเกตว่าแนวทางในการประเมินความไม่ปลอดภัยของสินค้า “ได้รวมถึงความเสี่ยงและประโยชน์เข้ามาพิสูจน์ความไม่ปลอดภัย” (Incorporates a risks/benefits element into the test of defectiveness)⁵⁸⁹ ด้วย

3.2 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักต้นทุนและประโยชน์ (Cost – benefit)

การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจากการใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภคที่ได้ศึกษาแล้วข้างต้นแล้ว ว่ามีปัญหาหลายประการและอาจก่อให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันของแต่ละฝ่ายไม่ว่าจะเป็นฝ่ายผู้บริโภคหรือผู้ผลิตก็ตาม ดังนั้น นักวิชาการของประเทศอังกฤษจึงหันมาพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าด้วยการนำเอาพฤติการณ์ทั้งปวงของสินค้ามาประเมินร่วม โดยมีการนำเอาความสมเหตุสมผล (Reasonableness) ระหว่างการคาดหมาย (Foreseeability) สาเหตุ (Causation) และหลักความประมาท (Negligence principle)⁵⁹⁰ มาพิจารณาร่วมกันกับหลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดในความรับผิดชอบของผู้ผลิตที่กำหนดให้ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบ แม้จะไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทในการกระทำให้เกิดความเสียหายเลยก็ตาม ซึ่งในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยนั้นจะมุ่งเน้นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในขณะที่สินค้าอยู่ในการควบคุมหรือครอบครองของจำเลยเป็นสำคัญ คดีที่มีชื่อเสียงที่ศาลใช้เป็นแนวทางในการกำหนดความรับผิดชอบของจำเลย ได้แก่ คดีระหว่าง Rylands v. Fletcher⁵⁹¹ ที่ได้เริ่มนำเอาหลักความรับผิดชอบโดยเด็ดขาดมาใช้ในกฎหมายละเมิด ฐานความรับผิดโดยประมาท เพื่อรักษาความสมดุลในความปลอดภัยให้มากที่สุดและเพื่อปกป้องบุคคลที่สามให้ได้รับการเยียวยาจะนำเอาการพิจารณาของบุคคลทั่วไปหรือวิญญูชนมาพิจารณาถึงความรับผิดชอบผู้กระทำเป็นสำคัญ ซึ่งต่อมาได้ถูกนำไปใช้เป็นหัวใจของกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์จนถึงปัจจุบันนี้

หลักความต้นทุนและประโยชน์ของประเทศอังกฤษซึ่งได้นำมาใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้น เนื่องจากศาลประเทศอังกฤษได้เรียนรู้วิธีการประเมินหรือวิเคราะห์โดย

⁵⁸⁷ Ibid.

⁵⁸⁸ Ibid., P.351.

⁵⁸⁹ Ibid.

⁵⁹⁰ Ibid.

⁵⁹¹ Rylands v. Fletcher, 3 L.R. E. & I. App. 330 (H.L. 1868).

การพิจารณาจากหลักต้นทุนและประโยชน์หรือการวิเคราะห์ความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility analysis) จากประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์หรือจารีตประเพณี เช่นเดียวกับระบบกฎหมายของประเทศอังกฤษ ดังนั้น การพิจารณาจากต้นทุนหรือความเสี่ยงและประโยชน์ที่สำคัญที่ประเทศอังกฤษนำมาใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยจากสินค้า ได้แก่ หลักในการประเมินจากความเสี่ยงที่ถูกคิดค้นโดยท่านผู้พิพากษา Leaned Hand ในคดีระหว่าง United States v. Carroll Towing Co.⁵⁹² หรือเรียกว่า “Hand Formula”⁵⁹³ คดีสำคัญที่ศาลของประเทศอังกฤษนำหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) ในการประเมิน คือ คดีระหว่าง Morris v. West Hartlepool Stream Navigation Co.⁵⁹⁴ ซึ่งเป็นคดีตัวอย่างของศาลอังกฤษที่ได้นำสูตรความเสี่ยงและประโยชน์มาบังคับใช้ โดยโจทก์ Morris ทำงานเป็นกาลาสีเรือ (Deckhand) ถูกเสาบนคาคเรือโค่นล้มทับและได้รับบาดเจ็บ โดยศาลของประเทศอังกฤษได้พิจารณาและได้นำหลักความเสี่ยงและประโยชน์มาใช้ในการชั่งน้ำหนักเพื่อค้นหาความสมดุลระหว่างความชัดเจนของความเสี่ยงอันตรายและความร้ายแรงของอาการบาดเจ็บแล้ว ศาลประเทศอังกฤษตัดสินว่าเกิดจากความประมาทของกัปตันเรือ (Ship captain) ในการใช้ความระมัดระวังที่สามารถทำการป้องกันได้ง่ายกว่า โดยผู้พิพากษา Lord Reid ได้ทำการวิเคราะห์จากค่าใช้จ่ายและประโยชน์ (Cost – benefit analysis) จากฝ่ายจำเลยแล้วมีความคิดเห็นว่ามันเป็นหน้าที่ของนายจ้างที่จะต้องพิจารณาว่าควรใช้ความระมัดระวังกับความเสี่ยงอันตรายที่อาจคาดหมายได้ และโอกาสของความเสี่ยงอันตรายที่อาจเกิดขึ้นจากอุบัติเหตุในการใช้งาน ตลอดจนความรุนแรงจากผลกระทบที่อาจเป็นไปได้ถ้าเกิดอุบัติเหตุขึ้น ส่วนอีกด้านหนึ่งคือ ความยากง่าย จำนวนค่าใช้จ่ายใดๆ และข้อเสียอื่นๆ จากการป้องกันอันตรายไว้ล่วงหน้า ทำให้ความเสี่ยงอันตรายนั้นจะถูกปรากฏออกมาจากตัวอุปกรณ์เอง สำหรับการวิเคราะห์ด้วยหลักต้นทุนและประโยชน์ (Cost – benefits) สิ่งที่เป็นตัวชี้วัดความไม่ปลอดภัยจะอยู่ที่การเลือกสิ่งที่ไม่ปลอดภัยที่สุดของผู้ผลิต เพื่อความปลอดภัยของบุคคลที่คาดได้ว่ามีความเสี่ยงอันตราย เมื่อศาลพิจารณาได้ว่าประโยชน์ของผลิตภัณฑ์มีมากกว่าความเสี่ยงอันตราย⁵⁹⁵ ก็จะไม่ถือว่าเป็นความไม่ปลอดภัยซึ่งมีการนำสูตร Hand Formula มาใช้ในการวิเคราะห์ความเสี่ยงอันตราย⁵⁹⁶ เช่นเดียวกับประเทศ

⁵⁹² United States v. Carroll Towing Co., 159 F.2D 169 (2ed Cir. 1947).

⁵⁹³ Gregory C. Keating. "Articles Reasonableness and Rationality in Negligence Theory." 48 Stan. L. Rev. 323.1996. P.323. From www.heinonline.org.

⁵⁹⁴ Morris v. West Hartlepool Stream Navigation Co., 1956 App. Cas. 552.

⁵⁹⁵ Gregory C. Keating. "Articles Reasonableness and Rationality in Negligence Theory." 48 Stan. L. Rev. 323.1996. P.323. From www.heinonline.org.

⁵⁹⁶ Ibid., P.328.

สหรัฐ โดยผู้พิพากษาของประเทศอังกฤษ เห็นว่า สามารถใช้สูตรดังกล่าวในการคาดเดาความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้เป็นอย่างดี⁵⁹⁷

นอกจากคดี Morris ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีคดีอื่นๆ อีก เช่น คดี Northwestern, Ltd. v. London Guarantee and accident Co.⁵⁹⁸ ที่ศาลอุทธรณ์ของประเทศอังกฤษให้ความเห็นว่า ระดับของการดูแลความปลอดภัยตามหน้าที่ ที่เกี่ยวข้องจะต้องเหมาะสมกับสัดส่วนของระดับความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องด้วย หากไม่เหมาะสมถือว่ามีความไม่ปลอดภัย หรือคดี Latimer v. A.E.C. Ltd.,⁵⁹⁹ ศาลได้วินิจฉัยว่า ในคดีที่ความเสี่ยงสามารถคาดเห็นได้ทุกๆ คดี มันเป็นเรื่องของความสมดุลระหว่างความเสี่ยงกับมาตรการที่จำเป็นในการกำจัดความเสี่ยงนั้น

สำหรับการวิเคราะห์หรือประเมินความไม่ปลอดภัยของสินค้าของประเทศอังกฤษ ได้ มีความคิดเห็นของชาวอังกฤษจำนวนมากที่ได้เสนอให้นำวิธีการวิเคราะห์จากต้นทุนและผลประโยชน์ (Cost – benefit approach)⁶⁰⁰ มาเป็นต้นแบบในการประเมินความไม่ปลอดภัยของสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีของความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบและการเตือนหรือการให้ข้อมูลที่จำเป็นแก่ผู้บริโภค เพราะในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยนั้นจะมุ่งเน้นพิจารณาที่ปัจจัยค่าใช้จ่าย (Cost) และปัจจัยของผลประโยชน์ (Benefit) ซึ่งจะช่วยให้ย้อนกลับไปตรวจสอบกระบวนการผลิตหรือการดำเนินการใดๆ ของผู้ผลิต ณ ช่วงเวลาที่ออกแบบ ผลิตหรือส่งมอบสินค้าได้ โดยมีนักวิชาการของอังกฤษ ชื่อ Lesley Dolding⁶⁰¹ ได้ให้คำชี้แจงเกี่ยวกับมาตรา 3 ไว้ว่าให้นำเอาหลักเกณฑ์พื้นฐานของความรับผิดชอบโดยความประมาท (Negligence – based)⁶⁰² มาเป็นหลักเกณฑ์พิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าว่าอะไรที่เป็นสินค้าไม่ปลอดภัย ซึ่งจะทำให้เกิดความชัดเจน

⁵⁹⁷ Ibid., P.352.

⁵⁹⁸ Northwestern, Ltd. V. London Guarantee and accident Co., 1936 App. Cas. 108, 126 (P.C. 1935).

⁵⁹⁹ Latimer v. A.E.C. Ltd., (1952) 2 Q.B. 701, 711.

⁶⁰⁰ Abed Awad. "Comment: The Concept of defect in America and English Products liability Discourse: Despite Strict Liability Linguistics, Negligence is Back With a Vengeance." Pace International Law Review summer, 1998. P.352.

⁶⁰¹ Lesley Dolding, Product Liability Reform: One Step Forward, One Step Back?, 20 Bracton L.J. 26, 27 (1998) อ้างใน Abed Awad. "Comment: The Concept of defect in America and English Products liability Discourse: Despite Strict Liability Linguistics, Negligence is Back With a Vengeance." Pace International Law Review summer, 1998. P.348. ในเชิงอรรถที่ 380

⁶⁰² Abed Awad. "Comment: The Concept of defect in America and English Products liability Discourse: Despite Strict Liability Linguistics, Negligence is Back With a Vengeance." Pace International Law Review summer, 1998. P.352.

แก่การพิจารณาของศาลในการวิเคราะห์ต้นทุนและประโยชน์ในความปลอดภัยของสินค้าได้ แต่ก็มีบางความคิดเห็นของนักวิชาการอังกฤษให้ความเห็นว่ามันเป็นเรื่องยากมาก ในการที่จะแยกแยะความแตกต่างหากไม่ได้้นำเอาหลักความรับผิดชอบโดยความประมาทมาใช้ในการวิเคราะห์ความไม่ปลอดภัยของสินค้านี้ร่วมกับหลักต้นทุนและประโยชน์ (Cost – benefit) ในกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษ โดยมีนักวิชาการชาวอังกฤษชื่อ Christopher Newdick⁶⁰³ ได้ให้ข้อสังเกตเพิ่มเติมอีกว่า พื้นฐานของการวิเคราะห์ด้วยหลักต้นทุนและประโยชน์หรือหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility analysis) มักจะเกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้หลักความประมาททั่วไป⁶⁰⁴ ส่วนความคิดเห็นอื่นของนักวิชาการอังกฤษก็ได้ยอมรับว่าการทดสอบด้วยความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectation test) ภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของอังกฤษนั้น ได้ครอบคลุมถึงการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจากต้นทุนที่แท้จริงและผลประโยชน์ (Cost – benefit test) ด้วย ซึ่งอยู่ภายใต้หลักความประมาท⁶⁰⁵ เช่นกัน

การวิเคราะห์ต้นทุนและประโยชน์ (Cost – Benefit) ของประเทศอังกฤษ ก่อนข้างที่จะมีความคล้ายคลึงกันมากกับความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) ของประเทศสหรัฐอเมริกา⁶⁰⁶ ซึ่งแม้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของอังกฤษ (The CPA.1987) จะกล่าวถึงความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด (Strict liability) เช่นเดียวกันกับมาตรา 402A (The Restatement (second) of Torts.) ของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ตาม แต่ศาลหลายศาลของประเทศอังกฤษยังต้องพึ่งพาหลักความรับผิดโดยประมาท มาประกอบการพิจารณาร่วมกับหลักการวิเคราะห์ต้นทุนและประโยชน์ (Cost – benefit negligence analysis)⁶⁰⁷ ในกรณีของความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่เป็นผลมาจากการออกแบบและการเตือนของสินค้าที่ทำให้เกิดอันตรายแก่ผู้บริโภค

⁶⁰³ Christopher Newdick, The Future of Negligence in Product Liability, 103 L.Q. Rev. 288, 300 (1987) อ้างใน Abed Awad. "Comment: The Concept of defect in America and English Products liability Discourse: Despite Strict Liability Linguistics, Negligence is Back With a Vengeance." Pace International Law Review summer, 1998. P.350. เจริญธรรมที่ 391

⁶⁰⁴ Abed Awad. "Comment: The Concept of defect in America and English Products liability Discourse: Despite Strict Liability Linguistics, Negligence is Back With a Vengeance." Pace International Law Review summer, 1998. P.352.

⁶⁰⁵ Ibid.

⁶⁰⁶ Ibid., P.354.

⁶⁰⁷ Ibid.

กล่าวโดยสรุป พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษ และการตีความของศาลที่ถือว่า บุคคลทั่วไปไม่มีสิทธิที่จะคาดหวังว่าสินค้าใดมีความปลอดภัยมากกว่าการดูแลที่เหมาะสมและความเชี่ยวชาญในการผลิตมันขึ้นมา โดยพระราชบัญญัตินี้ทำให้เกิดการยกเว้นและเปลี่ยนแปลงหลักกฎหมายของประเทศอังกฤษที่มีอยู่เดิมเพียงเล็กน้อยเท่านั้น⁶⁰⁸ เพราะความรับผิดชอบในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษนั้นยังเป็นไปตามหลักประมาทอยู่ ไม่ได้แยกการพิจารณาความรับผิดชอบจากการออกแบบ การเตือน หรือการผลิตออกจากกันเช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา ในกรณีใดที่ไม่มี การตีความของศาลตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคนี้แล้ว ในอนาคตอาจเกิดปัญหาในการวิเคราะห์ความไม่ปลอดภัยได้⁶⁰⁹

4. หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ของประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีเข้าเป็นสมาชิกประเทศหนึ่งของสหภาพยุโรป ซึ่งจะต้องตรากฎหมายให้อยู่ภายใต้กรอบที่สหภาพยุโรปกำหนด ไว้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ

สำหรับกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความไม่ปลอดภัยของสินค้า ประเทศเยอรมนีได้ออกพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่มีวัตถุประสงค์และเนื้อหาของกรคุ้มครองเช่นเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสหภาพยุโรปและมีข้อจำกัดความรับผิดชอบของผู้ประกอบการที่เข้มงวดรวมทั้งให้การเยียวยาผู้บริโภคได้มากกว่ากฎหมายละเมิดของเยอรมนีอีกด้วย ซึ่งความสำคัญของพระราชบัญญัตินี้มีวัตถุประสงค์มุ่งเน้นที่ “ความไม่ปลอดภัย” (Defect) ของสินค้าเป็นสำคัญ โดยคำว่า “ความไม่ปลอดภัย” (Defect) ภายใต้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของเยอรมนี (The PLA) มาตรา 3 บัญญัติว่า สินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product is defect) ถ้าหากสินค้านั้นไม่ได้เป็นไปในระดับที่สามารถคาดหวังได้ตามสมควร ภายใต้ทุกสถานการณ์ที่พึงปรารถนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

- ก. การนำเสนอตัวสินค้า
- ข. การใช้สินค้าที่สามารถคาดหวังได้
- ค. ช่วงเวลาที่สินค้านั้นถูกนำเข้าจำหน่ายในท้องตลาด

⁶⁰⁸ Ibid.

⁶⁰⁹ Ibid., P.359.

แต่ไม่ถือว่าสินค้าที่จำหน่ายมีความไม่ปลอดภัยเพียงเพราะสินค้าที่คิดว่าถูกนำเข้าสู่ท้องตลาดในภายหลัง⁶¹⁰

หลักในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า ประเทศเยอรมนีใช้หลักพิจารณาเช่นเดียวกันกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (The Directive) เช่นกัน กล่าวคือ

4.1 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer Expectations)

หลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของเยอรมนีนั้น จะมีเนื้อหาเป็นไปทำนองเดียวกับมาตรา 6 แห่งกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC Directive 85/374/ EEC) และมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของอังกฤษ (The Consumer Protection) เกือบทุกประการ ซึ่งมีการนำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยสินค้า เพื่อมุ่งที่จะคุ้มครองผู้บริโภคเป็นสำคัญ มากกว่าจะมุ่งที่วัตถุประสงค์การใช้งานของสินค้าที่ควรจะเป็นหรือความเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในสินค้าของบุคคลแต่ละบุคคล ตามหลักของกฎหมายซื้อขาย⁶¹¹

แนวคิดของ “ความไม่ปลอดภัย” (Defect) ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศเยอรมนี แบ่งแนวคิดการพิจารณาความไม่ปลอดภัยออกเป็น 3 ประการ คือ ความไม่ปลอดภัยจากการผลิต ความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ และความไม่ปลอดภัยจากการเตือน โดยแนวความคิดของ “ความไม่ปลอดภัย” ดังกล่าวจะมีการนำหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้ามาใช้แตกต่างกัน ซึ่งบางกรณีอาจนำไปใช้ได้เฉพาะเพียงบางอย่างเท่านั้น เช่น ความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) ในความเป็นจริงแล้วสามารถ

⁶¹⁰ Product liability Act 1989, section 3 Defects.

(1) A product is defective if it does not provide that degree of safety which can be justifiably expected, having regard to all the circumstances, in particular.

(a) its presentation;

(b) its use which may be reasonably expected;

(c) the time when it was put into circulation.

(2) A product is not defective for the sole reason that later on an improved product was put into circulation.

⁶¹¹ สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ "พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายเยอรมัน" วารสารดุลพาห เล่มที่ 1 (ปีที่ 56 มกราคม – เมษายน 2552) หน้า 185

ใช้ได้เฉพาะความไม่ปลอดภัยที่เกิดจากการผลิต (Manufacturing defect)⁶¹² ส่วนประเด็นที่เกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ (Design defect) และความไม่ปลอดภัยจากการเตือน (Warning defect) มักจะใช้หลักความประมาท (Negligence)⁶¹³ ตามกฎหมายแพ่งเยอรมนีมาเป็นหลักพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าเช่นเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสภายุโรปดังที่ได้อธิบายไปแล้วในตอนต้น ซึ่งในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับความไม่ปลอดภัยของสินค้าศาลของประเทศเยอรมนีจะต้องกล่าวถึงหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations) ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของเยอรมนีเพื่อวิเคราะห์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า โดยจะต้องอ้างข้อเท็จจริงที่ว่า อะไรที่ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะคาดหวังหรือไม่อาจคาดหวังได้ (What consumers are or not are entitled to expect)⁶¹⁴

การปรับใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภคของศาลเยอรมันที่เห็นชัดเจน คือกรณีของความไม่ปลอดภัยจากการผลิต (Manufacturing defect) หรือความบกพร่องในการผลิตสินค้าที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานของการออกแบบ (Nonstandard)⁶¹⁵ เป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในคดีที่สินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นไม่มีความซับซ้อนของสินค้านักและผู้บริโภคทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้ว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัยหรือไม่เป็นอันตรายต่อทรัพย์สิน ร่างกาย หรือชีวิต เช่น เลือดที่มีการติดเชื้อ HIV หรือเชื้อไวรัสตับอักเสบบ เป็นกรณีที่บุคคลทั่วไปคาดหวังได้ว่าเลือดจะต้องปลอดภัย แต่เมื่อมีการติดเชื้อขึ้นมาจึงทำให้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเพราะเป็นเรื่องนอกเหนือจากความคาดหวังได้ของผู้บริโภคทั่วไป⁶¹⁶

ปัญหาการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าด้วยหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) จากการพิจารณาของศาลมักจะพบว่าหลักความคาดหวังของผู้บริโภคไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นหลักในการพิจารณาได้มากเท่าที่ควร เพราะในบางครั้งผู้บริโภคไม่อาจใช้ความคาดหวังได้ หรือบางครั้งก็อาจมีการคาดหวังความปลอดภัยของสินค้าสูงหรือต่ำไม่สมมูลกัน โดยเฉพาะกรณีสินค้าที่มีการผลิตด้วยเทคโนโลยีล่าสุด ผู้บริโภคไม่อาจใช้ความคาดหวังได้เพราะไม่มีความรู้เกี่ยวกับสินค้านักเท่าที่ควร จึงมีการนำหลักการวิเคราะห์พิสูจน์จากต้นทุนและประโยชน์

---

⁶¹² Stefan Lenze. German product liability law: between European Directives, America Restatements and common sense. *Product liability in comparative perspective* D. Fairgrieve. New York, Cambridge University. 2005. P.108.

⁶¹³ Ibid.

⁶¹⁴ Ibid.

⁶¹⁵ Ibid.

⁶¹⁶ Ibid.

(Cost-benefit test)⁶¹⁷ หรือหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) มาช่วยเสริมการพิจารณาของศาลจากการนำหลักความคาดหวังของผู้บริโภคมาใช้ เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยามากที่สุด

4.2 การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – Utility)

การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า โดยใช้หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility)⁶¹⁸ จะพิจารณาจากความคาดหวังของผู้บริโภคที่คาดหวังว่า ผู้ผลิตจะไม่นำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยออกจำหน่าย ถ้ามีสินค้านั้นมีความเสี่ยงอันตรายเกินกว่าประโยชน์ด้านความปลอดภัยที่ผู้บริโภคจะได้รับจากสินค้า โดยมุ่งเน้นพิจารณาถึงความสมดุลระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-utility) จากฝ่ายผู้ผลิต แทนการพิจารณาจากความคาดหวังของผู้บริโภคเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ผลิตได้ดูแลกระบวนการผลิต การออกแบบ หรือการเตือนถึงความอันตรายของการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความปลอดภัยแก่ส่วนรวมจากการขายสินค้านั้น⁶¹⁹ ซึ่งในการวิเคราะห์ด้วยหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-utility) ศาลประเทศเยอรมนีใช้ในการตัดสินด้วยการวิเคราะห์จากผลประโยชน์ที่สังคมจะได้รับและต้นทุนของผลิตภัณฑ์ว่าอะไรมากกว่ากัน และบางครั้งจะอาศัยการพิจารณาจากกฎหมายหรือข้อบังคับอื่นๆ ประกอบการพิจารณาความคาดหวังของผู้บริโภค⁶²⁰ โดยหลักความเสี่ยงและประโยชน์ส่วนใหญ่จะนำไปใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ (Design defect) สินค้าอันตราย (Inherently dangerous products)⁶²¹ และการเตือน (Warning defects)⁶²²

สำหรับความไม่ปลอดภัยของสินค้าจากการออกแบบสินค้า ถึงแม้ว่าศาลเยอรมันจะคำนึงถึงการออกแบบของผู้ผลิตที่ต้องเป็นไปตามกฎหมาย (Statutes) ระเบียบข้อบังคับของรัฐ (Regulation) หรือมาตรฐาน (Standards)⁶²³ ที่รัฐกำหนดขึ้น โดยทั่วไปก็ตาม ซึ่งถ้าหากผู้ผลิตทำการ

⁶¹⁷ Ibid.

⁶¹⁸ หรือหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – benefit) หรือหลักต้นทุนและประโยชน์ (Cost – benefit) มีความหมายเช่นเดียวกัน

⁶¹⁹ Stefan Lenze. German product liability law: between European Directives, America Restatements and common sense. *Product liability in comparative perspective* D. Fairgrieve. New York, Cambridge University. 2005. P.112.

⁶²⁰ Ibid., P.113.

⁶²¹ Ibid., P.112.

⁶²² Ibid., P.114.

⁶²³ Ibid., P.109.

ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์หรือระเบียบเหล่านี้แล้ว ก็จะถือว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย แต่อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าผู้ผลิตจะได้ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานทั่วไปของสินค้าแล้วก็ตาม ก็หาใช่ว่าจะเป็นสินค้าที่ปลอดภัยไม่ เพราะกฎเกณฑ์หรือระเบียบที่รัฐกำหนดคิดค้นมานี้เป็นเพียงข้อกำหนดเบื้องต้นและเป็นเพียงแค่แสดงให้เห็นว่ามันอาจจะปลอดภัยเท่านั้น⁶²⁴ ดังนั้น ทางเลือกของการออกแบบที่ปลอดภัย (Safer design alternative)⁶²⁵ ของผู้ผลิตจึงถือว่าเป็นหัวใจที่สำคัญของการออกแบบสินค้าให้มีความปลอดภัย โดยผู้ผลิตจะต้องใช้ทางเลือกในการออกแบบสินค้าที่มีความเสี่ยงอันตรายน้อยที่สุด ซึ่งศาลเยอรมันจะนำมาเป็นเครื่องมือในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าเป็นกรณีแรกก่อนที่จะพิจารณาจากพยานของฝ่ายผู้บริโภคเป็นกรณีถัดไป ที่ผู้บริโภคมีหน้าที่ต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าการออกแบบไม่มีความเหมาะสมกับประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับและจะต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าผู้บริโภคสามารถคาดหวังในความปลอดภัยของสินค้านี้ได้⁶²⁶

การนำหลักความเสี่ยงและประโยชน์หรือหลักต้นทุนและประโยชน์ มาใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ศาลในประเทศเยอรมนีได้ยอมรับว่าราคาสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับทางเลือกของการออกแบบที่ปลอดภัย (A safer design alternative)⁶²⁷ ซึ่งราคาที่มีความเหมาะสมกับต้นทุนและประโยชน์ที่ผู้บริโภคได้รับจะเป็นตัวกำหนดความคาดหวังของผู้บริโภคได้ เพราะสิ่งที่ผู้บริโภคคาดหวังได้ คือ ผู้ผลิตได้มีการออกแบบสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความปลอดภัยมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยพิจารณาจากต้นทุนทางสังคมที่แท้จริง (True social costs)⁶²⁸ ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบที่คำนวณเป็นมูลค่าของเงินได้หรือไม่ก็ตาม เพราะผู้บริโภคไม่ว่าจะเป็นผู้ซื้อ ผู้ใช้ หรือนักคลั่งข้างเคียง ไม่มีสิทธิที่จะคาดหวังได้ว่าประโยชน์ของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์จะมากกว่าต้นทุนของสินค้า เนื่องจากผู้ที่ซื้อสินค้านั้นจะไม่มีข้อมูลมากพอในการประเมินต้นทุนด้านประโยชน์ของสังคมที่แท้จริงจากสินค้า เช่น ราคาและค่าใช้จ่ายของการเกิดอุบัติเหตุ (Price and costs of accidents)⁶²⁹ เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ศาลประเทศเยอรมนีจึงนำหลักเรื่องประมาทเลินเล่อมาบังคับใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบสินค้า ซึ่งผู้ผลิตมีหน้าที่ใช้ความระมัดระวังในการดำเนินการผลิตสินค้าให้มีความปลอดภัยแก่ผู้บริโภคหรือนักคลั่งข้างมากที่สุด แต่ผู้ผลิตไม่ได้กระทำการตามหน้าที่ซึ่งทำให้เกิดความเสียหายขึ้นมา สำหรับกรณีความรับผิดชอบ

⁶²⁴ Ibid.

⁶²⁵ Ibid., P.110.

⁶²⁶ Ibid.

⁶²⁷ Ibid., P.111.

⁶²⁸ Ibid.

⁶²⁹ Ibid. ในเชิงอรรถที่ 73

ผู้ผลิตที่เป็นผลมาจากการออกแบบสินค้าที่ไม่มีความปลอดภัยนี้ เมื่อนำไปเปรียบเทียบกับกฎหมาย ความรับผิดชอบสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกาที่ถือว่ามีความทันสมัยที่สุด คือ The Restatement (third) of Torts: Product liability มาตรา 2(b) จะมีความคล้ายกัน ซึ่งผู้ผลิตต้องพิสูจน์ให้เห็นว่าค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนของการเปลี่ยนแปลงการออกแบบจะไม่เกินกว่าประโยชน์ของความ ปลอดภัย มีระดับความปลอดภัยเป็นพิเศษรวมถึงการลดความเสี่ยงของการบาดเจ็บของบุคคลด้วย⁶³⁰

กรณีของการออกแบบสินค้าบางอย่างที่ไม่สามารถออกแบบให้มีความปลอดภัยได้ และยังคงมีความเสี่ยงต่ออันตรายอยู่ หรือกรณีของ “สินค้าอันตราย” (Inherently dangerous products)⁶³¹ เช่น วัคซีนต้านโรคเอดส์ (Vaccine against HIV) ถือว่าเป็นสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ใหม่ ยังไม่มีผลิตภัณฑ์อื่นที่สามารถทดแทนกันได้และอาจจะเกิดอาการแพ้ได้ ซึ่งจะเป็นโทษต่อผู้ใช้ มากกว่าประโยชน์ที่ผู้ใช้จะได้รับ แต่สาเหตุที่นำออกใช้ในปัจจุบันนี้เพราะยังไม่มีผลิตภัณฑ์อื่นที่ดีกว่านี้ ดังนั้น กรณีสินค้าอันตรายผู้ผลิตจึงมีหน้าที่พิจารณาว่าสมควรที่จะนำสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ ดังกล่าวออกสู่ท้องตลาดหรือไม่⁶³²

สำหรับกรณีการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจากการเตือน (Warning defects) ศาลเยอรมันมักจะใช้หลักการพิจารณาเช่นเดียวกับการพิจารณาคดีความรับผิดชอบของผู้กระทำ โดยประมวลในกฎหมายแพ่งเยอรมันว่าด้วยละเมิด โดยถือว่าผู้ผลิตเป็นผู้มีหน้าที่ในการดูแล (Duty of care)⁶³³ ความปลอดภัยของผู้บริโภคในการใช้งานสินค้านั้น ถึงแม้ว่าสินค้าจะมีความปลอดภัย จากการออกแบบและการผลิต หรือกรณีของสินค้าเป็นสินค้าอันตรายอยู่แล้วก็ตาม แต่ผู้ผลิตยังคงมี หน้าที่ในการดูแลความปลอดภัยแก่ผู้บริโภคสินค้าอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหน้าที่ที่จะต้องให้ คำแนะนำหรือคำเตือนที่เพียงพอเพื่อลดอันตรายจากสินค้าที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ และเพื่อ สามารถให้ผู้บริโภคทราบว่าพวกเขามีความเสี่ยงอันตรายจากสินค้านั้นหรืออาจเรียกว่า “คำเตือน แจ้งทางเลือก” (Informed-choice warnings)⁶³⁴ ซึ่งในคำเตือนแจ้งทางเลือกของผู้ผลิตจะต้องแจ้งถึง อันตรายที่ทราบในปัจจุบันและอันตรายที่คาดเห็นได้ในอนาคตด้วย โดยผู้ผลิตต้องตัดสินใจชั่ง น้ำหนักระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) ของสินค้านั้น หากผู้ผลิตไม่แจ้งเตือน ดังกล่าวหรือแจ้งเตือนแต่ไม่เพียงพอกับความปลอดภัย จึงเป็นกรณีที่มูลคดีเกิดจากความประมาท

⁶³⁰ Ibid.

⁶³¹ Ibid., P.112.

⁶³² Ibid.

⁶³³ Ibid., P.102.

⁶³⁴ Ibid., P.105.

(A prima facie case of negligence)⁶³⁵ ของผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการ ซึ่งในคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบ ต่อสินค้าไม่ปลอดภัยจากการเตือน ถึงแม้ว่าศาลเยอรมันจะนำหลักพิจารณาความไม่ปลอดภัยของ สินค้าจากความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิต มาใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ถึงความไม่ปลอดภัย ก็ตาม แต่ยังเป็นการพิจารณาในแง่ของสิทธิอันพึงคาดหวังได้ของผู้บริโภคว่าสินค้ามีความปลอดภัย ตามเงื่อนไขของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของ เยอรมนี มาตรา 3 อยู่เช่นเดียวกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปหรือประเทศอังกฤษ

5. หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ของประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่น ได้ประกาศใช้กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ (The Product liability Law)⁶³⁶ (มีชื่อเป็นภาษาญี่ปุ่นว่า Seizoubutsu Sekinin Hou)⁶³⁷ ขึ้นเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1994 เพื่อนำมาบังคับใช้แทนหลักกฎหมายแพ่ง เรื่อง ซื่อขายหรือละเมิด ในการเรียกร้องค่าเสียหายจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัยและก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ถือว่าเป็นกฎหมาย เฉพาะที่ง่ายต่อการนำไปใช้ดำเนินคดีเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้ผลิตสำหรับสินค้าที่ไม่ มี ความปลอดภัย นอกจากนี้ ยังสามารถให้ประชาชนเกิดความมั่นใจในสินค้าที่ผลิตในประเทศญี่ปุ่น ว่ามีความปลอดภัยและยังบังคับให้ผู้ผลิตเสริมสร้างมาตรฐานด้านความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ให้ มากขึ้นด้วย

กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของญี่ปุ่นนี้ กำหนดให้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นหลักเกณฑ์ขั้นพื้นฐานในการกำหนดความรับผิด (The Product – defect – based liability)⁶³⁸ ของผู้ผลิตและถือว่าเป็นประเด็นสำคัญ ที่จะทำให้ผู้ผลิตหรือผู้จำหน่าย อื่น ๆ จะต้องตกอยู่ภายใต้บังคับแห่งกฎหมายนี้

⁶³⁵ Ibid.

⁶³⁶ Tsuneo Matsumoto (2000). Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer protection Japan and Thailand. Thailand, Faculty of law, Thammasat University and Institute of developing economies (IDE-JETRO), 2000. P.44.

⁶³⁷ ศักดา ธนิตกุล กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย วิทยุชน กรุงเทพมหานคร 2552 หน้า 61

⁶³⁸ Tsuneo Matsumoto. Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer

คำว่า “ความปลอดภัยหรือชำรุดบกพร่อง” (Defect หรือ Kekkan)⁶³⁹ บัญญัติไว้ใน มาตรา 2 (2)⁶⁴⁰ แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของ ประเทศญี่ปุ่น หมายถึง การที่สินค้าขาดความปลอดภัยซึ่งเป็นปกติธรรมดาที่สินค้านั้นพึงต้องมี เมื่อ คำนึงถึงสภาพของสินค้า การคาดหมายโดยทั่วไปเกี่ยวกับการใช้สินค้า ช่วงเวลาที่ผู้ผลิตหรือบุคคล อื่นส่งมอบสินค้า และพฤติการณ์อื่นๆ เกี่ยวกับสินค้านั้น ดังนั้น การพิสูจน์ความไม่ปลอดภัย ตามบทบัญญัติมาตรา 2(2) ของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ ปลอดภัยของญี่ปุ่น เมื่อพิจารณาในความหมายของคำว่า “ไม่ปลอดภัย” (Defect) จะเหมือนกันกับ หลักการพิสูจน์โดยใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภค (The consumer expectation test) ในมาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts ของประเทศสหรัฐอเมริกา⁶⁴¹ คือ การที่สินค้านั้นขาดความ ปลอดภัยอันพึงมี เมื่อผู้บริโภคทั่วไปสามารถคาดหวังได้ (A lack of the safety that an ordinary consumer can expect)⁶⁴² แม้จะไม่ได้ใช้คำว่าความคาดหวังของผู้บริโภคโดยตรงก็ตาม แต่เมื่อ พิจารณาในมาตรา 2(2) จะเห็นว่ามีการหลักใช้การพิจารณาจากผู้บริโภคอันพึงจะคาดเห็นได้เช่นกัน ทั้งนี้เพราะแนวความคิดอันเป็นที่มาของ คำว่า “ความปลอดภัย” (Defect) ภายใต้มาตรา 2(2) แห่ง พระราช บัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่นและ มาตรา 6 แห่งกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (EC Directive 85/374/EEC)

---

protection Japan and Thailand. Thailand, Faculty of law, Thammasat University and Institute of developing economies (IDE-JETRO), P.45.

⁶³⁹ Ibid.

⁶⁴⁰ Article 2. (Definitions)

(1).....

(2) As used in this Act, the term "defect" means lack of safety that the product ordinarily should provide, taking into account the nature of the product, the ordinarily foreseeable manner of use of the product, the time when the manufacturer, etc. delivered the product, and other circumstances concerning the product.

(3).....

⁶⁴¹ Mark A. Behrens and Daniel H. Raddock (1995). "JAPAN'S NEW PRODUCT LIABILITY LAW: THE CITADEL OF STRICT LIABILITY FALLS, BUT ACCESS TO RECOVERY IS LIMITED BY FORMIDABLE BARRIERS." U. Pa. J. Int'l Bus. L. 16(4). 1995. P.697.

⁶⁴² Tsuneo Matsumoto. Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer protection Japan and Thailand. Thailand, Faculty of law, Thammasat University and Institute of developing economies (IDE-JETRO), P.45.

มีแนวคิดพื้นฐานเดียวกัน กล่าวคือเป็นความเสี่ยงอันตรายที่สังคมยอมรับไม่ได้ (Socially unacceptable product risk)⁶⁴³ นั่นเอง

ดังนั้น คำจำกัดความของคำว่า “ความไม่ปลอดภัย” (Defect) ตามบทบัญญัติมาตรา 2(2) แห่งกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่นนั้น จึงหมายถึง สินค้าที่มีความเสี่ยงที่สังคมไม่สามารถยอมรับได้โดยพิจารณาจากพฤติการณ์ดังกล่าวในมาตรา 2(2) คือ⁶⁴⁴

(1) ลักษณะเฉพาะโดยทั่วไปของสินค้า (The specific nature of the product) ภายใต้มาตรา 2(2) ที่ถือเป็นธรรมชาติของสินค้าเอง ซึ่งตามรายงานของคณะกรรมการสวัสดิการสังคม ครั้งที่ 14 ตีพิมพ์เมื่อ ค.ศ. 1992 ให้ความหมายของปัจจัยที่ถือเป็นธรรมชาติของสินค้า คือ

- ก. ลักษณะและขอบเขตของความอันตรายในสินค้า
- ข. การใช้งานและประโยชน์ของสินค้า
- ค. การนำเสนอสินค้า
- ง. ความชัดเจนและการรับรู้ของผู้บริโภคจากอันตรายของสินค้า
- จ. อายุการใช้งานของสินค้า
- ฉ. ความเป็นไปได้ในการใช้ทางเลือกของการออกแบบ
- ช. ความเป็นไปได้ในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงของผู้บริโภค⁶⁴⁵

ลักษณะเฉพาะโดยทั่วไปของสินค้า มักจะมีที่มาจากการออกแบบ เนื่องจากเป็นขั้นตอนของการวางแผนในการออกแบบที่ไม่คำนึงถึงความปลอดภัยในการใช้งานสินค้าของผู้บริโภคเป็นสำคัญ โดยผู้ผลิตสินค้าควรต้องคำนึงถึงปัจจัยเรื่องความปลอดภัย ประสิทธิภาพ รสนิยมของผู้บริโภคมาประกอบการพิจารณาทางเลือกของการออกแบบด้วย ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility test) ที่ใช้ในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยผู้พิพากษาจะนำเอามาเป็นส่วนหนึ่งของหลักความคาดหมายของผู้บริโภคในการวินิจฉัยว่าการออกแบบมีความปลอดภัยหรือไม่ ผู้พิพากษาจะใช้การพิจารณาจากเกณฑ์วิญญูชน (Tsujojijn, A person of ordinary care) หรือบุคคลธรรมดาที่มีความระมัดระวังในระดับปกติเป็นเกณฑ์ในการใช้ตัดสินว่าสินค้านั้นขาดความปลอดภัยหรือไม่⁶⁴⁶

⁶⁴³ Ibid., P. 47.

⁶⁴⁴ Ibid., P.46.

⁶⁴⁵ Ibid., P.48.

⁶⁴⁶ Fumio Nagase, Seizoubutsu Sekinin Hou no Kaisetsu (คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย), 2002, หน้า 14 (ภาษาญี่ปุ่น), อ้างใน สักดา ธนิตกุล กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย 2552 หน้า 71

(2) การคาดเห็นโดยทั่วไปของการใช้สินค้านั้น (The ordinarily foreseeable use the product) สำหรับการพิจารณาของความไม่ปลอดภัยตาม มาตรา 2(2) นี้ ในคำว่า “ความคาดหมายทั่วไปในการใช้งานสินค้า” (The ordinarily foreseeable manner of use of the product)⁶⁴⁷ จะใช้ปัจจัยพิจารณาสองปัจจัยด้วยกัน คือ

ก. ความเป็นไปได้ในการป้องกันอันตราย สำหรับผู้บริโภคสินค้าหรือ (The possibility of preventing harm for a user of the product) คือ ความปลอดภัยของสินค้าซึ่งสินค้าโดยทั่วไปจะพึงมีความปลอดภัย ซึ่งผู้ผลิตควรจะกำหนดหรือออกแบบสินค้าให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการใช้งานของผู้บริโภคเป็นสำคัญ เพื่อรับประกันว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัยแม้กระทั่งการใช้งานที่อาจไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของสินค้า แต่ผู้ผลิตสามารถคาดเห็นได้ล่วงหน้าว่าอาจจะมีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้นได้ด้วย

ข. ความคาดหมายตามสมควรของผู้ใช้สินค้า (The reasonably expected use of the product)⁶⁴⁸ คือ การอาศัยการพิจารณาจากความคาดหมาย (Foreseeability) ทั่วไปของผู้บริโภคทั่วไปจากการใช้สินค้านั้น โดยจะพิจารณาจากความคาดหมายได้ล่วงหน้าของผู้บริโภคในสังคมขณะนั้นเป็นหลัก (Foreseeability for society not for the manufactures of the product)⁶⁴⁹ ไม่ใช่อาศัยความคาดหมายของผู้ผลิตสินค้าแต่อย่างใด ดังนั้น การใช้งานของผู้ใช้ที่ผิดไปจากวัตถุประสงค์การใช้งานของสินค้าตามที่ผู้ผลิตตั้งใจไว้ จึงอยู่ที่การพิจารณาจากผู้ใช้สินค้าหรือผู้บริโภคเป็นหลักว่า ผู้ผลิตสามารถคาดเห็นได้ว่าจะมีการใช้งานผิดไปจากวัตถุประสงค์ได้ซึ่งมักจะเปรียบเทียบกับความรับผิดชอบโดยประมาท (Negligence)⁶⁵⁰ ที่นำเอาหลักความรับผิดชอบโดยปราศจากความผิดมาใช้ในการพิจารณาความรับผิดชอบของผู้ผลิต

(3) ช่วงเวลาที่ผู้ผลิตหรือบุคคลเช่นเดียวกับผู้ผลิตส่งมอบสินค้า (The time when the manufacturer or the like delivered the product) จะพิจารณาจากช่วงเวลาขณะที่ผู้ผลิตหรือผู้ขายส่งสินค้าเข้าสู่ระบบตลาด ซึ่งตามมาตรา 2(2) แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่นบัญญัติว่า “ช่วงเวลาของผู้ผลิตหรือเช่นเดียวกับ

⁶⁴⁷ The Product Liability Law article 2(2).

⁶⁴⁸ Tsuneo Matsumoto. Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer protection Japan and Thailand. Thailand, Faculty of law, Thammasat University and Institute of developing economies (IDE-JETRO), P.48.

⁶⁴⁹ Ibid., P.49.

⁶⁵⁰ Ibid.

ผู้ผลิตส่งต่อสินค้า” (The time when the manufacture or like delivered the product)⁶⁵¹ หมายถึง เวลาเมื่อสินค้าถูกส่งจำหน่ายโดยผู้ผลิตหรือผู้ส่งต่อโดยตัวแทนตามที่ระบุไว้ในมาตรา 2(3)⁶⁵² นั้นเอง

(4) พุทธการณอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ (Other circumstances concerning the product)⁶⁵³ ซึ่งประเด็นสุดท้าย คือ “ภายใต้กฎหมายความรับผิดชอบผลิตภัณฑ์ มาตรา 2(2) นี้ สามารถแยกพิจารณาพุทธการณอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ออกเป็น 3 ปัจจัย กล่าวคือ⁶⁵⁴

ก. พุทธการณของความผิดปกติของสินค้า (Circumstances of the product deviation) ซึ่งถือเป็นปัจจัยพุทธการณที่อยู่ในกลุ่มคุณสมบัติทั่วไปของสินค้า

ข. เหตุสุควิสัย (Acts of God) เช่น ภัยธรรมชาติ เป็นต้น ถือเป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยของสินค้า

ค. ความชัดเจนของอันตราย (Obviousness of the danger) ถือเป็นปัจจัยพุทธการณที่อยู่กลุ่มคุณสมบัติทั่วไปของสินค้าเช่นเดียวกับกรณีของ ข้อ ก.

นอกจากนี้ มาตรฐานความปลอดภัยที่รัฐบาลออกมาควบคุมมาตรฐานสินค้าของประเทศญี่ปุ่นไม่ได้แสดงให้เห็นว่าสินค้านั้นปราศจากความไม่ปลอดภัยอย่างลึกซึ้งมากนัก

⁶⁵¹ The Product Liability Law article 2(2).

⁶⁵² The Produce Liability Law article 2(3) As used in this Act, the term "manufacturer, etc." means any one of the following:

1. any person who manufactured, processed, or imported the product as business (hereinafter called just "manufacturer");
2. any person who, by putting his name, trade name, trade mark or other feature (hereinafter called "representation of name, etc.") on the product presents himself as its manufacturer, or any person who puts the representation of name, etc. on the product in a manner mistakable for the manufacturer;
3. apart from any person mentioned in the preceding subsections, any person who, by putting the representation of name, etc. on the product , may be recognized as its manufacturer-in-fact, in the light of a manner concerning manufacturing, processing, importation or sales, and other circumstances.

⁶⁵³ The Product Liability Law article 2(2).

⁶⁵⁴ Tsuneo Matsumoto. Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer protection Japan and Thailand. Thailand, Faculty of law, Thammasat University and Institute of developing economies (IDE-JETRO), P.49.

ซึ่งผู้ผลิตไม่อาจนำมาปฏิเสธความรับผิดในความรับผิดจากสินค้าที่ตนผลิตได้ เพราะเป็นเพียงการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำสำหรับการกำกับดูแลสินค้าเท่านั้น

ภาระในการพิสูจน์ที่ผู้บริโภคจะต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นตามกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น โจทก์ต้องพิสูจน์ได้ว่า⁶⁵⁵

ก. มีความไม่ปลอดภัยในสินค้า (A defect in the product)

ข. มีความเสียหายเกิดขึ้น (The occurrence of damages)

ค. มีความสัมพันธ์กันระหว่างความไม่ปลอดภัยและความเสียหายที่เกิดขึ้น (The causal relationship between such defect and such damages)

สำหรับข้อต่อสู้ของผู้ผลิต กฎหมายได้กำหนดภาระพิสูจน์เพื่อไม่ต้องรับผิดของผู้ผลิตหรือบุคคลเช่นเดียวกันกับผู้ผลิตกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่น ได้บัญญัติในมาตรา 4 ให้ยกขึ้นเป็นข้อต่อสู้ได้กล่าวคือ

ก. สถานะความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคนิค (Scientific or technical knowledge) ในขณะที่ส่งมอบสินค้ายังไม่สามารถตรวจสอบความไม่ปลอดภัยในสินค้าได้ (มาตรา 4(1))⁶⁵⁶ โดยความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคนิคนั้น จะต้องเป็นความรู้ในระดับสูงสุดของความรู้ที่มีอยู่ในขณะส่งมอบไม่ได้หมายถึงความรู้ในขณะมีการคิดค้นหรือพัฒนาสินค้านั้นในครั้งแรก⁶⁵⁷

ข. ในกรณีสินค้าถูกนำไปเป็นส่วนประกอบหรือชิ้นส่วนของสินค้าอื่น (Component or part of another product)⁶⁵⁸ แต่ความไม่ปลอดภัยเกิดขึ้นจากคำสั่งที่เกี่ยวกับการออกแบบผู้ผลิตอื่น และผู้ผลิตส่วนประกอบไม่ได้มีความประมาทเลินเล่อในการผลิตชิ้นส่วนแต่อย่างใด

กฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น แม้จะบัญญัติไว้เพียง 6 มาตราเท่านั้นก็ตาม หากกรณีใดไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจนแล้ว ในมาตรา 6 ได้บัญญัติให้นำเอาประมวลกฎหมายแพ่ง (The Civil Code) กับกรณีที่มีความบาดเจ็บที่ได้รับมาจากสาเหตุสินค้าไม่ปลอดภัยของผู้ผลิต⁶⁵⁹

⁶⁵⁵ Fowler, G. L. International product liability law. [Boston, Mass.], Aspatore Books, 2003. P.363.

⁶⁵⁶ Product liability law article 4.

⁶⁵⁷ Fowler, G. L. International product liability law. [Boston, Mass.], Aspatore Books, 2003. P.363.

⁶⁵⁸ Product liability law article 4.

⁶⁵⁹ Product liability law. Article 6.

6. หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ของประเทศไทย

การพิจารณาถึงความรับผิดชอบของผู้ประกอบการเพื่อรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือบุคคลใดๆ ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งผู้ประกอบการได้ผลิตหรือจำหน่ายนั้น เจาะใจที่สำคัญ คือ สินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายจะต้องเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” เท่านั้น หากมีเจ้านั้นแล้วผู้ประกอบการก็ไม่ต้องรับผิดชอบต่อความเสียหายใดๆ ต่อผู้บริโภคหรือบุคคลที่ได้รับความเสียหายแต่อย่างใด ดังนั้น การพิจารณาถึงความรับผิดชอบ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง

หลักเกณฑ์การพิจารณาว่าสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ใดเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ให้คำนิยามของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า “สินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเพราะสาเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบหรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้”⁶⁶⁰ ดังนั้น หลักเกณฑ์ที่จะนำมาประกอบการพิจารณาความรับผิดของสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะต้องอยู่ภายใต้ขอบเขตของคำนิยามของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามมาตรา 4 แยกอธิบายได้ดังต่อไปนี้

6.1 ความหมายของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย”

ก่อนที่จะเริ่มศึกษาในหลักเกณฑ์ของการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 จำเป็นที่จะต้องทราบความหมายของคำว่า “สินค้าบกพร่อง” และ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” เพื่อให้ทราบถึงความหมาย ความแตกต่าง และวัตถุประสงค์การบังคับใช้ก่อนเป็นอันดับแรก จะได้ไม่เกิดความสับสนระหว่าง “สินค้าบกพร่อง” และ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” กล่าวคือ

1) สินค้าบกพร่อง

คำว่า “สินค้าบกพร่อง” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Product defective” หมายถึง การที่ทรัพย์สินชำรุดเสียหายจนเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งจะใช้เป็นปกติตามวิสัยของการใช้ทรัพย์สินหรือตามข้อกำหนดในสัญญา กล่าวอีกนัย

⁶⁶⁰ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 4

หนึ่งต้องเป็นความเสียหายในเนื้อหาของวัตถุหรือทรัพย์สินนั่นเอง⁶⁶¹ เช่น สินค้าที่ซื้อขายมีความชำรุด แตก หัก บุบ รั่ว ซึม ร้าว บูด เน่าหรือเสีย จนเป็นเหตุให้เสื่อมราคาหรือเสื่อมความเหมาะสมแก่ประโยชน์อันมุ่งใช้ประโยชน์เป็นปกติหรือประโยชน์ที่มุ่งหมายโดยสัญญา ตามนัยแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 บัญญัติมาเพื่อคุ้มครองผู้ซื้อที่มาจากหลักกฎหมายทั่วไปที่ว่า “ผู้ขายต้องระวัง” (Caveat venditor) เพราะในการทำสัญญาซื้อขายผู้ขายได้รับรองโดยปริยายแล้วว่า สินค้าที่ขายนั้นปราศจากความชำรุดบกพร่อง โดยมุ่งเน้นที่ตัวทรัพย์สินหรือสินค้าที่ซื้อขายเป็นสำคัญ ซึ่งความชำรุดบกพร่องของสินค้า ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 472 นี้ ผู้ซื้อ มีสิทธิที่จะเรียกให้ผู้ขายซ่อมแซมสินค้าให้อยู่ในสภาพที่ปราศจากความชำรุดบกพร่อง เว้นแต่สินค้านั้นไม่สามารถซ่อมแซมได้และผู้ขายจำเป็นต้องเปลี่ยนสินค้าชิ้นใหม่ให้แก่ผู้ซื้อ ซึ่งอาจมีสาเหตุเพราะ⁶⁶²

ก. โดยสภาพไม่อาจซ่อมแซมได้ เช่น แบตเตอรี่โทรศัพท์มือถือที่มีสภาพหมดอายุ หรือตัวบทกฎหมาย เป็นต้น

ข. โดยจาริตประเพณีจะไม่ซ่อมแซมกัน เช่น อาหารที่แมลงวันตอม แบตเตอรี่รถยนต์เก็บไฟไม่ได้ เป็นต้น

ค. ไม่คุ้มค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซม

ในกรณีที่สินค้ามีความชำรุดบกพร่องก่อให้เกิดความเสียหายต่อร่างกาย ชีวิตจิตใจหรือทรัพย์สินอื่น ที่ไม่ใช่ความบกพร่องต่อทรัพย์สินที่ซื้อขายต้องบังคับตามบทกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด มาตรา 420 หรือมาตรา 427 แล้วแต่กรณี

2) สินค้าที่ไม่ปลอดภัย

คำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Unsafe product” บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ซึ่งแตกต่างจากกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของต่างประเทศที่ใช้คำว่า “Defective product” ซึ่งหมายถึง สินค้าชำรุดบกพร่อง ตามความหมายของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ (Product

⁶⁶¹ วิษณุ เครืองาม คำอธิบายกฎหมายว่าด้วย ซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์นิติบรรณการ2549 หน้า 220

⁶⁶² ราไพ วงศ์สุชาติ. ความชำรุดบกพร่องในทรัพย์สินที่ซื้อขาย วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 2550 หน้า 30

liability law) ของประเทศนั้นซึ่งหมายถึงสินค้าที่ขาดความปลอดภัย⁶⁶³ แต่สำหรับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ในกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย ใช้คำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” (Unsafe product) ซึ่งสาเหตุที่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ใช้คำดังกล่าว เนื่องจากไม่ให้เกิดความสับสนระหว่างคำว่า “ความชำรุดบกพร่อง” ตามมาตรา 472 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อีกทั้งยังได้บัญญัติเพื่อให้สอดคล้องกับเนื้อหาของกฎหมายโดยตรงที่ให้ความหมายว่าความไม่ปลอดภัยในการใช้สินค้า ซึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 มุ่งให้ความหมายถึงประโยชน์ใช้สอยของสินค้า⁶⁶⁴ เป็นสำคัญ

ดังนั้น จะเห็นได้ว่า สินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง การขาดความปลอดภัยของสินค้าจะเป็นผลมาจากความบกพร่องของสินค้า โดยมุ่งที่อันตรายมิใช่เพียงการใช้ประโยชน์ของสินค้า⁶⁶⁵ ดังในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 472 เท่านั้น ซึ่งในการพิจารณาไม่ได้พิจารณาเฉพาะสัญชาตญาณใดรายหนึ่ง แต่พิจารณาในเชิงภาวะวิสัยหรือลักษณะทั่วไป โดยเปรียบเทียบกับสิ่งที่บุคคลทั่วไปหรือสาธารณะชนสมควรที่จะได้รับจากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น⁶⁶⁶ ทั้งนี้ความเป็นอันตรายหรือความไม่ปลอดภัยจะต้องเป็นผลมาจากสินค้าขาดความปลอดภัยอันเกินกว่าความพึงคาดหมายได้ของบุคคลทั่วไปเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับสหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป อังกฤษ เยอรมนี และญี่ปุ่น ซึ่งใช้คำว่า “Defect” ในกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ที่มุ่งพิจารณาถึงความปลอดภัยของสินค้ามากกว่าที่จะมุ่งที่ความชำรุดบกพร่องในการใช้งานสินค้าเป็นสำคัญ⁶⁶⁷

⁶⁶³ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 126

⁶⁶⁴ เมธิ ศรีอนุสรณ์ พ.ร.บ.ความรับผิด ฯ จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย วารสารข่าว "กฎหมายใหม่" กรุงเทพมหานคร ลอว์ ดีเกสท์ ปีที่ 6 ฉบับที่ 101 พฤศจิกายน 2551 หน้า 4-11.

⁶⁶⁵ มานิตย์ วงศ์เสรีและคณะผู้วิจัย รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า กองวิเคราะห์โครงการและประเมินผล สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร 2544 หน้า 35.

⁶⁶⁶ เรื่องเดียวกัน.

⁶⁶⁷ เมธิ ศรีอนุสรณ์ พ.ร.บ.ความรับผิด ฯ จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย วารสารข่าว "กฎหมายใหม่" หน้า 4-11.

6.2 หลักเกณฑ์การพิจารณา “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

6.2.1 ที่มาของหลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย

การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ประเทศไทยได้เลือกใช้ “หลักความคาดหมายของผู้บริโภค” (Consumer expectations test) ในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า เช่นเดียวกับกลุ่มประเทศสมาชิกแห่งสหภาพยุโรป ซึ่งประเทศไทยได้นำเอากฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป เป็นต้นแบบในการร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าวได้กำหนดหลักเกณฑ์การพิจารณาความเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ว่าจะต้องคำนึงถึงสภาพของสินค้านรวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษา ตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้เท่านั้น

คำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้บัญญัติความหมายไว้อย่างชัดเจน โดยผู้ร่างกฎหมายนี้ได้กำหนดให้ใช้หลักความอันพึงคาดหมายของผู้บริโภค ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Consumer expectations test” หมายถึง ความคาดหมายได้ของผู้บริโภคทั่วไป⁶⁶⁸ เพราะเห็นว่าหลักดังกล่าวให้ความเป็นธรรมต่อผู้บริโภคมากกว่าเกณฑ์การพิจารณาอื่นๆ ซึ่งการคาดหวังความปลอดภัยเป็นคำนิยามทางกฎหมายที่มีความหมายในลักษณะที่ไม่แน่นอนและไม่ชัดเจน จึงต้องพิจารณาจากตัวอย่างของต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศสหรัฐอเมริกาในมาตรา 402A ของ The Restatement (second) of Torts ซึ่งมีการใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้ในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยจากสินค้าตั้งแต่ต้น

หลักการพิจารณาสินค้าไม่ปลอดภัย โดยอาศัยหลักอันพึงคาดหมายได้หรือหลักความคาดหวังของผู้บริโภคนั้น ประเทศไทยได้นำหลักการในมาตรา 6 ของ EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป⁶⁶⁹ มาเป็นแนวทางในการในการบัญญัติเป็นกฎหมายของไทย เช่นเดียวกับประเทศสมาชิกของสหภาพยุโรป อาทิ ประเทศเยอรมนีหรือประเทศอังกฤษ

⁶⁶⁸ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายกฎหมายความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย สำนักงานพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรุงเทพมหานคร.2554 หน้า 166

⁶⁶⁹ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 76

รวมถึงประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกอย่างประเทศญี่ปุ่นด้วย ดังจะเห็นได้จากตัวบทกฎหมายของประเทศเหล่านี้ที่บัญญัติหลักดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ กล่าวคือ

กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

กฎ EC Directive บัญญัติคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” (A product defective) ไว้ในมาตรา 6 (1)⁶⁷⁰ ให้หมายถึง สินค้าที่ขาดความปลอดภัยซึ่งบุคคลทั่วไปพึงคาดหวังว่ามีอยู่ โดยพิจารณาจากปัจจัยทั้งหลาย รวมถึงปัจจัย ต่อไปนี้

(ก) ลักษณะที่สินค้านั้นถูกนำเสนอ

(ข) ลักษณะของการใช้งาน ซึ่งบุคคลทั่วไปคาดหวังได้ในขณะที่สินค้า

จำหน่ายในท้องตลาด

(ค) เวลาที่สินค้าถูกหมุนเวียนในระบบการจำหน่าย

นักวิชาการของประเทศเยอรมนีมีความเห็นว่า กฎ EC Directive ในมาตรา 6 นี้เอง รับเอา “เกณฑ์ความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectation test) ของ Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ของสหรัฐอเมริกา มาบัญญัติเป็นกฎหมายความรับผิดชอบต่อสหภาพยุโรป⁶⁷¹

ประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีได้ตราเป็นกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ขึ้น โดยไม่ได้ทำการแก้ไข เพิ่มเติมในกฎหมายแพ่ง หรือกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคเหมือนประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมนี ใช้ชื่อว่า “กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า หรือ Product Liability Act of 15 December 1989” เกี่ยวกับความบกพร่องของสินค้า มาตรา 3 ได้บัญญัติไว้ว่า

“ความบกพร่องของสินค้า

(1) สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่มีความบกพร่อง เมื่อได้พิจารณาจากสภาพการณ์แวดล้อมทั้งหมดแล้ว สินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้นไม่มีความปลอดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เมื่อได้รับพิจารณาจากสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

⁶⁷⁰ Article 6 (1) A product is defective when it does not provide the safety which a person is entitled to expect, taking all circumstances into account, including;

(a) the presentation of the product;

(b) the use to which it could reasonably be expected that the product would be put;

(c) the time when the product was put into circulation.

⁶⁷¹ ศักดา ธนิตกุล กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย. พิมพ์ครั้งที่ 2 สำนักพิมพ์วิญญูชน กรุงเทพมหานคร หน้า 65

ก) ลักษณะการแสดงผลออกมาของสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น
 ข) การใช้สินค้าหรือผลิตภัณฑ์โดยปกติทั่วไปของวิญญูชน
 ค) ในเวลาที่สินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น นำมาวางในท้องตลาด
 สินค้า หรือผลิตภัณฑ์นั้นสามารถคาดหวังได้ว่าสามารถนำมาใช้ได้อย่างถูกต้องและปลอดภัย

(2) สินค้าหรือผลิตภัณฑ์ไม่อาจถือได้ว่ามีความบกพร่อง หากต่อมาจากหลังสินค้าหรือผลิตภัณฑ์นั้น ได้มีการปรับปรุงหรือพัฒนาให้ดียิ่งขึ้นและได้ถูกนำมาวางในท้องตลาด”

ประเทศอังกฤษ

หลักความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค 1987 (Consumer protection act 1987) มาตรา 3 บัญญัติว่า

“ความบกพร่องของผลิตภัณฑ์ หมายถึง กรณีที่ความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ไม่เป็นไปตามที่บุคคลทั่วไปพึงคาดหวังได้

โดยพิจารณาจากพฤติการณ์แห่งกรณีรวมทั้งการพิจารณาถึงสิ่งต่างๆ ดังต่อไปนี้

ก. ลักษณะและวัตถุประสงค์ของการจำหน่าย การใช้เครื่องหมาย
 คำแนะนำหรือคำเตือน

ข. ความคาดหวังโดยชอบธรรมที่จะพึงได้รับจากผลิตภัณฑ์

ค. ช่วงเวลาที่ผู้ผลิตนำสินค้าออกจำหน่าย

ข้อเท็จจริงที่ว่าผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายภายหลังมีความปลอดภัยในระดับที่สูงกว่าผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายก่อนหน้านั้น มิใช่เป็นเครื่องชี้ว่าผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายก่อนหน้านั้นมีความไม่ปลอดภัย”

ประเทศญี่ปุ่น

ประเทศญี่ปุ่นแม้จะเป็นประเทศที่ไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มสหภาพยุโรปก็ตาม แต่ก็ได้บัญญัติกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ที่นำแนวทางของ EC Directive มาบัญญัติเป็นกฎหมายของตนเอง โดยความหมายของคำว่า ความชำรุดบกพร่อง ในมาตรา 2 วรรคสอง ให้หมายความว่า ความไม่ปลอดภัยซึ่งผลิตภัณฑ์พึงมีตามปกติ (A lack of safety which ordinarily a product ought to provide) เมื่อคำนึงถึงลักษณะของผลิตภัณฑ์ ลักษณะของการใช้ผลิตภัณฑ์ตามที่ควรคาดหวังได้ตามปกติ เวลาที่ส่งมอบตามปกติและพฤติการณ์ทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์

การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยนี้ ขณะที่มีการพิจารณาของคณะกรรมการได้มองเห็นถึงปัญหาในหลักการหลักเกณฑ์

การพิจารณาความเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้บริโภค ซึ่งในขณะที่ร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ 28 สมัยสามัญ ขณะพิจารณาได้มีข้อโต้แย้งเกี่ยวกับคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ว่ามีมาตรฐานอยู่ที่ไหน อะไรเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ยังไม่มีตรงไหนที่เน้นเรื่องความปลอดภัย⁶⁷² ต่างกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เช่น กรณีเรื่องของผู้เช่าเขาต้องใช้ความระมัดระวังสงวนทรัพย์สินที่เช่าอย่างวิญญูชน เป็นต้น ซึ่งคณะกรรมการให้ความเห็นเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยว่า แม้ตามกฎหมายต่างประเทศก็ไม่ได้มีคำนิยามเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไว้เช่นกัน แต่มีการกำหนดลักษณะของการกระทำหรือลักษณะของเรื่องว่าจะอะไรบ้างที่จะถือว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยได้กำหนดลักษณะเพียงว่าสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หมายถึง สินค้าที่ไม่ได้ให้ความปลอดภัย ซึ่งบุคคลทั่วไปคาดหวังได้ตามสมควร เช่นเดียวกับร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวที่กำหนดว่า ตามปกติธรรมดาของสินค้าพึงคาดหมายได้ คำว่า “อันพึงคาดหมายได้” คณะกรรมการ (นายวรรณชัย บุญบำรุง) ได้อธิบายว่าเป็นไปทำนองเดียวกัน ส่วนเงื่อนไขอื่นๆ ที่ว่าสินค้านั้นไม่ปลอดภัยจะต้องคำนึงถึงสภาพของสินค้า ลักษณะการบ่งวิธีใช้ ข้อมูลอะไรต่างๆ ที่ควรจะให้ความรู้ด้วย⁶⁷³ นอกจากนี้ คำว่า “พึงคาดหมาย” มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “พึงคาดเห็น” ในกฎหมายแพ่ง ลักษณะละเมิด เรื่อง ประมาท กล่าวคือ ถ้าอะไรที่ควรจะคาดเห็นแล้ว ก็ยังไปทำให้เกิดเรื่องนั้นขึ้นอีก ก็ถือว่าใช้หลักเกณฑ์ความของความประมาทเลินเล่อ โดยพิจารณาจากมาตรฐานของวิญญูชนที่ใช้ภาวะ วัสดุ เช่นเดียวกัน เมื่อวิญญูชนเขาดูแล้วควรจะคาดเห็นได้หรือไม่⁶⁷⁴ ซึ่งปัญหาอาจจะเกิดขึ้นจากการบังคับใช้กฎหมายนี้เพราะพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 บัญญัติเพียงว่าอันพึงคาดหมายได้เท่านั้น ทำให้เกิดการตีความดังกล่าวในขณะที่มีการพิจารณาร่างกฎหมายดังที่ได้อธิบายไปข้างต้น

6.2.2 ทฤษฎีของหลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย

หลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยที่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ได้วางแนวทางในการพิจารณาจากความพึงคาดหมายได้ถึงความปลอดภัยของสินค้าไว้ 4 ประการ เพื่อจะพิสูจน์ถึงความไม่

⁶⁷² สภาผู้แทนราษฎร รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 ปีที่ 1 ครั้งที่ 28 วันที่ 23 พฤศจิกายน 2548 หน้า 81

⁶⁷³ เรื่องเดียวกัน หน้า 86

⁶⁷⁴ เรื่องเดียวกัน หน้า 123

ปลอดภัยของสินค้าที่ก่อหรืออาจจะก่อให้เกิดความเสียหาย ไม่ว่าจะเป็เพราะการออกแบบ การผลิต หรือการไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีการเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า กล่าวคือ⁶⁷⁵

1) ต้องคำนึงถึงสภาพของสินค้า หมายถึง สภาพภายนอกของสินค้า เช่น เป็นของแข็ง ของเหลว สสาร พลังงาน เครื่องจักรกล หรือองค์ประกอบทางเคมี⁶⁷⁶

2) ต้องคำนึงถึงลักษณะการใช้งานของสินค้า หมายถึง สินค้านั้นมีไว้เพื่อการอุปโภคหรือการบริโภค ใช้กับอวัยวะภายนอกหรือภายใน จะต้องสัมผัสกับร่างกายหรือไม่ ต้องใช้ประกอบกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือไม่⁶⁷⁷ รวมทั้งผู้ที่จะต้องเป็นผู้ใช้งานเป็นใคร

3) ต้องคำนึงถึงวิธีการเก็บรักษา หมายถึง ในกรณีสินค้านั้นใช้ได้หลายครั้ง อาจจำเป็นต้องมีวิธีการเก็บรักษาเป็นพิเศษ เพื่อให้สามารถใช้งานได้ตามวัตถุประสงค์และลักษณะของการใช้งานสินค้านั้น การที่สินค้าใดเป็นสินค้าอันตรายจึงอาจเกิดจากการเก็บรักษาที่ไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมได้⁶⁷⁸

4) ตามปกติธรรมดาของสินค้าย่อมคาดหมายได้ หมายถึง เป็นไปตามปกติธรรมดาที่วิญญูชนจะคาดหมายได้⁶⁷⁹ หรือบุคคลธรรมดาสามัญอาจคาดเห็นได้ว่าจะเกิดอันตรายหากไม่ดำเนินการดังกล่าว โดยคาดหมายจากสภาพของสินค้าและลักษณะการใช้งานในขณะที่ส่งมอบสินค้า และพฤติการณ์แวดล้อมเกี่ยวกับสินค้านั้น⁶⁸⁰

กฎหมายความรับผิดชอบต้อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของไทยตามที่อธิบายมาในตอนต้นแล้ว หลักเกณฑ์ในการวัดหรือมาตรฐานการวัดว่าจะอะไรที่เป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต้อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 โดยให้คำนิยามว่า “สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องหรือไม่ชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาดามปกติ

⁶⁷⁵ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต้อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 4

⁶⁷⁶ พงศ์เดช วานิชกิตติกุล คำอธิบายพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต้อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 หน้า 14

⁶⁷⁷ เรื่องเดียวกัน

⁶⁷⁸ เรื่องเดียวกัน

⁶⁷⁹ เรื่องเดียวกัน

⁶⁸⁰ อนันต์ จันทร โอภากร กฎหมายความรับผิดชอบต้อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โครงการตำราและวารสารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพมหานคร 2547 หน้า 132

ธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้” จะเห็นได้ว่า เกณฑ์การวัดหรือมาตรฐานในการกำหนดว่าเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยหรือไม่ อยู่ที่คำว่า “อันพึงคาดหมายได้” นั้นเอง

สำหรับคำว่า “อันพึงคาดหมายได้” เป็นภาษากฎหมาย หมายถึง ความคาดหมายได้ของผู้บริโภคทั่วไป⁶⁸¹ โดยอาศัยความคาดหมายของคนสามัญทั่วไป หรือวิญญูชนใช้ภาวะ วิสัย แล้วควรคาดเห็นหรือคาดหมายได้หรือไม่⁶⁸² ว่าสินค้านั้นไม่ปลอดภัย เมื่อมาตรฐานเกณฑ์การพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าอาศัยความคาดหมายของบุคคลทั่วไปเป็นสำคัญแล้ว จึงต้องศึกษาหลักเกณฑ์ดังกล่าว ดังนี้

1) คนสามัญทั่วไปหรือวิญญูชน หมายถึง บุคคลหรือคนที่พึงใช้ความระมัดระวังไม่ว่าจะเป็นเด็กกับผู้ใหญ่ คนหนุ่มสาวกับคนแก่ คนพิการกับคนไม่พิการ คนขับรถเป็นกับคนขับรถไม่เป็นหรือแพทย์กับคนที่ไม่ใช่แพทย์ เป็นต้น บุคคลดังกล่าวย่อมมีความระมัดระวังต่างกัน เช่น แพทย์ย่อมมีความชำนาญมากกว่าผู้ที่ไม่ใช่แพทย์ จะวัดความระมัดระวังของบุคคลจากเพศ อายุ ฐานะ หรือความรู้ อย่างเดียวกับผู้กระทำว่าคนธรรมดาที่อยู่ในฐานะเช่นนั้นพึงจะระวังเพียงใด⁶⁸³ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6280/2538⁶⁸⁴ จำเลยเป็นผู้ประกอบธุรกิจธนาคารเป็นที่ไว้วางใจของประชาชน การรับฝากถอนเงินเป็นธุรกิจอย่างหนึ่งของจำเลย ซึ่งจำเลยต้องปฏิบัติเป็นประจำ จำเลยย่อมมีความชำนาญในการตรวจสอบลายมือชื่อในเช็คว่าเป็นลายมือชื่อของผู้สั่งจ่ายหรือไม่ยิ่งกว่าคนธรรมดา ทั้งจำเลยจะต้องมีความระมัดระวังในการจ่ายเงินตามเช็คยิ่งกว่าวิญญูชนทั่วไป การที่จำเลยจ่ายเงินตามเช็คไป โดยที่ลายมือผู้สั่งจ่ายไม่ใช่ลายมือชื่อโจทก์ทั้งที่มีตัวอย่างลายมือชื่อโจทก์ที่ให้ไว้กับจำเลย กับมีเช็คอีกหลายฉบับที่โจทก์เคยสั่งจ่ายไว้อยู่ที่จำเลย เป็นการกระทำละเมิดและผิดสัญญาฝากทรัพย์ จำเลยจะยกข้อตกลงยกเว้นความรับผิดชอบที่ระบุไว้ในคำขอเปิดบัญชีไม่ได้

⁶⁸¹ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หน้า 166

⁶⁸² สภาผู้แทนราษฎร รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 ปีที่ 1 ครั้งที่ 28 วันที่ 23 พฤศจิกายน 2548 หน้า 123

⁶⁸³ เพิ่ง เพิ่งนิติ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด ครั้งที่ 3 ห้างหุ้นส่วนจำกัดศิริบรรจุกิจภัณฑ์ สเดชน์นารี กรุงเทพมหานคร ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์ หน้า 129

⁶⁸⁴ ศาลฎีกา ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา คืบค้นวันที่ 2 กรกฎาคม 2555 จากเวปไซต์ <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/docdetail.jsp>.

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7452/2541⁶⁸⁵ จำเลยซึ่งเป็นแพทย์ได้แจ้งโจทก์ว่ามีเด็กตายในท้องโจทก์ โจทก์จึงยินยอมให้จำเลยทำการขูดมดลูกและทำแท้งให้ แต่การที่จำเลยใช้เครื่องมือแพทย์เข้าไปขูดมดลูกของโจทก์ทำให้มดลูกทะลุ ทั้งที่มดลูกของโจทก์มีลักษณะเป็นปกติมิได้มีลักษณะบางอย่างใด และทำให้ลำไส้เล็กทะลักออกมาทางช่องคลอดยาว 5 เมตร เนื่องจากเครื่องมือแพทย์ที่ใส่เข้าไปในช่องคลอดได้เกี่ยวเอาลำไส้ดึงออกมานั่นเอง จำเลยจึงไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามปกติวิสัยของผู้มีความรู้ความสามารถในการประกอบวิชาชีพแพทย์ นับเป็นความประมาทเลินเล่อของจำเลยซึ่งต่อมาแพทย์คนอื่นที่ตรวจโจทก์ในภายหลังเห็นว่า หากนำลำไส้ของโจทก์ใส่เข้าไปในร่างกายอีกอาจมีการติดเชื้อในช่องท้อง จึงได้ทำการตัดลำไส้ที่ทะลักออกมาทิ้งไป จำเลยจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนต่อโจทก์

2) ในภาวะเช่นนั้น หมายถึง บุคคลที่อยู่ในภาวะเดียวกับผู้กระทำโดยเทียบกว่าบุคคลทั่วไปหรือวิญญูชนที่อยู่ในภาวะเช่นนั้นควรใช้ความระมัดระวังแค่ไหน⁶⁸⁶ หรือในขณะที่กระทำการนั้นๆ เช่น ในขณะที่ขับรถไปตามถนน (ในกรณีขับรถชนคนตาย) ขณะหยิบปืนมาทำความสะอาด (กรณีทำปืนลั่นถูกคนตาย) หรือขณะบรรจุวัตถุระเบิดลงหีบ (กรณีวัตถุเกิดระเบิดทำให้คนตาย) เป็นต้น⁶⁸⁷ ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปนี้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 970/2475⁶⁸⁸ จำเลยขับรถเบนซ์หลิกรยนต์ที่ขับสวนทางมาข้างหน้าโดยกะทันหันมีจะนั้นจะเกิดการชน ล้อหลังของรถจำเลยไปทับสิ่งของที่เจ้าของวางไว้ข้างขอบบาทวิถีล้อถนนหลวออกไปสอกเศษเสียหาย ดังนี้ วินิจฉัยว่าจำเลยมิได้ประมาท หากต้องรับผิดชอบต่อเจ้าของทรัพย์สินไม่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7973-7975/2548⁶⁸⁹ รถบรรทุกที่ใช้บรรทุกกระบะเปิดดังกล่าวไม่ได้มีการจัดให้มีป้ายข้อความว่า "วัตถุระเบิด" ติดแสดงไว้ให้เห็นได้ง่ายที่ด้านหน้าและด้านหลัง และไม่ได้ติดแถบสะท้อนแสงสีแดงสลับขาวในแนวเส้นทแยงมุมที่ท้ายรถตามกฎหมายกระทรวงฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2522) ข้อ 1 ข้อ 2 และข้อ 3 ซึ่งออกตามความใน พ.ร.บ. จราจรทางบก พ.ศ. 2522 มาตรา 5 และมาตรา 17 วรรคสอง อันเป็นการฝ่าฝืนบทบังคับแห่งกฎหมายอันมีที่

⁶⁸⁵ เรื่องเดียวกัน.

⁶⁸⁶ เพิ่ง เพิ่งนิติ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด ครั้งที่ 3 หน้า 130

⁶⁸⁷ เกียรติจักร วัจนะสวัสดิ์ คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 ครั้งที่ 8 จริรชการพิมพ์ กรุงเทพมหานคร 2546 หน้า 254

⁶⁸⁸ ศาลฎีกา ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา คืบค้นวันที่ 2 กรกฎาคม 2555 จากเว็บไซต์ <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/docdetail.jsp>.

⁶⁸⁹ เรื่องเดียวกัน

ประสงค์เพื่อจะปกป้องบุคคลอื่นๆ ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 422 ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ทำการฝ่าฝืนนั้นเป็นผู้ผิด หากจำเลยที่ 1 ได้ปฏิบัติตามข้อบังคับของกฎกระทรวงฉบับดังกล่าวแล้วชาวบ้านที่เห็นข้อความเตือนภัยดังกล่าวก็อาจจะหลีกเลี่ยงไม่เข้ามายุ่งเกี่ยวกับวัตถุระเบิดที่ตกกระจายอยู่บนพื้นถนนหรือแม้จะเข้ามายุ่งเกี่ยวกับอาจใช้ความระมัดระวังเพิ่มมากขึ้นซึ่งอาจจะไม่เกิดเหตุระเบิดขึ้นก็ได้ เมื่อเหตุระเบิดที่เกิดขึ้นนั้นเป็นภัยพิบัติที่อาจป้องกันได้ แต่จำเลยที่ 1 ผู้ครอบครองวัตถุระเบิดมิได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้น เพื่อป้องกันมิให้ชาวบ้านเข้ามายุ่งเกี่ยวและทำให้เกิดการระเบิดขึ้น การที่ภายหลังจากรถบรรทุกระเบิดพลิกคว่ำและมีชาวบ้านเข้ามายุ่งเกี่ยวกับวัตถุระเบิดที่ตกกระจายอยู่บนพื้นถนนเป็นเหตุให้เกิดมีการระเบิดขึ้นทำให้ทรัพย์สินของโจทก์ทั้งสามเสียหาย จึงมิใช่เกิดจากเหตุสุดวิสัยและชาวบ้านที่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับวัตถุระเบิดอันเป็นเหตุให้เกิดระเบิดขึ้นนั้นไม่ใช่เจ้าหน้าที่ของโจทก์ทั้งสาม จึงถือไม่ได้ว่าการระเบิดเกิดขึ้นเพราะความผิดของโจทก์ทั้งสามเอง ดังนั้น จำเลยที่ 1 จึงต้องรับผิดชอบต่อโจทก์ทั้งสามตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437 วรรคสอง

3) วิสัย หมายถึง ลักษณะที่เป็นอยู่ของบุคคลผู้กระทำให้ผู้อื่นได้รับความเสียหายเช่น วิสัยทัศน์ของเด็กต้องชุกชคน คนพิการทางกายหรือใจทำอะไรบางอย่างเหมือนคนปกติไม่ได้ วิสัยของคนเมาสุราก็เดินเซ อาจจะคิดว่าถ้าอย่างนั้นคนเมาสุราเดินไปชนอะไรแตกเสียหายก็ไม่ต้องรับผิดชอบหรือจริงๆ แล้วคนเมาสุราเริ่มประมาทเดินเล่อโดยขาดความระมัดระวังตั้งแต่ตอนเริ่มดื่มสุรา และการทำต่อเนื่องไปจนถึงแล้วเดินเซไปชนอะไรแตกเสียหาย⁶⁹⁰

4) พฤติการณ์ หมายถึง ข้อเท็จจริงที่ประกอบการกระทำ หรือเหตุภายนอกตัวผู้กระทำ⁶⁹¹ การกระทำของผู้ทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้อื่น นอกจากคำนึงถึงบุคคลในภาวะที่เกิดขึ้น ในภาวะเช่นนั้นและวิสัยของผู้นั้นแล้วจะต้องดูพฤติการณ์ภายนอกประกอบด้วย เช่น ขับรถถนนเรียบก็ขับได้ตรงปกติหนึ่ง แต่ถ้าขับรถเข้าไปในที่ที่มีหลุมมีบ่อก็ต้องพยายามหลบหลีก หากหลบหลีกไม่ได้ก็ต้องโยกคลอนเป็นธรรมดา ขับรถไปในทางลูกรัง ก็ต้องมีฝุ่นฟุ้งก่อกันหินดีดกระเด็น ที่สว่างก็ต้องมองเห็นอะไรได้ชัด แต่ถ้ามืดก็ต้องมองอะไรไม่เห็น สิ่งเหล่านี้เป็นพฤติการณ์เอามาประกอบในการวินิจฉัยว่าเขากระทำโดยประมาทเดินเล่อหรือไม่⁶⁹² ดังตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาต่อไปนี้

⁶⁹⁰ เพิ่ง เพิ่งนิติ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด ครั้งที่ 3 หน้า 131

⁶⁹¹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 ครั้งที่ 8 หน้า 254

⁶⁹² เพิ่ง เพิ่งนิติ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด ครั้งที่ 3 หน้า 131

คำพิพากษาฎีกาที่ 619/2510⁶⁹³ “จำเลยขับรถในราชการตำรวจไปตามถนน โดยใช้สัญญาณไฟแดงกะพริบและแตรไซเรน เพื่อนำคนประสบอุบัติเหตุส่งโรงพยาบาล การขับรถ โดยใช้สัญญาณดังกล่าว มิได้หมายความว่า จะขับได้เร็วเท่าใดก็ไม่เป็นการละเมิดหากเกิดการเสียหายขึ้น แต่จะต้องขับด้วยความเร็ว ไม่สูงเกินกว่าที่ควรกระทำในพฤติการณ์เช่นนั้น และต้องใช้ความระมัดระวังในฐานะที่ใช้ความเร็วสูงกว่าธรรมดาตามสมควรแก่พฤติการณ์เช่นนั้นด้วย

จำเลยขับรถใช้ฉากรับสัญญาณไฟแดงกะพริบและเปิดแตรไซเรนมาด้วยความเร็ว 80 กิโลเมตรต่อชั่วโมง เมื่อจะขึ้นสะพาน ลดลงเหลือ 50 กิโลเมตรต่อชั่วโมง มีรถบรรทุกแล่นสวนมาบนสะพานโดยไม่หยุด และมีเด็กวิ่งข้ามถนนตัดท้ายรถบรรทุกมาในระยะกระชั้นชิดซึ่งจำเลยไม่สามารถหยุดรถได้ทัน จึงต้องหักหลบแล้ว ไปชนผู้ตายถือได้ว่าความเร็วที่จำเลยใช้ในขณะข้ามสะพานไม่เป็นความเร็วที่เกินสมควรตามเวลา สถานที่และพฤติการณ์อื่นๆ ในขณะนั้น จึงไม่เป็นการประมาทเลินเล่อ การที่มีเด็กวิ่งตัดหลังรถบรรทุกข้ามถนนผ่านหน้ารถจำเลยในระยะใกล้ เป็นเหตุบังเอิญมิอาจคาดหมายได้ และเกิดขึ้นโดยฉับพลันเป็นเหตุที่ไม่มีใครป้องกันได้เมื่อจำเลยได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะที่ประสบเหตุนั้นแล้วเหตุที่เกิดขึ้นจึงเป็นเหตุสุดวิสัย จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 437”

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 769/2510⁶⁹⁴ “จำเลยเป็นผู้หญิงอายุ 28 ปี ขับรถมาคนเดียวขณะหยุดรอสัญญาณไฟ เมื่อเวลา 21 นาฬิกาได้มีคนร้ายเปิดประตูรถเข้าไปนั่งคู่และใช้ระเบิดมือทำให้ขับรถไป จำเลยตกใจขับรถฝ่าฝืนสัญญาณไฟออกไปชนรถที่แล่นสวนมาโดยไม่ได้เจตนา ตามพฤติการณ์เช่นนี้ จะว่าการชนเกิดเพราะความประมาทของจำเลยไม่ได้ เพราะบุคคลที่อยู่ในภาวะตกตะลึงกลัว จะให้ความระมัดระวังเช่นบุคคลปกติหาได้ไม่ เมื่อจำเลยไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อทำละเมิด จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่รถชนกันนั้น”

คำพิพากษาฎีกานี้เป็นตัวอย่างในการวินิจฉัยทั้ง 4 คำ คือ บุคคลในที่นี้เป็นผู้หญิงในการตกใจก็ต้องมากกว่าผู้ชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนร้ายเข้ามานั่งคู่แล้วก็มีระเบิดด้วยในภาวะเช่นนั้น เมื่อคนร้ายเอาระเบิดมาชูก็ต้องตกใจเป็นธรรมดา วิสัย ของผู้หญิงเจอคนร้ายเข้าไปในรถก็ต้องกลัว พฤติการณ์ ภายนอกเป็นเวลากลางคืนและคนร้ายถือระเบิด ซึ่งถือว่าเป็นพฤติการณ์อย่างหนึ่งทำให้ตกใจกลัวได้ การขับรถฝ่าไฟแดงไปชนรถโจทก์เสียหายจึงไม่ใช่ประมาทเลินเล่อ⁶⁹⁵

⁶⁹³ ศาลฎีกา ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา คืบค้นวันที่ 2 กรกฎาคม 2555 จากเว็บไซต์ <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/docdetail.jsp>.

⁶⁹⁴ เรื่องเดียวกัน

⁶⁹⁵ เพิ่ง เพิ่งนิติ คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วย ละเมิด ครั้งที่ 3 หน้า 132

ตามที่ได้กล่าวมาทั้งหมดเป็นเรื่องประมาทเลินเล่อต่างๆ ไป ตามมาตรา 420 แต่ในกรณีนี้เป็นความระมัดระวังที่เกิดหน้าที่ตามสัญญา ถ้าหากมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นพิเศษ อย่างไรก็ตามก็ต้องเป็นไปตามกฎหมายนั้น อย่างเช่นกรณีตาม มาตรา 323 เรื่องการชำระหนี้โดยการส่งมอบทรัพย์สินเฉพาะสิ่งว่าลูกหนี้จะต้องรักษาทรัพย์สินอย่างวิญญูชนจนกว่าจะส่งมอบ เช่นเดียวกับผู้เช่าจำต้องสงวนทรัพย์สินที่เช่านั้นเสมอเช่นวิญญูชนตามมาตรา 553 ดังในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 328/2507⁶⁹⁶ “ผู้เช่ามีหน้าที่จำต้องสงวนทรัพย์สินที่เช่าเสมอกับวิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สินของตนเอง ในกรณีที่ผู้เช่ากระทำการฝ่าฝืนพระราชบัญญัติป้องกันและระงับอัคคีภัย มีการระงับไฟไหม้ไว้ในห้องเช่าเกินกว่าจำนวนที่กฎหมายกำหนด เกือบจนไว้ห่างเตาไฟไม่ถึง 4 เมตร และห้องนั้นมีผนังและพื้นที่ทำด้วยซีเมนต์ ทั้งมิได้จัดหาเครื่องดับเพลิงเพื่อป้องกันและระงับอัคคีภัยด้วย เมื่อเกิดเพลิงไหม้กระสอบปูนที่เก็บไว้ในห้องเช่า แล้วลามไหม้ห้องเช่าหมดแม้ผู้ให้เช่าจะนำสืบไม่ได้ว่าไฟเกิดขึ้นเพราะเหตุใด เช่นนี้ต้องถือว่าผู้เช่าประมาทเลินเล่อขาดความระมัดระวัง ผู้เช่าจะต้องรับผิดชอบค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้ให้เช่า”

ในเรื่องที่ผู้ซื้อควรจะต้องรู้ถึงความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ซื้อขนาดไหนที่ทำให้ผู้ขายพ้นความรับผิดชอบ ตามมาตรา 473 ว่า ผู้ซื้อต้องใช้ความระมัดระวังเช่นวิญญูชนในการตรวจสอบความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ซื้อ ส่วนเรื่องจัดการงานนอกสั่งก็มีมาตรา 398 ว่าผู้จัดการหากไปกระทำการปิดป้องอันตรายแก่ตัวการก็ต้องรับผิดชอบในความเสียหายเฉพาะที่กระทำโดยการจงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงเท่านั้น ส่วนเรื่องฝากทรัพย์สินโดยไม่มีบำเหน็จตามมาตรา 659 ให้ใช้ความระมัดระวังสงวนทรัพย์สินซึ่งฝากเช่นที่เคยประพฤติในกิจการของตนเอง ซึ่งก็เป็นเรื่องขนาดความระมัดระวังอย่างหนึ่ง

5) พึงคาดหมายได้ หมายถึง ถ้าอะไรที่ควรคาดเห็นแล้ว ก็ยังเกิดเรื่องนั้นอยู่อีกถือเป็นความประมาท โดยใช้มาตรฐานของวิญญูชนที่ใช้ภาวะ วิชา ว่าวิญญูชนเขาดูแล้วควรคาดเห็นได้หรือไม่⁶⁹⁷ หรือเป็นเหตุที่สามารถป้องกันและคาดหมายได้ล่วงหน้า

นอกจากนี้คำว่า “อันพึงคาดหมาย” ยังมีบัญญัติไว้ในกฎหมายต่างๆ ของประเทศไทย และคำพิพากษาของศาลฎีกา กล่าวคือ

1) ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

⁶⁹⁶ ศาลฎีกา ระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่งคำร้องและคำวินิจฉัยศาลฎีกา คืบค้นวันที่ 2 กรกฎาคม 2555 จากเว็บไซต์ <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/docdetail.jsp>.

⁶⁹⁷ สภาผู้แทนราษฎร รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 ปีที่ 1 ครั้งที่ 28 วันที่ 23 พฤศจิกายน 2548 หน้า 123

ก. เหตุสุดวิสัย มาตรา 8 คำว่า "เหตุสุดวิสัย" หมายความว่า เหตุใดๆ อันจะเกิดขึ้นก็ดี จะให้ผลพิบัติก็ดี เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้ แม้ทั้งบุคคลผู้ต้องประสบหรือใกล้ จะต้องประสบเหตุนั้นจะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะ และภาวะ เช่นนั้น

เหตุสุดวิสัย ตามมาตรา 8 นำไปใช้ในคดีต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายโจทก์ หรือจำเลย หรือใช้ในกระบวนการพิจารณาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง เช่น มาตรา 23 กรณีการยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาตามที่กฎหมายบัญญัติ ดังเช่นกรณีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 663/2550 จำเลยยื่นคำร้องขอขยายระยะเวลาอุทธรณ์คำพิพากษาโดยอ้างเหตุสุดวิสัยตาม มาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ให้เหตุผลว่าระหว่างเดินทางการจราจรติดขัดมีการก่อสร้างสะพานใหม่และมีรถเฉี่ยวชนทำให้เดินทางไปศาลไม่ทัน ซึ่งศาลพิจารณาว่าไม่ใช่เหตุสุดวิสัย เพราะล้วนแต่เป็นเหตุที่สามารถป้องกันและคาดหมายได้ล่วงหน้า⁶⁹⁸ ซึ่งเป็นการให้คำนิยามของคำว่า “พึงคาดหมายได้”

ข. ชื่อขาย มาตรา 473 บัญญัติว่า “ผู้ขายย่อมไม่ต้องรับผิดชอบในกรณีดังจะกล่าวต่อไปนี้คือ

(1) ถ้าผู้ซื้อได้รู้อยู่แล้ว แต่ในเวลาซื้อขายว่ามีความชำรุดบกพร่องหรือควรจะได้รู้เช่นนั้น หากได้ใช้ความระมัดระวังอันพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชน

(2) ถ้าความชำรุดบกพร่องนั้น เป็นอันเห็นประจักษ์แล้วในเวลาส่งมอบและผู้ซื้อได้รับเอาทรัพย์สินนั้นไว้โดยมิได้อิดเอื้อน

(3) ถ้าทรัพย์สินนั้น ได้ขายทอดตลาด”

ค. ผากทรัพย์ มาตรา 658 ถ้าโดยพฤติการณ์พึงคาดหมายได้ว่าเขาได้รับผากทรัพย์ก็เพื่อจะได้รับบำเหน็จค่าผากทรัพย์เท่านั้น ไซ้ ท่านให้ถือว่าเป็นอันได้ตกลงกันแล้วโดยปริยายว่ามีบำเหน็จเช่นนั้น

ง. ประกันภัย มาตรา 866 ถ้าผู้รับประกันภัยได้รู้ข้อความจริงดังกล่าวใน มาตรา 865 นั้นก็ดี หรือรู้ว่าข้อแถลงความเป็นความเท็จก็ดี หรือควรจะได้รู้เช่นนั้นหากใช้ความระมัดระวังดังจะพึงคาดหมายได้แต่วิญญูชนก็ดี ท่านให้ฟังว่าสัญญาอันเป็นอันสมบูรณ์

2) พระราชบัญญัติข้อสัญญาไม่เป็นธรรม พ.ศ.2540

มาตรา 4 ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ หรือในสัญญาสำเร็จรูป หรือในสัญญาขายฝากที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจการค้า หรือวิชาชีพ

⁶⁹⁸ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 663/2550

หรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปหรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควร เป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม และให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่กรณีเท่านั้น

ในกรณีที่มีข้อสงสัย ให้ตีความสัญญาสำเร็จรูปไปในทางที่เป็นคุณแก่ฝ่ายซึ่งมิได้เป็นผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปนั้น

ข้อตกลงที่มีลักษณะหรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติ เป็นข้อตกลงที่อาจถือได้ว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

3) ประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 59 วรรคสี่ การกระทำโดยประมาท ได้แก่ การกระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่กระทำโดยปราศจากความระมัดระวังซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจักต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวังเช่นนั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่

คำว่า “อันพึงคาดหมาย” ในกฎหมายอื่นๆ ดังกล่าวข้างต้น สันเกตว่าจะมีการใช้ควบคู่กับคำว่า “วิญญูชน” ซึ่งคำว่า “วิญญูชน” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “reasonable person หรือ person of ordinary prudence”⁶⁹⁹ หมายถึง บุคคลผู้รู้ผิดชอบตามปกติ ใช้การเปรียบเทียบความรู้ของบุคคลทั่วไปหรือใช้หลักมาตรฐานในการคาดเห็นของบุคคลสามัญทั่วไป⁷⁰⁰ จึงเห็นได้ว่าคำว่า “วิญญูชน” มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “บุคคลสามัญทั่วไป” ในกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้บัญญัติคำนิยามของคำว่า “อันพึงคาดหมายได้” ไว้ในกฎหมาย ดังนั้น มาตรฐานในการคาดเห็นของบุคคลสามัญหรือวิญญูชนตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 อาจต้องถือเกณฑ์ของความประมาท⁷⁰¹ ที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรค 4 ซึ่งพิจารณาถึงภาวะหรือสถานการณ์ที่ผู้กระทำประมาทอยู่ใน

⁶⁹⁹ ธง วิทย์วัฒน์ พจนานุกรมศัพท์และสำนวนกฎหมายไทยอังกฤษ อังกฤษ-ไทย นิติบรรณการ กรุงเทพมหานคร 2553 หน้า 333

⁷⁰⁰ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ คำอธิบายกฎหมายอาญากฎ 1 ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร จีระวิชาการพิมพ์ 2546 หน้า 303

⁷⁰¹ สภาผู้แทนราษฎร รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ 22 ปีที่ 1 หน้า 123

ขณะนั้นว่า ผู้กระทำควรจะใช้ความระมัดระวังตามวิสัยและพฤติการณ์อย่างไร เป็นการกำหนดขนาดความระมัดระวังที่ผู้กระทำต้องมี⁷⁰² แยกพิจารณาได้เป็นดังนี้

ก. ความระมัดระวังตามวิสัย หมายถึง ลักษณะที่เป็นอยู่ของบุคคลผู้กระทำหรือสภาพภายในของผู้กระทำ เช่น วิสัยคนธรรมดา ซึ่งต้องแยกตามอายุ เพศ การศึกษา ประสบการณ์ หรือวิสัยของผู้มีอาชีพ เช่น แพทย์ วิศวกร นายช่าง เป็นต้น

ข. ความระมัดระวังตามพฤติการณ์ หมายถึง ข้อเท็จจริงประกอบการกระทำหรือเหตุภายนอกตัวผู้กระทำ เช่น ในการขับรถ ได้แก่ สภาพรถ ถนน แสงสว่าง ความพลุกพล่านของการจราจร เป็นต้น

4) ตัวอย่างคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้พิจารณาเกี่ยวกับความอันพึงคาดหมายของบุคคลทั่วไปหรือวิญญูชน

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2338/2526 ผู้ขับรถยนต์จำเลยบรรทุกสินค้าของโจทก์ได้จอดรอเพื่อตรวจสภาพยางใกล้สถานีบริการน้ำมัน มิใช่ที่เปลี่ยว การที่คนร้ายหลายคนมีอาวุธปืนและมีดจู่โจมบังคับคนขับรถและคนประจำรถจับมัดไว้ เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นอันไม่อาจพึงคาดหมายได้ เป็นการสุดวิสัยที่จะอาจป้องกันได้ ถือได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัย จำเลยไม่ต้องรับผิดชอบโจทก์ตาม ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 616

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3926/2530 การทำเรือแห่งประเทศไทยจำเลยรับเก็บสินค้าไว้เพื่อประโยชน์ของกรมศุลกากรในการเรียกเก็บภาษีเท่านั้น จำเลยจึงมิใช่ทายค้ำสินค้าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 770 เมื่อสินค้าเกิดเสียหาย จึงไม่อาจนำบทบัญญัติอันว่าด้วยการรับขนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 772 ประกอบด้วยมาตรา 616 มาใช้บังคับ จำเลยจะไม่เรียกเก็บค่าธรรมเนียมฝากทรัพย์สินเว้นแต่จะฝากเกิน 3 วัน จำเลยจึงจะเรียกค่าธรรมเนียมจากเจ้าของสินค้าเพิ่มขึ้นทุกวัน เพื่อเป็นการลงโทษให้เจ้าของสินค้านำสินค้าออกไป การที่จำเลยเรียกเก็บค่าธรรมเนียมฝากทรัพย์สินเมื่อเกินกำหนด 3 วัน นับแต่เจ้าของสินค้านำสินค้าเข้าไว้ในโรงพักสินค้า และเรียกเก็บค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นทุกวันนี้ โดยพฤติการณ์พึงคาดหมายไว้ว่า จำเลยรับฝากทรัพย์สินเพื่อที่จะได้รับบำเหน็จค่าฝากทรัพย์สินเท่านั้น จึงถือได้ว่าจำเลยรับฝากทรัพย์สินโดยมีค่าบำเหน็จ ไม่ปรากฏว่าเกิดเพลิงไหม้สินค้าในโรงพักสินค้าเพราะเหตุใดสันนิษฐานว่า น่าจะเกิดจากความสะเพร่าของบุคคลที่ทิ้งบุหรี่หรืออย่างอื่นจำเลยได้ออกระเบียบเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัย การใช้ทำเรือบริการและความสะดวกต่างๆ มีหน่วยรักษาความปลอดภัยอยู่ภายนอก

⁷⁰² พิศนน์ จักรางกูร คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 นิติบรรณการ กรุงเทพมหานคร (ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์) หน้า 226

ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง มีอุปกรณ์เคมีในการดับเพลิงมีคำสั่งห้ามสูบบุหรี่ภายในโรงพักสินค้า เมื่อเกิดเพลิงไหม้แล้ว ยามสายตรวจของจำเลยก็ได้วิทยุแจ้งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบ มีรถดับเพลิงมาช่วยแต่ไม่อาจดับเพลิงได้ทันทั่วทั้งที่ เพราะเป็นเวลาปิดโรงพักสินค้าแล้ว เจ้าหน้าที่ของจำเลยไม่อาจเปิดประตูโรงพักสินค้าได้โดยลำพัง จะต้องให้เจ้าหน้าที่ของกรมศุลกากรร่วมเปิดด้วย จึงไม่อาจดับเพลิงถึงต้นเพลิงหรือสกัดเพลิงที่กำลังลุกไหม้ในโรงพักสินค้าได้ ดังนี้

ถือได้ว่าจำเลยได้ใช้ความระมัดระวังและใช้ฝีมือสงวนทรัพย์สินนั้น เหมือนเช่นวิญญูชนจะพึงประพฤติโดยพฤติการณ์ดั่งนั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 659 วรรคสองแล้ว จำเลยจึงไม่ต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1238-1239/2536 จำเลยรับจ้างขนลวดไฟฟ้าจาก โจรทก์ที่ 1 และรับจ้างขนเครื่องซักผ้าจากโจรทก์ที่ 2 ไปส่งที่จังหวัดจันทบุรี ระหว่างขนส่งรถบรรทุกเกิดเพลิงไหม้ทำให้ลวดเชื่อมไฟฟ้าและเครื่องซักผ้าเสียหายการที่คนขับรถบรรทุกของจำเลยขับไปไกลถึงจังหวัดจันทบุรีได้เกิดเพลิงไหม้ตรงกลางคันรถได้ผ้าใบที่คลุมสินค้าไว้โดยไม่ทราบว่าเป็นเหตุขึ้นเพราะเหตุใดโดยไม่ปรากฏว่าเหตุเพลิงไหม้นั้น เป็นเหตุที่ไม่อาจป้องกันได้เพราะเหตุใดและคนขับรถบรรทุกผู้ต้องประสพเหตุนั้น ได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นนั้นหรือไม่ อย่างไรจึงยังถือไม่ได้ว่าเหตุเพลิงไหม้ดังกล่าวเป็นเหตุสุดวิสัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 514/2537 จำเลยเป็นผู้ครอบครองดูแลสายไฟฟ้าใต้ดินและอุปกรณ์ไฟฟ้าบริเวณทางเท้าตรงทางเท้าที่เกิดเหตุมีรอยแตกแยกชำรุดและเมื่อขุดลงไปปรากฏว่าสายไฟฟ้าที่เกิดเหตุฝังลึกเพียง 20 เซนติเมตร ซึ่งตามปกติจะฝังลึกจากพื้นดินประมาณ 60 เซนติเมตร และมีรอยชำรุดโดยไม่มีฉนวนหุ้มเมื่อขุดและยกสายไฟฟ้าขึ้น สายไฟฟ้าใต้ดินได้หลุดออกจากกันหากสายไฟฟ้าไม่ชำรุดถึงแม้ว่าจะท่วมสูงขนาดไหน ไฟฟ้าก็จะไม่ลัดวงจร ทั้งจำเลยมีเครื่องแมกเกอร์ สำหรับตรวจสอบกระแสไฟฟ้ารั่วหลังเกิดเหตุแล้วได้ใช้เครื่องดังกล่าวเพียงครั้งเดียว ก่อนหน้านั้นไม่เคยใช้ตรวจเลย หากจำเลยใช้เครื่องดังกล่าวตรวจสอบกระแสไฟฟ้ารั่วที่สายเคเบิลใต้ดินบ่อยๆ จำเลยอาจป้องกันแก้ไขกระแสไฟฟ้ารั่วได้ และหลังเกิดเหตุแล้วการไฟฟ้านครหลวงได้มีหนังสือถึงจำเลยแนะนำให้เดินสายไฟฟ้าในบริเวณที่เกิดเหตุใหม่โดยให้ดินในท่อเหล็กขนาดหนา ดังนี้การที่บุตรโจรทก์เดินไปบริเวณทางเท้าที่มีน้ำท่วมขังและถูกกระแสไฟฟ้าดูดจนถึงแก่ความตายจึงเป็นเหตุที่อาจป้องกันได้หากจำเลยจะได้จัดการระมัดระวังตามสมควร อันพึงคาดหมายได้ในฐานะที่จำเลยเป็นผู้ครอบครองดูแลสายไฟฟ้าที่เกิดเหตุ ซึ่งเป็นทรัพย์สินที่เกิดอันตรายได้โดยสภาพแต่จำเลยก็หาได้กระทำไม่ ทั้งที่มีเครื่องมือสามารถตรวจสอบได้ เหตุที่เกิดขึ้นจึงไม่ใช่

เหตุสุดวิสัยที่จำเลยจะอ้างเพื่อบอกปิดความรับผิดชอบได้ จำเลยจึงต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนให้โจทก์

คำพิพากษาฎีกาที่ 9083/2539 ล. และเรือ ม. บางส่วนเปียกน้ำทะเลและขึ้นรา เนื่องจากมีน้ำทะเลเข้าไปในตู้คอนเทนเนอร์ การที่น้ำทะเลเข้าคาค่าเรือในขณะที่เรือแล่นอยู่กลางทะเลย่อมเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ตามปกติของการขนส่งทางทะเล ซึ่งจำเลยผู้ขนส่งทางทะเลย่อมทราบดีถึงภัยทางทะเลดังกล่าว เมื่อไม่ปรากฏว่าจำเลยได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรเพื่อป้องกันมิให้สินค้า ในตู้คอนเทนเนอร์ต้องเสียหายจากการที่น้ำทะเลไหลเข้าไปในตู้สินค้า จำเลยจึงไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบในความเสียหายของสินค้าที่เปียกน้ำทะเลว่าเกิดแต่เหตุสุดวิสัยได้ทั้งเหตุพาหุหมุนอย่างรุนแรง คลื่นสูง และท้องทะเลปั่นป่วน จำเลยก็มีได้นำสืบให้ปรากฏว่า เป็นเหตุผิดปกติวิสัยที่ไม่อาจป้องกันได้ แม้จะได้จัดการระมัดระวังตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากบุคคลในฐานะและภาวะเช่นจำเลย จึงยังไม่อาจถือเป็นเหตุสุดวิสัยดังที่บัญญัติไว้ในมาตรา 8 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7680/2548 เมื่อปรากฏว่าเรือลอมลำเกิดเหตุซึ่งบรรทุกสินค้า 155 ตัน น้ำหนัก 186 ตัน จากที่สามารถบรรทุกน้ำหนักสูงสุดได้ 190 ตันเศษ ถูกนำไปจอดรวมกับเรืออีก 4 ลำ อยู่ที่ท่ากลางแม่น้ำเจ้าพระยา บริเวณที่จอดเรือเป็นทางเข้าออกของเรือเดินสมุทรหรือเรือบรรทุกสินค้าขนาดใหญ่ ย่อมจะคาดหมายได้ว่า จะเกิดคลื่นขนาดใหญ่ได้ การที่เรือลอมบรรทุกสินค้าเต็มลำเรือเสมอกับเรือโดยเรือพ้นจากผิวน้ำไม่เกิน 1 สอก เมื่อถูกคลื่นขนาดใหญ่กระแทกน้ำย่อมเข้าเรือได้โดยง่าย ยิ่งนำไปผูกรวมกับเรืออื่นๆ อีก 4 ลำ ทำให้เรือกระแทกกันเอง เพิ่มความรุนแรงในการกระแทกมากขึ้นและน้ำย่อมจะเข้าเรือได้ง่ายยิ่งขึ้น ไม่ปรากฏว่าได้มีการระมัดระวังจัดการป้องกันมิให้น้ำเข้าเรือเมื่อโดนคลื่นขนาดใหญ่กระแทกอย่างไรบ้าง การนำเรือมาจอดที่ท่าจอดเรือและบรรทุกสินค้าไม่เกินพิกัดสูงสุดที่จะบรรทุกได้โดยไม่จัดการระมัดระวังป้องกันเป็นพิเศษอย่างใดเลย ไม่เป็นการป้องกันตามสมควรอันพึงคาดหมายได้จากผู้มีอาชีพขนส่งสินค้าทางเรือ แม้ว่าเมื่อเรือลอมดังกล่าวจมลง ผู้ควบคุมเรือได้ตัดเชือกที่ผูกโยงกับเรือลำอื่นๆ ก็เป็นเพียงการป้องกันมิให้เรือลำอื่นๆ ต้องจมลงไปด้วย มิใช่การป้องกันเรือลำเกิดเหตุ เรือลอมจมลงและสินค้าเสียหายจึงมิได้เกิดจากเหตุสุดวิสัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2068/2553 พระราชบัญญัติว่าด้วยข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรม พ.ศ. 2540 มาตรา 4 วรรคหนึ่ง บัญญัติให้ข้อตกลงในสัญญาระหว่างผู้บริโภคกับผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพ หรือในสัญญาสำเร็จรูป หรือในสัญญาขายฝากที่ทำให้ผู้ประกอบธุรกิจการค้าหรือวิชาชีพหรือผู้กำหนดสัญญาสำเร็จรูปหรือผู้ซื้อฝากได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควรเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมและให้มีผลบังคับได้เพียงเท่าที่เป็นธรรมและพอสมควรแก่

กรณีเท่านั้น และในวรรคสาม (1) กำหนดให้ข้อตกลงยกเว้นหรือจำกัดความรับผิดที่เกิดจากการผิดสัญญาที่มีลักษณะ หรือมีผลให้คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งปฏิบัติหรือรับภาระเกินกว่าที่วิญญูชนจะพึงคาดหมายได้ตามปกติ เป็นข้อตกลงที่อาจถือได้ว่าทำให้ได้เปรียบคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ดังนั้นการพิจารณาว่าข้อจำกัดความรับผิดของจำเลยทั้งสองตามใบรับขนของทางอากาศเป็นข้อสัญญาที่ไม่เป็นธรรมหรือไม่ จึงต้องพิจารณาว่าข้อจำกัดความรับผิดนั้นเป็นผลให้จำเลยทั้งสองซึ่งเป็นผู้กำหนดเงื่อนไขและข้อจำกัดความรับผิดนั้น ได้เปรียบผู้ส่งซึ่งเป็นคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเกินสมควรหรือไม่

6.2.3 หลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยกรณีอื่น

หลักเกณฑ์การพิจารณาหรือพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า ถึงแม้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จะนำหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาเป็นหลักในการพิจารณาก็ตาม แต่ยังมีปัญหาที่ต้องพิจารณาอีกประการหนึ่งในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า คือ ผู้ใช้ความคาดหมายจะเป็นฝ่ายผู้ประกอบการหรือจะเป็นฝ่ายผู้ใช้หรือผู้ซื้อ ซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยฯ ไม่ได้บัญญัติให้ชัดเจน แต่เมื่อปรากฏว่าประเทศไทยได้ใช้หลักเกณฑ์ในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าโดยใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectation tests) เช่นเดียวกับหลักในกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มสหภาพยุโรป ที่ใช้มาตรฐานในการพิสูจน์ความรับผิดในสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยถือว่าผู้บริโภคมีสิทธิที่จะคาดหมาย (Entitled to expect)⁷⁰³ หรือคาดหวังว่าผลิตภัณฑ์ของตนที่ซื้อจากผู้จำหน่ายปราศจากข้อบกพร่องหรือความไม่ปลอดภัย และมีสิทธิที่จะคาดหวังได้ว่าผลิตภัณฑ์เกือบทุกประเภทมีความปลอดภัยอย่างแน่นอน ดังนั้น สิทธิที่จะคาดหวัง (Entitled to expect)⁷⁰⁴ จึงถือเป็นมาตรฐานที่อาจจะต้องนำเอาหลักหลักความเสี่ยงและประโยชน์ใช้สอย (Risk-utility test)⁷⁰⁵ มาพิจารณาร่วมกัน โดยเฉพาะกรณีการกำหนดวิธีการออกแบบ การผลิต หรือการกำหนดคำเตือนหรือคำแนะนำ วิธีใช้ที่ปลอดภัยที่สุดของผู้ผลิต ซึ่งจะใช้ความคาดหวังของผู้บริโภคที่แท้จริงในการกำหนดวิธีการพิสูจน์ความปลอดภัย

สิทธิที่จะคาดหวังว่าสินค้ามีความปลอดภัยก่อนที่จะมาถึงมือผู้บริโภค โดยใช้หลักความเสี่ยงและประโยชน์ ซึ่งเป็นหลักในกฎหมายละเมิด เรื่องประมาท⁷⁰⁶ โดยผู้ผลิตต้องหาช่องทาง

⁷⁰³ David G. Owen (2008). Products liability law second edition. United States of America, Thomson/West. P. 310.

⁷⁰⁴ Ibid.

⁷⁰⁵ Ibid.

⁷⁰⁶ Ibid., P.316.

ในการใช้ต้นทุนการออกแบบ การผลิต หรือการเตือนอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดปลอดภัยสูงสุด หากคาดหมายได้ว่าผลิตภัณฑ์ของผู้ประกอบการมีความเสี่ยงอันตรายมากกว่าประโยชน์จึงถือได้ว่าเป็นสินค้าไม่ปลอดภัย สำหรับประเทศไทยเองนั้น คำพิพากษาศาลฎีกาเกี่ยวกับการฟ้องคดีเกี่ยวกับสินค้าที่ไม่ปลอดภัยยังไม่มีการตัดสินแต่อย่างใดในขณะนี้ โดยคำพิพากษาส่วนใหญ่จะเป็นการตัดสินตามหลักละเมิดในเรื่องประมาท ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4634/2536 โจทก์ทราบมาก่อนซื้อที่ดินพร้อมบ้านแล้วว่าจำเลยจะก่อสร้างปรับปรุงยกระดับถนน โจทก์จึงคาดหมายได้ว่าการยกระดับถนนอาจทำให้ที่ดินและบ้านที่โจทก์กำลังจะซื้อขึ้น ถูกรบกวนพิพาทบังทางลมและแสงสว่างเท่ากับโจทก์ยอมรับสถานการณ์ดังกล่าวก่อนซื้อที่ดินและบ้านไว้แล้ว และเมื่อนำมาเปรียบเทียบกับประโยชน์ที่ประชาชนทั่วไปจำนวนมากที่จะได้รับความสะดวก ปลอดภัยและความเจริญของท้องถิ่นจากการยกระดับถนนพิพาทในระดับที่สร้างกับการที่โจทก์ต้องขาดความสะดวกสบายไปบ้างแล้ว ความเดือดร้อนของโจทก์ไม่เกินกว่าที่ควรคิดหรือคาดหมาย โจทก์จึงต้องยอมรับเอาดังเช่นบุคคลอื่นที่อยู่ร่วมกับโจทก์ในสังคมยอมรับ ควรก่อสร้างปรับปรุงยกระดับถนนพิพาท การกระทำของจำเลยจึงไม่เป็นละเมิดต่อโจทก์

คำพิพากษาศาลฎีกาฉบับนี้ ศาลได้เปรียบเทียบระหว่างการคาดหมายความเสียหายที่โจทก์ทราบแล้วกับประโยชน์ที่สังคมจะได้รับ โดยศาลเห็นว่าการกระทำของจำเลยเป็นประโยชน์มากกว่าความเสียหายที่โจทก์ได้รับ ประกอบกับขณะซื้อทรัพย์สินโจทก์พึงคาดหมายได้ว่าจะได้รับความเสียหายดังกล่าว

นอกจากนี้ขอยกตัวอย่างอีกคำพิพากษาหนึ่ง คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 514/2537 บุตรทั้งสองของโจทก์ซึ่งเป็นเด็กถูกกระแสไฟฟ้าที่อยู่ในความครอบครองของกรมทางหลวงจำเลยดูดถึงแก่ความตายเนื่องจากมีน้ำท่วมในบริเวณที่เกิดเหตุและสายไฟฟ้าชำรุด จำเลยอ้างไม่ได้ว่าเกิดจากเหตุสุดวิสัย เพราะจำเลยสามารถใช้ความระมัดระวังตามสมควรในการป้องกันเหตุการณ์ดังกล่าวได้และจำเลยก็มีเครื่องมือในการตรวจสอบความบกพร่องดังกล่าว แต่หาได้ทำเช่นนั้นไม่ โดยในคำพิพากษานี้ จะเห็นได้ว่าจากแนวคำวินิจฉัยของศาลฎีกาดังกล่าว ศาลฎีกาได้พิเคราะห์ถึงพฤติการณ์ต่างๆ ประกอบกันกล่าวคือ เวลา สถานที่และบุคคลที่เกี่ยวข้องจะต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้ความระมัดระวัง ตามสมควรเช่นไร ในฐานะที่ประสบอุบัติเหตุเช่นนั้น อันจะฟังได้ว่าเป็นเหตุสุดวิสัยหรือไม่ และจำเลยซึ่งเป็นผู้มีไว้ในครอบครองสายไฟฟ้าใต้ดินอันเป็นของเกิดอันตรายได้โดยสภาพ จำต้องมีหน้าที่โดยตรงในการตรวจตราดูแลสายไฟฟ้าไม่ให้ชำรุดและเสียหาย แต่ก็ไม่ใช่ว่าจำเลยต้องตรวจตราดูแลซะทุกทีไปเรื่อยๆ ไม่ โดยจำเลยเพียงแต่ใช้ความระมัดระวังตามสมควรว่าสถานที่ใดจำเลยน่าจะนำเครื่องแมกเกอร์ไปตรวจสอบหา กระแสไฟฟ้ารั่วอย่างเช่นกรณีคดีนี้ สายไฟฟ้าใต้ดินที่เกิดเหตุฝังลึกจากพื้น ดินเพียง 20 เซนติเมตร ซึ่งปกติจะฝังลึก 60 เซนติเมตร

อันเป็นการแสดงถึงความประมาทของจำเลยในเบื้องต้นอยู่ก่อนแล้วและเมื่อฟุตบอล มีรอยแตก ชำรุด จำเลยก็นำที่จะนำเครื่องแมกเกอร์ไปตรวจสอบและถ้ามีกระแสไฟฟ้ารั่วก็จะทำการ แก้ไข ป้องกันได้ แต่จำเลยหาได้กระทำไม่ แม้แต่ครั้งเดียวเห็นได้ว่าจำเลยมิได้ใช้ความระมัดระวังอันตามสมควรแต่อย่างใดเลย อันจะเป็นการป้องกันผลพิบัติในภายหน้าเมื่อน้ำท่วมบริเวณที่เกิดเหตุจนทำให้ ไฟฟ้าลัดวงจรและดูดบุตร โจทก์ทั้งสองถึงแก่ความตายอันเนื่องมาจากขาดความระมัดระวังของจำเลยในเบื้องต้นนั้น ดังนั้นจำเลยจะอ้างว่าเป็นเหตุสุดวิสัยเพื่อปิดความรับผิดชอบในการกระทำโดยละเว้นของตนจึงฟังไม่ได้ ผลของคำพิพากษาศาลฎีกานี้ จึงชอบด้วยเหตุผลตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและตามกฎหมายเกณฑ์ของสังคมแล้ว

หลักการพิสูจน์ความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยการนำหลักความคาดหมายของผู้บริโภคซึ่งเป็นบุคคลทั่วไปมาใช้ในพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ในมาตรา 4 จากคำนิยามว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” เช่นเดียวกับ The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ของประเทศสหรัฐอเมริกา⁷⁰⁷ ซึ่งตรงกับคำว่า “A person is entitled to expect”⁷⁰⁸ มาตรา 6 ของหลักกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ที่ใช้หลักการพิจารณาการขาดความปลอดภัยของสินค้าจากการคาดหมายของผู้บริโภคถึงพฤติกรรมแวดล้อมทั้งหมดรวมทั้งการนำเสนอสินค้านั้น ประโยชน์อันควรคาดหมายได้จากการใช้สินค้านั้น และเวลาที่สินค้านั้นถูกวางตลาด⁷⁰⁹ ทั้งนี้ การที่ผู้ร่างกฎหมายไทยกำหนดให้ใช้เกณฑ์การความคาดหมายของ

⁷⁰⁷ ในปัจจุบันนี้ The Restatement (second) of Torts ได้มีการแก้ไขเป็น Restatement (third) of Torts โดยได้มีการนำหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk-utility) มาบัญญัติไว้แทนหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectation test). อ้างใน อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 127

⁷⁰⁸ EC Directive 85/374/EEC Article 6

1. A product is defective when it does not provide the safety that a person is entitled to expect, taking all circumstances into account, including:

- (a) the presentation of the product;
- (b) the use to which it could reasonably be expected that the product would be put;
- (c) the time when the product was put into circulation.

2. A product shall not be considered defective for the sole reason that a better product is subsequently put into circulation.

⁷⁰⁹ อนันต์ จันทโรภากร กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายอันเกิดขึ้นจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย หน้า 129

ผู้บริโภค (Consumer expectation standard)⁷¹⁰ แต่ด้วยเหตุที่หลักกฎหมายดังกล่าวไม่ได้กำหนดคำอธิบายหรือคำนิยามไว้ประกอบกับยังไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่จะใช้เป็นหลักพิจารณา⁷¹¹ จึงต้องศึกษาจากกรณีศึกษาในต่างประเทศ โดยในการทำวิทยานิพนธ์นี้จะศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศที่มีการพัฒนาการเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคได้รับความเสียหายจากผลิตภัณฑ์มายาวนาน เพื่อให้เห็นถึงสภาพการบังคับใช้หลักดังกล่าวในประเทศสหรัฐอเมริกา เพื่อนำหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาปรับใช้กับกฎหมายความรับผิดชอบสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของไทยต่อไป

---

⁷¹⁰ มานิตย์ จุมปา คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
เชิงอรรถที่ 100 หน้า 166

⁷¹¹ ในขณะที่ทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบ

ประเทศไทยได้มีการตราพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เพื่อเป็นกฎหมายที่มุ่งจะให้ความคุ้มครองและเยียวยา ผู้บริโภคที่ประสบอันตรายหรือได้รับความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งผู้ประกอบการได้ผลิต นำเข้ามาหรือจำหน่ายในประเทศไทย เนื่องจากกฎหมายที่มีอยู่ก่อนหน้านี้ เช่น กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฎหมายอาญา หรือพระราชบัญญัติอื่นที่เกี่ยวข้องในด้านการคุ้มครองผู้บริโภค ยังไม่สามารถให้ความคุ้มครองและเยียวยาผู้บริโภคได้อย่างแท้จริงและเป็นธรรม ดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตารางที่ 4.1 การเปรียบเทียบวัตถุประสงค์และปัญหาการบังคับใช้กฎหมายกรณีสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

บทบัญญัติกฎหมาย	วัตถุประสงค์	ปัญหาของการบังคับใช้กรณีสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะซื้อขาย	มีวัตถุประสงค์บังคับใช้เฉพาะผู้ขายและผู้ซื้อที่มีนิติสัมพันธ์หรือเป็นคู่สัญญากันเท่านั้น และคุ้มครองทรัพย์สินที่ซื้อขายรวมถึงความรับผิดในส่วนของความชำรุดบกพร่องของทรัพย์สินที่ซื้อขาย	ผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย หากไม่มีนิติสัมพันธ์กันกับผู้ประกอบการจะไม่ได้รับการคุ้มครองหรือชดเชยค่าสินไหมทดแทนหรือนำคดีมาฟ้องร้องต่อศาลได้
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด	มาตรา 420 คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทเลินเล่อของบุคคลอื่นทำให้เกิดความเสียหายแก่ชีวิตร่างกาย อนามัย เสรีภาพ หรือทรัพย์สิน	ผู้ได้รับความเสียหายมีหน้าที่ในการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือประมาทของผู้ทำละเมิดหรือผู้ผลิตหรือผู้ขายให้ได้ว่าผู้ผลิตหรือผู้ขายกระทำการโดยจงใจหรือประมาท จนทำให้เกิดความเสียหาย

ตารางที่ 4.1 (ต่อ)

บทบัญญัติ กฎหมาย	วัตถุประสงค์	ปัญหาของการบังคับใช้ กรณีสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย
	คุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายจากทรัพย์สิน หรือทรัพย์สินหรือยานพาหนะอันเดินด้วยเครื่องกล	คุ้มครองเฉพาะสินค้า หรือทรัพย์สินอันตรายและ ยานพาหนะอันเดินด้วย กำลังเครื่องจักรกล เท่านั้น แต่จะไม่ความ คุ้มครองสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย
ประมวล กฎหมายอาญา	มีวัตถุประสงค์ควบคุมดูแลความสงบเรียบร้อย ของประชาชนเป็นสำคัญ มีการกำหนดโทษทาง อาญาเพื่อลงโทษผู้กระทำความผิด หากการกระทำนั้น เป็นความผิดที่บัญญัติไว้ตามประมวลกฎหมาย อาญา	ไม่มีวัตถุประสงค์ที่จะ เยียวยาความเสียหายกับ ผู้เสียหายอันเกิดจาก สินค้าที่ไม่ปลอดภัย
พระราชบัญญัติ หรือกฎหมาย อื่นๆ	ให้อำนาจรัฐกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของ ผู้ผลิตสินค้า เช่น การตอบใบอนุญาต การประกอบ กิจการ หรือการเพิกถอนใบอนุญาต เป็นต้น มุ่งที่ จะคุ้มครองความปลอดภัยของประชาชน และมี บทบัญญัติลงโทษทางอาญาแก่ผู้กระทำความผิด	ไม่มีบทบัญญัติเยียวยา ความเสียหายอัน เนื่องจากการบริโภค สินค้าที่ทำให้ผู้บริโภค ได้รับการเยียวยาอย่าง แท้จริง
พระราชบัญญัติ ความรับผิดต่อ ความเสียหายที่ เกิดขึ้นจาก สินค้าที่ไม่ ปลอดภัย พ.ศ. 2551	มุ่งให้ความคุ้มครองและเยียวยาความเสียหายของ ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย ตลอดจนนำเอาหลักความรับผิดโดย เด็ดขาดมาบัญญัติในกฎหมายเพื่อลดภาระการ พิสูจน์ของผู้บริโภคให้น้อยลง	-

ตารางที่ 4.1 ดังกล่าวข้างต้น อธิบายให้เห็นถึงการเปรียบเทียบวัตถุประสงค์ของการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าและปัญหาในการบังคับใช้เพื่อการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ก่อนที่จะมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แสดงให้เห็นได้ว่ากฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายเอกชน ไม่ว่าจะ เป็นลักษณะซื้อขายหรือลักษณะละเมิด ต่างก็มีปัญหาในการบังคับใช้ในการคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ส่วนประมวลกฎหมายอาญาหรือพระราชบัญญัติอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายมหาชนที่รัฐจะกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องให้กระทำการหรือประกอบกิจการตามที่รัฐกำหนดไว้ในกฎหมาย แต่ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะให้การเยียวยาผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอย่างแท้จริงและเป็นธรรม ดังนั้น ภายหลังจากที่ประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ที่มีผลบังคับใช้ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 เป็นต้นมา บรรดาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจึงได้รับความคุ้มครองและการเยียวยาผู้เสียหายอย่างแท้จริง

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มุ่งที่การคุ้มครองที่ผู้เสียหายได้รับจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเป็นสำคัญ โดยจะพิจารณาจากความอันตรายของสินค้าถึงแม้ว่าสินค้านั้นไม่มีความชำรุดบกพร่องในวัตถุประสงค์ของการใช้งานแต่อย่างใด แตกต่างจากคำว่า “ชำรุดบกพร่อง” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ว่าด้วยเรื่องซื้อขายและความรับผิดชำรุดบกพร่อง ที่มุ่งเน้นถึงวัตถุประสงค์และความสมประโยชน์ในการใช้งานของสินค้าเป็นสำคัญ โดยหลักการพิจารณาความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น แต่ละประเทศต่างก็มีกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยใช้บังคับคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าเช่นกัน ดังปรากฏตามตารางที่ 4.2 กล่าวคือ

ตารางที่ 4.2 การเปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย

ประเทศ	กฎหมายความรับผิดชอบสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
สหรัฐอเมริกา	The Restatement (second) of Torts (1965) มาตรา 402A The Restatement (third) of Torts (1997) : Product liability
สหภาพยุโรป	The Council of EC Directive 85/374/EEC หรือ EC Directive 85/374/EEC (1985)
อังกฤษ	The Consumer Protection Act 1987
เยอรมนี	The Product liability Act 1986
ญี่ปุ่น	The Product liability Act 1994
ไทย	พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551

ตารางที่ 4.2 ได้เปรียบเทียบถึงกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย ซึ่งผู้ศึกษาได้นำมาศึกษาในวิทยานิพนธ์นี้มีชื่อเรียกต่างๆ ตามความเหมาะสมของแต่ละประเทศ โดยประเทศสหรัฐอเมริกาถึงแม้จะมีระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณีให้อำนาจพิพากษาของศาลเป็นกฎหมาย แต่สถาบันทางกฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการออกคำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่องความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยให้เป็นแนวทางในการพิจารณาของศาลถึงแม้จะไม่ถือว่าเป็นกฎหมายก็ตาม ศาลในประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำไปกล่าวอ้างในคำพิพากษาดลอดมา ซึ่งคำอธิบายกฎหมายเฉพาะเรื่อง (The Restatement) ในการคุ้มครองผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยฉบับแรก คือ The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A และต่อมาใน ค.ศ. 1997 ได้มีการแก้ไขให้สอดคล้องกับสถานะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการบัญญัติ The Restatement (third) of Torts : Product liability หรือเรียกว่า Product Liability Restatement เพื่อบังคับใช้แก่กรณีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในประเทศสหรัฐอเมริกา

สำหรับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปได้มีตรากฎหมาย EC Directive 85/374/EEC เพื่อใช้บังคับกรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยภายในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปและประเทศสมาชิกในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปจะต้องตรากฎหมายหรือแก้ไขกฎหมายภายในประเทศของตนให้สอดคล้องกับกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มประเทศสหภาพ

ยุโรป โดยประเทศอังกฤษได้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคซึ่งมีอยู่ก่อน คือ The Consumer Protection Act 1987 เช่นเดียวกับประเทศเยอรมนีสมาชิกของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปอีกประเทศหนึ่งที่ได้มีการตราเป็นพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยขึ้นมาใหม่ คือ The Product Liability Act 1989

ส่วนประเทศญี่ปุ่นนั้น ถึงแม้จะไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปก็ตาม แต่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของญี่ปุ่นก็ได้ นำเอากฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป มาเป็นต้นแบบในการร่างกฎหมายภายในประเทศญี่ปุ่นเช่นเดียวกับประเทศไทยที่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นำเอาหลักกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC มาเป็นต้นแบบในการร่างกฎหมายเช่นกัน

วิทยานิพนธ์นี้ ผู้ศึกษาจะทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่จะพิสูจน์ให้เห็นถึงความเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” อันจะทำให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือบุคคลที่ประสบอันตรายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งที่จะทำการเปรียบเทียบถึงหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของแต่ละประเทศที่มีแนวการพิจารณาเหมือนกันและแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นหลักการพิจารณาโดยอาศัยหลักความรับผิดชอบละเมิด หลักความคาดหมายของผู้บริโภค หลักความเสี่ยงหรือต้นทุนและประโยชน์ และหลักการพิจารณาอื่นๆ โดยแต่ละหลักนั้นจะมีทั้งข้อดีและข้อเสียที่แตกต่างกัน ซึ่งหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของแต่ละประเทศได้นำเอาหลักเกณฑ์การพิจารณาความเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” มาบัญญัติไว้ในกฎหมายของประเทศตนเองตามความเหมาะสมของประเทศ ดังปรากฏตามตารางเปรียบเทียบหลักเกณฑ์การพิจารณาความไม่ปลอดภัย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.3 การเปรียบเทียบหลักการพิจารณาความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

ประเทศ	กฎหมาย	มาตรา	หลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย
สหรัฐอเมริกา	The Restatement (second) of Torts	402A	-หลักความคาดหมายของผู้บริโภค -หลักความเสี่ยงและประโยชน์ -หลักการกระทำโดยประมาท
	The Restatement (third) of Torts: Product liability	2(a)	-หลักความคาดหมายของผู้บริโภค
		2(b)	-หลักการกระทำโดยประมาทและ
2(c)		หลักความเสี่ยงและประโยชน์	
สหภาพยุโรป	EC Directive 85/374/EEC	6	-หลักความคาดหมายของผู้บริโภค
อังกฤษ	Consumer Protection Act 1987	3	-หลักความคาดหมายของผู้บริโภค
เยอรมนี	The Product liability Act 1986	3	-หลักความคาดหมายของผู้บริโภค
ญี่ปุ่น	The Product liability Act 1994	2	-หลักความคาดหมายของผู้บริโภค
ไทย	พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551	4	-หลักความคาดหมายของผู้บริโภค

ตารางที่ 4.3 ดังกล่าวข้างต้นจะเห็นได้ว่ากฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของแต่ละประเทศมีการนำเอาหลักเกณฑ์การพิจารณาความเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” มาบัญญัติในกฎหมายให้เป็นหลักในการพิจารณาอย่างชัดเจน ยกเว้นประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งกฎหมาย The Restatement (third) of Tort มีการแบ่งแยกหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยแต่ละกรณีออกจากกันอย่างชัดเจน เพื่อให้สอดคล้องกับการปฏิบัติงานจริงมากกว่าจะอยู่ในรูปแบบของหลักกฎหมายเหมือนเช่นกฎหมาย The Restatement (second) of Tort มาตรา 402A ที่นำเอาหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่ว่าจะเป็นหลักความคาดหมายของผู้บริโภค หลักความเสี่ยงและประโยชน์หรือหลักความประมาทเดินเลื้อ มาเป็นหลักพิจารณาไม่มี

การแยกการพิจารณาแต่อย่างใดแล้วแต่ศาลจะเป็นผู้พิจารณาว่าจะนำเอาหลักการพิจารณาใด มาปรับใช้ในคดีนั้น แต่เมื่อประเทศสหรัฐอเมริกามีการประกาศใช้กฎหมาย The Restatement (third) of Tort : Product liability ซึ่งมีการนำเอาหลักการพิจารณาสินค้าไม่ปลอดภัยแยกกันอย่าง ชัดเจน โดยความไม่ปลอดภัยจากการผลิตบัญญัติไว้ในมาตรา 2(a) ใช้หลักความคาดหมายของ ผู้บริโภค ความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบบัญญัติไว้ในมาตรา 2(b) และความไม่ปลอดภัยจาก การเตือนบัญญัติไว้ในมาตรา 2(c) ใช้หลักความประมาทเลินเล่อและหลักความเสี่ยงและประโยชน์ มาใช้ประกอบกัน

ส่วนหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ประเทศ อังกฤษ ประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย มีการบัญญัติให้ใช้เพียงหลักความ คาดหมายของผู้บริโภคเท่านั้นในการพิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ผู้ศึกษาจึงขอแยก วิเคราะห์หลักการพิจารณาออกเป็น 4 หลัก เพื่อให้เห็นถึงหลักเกณฑ์ ข้อดี ข้อเสีย และวิธีการใช้ หลักการพิจารณาคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัยของแต่ละ ประเทศ ดังต่อไปนี้

1. วิเคราะห์และเปรียบเทียบการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักประมาทเลินเล่อ

ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยทุกประเทศ ไม่ว่าจะเป็น ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และแม้กระทั่งประเทศไทย ต่างก็มีพื้นฐานมาจากความรับผิดชอบทางสัญญา เรื่อง ความรับผิดชอบต่อความ ชำรุดบกพร่องของสินค้าที่ซื้อขายกัน หรือเรียกหลักนี้ว่าหลัก “ผู้ขายต้องระวัง” (Caveat venditor)⁷¹² โดยผู้ขายแบกรับความเสี่ยงจากความบกพร่องของสินค้าที่ซ่อนอยู่ และผู้ซื้อที่มีสิทธิที่จะคาดหวังว่า สินค้าที่ทำสัญญาซื้อขายกันปราศจากข้อบกพร่องใด ๆ แม้รายละเอียดแห่งข้อสัญญาจะปราศจาก การรับประกันใดๆ ก็ตาม ให้ถือว่าเป็นการรับประกันโดยปริยายทุกสัญญา เพราะคู่สัญญาไม่มี โอกาสตรวจสอบเกี่ยวกับคุณสมบัติ ลักษณะ หรือความชำรุดบกพร่องได้ หลักผู้ซื้อต้องระวัง (Caveat emptor) จึงไม่สามารถนำมาใช้บังคับกรณีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัยได้ เพราะการนำหลักตามกฎหมายสัญญามาใช้กับกรณีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ เกิดขึ้นจากสินค้าบกพร่องหรือไม่ปลอดภัยนั้น มักมีปัญหาที่ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาจาก

⁷¹² David G. Owen. "The Evolution of Products Liability Law." *The Review of Litigation* 26 no4 955-89 Symposium 2007. P.3.

การบังคับใช้หลักของสัญญา ด้วยสาเหตุที่ต้องอาศัยความผูกพันทางสัญญาต่อกันระหว่างผู้เสียหายและผู้ต้องรับผิด มิฉะนั้นแล้วจะผู้เสียหายจะฟ้องร้องให้ผู้ต้องรับผิดชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่ได้ จึงมีการนำเอาหลักประมาทในกฎหมายละเมิดมาปรับใช้ในการดำเนินคดีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมาแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นเพราะถึงแม้ว่าผู้เสียหายและผู้ต้องรับผิดจะไม่มีนิติสัมพันธ์หรือไม่มีความผูกพันทางสัญญาใดๆ ต่อกันก็ตาม จะถือว่าผู้ขายหรือผู้ผลิตเป็นผู้ประมาทเลินเล่อในการออกแบบหรือการผลิตเป็นต้นเหตุให้เกิดความเสียหายขึ้น

การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยกฎหมายละเมิด เรื่อง ประมาทเลินเล่อ นั้น สำหรับการนำไปปรับใช้ในการดำเนินคดีมีปัญหาบางประการที่ทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับความยุติธรรมเช่นกัน เพราะในการพิสูจน์ความรับผิดของผู้ต้องรับผิดนั้น ผู้เสียหายหรือผู้ฟ้องคดีมีภาระในการพิสูจน์ถึงความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิต โดยผู้เสียหายต้องพิสูจน์ให้ได้ว่าผู้ต้องรับผิดมีความประมาทเลินเล่อในการออกแบบ การผลิต หรือการให้ข้อมูล คำเตือนที่จำเป็นในการใช้สินค้าอย่างปลอดภัย ตลอดจนจำเป็นต้องพิสูจน์ให้ได้ถึงความเสียหายและความสัมพันธ์ระหว่างความไม่ปลอดภัยของสินค้ากับความเสียหายที่ได้รับผลกระทบนั้นด้วย ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งยากและลำบากสำหรับผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหาย เนื่องจากความรู้และพยานหลักฐานต่างๆ ในคดีพิพาทนี้ ส่วนใหญ่มักจะอยู่กับฝ่ายผู้ประกอบการ ทำให้ผู้บริโภคหรือผู้เสียหายไม่สามารถพิสูจน์ได้ถึงความจริงประมาทเลินเล่อของผู้ประกอบการ จนทำให้ไม่ได้รับการเยียวยาความเสียหายได้

กระทั่งเมื่อ ค.ศ. 1944 ศาลฎีกาแห่งมลรัฐแคลิฟอร์เนียประเทศสหรัฐอเมริกาได้ตัดสินคดีคดี Escola v. Coca Cola Bottling Co.⁷¹³ โดยผู้พิพากษา Gibson มีการนำเอาหลักประมาทเลินเล่อตามกฎหมายละเมิด มาใช้บังคับแก่ผู้ผลิตสินค้าที่มีความบกพร่องก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายหรือผู้บริโภคมีการนำเอาหลักในกฎหมายลักษณะพยานมาปรับใช้ร่วมด้วย ภายใต้หลัก Res ipsa loquitur หรือ The thing speaks for itself⁷¹⁴ ซึ่งถือว่าผู้ผลิตมีความประมาทในกระบวนการผลิต การตรวจสอบคุณภาพหรือในการตรวจสอบชิ้นส่วนต่างๆ ที่ผู้ผลิตจำหน่ายออกสู่ท้องตลาด ถึงแม้ว่าผู้ผลิตจะไม่ได้มีความประมาทเลินเล่อก็ตาม แต่เพื่อประโยชน์ของส่วนรวมกรณีเช่นนี้ผู้ผลิตก็ต้องรับผิดชอบต่อการที่สินค้าที่ตนนำออกจำหน่ายในท้องตลาดก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภค ซึ่งถือว่าเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ของผู้เสียหายที่ผู้เสียหายจำเป็นต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า

⁷¹³ Escola v. Coca Cola Bottling Co., 150 P.2d 436 (Cal. 1944).

⁷¹⁴ หลัก Res ipsa loquitur (The thing speaks for itself) คือ การสันนิษฐาน (Presumed) ว่าเขาเป็นผู้ประมาทเลินเล่อ หากเขามีหน้าที่ควบคุมเป็นพิเศษ (exclusive control) ในสิ่งที่เป็นสาเหตุให้เกิดอุบัติเหตุ แม้ว่าหลักฐานใดๆ ที่แสดงว่าเขากระทำโดยประมาทจะมีหรือไม่มีก็ตาม ค้นค้นวันที่ 2 พฤศจิกายน 2553 จากเวปไซด์ <http://dictionary.law.com/Default.aspx?selected=1823>.

ผู้ผลิตมีความประมาทเลินเล่อในการผลิต ออกแบบ หรือการเตือน โดยผู้เสียหายมีภาระการพิสูจน์ให้ศาลเห็นเพียงความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหายที่ได้รับกับสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายเท่านั้น ส่วนฝ่ายผู้ผลิตมีภาระให้การพิสูจน์โต้แย้งได้เฉพาะที่กฎหมายกำหนดอนุญาตให้ผู้ผลิตพิสูจน์โต้แย้งได้เท่านั้น ซึ่งคดีนี้ถือเป็นการสร้างหลักการใหม่ในการดำเนินคดีละเมิดที่มีสาเหตุจากความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่เรียกว่า “หลักความรับผิดชอบเด็ดขาด” (Strict liability) และประเทศสหรัฐอเมริกาไปบัญญัติไว้เป็นแนวบรรทัดฐานในการดำเนินคดีเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์หรือ The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ในที่สุด และกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่นและประเทศไทย ก็ได้นำไปบัญญัติในกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยในประเทศของตนในเวลาต่อมา

หลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักกฎหมายละเมิด เรื่อง ประมาทเลินเล่อมีการนำมาใช้กับความรับผิดที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ตั้งแต่ก่อนที่จะมีแนวคิดเรื่องการคุ้มครองผู้บริโภคอย่างจริงจังหรือแม้กระทั่งปัจจุบันนี้ ก็ยังสามารถนำเอาหลักของกฎหมายละเมิดมาปรับใช้ได้ โดยถือว่าผู้ผลิตมีหน้าที่ที่จะต้องดูแลหรือตรวจสอบความปลอดภัยในการออกแบบ การผลิต หรือการให้ข้อมูลที่จำเป็นเพื่อความปลอดภัยแก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภค ซึ่งความเสียหายนั้นเกิดขึ้นมาจากการที่ผู้ผลิตปราศจากความระมัดระวังจนทำให้เกิดความเสียหายขึ้น ผู้ผลิตจึงต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหายแม้จะไม่มีนิติสัมพันธ์ใดๆ ต่อกันก็ตาม ซึ่งแต่ละประเทศที่ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาได้มีการนำเอาหลักการกระทำโดยความประมาทมาปรับใช้ ดังจะได้อธิบายต่อไปนี้

1.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาถือเป็นประเทศที่มีพัฒนากฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมาตลอดเวลาเริ่มตั้งแต่การนำเอาหลักกฎหมายละเมิดมาปรับใช้กับกรณีความเสียหายที่เกิดจากสินค้า จนกระทั่งปัจจุบันมีการออกคำอธิบายกฎหมายเฉพาะด้านความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมาโดยเฉพาะ หรือเรียกว่า The Restatement (third) of Torts: Product liability ซึ่งถือว่าเป็นกฎหมายที่มีความทันสมัยมากที่สุด โดยมีการแบ่งแยกหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าออกเป็นแต่ละประเภทไม่ว่าจะเป็นหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากการผลิต การออกแบบหรือการเตือนอย่างชัดเจน

กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหรัฐอเมริกา (Product liability restatement) กรณีความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบและการเตือนได้นำเอาหลักกฎหมายละเมิด เรื่อง ความรับผิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อ มาเป็นหลักในการพิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า เพื่อพิสูจน์ความรับผิดของผู้ผลิต ซึ่งศาลต้องให้การ

พิจารณาในแง่ของผู้ผลิตว่ามีเหตุผลอันสมควรที่จะออกแบบสินค้าและกำหนดคำเตือนในสินค้าให้มีความปลอดภัยหรือไม่ โดยบัญญัติไว้ในกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกา (The Restatement (third) of Torts: Product liability) มาตรา 2(b) และมาตรา 2(c) แต่ความไม่ปลอดภัยจากการผลิตนั้น มาตรา 2(a) ได้นำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาใช้เป็นหลักพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าเช่นเดียวกันกับมาตรา 402A ที่บัญญัติไว้ก่อนหน้านั้นแล้ว

การพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบและการเตือนของสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อผู้บริโภค ตามกฎหมาย The Restatement (Third) of Torts: Product liability มาตรา 2(b) และมาตรา 2(c) ที่ได้นำเอาหลักความประมาทเลินเล่อของกฎหมายละเมิดมาเป็นหลักพิจารณา โดยให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือผู้ใช้สินค้า ซึ่งสำหรับความรับผิดชอบต่อความเสียหายจากการออกแบบสินค้า มาตรา 2(b) บัญญัติให้เป็นสินค้าไม่ปลอดภัยเมื่อความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายสามารถคาดเห็นได้และหลีกเลี่ยงได้โดยผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายหรือผู้อื่นในระบบการจัดจำหน่ายที่สามารถออกแบบในลักษณะที่เหมาะสมและการที่ไม่เลือกการออกแบบอื่นที่ทำให้สินค้ามีความไม่ปลอดภัย และความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากการเตือน มาตรา 2(c) บัญญัติให้เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเนื่องจากคำสั่งหรือคำเตือนไม่เพียงพอ ในกรณีที่มีความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นสามารถคาดเห็นได้และสามารถถูกลดหรือหลีกเลี่ยงได้ โดยการจัดทำคำสั่งหรือคำเตือนที่เหมาะสมโดยผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายหรือบุคคลใดๆ ในห่วงโซ่ของการจัดจำหน่าย และในกรณีที่ไม่มีการระบุการเตือนอย่างเพียงพอจึงทำให้สินค้าไม่ปลอดภัยโดยไม่สมควร ดังนั้นจะเห็นได้ว่าความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบและการเตือน กฎหมาย The Restatement (third) of Torts: Product liability มาตรา 2(b) และมาตรา 2 (c) ได้นำเอาหลักความประมาทเลินเล่อตามกฎหมายละเมิดมาเป็นเครื่องมือในการพิจารณาความไม่ปลอดภัย ซึ่งผู้ผลิตจะต้องถูกบังคับให้ตรวจสอบความปลอดภัยอย่างละเอียด ต้องแบกรับการใช้ความระมัดระวังในการตรวจสอบความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ รวมถึงการให้คำแนะนำในสินค้าหรือคำเตือนการใช้งานสินค้า ให้ถือว่าเป็นหน้าที่ที่จะต้องเตือนของผู้ผลิตหรือผู้ขายที่จะต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ผู้ใช้ผลิตภัณฑ์ได้

1.2 กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

สหภาพยุโรปมีการออกข้อบังคับที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกนำเอาหลักกฎหมายของกลุ่มสหภาพยุโรป ไปบัญญัติเป็นกฎหมายภายในประเทศของตน โดยในส่วนที่เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีการออกกฎหมายชื่อว่า Council Directive 85/374/EEC หรือ EC Directive 85/374/EEC ซึ่งได้นำเอาแนวความหลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict liability) มาบังคับใช้กับความรับผิดชอบของผู้ผลิตและบังคับให้ผู้ผลิตจะต้องรับผิดชอบ ถึงแม้ผู้ผลิตจะ

ไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม ซึ่งก่อนที่จะมีการบัญญัติกฎหมาย ฉบับนี้ขึ้นมาบังคับใช้ ประเทศสมาชิกจะต้องอาศัยหลักกฎหมายละเมิดมาบังคับใช้กับความรับผิดชอบของผู้ผลิตหรือผู้ขาย จนกระทั่งเมื่อมีการออกกฎหมายฉบับนี้มาบังคับใช้แล้ว แต่ละประเทศจึงต้องนำเอาหลักในกฎหมายฉบับนี้มาบังคับใช้ให้เป็นแนวทางเดียวกัน รวมทั้งประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมนี ด้วย โดยมีการนำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาใช้เป็นหลักในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า

แต่อย่างไรก็ตาม การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าด้วยหลักประมาทเลินเล่อตามกฎหมายละเมิดทั่วไปยังสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการฟ้องร้องคดีความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยได้ หากผู้ผลิตหรือผู้ขายมีความประมาทเลินเล่อในการตรวจสอบสินค้าให้มีความปลอดภัยโดยกฎหมายไม่ได้บัญญัติห้ามไว้

1.3 ประเทศญี่ปุ่น

ก่อนที่ประเทศญี่ปุ่นจะมีกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น (The Product liability Law) การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะนำเอาประมวลกฎหมายแพ่งของญี่ปุ่นมาตรา 709 มาใช้ในการพิจารณาความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องดูแลให้สินค้าที่ผลิตออกมาให้มีความปลอดภัยมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ และเมื่อเกิดความเสียหายแก่บุคคลใดๆ ก็ตามถือว่าเป็นความประมาทเลินเล่อในการตรวจสอบหรือดูแลสินค้าให้มีความปลอดภัยของผู้ผลิต จนกระทั่งมีการประกาศใช้กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้นำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาใช้พิจารณาว่าสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น ถือเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามความหมายของกฎหมาย ความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่ โดยสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ผู้ผลิตต้องคำนึงถึงความปลอดภัยที่สินค้า

แต่อย่างไรก็ตามหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยศาลญี่ปุ่นยังคงนำเอาหลักความประมาทเลินเล่อในกฎหมายละเมิดมาประกอบการพิจารณาถึงความระมัดระวัง ตรวจสอบหรือดูแลความปลอดภัยของผู้บริโภคอยู่ โดยเฉพาะมาตรา 6 แห่งกฎหมายดังกล่าว ได้บัญญัติให้นำเอาประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาใช้พิจารณากรณีที่เกิดความเสียหายที่เป็นผลมาจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย

1.4 ประเทศไทย

สำหรับประเทศไทยเรานั้น ก็เช่นเดียวกับต่างประเทศในการนำเอาหลักความประมาทเลินเล่อตามกฎหมายละเมิด มาใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าตั้งแต่ก่อนที่

จะมีพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยนำเอามาตรา 420 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาเป็นเครื่องมือในการพิจารณากรณีความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งผู้เสียหายไม่จำเป็นที่จะต้องมิตินิติสัมพันธ์หรือความผูกพันทางสัญญาต่อกันแต่อย่างใด เมื่อสินค้านั้นก่อให้เกิดความเสียหายเพราะความประมาทของผู้ผลิต ผู้ขายหรือบุคคลใดก็ตามที่อยู่กระบวนการจัดจำหน่ายสินค้านั้น บุคคลดังกล่าวจะต้องรับผิดชอบใช้ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายแก่ผู้ได้รับความเสียหาย เมื่อประเทศไทยได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 แม้จะได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าเป็นการเฉพาะแล้วก็ตาม แต่ก็ไม่ได้ตัดสิทธิของผู้เสียหายในการเรียกร้องค่าเสียหายโดยอาศัยสิทธิตามกฎหมายอื่นๆ ดังปรากฏในมาตรา 14 แห่งพระราชบัญญัตินี้ ดังนั้น ผู้ที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจึงยังคงสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือกฎหมายอื่นๆ ได้

2. วิเคราะห์และเปรียบเทียบการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความคาดหวังของผู้บริโภค

หลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) ได้นำมาใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าครั้งแรกในรัฐนิวยอร์กแห่งประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อ ค.ศ. 1916 จากกรณีตัดสินคดี Macpherson ที่ศาลได้นำเอาหลักความคาดหวังของคนทั่วไปมาพิจารณาความรับผิดชอบผู้ขายในความประมาทเกินกว่าความคาดหมายได้ของผู้ซื้อคนสุดท้าย มาใช้พิจารณาความรับผิดชอบผู้ขายและมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในประเทศสหรัฐอเมริกา และขยายไปในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปในเวลาต่อมา

การนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้ประกอบการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า ถือว่าเป็นการรับรองคุณภาพสินค้าหรือการรับประกันสินค้าโดยปริยายของผู้ขายหรือผู้ผลิตอย่างหนึ่งที่ผู้ขายหรือผู้ผลิตให้สัญญาแก่ผู้ซื้อหรือผู้บริโภคแล้วว่าสินค้าที่ซื้อหรือบริโภคมีความปลอดภัย ไม่ว่าผู้ขายหรือผู้ผลิตจะแสดงให้เห็นได้จากการประชาสัมพันธ์ของผู้ขายที่พยายามจงใจให้ผู้ซื้อเห็นว่าผลิตภัณฑ์หรือสินค้าของผู้ขายมีคุณภาพถูกต้องและมีความปลอดภัยหรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่งว่าบุคคลทั่วไปมีสิทธิจะคาดหวังในความปลอดภัยของสินค้าได้ ซึ่งในการพิสูจน์โดยใช้ความคาดหวังของผู้บริโภคใช้การพิจารณาที่เป็นมาตรฐานเดียวกันกับการพิสูจน์ความรับผิดชอบตามหลักละเมิด โดยนำเอาค่าเฉลี่ยธรรมดาในความคาดหวังของบุคคลที่ถือว่าเป็นวิญญูชนทั่วไปที่มีความรู้พื้นฐานปกติธรรมดาในสังคมขณะนั้นมาใช้เป็นหลักในการพิจารณาความ

ไม่ปลอดภัยของสินค้า เพื่อความคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้บริโภคทุกคนซึ่งที่ไม่สามารถคาดหวังความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์ได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยสินค้าที่มีสภาพบกพร่องหรือไม่ปลอดภัยนั้นจะต้องเป็นสินค้าที่เป็นอันตรายเกินสมควรและอันตรายนั้นเกินกว่าผู้บริโภคทั่วไปโดยเฉลี่ยแล้วคาดเห็นได้ว่ามีสภาพที่เป็นอันตรายหรือเสี่ยงเห็นได้อย่างชัดเจนว่ามีความเสี่ยงที่จะก่อให้เกิดอันตรายได้ ถึงแม้ว่ามันอาจจะไม่เป็นอันตรายหรือชำรุดบกพร่องเลย ก็ถือว่าเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนี้ ไม่ได้ขึ้นอยู่กับความรู้ของโจทก์หรือผู้เสียหายที่ได้รับบาดเจ็บเท่านั้น แต่อาศัยค่าเฉลี่ยในความคิดหมายของประชาชนทั่วไปเป็นสำคัญ

การนำเอาหลักเกณฑ์พิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยกำหนดจากสิ่งที่บุคคลมีสิทธิที่จะคาดหวังในสินค้าว่ามีความปลอดภัยหรือไม่นั้น จะนำเอาสภาพแวดล้อมของสินค้าและพฤติการณ์ทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับสินค้านั้นมาประกอบการพิจารณาด้วย สภาพแวดล้อมหรือพฤติการณ์ที่นำมาประกอบ กล่าวคือ

1) การนำเสนอสินค้าให้ประชาชนทราบ ไม่ว่าจะด้วยการโฆษณา การประชาสัมพันธ์ การให้คำแนะนำในการใช้งาน หรือการให้คำเตือนสินค้าหรือข้อมูลด้านที่เป็นอันตราย เป็นต้น

2) ความสามารถในการใช้งานสินค้าได้อย่างเหมาะสมกับความคาดหวังในความปลอดภัยของประชาชน ซึ่งผู้ผลิตต้องแจ้งให้ประชาชนทราบถึงอันตรายของผลิตภัณฑ์ให้มากที่สุด เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีสิทธิที่จะคาดหวังว่าผู้ผลิตได้ประเมินความปลอดภัยทั้งหมดแล้ว นอกจากนี้ ผู้ผลิตต้องคำนึงถึงผู้บริโภคเป็นสำคัญในขณะที่ผู้ผลิตได้ออกแบบ ผลิต หรือให้คำแนะนำที่จำเป็นกับสินค้า หรือได้นำสินค้าเข้าสู่ท้องตลาด ซึ่งผู้บริโภคส่วนใหญ่มักจะคาดหวังว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัย

3) ช่วงเวลาที่นำสินค้าเข้าสู่หมุนเวียนในท้องตลาด สินค้านั้นมีความปลอดภัยมากน้อยเพียงใดและผู้ผลิตใช้ทางเลือกในการออกแบบให้ผลิตภัณฑ์มีความปลอดภัยมากน้อยเพียงใด โดยจะพิจารณาถึงความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีขณะที่นำผลิตภัณฑ์เข้าสู่ท้องตลาดว่าผู้ผลิตสามารถค้นพบหรือตรวจสอบความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้หรือไม่

ปัญหาของการนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้ในการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีอยู่หลายประการเช่นกัน กล่าวคือ

1) อันตรายที่เห็นได้อย่างชัดเจนและเปิดเผย หมายถึง อันตรายที่ผู้บริโภคหรือผู้ได้รับความเสียหายสามารถรับรู้ได้อย่างง่ายดาย มีความชัดเจนของอันตรายอยู่ในตัว และผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายสามารถจัดหรือหลีกเลี่ยงอันตรายเหล่านี้ได้ ประกอบกับผู้ผลิตได้ให้ข้อมูลที่จำเป็นหรือให้คำเตือนถึงอันตรายที่เพียงพอสำหรับผู้บริโภคแล้ว เช่น ยาฆ่าแมลง เครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ หรือบุหรี่ เป็นต้น ซึ่งผู้บริโภคต่างทราบดีว่ามีความอันตราย แต่ความอันตรายของ

สินค้าถือเป็นคุณสมบัติหรือคุณประโยชน์ของสินค้านั้นและในการนำไปใช้ผู้บริโภคสามารถหลีกเลี่ยงอันตรายได้โดยง่าย ทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายไม่ต้องรับผิดชอบในการชดเชยค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้ได้รับความเสียหาย ดังนั้น กรณีอันตรายที่เห็นได้อย่างชัดเจนและเปิดเผยนี้ถือเป็นปัญหาที่สำคัญของการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยอาศัยหลักความคาดหมายของผู้บริโภคเป็นอย่างมาก

2) การใช้งานผิดวิธีหรือคำแนะนำ หมายถึง การที่ผู้บริโภคใช้ผลิตภัณฑ์นอกเหนือจากคำแนะนำของผู้ผลิตหรือนอกเหนือจากสภาพปกติในสินค้านั้น เช่น น้ำยาล้างเล็บ ซึ่งผู้ผลิตได้ให้คำแนะนำ วิธีการใช้งาน การเก็บรักษา และคำเตือน อย่างครบถ้วนแล้ว โดยมีคำแนะนำว่าให้เก็บให้พ้นมือเด็ก เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นกับเด็กอายุ 5 ขวบ ผู้ผลิตหรือผู้ขายจึงไม่ต้องรับผิดชอบเป็นต้น

3) ผู้ใช้ความคาดหวัง หมายถึง ผู้ที่อยู่ในสถานะที่ใช้ความคาดหมายเกี่ยวกับอันตรายจากสินค้าได้ ซึ่งอาจจะเป็นผู้ซื้อหรือผู้บริโภคก็ได้ โดยความคาดหมายเกี่ยวกับอันตรายในผลิตภัณฑ์ของทั้งสองบุคคลนี้จะมีความแตกต่างกัน ทำให้บางครั้งผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาแต่อย่างใด เช่น กรณีเด็กกับผู้ปกครอง ผู้ป่วยกับแพทย์ นายจ้างกับลูกจ้าง ซึ่งผู้ซื้อหรือผู้พิจารณากับผู้ซื้อหรือผู้บริโภคไม่ใช่บุคคลคนเดียวกัน จึงมีปัญหว่าผู้ใช้ความคาดหวังจะเป็นบุคคลใด

4) ความคลุมเครือและความไม่ชัดเจนของหลักความคาดหมายของผู้บริโภค สำหรับการพิจารณาพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า กล่าวคือ สินค้าที่มีการความซับซ้อนในการออกแบบและการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีและวิทยาการขั้นสูงที่ผู้บริโภคส่วนใหญ่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับสินค้าชนิดนั้นอย่างแท้จริง เพราะข้อมูลของสินค้ามักจะอยู่กับฝ่ายผู้ผลิตเป็นส่วนใหญ่ จึงทำให้ขาดข้อมูลที่จำเป็นในการสร้างความคาดหวังทำให้ไม่สามารถคาดหมายถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า จึงทำให้มีการประเมินความไม่ปลอดภัยของสินค้าต่ำเกินไป

ประเทศที่มีการนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคไปใช้บังคับในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์การใช้หลักดังกล่าวแต่ละประเทศดังต่อไปนี้

2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

หลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) ตามที่ได้กล่าวมาข้างแล้วข้างต้น หลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหรัฐอเมริกาที่เริ่มมีความชัดเจนเกี่ยวกับการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคที่ชัดเจนเริ่มเมื่อ ค.ศ. 1963 ที่การแก้ไขคำอธิบายกฎหมายจาก The Restatement of Tort เป็น The Restatement (second) of Torts โดยบทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์จะอยู่ในมาตรา 402A ที่วางหลักว่า

“1. บุคคลผู้ขายสินค้าที่อยู่ในสภาพบกพร่องอันอาจก่อให้เกิดอันตรายได้ โดยไม่มีเหตุอันสมควรกับผู้ซื้อหรือผู้บริโภครหรือทรัพย์สินของบุคคลดังกล่าว หาก

- ก. ผู้ขายประกอบอาชีพขายสินค้าดังกล่าว และ
- ข. สินค้าดังกล่าว ได้ตกถึงมือผู้ซื้อหรือผู้บริโภคโดย

ไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพในสาระสำคัญจากเวลาที่สินค้านั้นถูกขาย

2. หลักข้างต้นในวรรค 1 ให้นำมาใช้บังคับ แม้ว่า

ก. ผู้ขายได้ใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่แล้วในการผลิตและการขายสินค้าดังกล่าว และ

- ข. ผู้ซื้อหรือผู้บริโภค ไม่ได้ซื้อหรือทำสัญญาซื้อขายกับผู้ขายก็ตาม”

มาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Tort ได้นำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภคมาใช้บังคับภายใต้หลักความรับผิดชอบโดยเคร่งครัด ซึ่งในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่จะถือว่าเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยเมื่อสินค้านั้นมีสภาพบกพร่องเป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมาย (Defective condition unreasonably dangerous)⁷¹⁵ โดยแยกอธิบายได้เป็นสองประโยค คือ

ก. สภาพบกพร่อง หมายถึง สินค้ามีสภาพชำรุดไม่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ที่ผู้ขายตั้งใจและวัตถุประสงค์ในการใช้งานปกติทั่วไปและขณะออกจากมือของผู้ขายสินค้านั้นอยู่ในสภาพที่ผู้บริโภคคนสุดท้ายไม่อาจคาดคิดว่าเป็นอันตรายกับเขา

ข. อันตรายเกินกว่าความคาดหมายได้ หมายถึง สินค้าที่ขายต้องเป็นอันตรายเกินกว่าที่ผู้บริโภคสามัญธรรมดาที่จะคาดคิดและเกินกว่าความรู้พื้นฐานของชุมชนมีอยู่ในขณะนั้น

ประโยคทั้งสอง เมื่อนำมารวมกันจึงได้ความหมายว่า สินค้ามีสภาพชำรุดบกพร่องในขณะที่หลุดพ้นจากการครอบครองผู้ผลิตหรือผู้ขายเป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมายของผู้บริโภคสามัญธรรมดาที่มีความรู้พื้นฐานของชุมชนขณะนั้นพึงคาดหมายได้ ซึ่งสภาพชำรุดบกพร่องเป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมาย ตามมาตรา 402A จะต้องทำการเปรียบเทียบความเท่าเทียมกันระหว่างความเสี่ยงกับประโยชน์ เพื่อตรวจสอบว่าสินค้าอยู่ในระดับที่ปลอดภัยเป็นที่ยอมรับได้ ซึ่งจะอาศัยสภาพแวดล้อมที่เกิดขึ้นจริงของการใช้สินค้านั้นของผู้บริโภคระดับสามัญธรรมดาและถ้าผู้บริโภคนั้นพึงคาดเห็นว่าสินค้าเป็นอันตราย แม้สินค้านั้นจะอยู่ในสภาพจะอยู่ในสภาพที่ไม่เป็นอันตรายเกินไปกว่าความคาดหมายของผู้บริโภคทั่วไปก็ตาม ก็ถือว่าเป็นสินค้าที่ไม่

⁷¹⁵ The Restatement (second) of Torts: section 402A.

ปลอดภัย ยกเว้นว่าผู้ผลิตได้แสดงให้เห็นแล้วว่าผู้ผลิตได้ผลิตตามหน้าที่อย่างเต็มที่แล้วก่อนที่สินค้าจะไปถึงมือผู้บริโภค หรือความเป็นอันตรายของสินค้ามีลักษณะที่เปิดเผยและสามารถเห็นหรือรับรู้ได้อย่างชัดเจน ซึ่งผู้บริโภคสามารถหลีกเลี่ยงอันตรายได้โดยง่าย จึงจะทำให้ผู้ผลิตหรือผู้ขายหลุดพ้นจากความรับผิดได้

การพิสูจน์ความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยในการพิจารณาตัดสินของศาล สำหรับการนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้ในการพิจารณาตามมาตรา 402A นักวิชาการของสหรัฐอเมริกา ชื่อ Dean John Wade ให้หลักในการพิจารณาจากสภาพแวดล้อมที่จะนำไปใช้ประกอบหลักความคาดหมายของผู้บริโภคไว้ 7 ประการ กล่าวคือ

- (1) ประโยชน์และวัตถุประสงค์ของผลิตภัณฑ์
- (2) มีสินค้าที่ปลอดภัยอย่างอื่นที่ตอบสนองความต้องการเดียวกัน
- (3) โอกาสของการบาดเจ็บและมันอาจจะรุนแรง
- (4) ความชัดเจนของอันตราย
- (5) ความรู้ทั่วไปและความคาดหมายได้ของประชาชนทั่วไปเกี่ยวกับอันตราย โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ที่สร้างขึ้นเป็นพิเศษ
- (6) การหลีกเลี่ยงอันตราย โดยการดูแลการใช้งานของผลิตภัณฑ์ รวมถึงผลกระทบจากคำเตือนหรือคำแนะนำ
- (7) ความสามารถในการจัดอันตราย โดยไม่ทำให้เสียประโยชน์ของผลิตภัณฑ์หรือทำให้ผลิตภัณฑ์นั้นแพงขึ้น

ส่วนหน้าที่ในการพิสูจน์ของโจทก์หรือผู้เสียหายนั้น จะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า

- (1) สินค้าอยู่ในสภาพบกพร่อง เมื่อมันหลุดพ้นจากการครอบครองหรือควบคุมของผู้ขาย
- (2) มีความอันตรายเกินกว่าความคาดหมายได้ของผู้บริโภค
- (3) ข้อบกพร่องนั้นเป็นสาเหตุหรือปัจจัยสำคัญของการบาดเจ็บหรือความเสียหาย
- (4) ผู้ขายมีส่วนเกี่ยวข้องในธุรกิจการขายสินค้านี้ดังกล่าวหรือไม่ได้ทำธุรกิจที่แยกจากธุรกิจหลักของผู้ขายหรือนาน ๆ ครั้ง
- (5) เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผู้ขายคาดหมายได้ว่าผู้ใช้หรือผู้บริโภคจะไม่มีเปลี่ยนแปลงสภาพไปจากตอนที่เขาเชื่อมั่น

หลักความคาดหมายของผู้บริโภคตามมาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts มีการนำไปใช้มาจนกระทั่งใน ค.ศ. 1994 ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ออก The

Restatement (third) of Torts: Product liability ที่มีความทันสมัยอย่างมาก แต่ยังคงนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจากการผลิตอยู่ โดยบัญญัติไว้ในมาตรา 2(a) แห่ง The Restatement (third) of Torts: Product liability ซึ่งบัญญัติว่า

“สินค้ามีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการผลิต เมื่อสินค้านั้นมีลักษณะไม่ตรงกับการออกแบบ แม้ว่าจะใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่ในการผลิตและการจัดกระจายสินค้าแล้วก็ตาม”

ส่วนกรณีของการออกแบบและการให้คำแนะนำหรือคำเตือนจะนำเอาหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าอยู่ภายใต้หลักการกระทำโดยประมาทในกฎหมายละเมิด ซึ่งหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากการผลิตให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับความคาดหมายของผู้ใช้ ซึ่งจะตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเท่าเทียมกันระหว่างผู้ขาย ผู้ผลิตและผู้บริโภค และมีความเหมาะสม มีเหตุผลและมีความยุติธรรมตามสภาพความเป็นจริง

ปัญหาของประเทศสหรัฐอเมริกาในการนำเอาหลักอันพึงคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า กล่าวคือ

1) สินค้าที่มีการออกแบบกลไกที่มีความซับซ้อนและเป็นอันตรายที่ปกปิด เช่น การออกแบบรถยนต์ หรือการออกแบบเครื่องบิน ที่มีการใช้เทคโนโลยีในการออกแบบหรือการผลิตขั้นสูง ผู้บริโภคไม่มีข้อมูลหรือไม่มีความรู้เกี่ยวกับสินค้าดังกล่าวมากเท่าที่ควร จึงทำให้ผู้บริโภคไม่อาจคาดหมายได้ถึงความปลอดภัยของสินค้าดังกล่าว

2) ความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่สามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจน เช่น อาวุธปืน หรือบุหรี่ เป็นต้น ซึ่งผู้บริโภคสามารถหลีกเลี่ยงอันตรายได้ แต่ผู้บริโภคสมัครใจที่จะยอมรับความเสี่ยงอันตรายดังกล่าว เมื่อเกิดความเสียหายกับผู้บริโภคขึ้น จึงไม่ได้รับการคุ้มครองความเสียหายแต่อย่างใด

3) การใช้สินค้านอกเหนือคำแนะนำหรือคำเตือนที่ระบุไว้อย่างชัดเจน พร้อมกับสินค้า เช่น คำแนะนำเกี่ยวกับความเป็นพิษ อาการแพ้สารเคมีบางอย่างในสินค้า หรือข้อกำหนดการใช้สินค้าที่ระบุให้อยู่ภายใต้การควบคุมของแพทย์เท่านั้น ดังนั้น การใช้สินค้าของผู้บริโภคนอกเหนือจากคำแนะนำหรือคำเตือน จึงถือเป็นอันตรายที่ชัดเจนอย่างหนึ่งเช่นกัน

การใช้ผิดวิธีที่ระบุไว้หรือใช้ผิดไปจากคำแนะนำวิธีการใช้งานของสินค้า ทำให้ผู้ผลิตไม่ต้องรับผิดชอบได้เช่นกัน

4) บุคคลผู้ให้ความคาดหมาย มีปัญหาที่สำคัญกรณีนี้ที่ผู้บริโภคสินค้าเป็นบุคคลคนละคนกับผู้ให้ความคาดหมาย เช่น กรณีของผู้ปกครองกับเด็ก แพทย์กับคนไข้ หรือนายจ้างกับลูกจ้าง มีปัญหาที่สำคัญว่าจะใช้ความคาดหมายของบุคคลใดในการพิจารณาความไม่

ปลอดภัยของสินค้า เช่น กรณีของนายจ้างกับลูกจ้าง ซึ่งนายจ้างเป็นผู้จัดหาสินค้าเพื่อใช้ในโรงงานอุตสาหกรรม ดังนั้น นายจ้างจึงต้องทราบข้อมูลสินค้าเป็นอย่างดี ส่วนฝ่ายลูกจ้างอาจจะไม่ทราบข้อมูลของสินค้ามากเท่าที่ควร ดังนั้น เมื่อความเสียหายเกิดขึ้นกับฝ่ายลูกจ้าง ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยจะนำเอาความคาดหมายของบุคคลใดมาพิจารณา

5) ภาระในการพิสูจน์ ถึงแม้ในการพิจารณาความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะนำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดมาใช้ในการลดภาระในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าโดยให้ถือเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตหรือผู้ขายก็ตาม แต่ผู้บริโภคยังต้องพิสูจน์ว่าสินค้ามีความเป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหมายของผู้ใช้หรือผู้บริโภคอยู่ ดังนั้น ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าโดยอาศัยหลักความคาดหมายของผู้บริโภค โดยเฉพาะสินค้าที่มีการออกแบบหรือการผลิตที่ขั้นตอนการผลิตที่สลับซับซ้อน ใช้วิทยาการและเทคโนโลยีขั้นสูง ซึ่งผู้บริโภคทั่วไปไม่มีความรู้ในกระบวนการดังกล่าวมากพอ จำเป็นต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยดังกล่าว จึงเป็นการเพิ่มภาระในการพิสูจน์แก่ผู้ใช้หรือผู้บริโภคมากขึ้น

2.2 กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป

กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหภาพยุโรป (EC Directive 85/374/EEC) ถือว่าเป็นต้นแบบของกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตในหลายๆ ประเทศ รวมทั้งประเทศไทยด้วย ซึ่งหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจะนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) ตามแบบอย่างของมาตรา 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts มาใช้พิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ที่มุ่งพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้ามากกว่าความบกพร่องในการใช้งานตามคุณสมบัติของสินค้า โดยวัดที่ระดับความปลอดภัยที่เหมาะสมอันพึงคาดหมายได้ของประชาชน ซึ่งจะไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะเป็นผู้ผลิตหรือผู้บริโภคที่อาจใช้ความคาดหวัง ดังนั้น ในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าจึงอยู่ที่วัตถุประสงค์ของการใช้งานมากกว่าความรู้สึกร่วมส่วนตัวของผู้ใช้สินค้า มาตรา 6(1) ของ EC Directive 85/374/EEC บัญญัติว่า

“สินค้าจะเป็นสินค้าไม่ปลอดภัย เมื่อสินค้านั้นไม่ให้ความปลอดภัยซึ่งบุคคลทั่วไปมีสิทธิจะคาดหวังได้ โดยพิจารณารวมถึง

ก. การนำเสนอสินค้า

ข. ลักษณะของการใช้งานสินค้า ซึ่งมีเหตุอันสมควรคาดหมายได้ว่าสินค้าจะถูกใช้ในลักษณะดังกล่าว

ค. ช่วงเวลาที่สินค้าถูกนำเข้าสู่การหมุนเวียนในระบบจำหน่าย

แต่อย่างไรก็ตาม สินค้าที่ผลิตออกมาก่อนจะไม่ถือว่าเป็นสินค้าที่มีความไม่ปลอดภัยด้วยเหตุที่สินค้าที่ผลิตออกมาสู่ท้องตลาดภายหลังดีกว่า”

มาตรา 6(1) ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการกำหนดหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจากความคาดหวังของผู้บริโภค โดยมีการนำเอาสภาพแวดล้อมหรือพฤติการณ์ทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับสินค้านั้นมาเป็นเครื่องมือในการพิจารณาคำหนดสิ่งที่คนทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังในสินค้า ซึ่งสภาพแวดล้อมที่จะถูกนำมาพิจารณา คือ

1) การนำเสนอผลิตภัณฑ์ ซึ่งเป็นการให้ข้อมูลทั้งหมดของผลิตภัณฑ์ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ การโฆษณา คู่มือการใช้งาน คำเตือนที่ระบุไว้ในผลิตภัณฑ์อย่างเพียงพอ เพราะการนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับสินค้าอย่างไม่เพียงพอ อาจจะทำให้ผู้บริโภคไม่ตระหนักถึงความไม่ปลอดภัยได้

2) ผลิตภัณฑ์สามารถใช้งานได้เหมาะสม ซึ่งการใช้งานอย่างเหมาะสมจะถูกกำหนดความคาดหวังในความปลอดภัยที่เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์มากกว่าวัตถุประสงค์การใช้งานของผลิตภัณฑ์ เพราะประชาชนส่วนใหญ่มีสิทธิที่จะคาดหวังว่าผู้ผลิตมีการประเมินความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดีแล้ว และผู้ผลิตต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้บริโภคเป็นสำคัญ

3) ช่วงเวลาที่ผลิตภัณฑ์เข้าสู่ท้องตลาด โดยจะพิจารณาว่าขณะที่นำสินค้าเข้าสู่ระบบการจำหน่ายมีความปลอดภัยมากน้อยเพียงไร นอกจากนี้ยังใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาถึงการใช้ทางเลือกของการออกแบบหรือการผลิตของผู้ผลิตให้มีความปลอดภัย ซึ่งจะพิจารณาความรู้ทางวิทยาการและเทคโนโลยีในขณะที่ผลิตภัณฑ์เข้าสู่ท้องตลาดว่ามีวิทยาการและเทคโนโลยีที่มีการตรวจสอบหาความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้หรือไม่ด้วย

การที่กฎหมายความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของกลุ่มสหภาพยุโรปนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในด้านการศึกษาที่มีลักษณะเป็นกลางระหว่างผู้บริโภคและผู้ผลิต โดยจะไม่คำนึงถึงความรู้สึกส่วนตัวของผู้ใช้และผู้ผลิตมาพิจารณา แต่จะพิจารณาจากความคาดหมายของประชาชนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับสินค้านั้นซึ่งถือว่าเป็นการศึกษาจากเป้าหมายซึ่งเป็นตัวแทนของประชาชนส่วนใหญ่ เพราะบุคคลที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไม่อาจมีความคาดหวังมากไปกว่าบุคคลธรรมดาหรือไม่มีความรู้มากไปกว่าบุคคลธรรมดา

ปัญหาของการนำหลักความคาดหมายของผู้บริโภคที่กลุ่มสหภาพยุโรปนำมาใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า ก็เกิดปัญหาหลายประการในการใช้งานพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า กล่าวคือ

1) ความชัดเจนของหลักการพิสูจน์ด้วยความคาดหมายของผู้บริโภค เนื่องจากกฎหมายความรับผิดชอบต่อนักค้าปลีกที่เพิ่มขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหภาพยุโรป ไม่ได้นิยามความหมายของคำว่า “ความคาดหวัง” (Expectation test) ใ่ว่างชัดเจนแต่อย่างใด แตกต่างจากความรับผิดชอบโดยประมาทภายใต้กฎหมายละเมิด ถึงแม้กฎหมายความรับผิดชอบต่อนักค้าปลีกที่เกิดจากจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของสหภาพยุโรปในมาตรา 6 จะระบุว่า “สิ่งที่คนมีสิทธิที่จะคาดหวัง” ก็ตาม แต่ปัญหาในการหามาตรฐานของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยทำได้ค่อนข้างยากและศาลเองก็ไม่สามารถหาเกณฑ์วัดความไม่ปลอดภัยของสินค้าเพื่อหาคำตอบให้ได้ว่าเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ซึ่งบางแนวความคิดของศาลมีแนวความคิดว่าควรกำหนดค่านิยามของคำว่า “ความไม่ปลอดภัย” ให้ชัดเจนมากขึ้น แต่บางแนวความคิดมีความคิดเห็นว่าการกำหนดให้กลุ่มเครือข่ายก่อนเพื่อต้องการให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาถึงพื้นฐานแต่ละคดีแตกต่างกันไป เพราะจะทำให้ได้ความหมายของคำว่า “สิทธิที่จะคาดหวัง” จากประสบการณ์การใช้งานของกฎหมายนี้แตกต่างกันไปแต่ละคดี

2) การขาดความรู้และประสบการณ์ของประชาชนทั่วไป ทำให้การใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคไม่มีประสิทธิภาพ เพราะธรรมชาติของมนุษย์ไม่สามารถใช้ความคาดหมายในการพิจารณาได้มากไปกว่าสิ่งที่ตนเองรู้หรือมีประสบการณ์ในเรื่องดังกล่าว โดยเฉพาะสินค้าที่มีการใช้วิทยาการ เทคโนโลยีการผลิตขั้นสูง หรือสินค้าที่มีการออกแบบและผลิตที่มีความซับซ้อน ผู้บริโภคมักจะพิจารณาเพียงแค่ประโยชน์ใช้สอยตามคุณสมบัติ แต่มักจะไม่คำนึงถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ซึ่งผู้บริโภคไม่สามารถพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าโดยอาศัยความคาดหมายได้ ทำให้การกำหนดความคาดหมายของผู้บริโภคไม่มีมาตรฐานและไม่มีวิธีการเปรียบเทียบความไม่ปลอดภัยอย่างชัดเจน ดังนั้น การใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคเพียงอย่างเดียวในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจึงก่อให้เกิดปัญหา ทำให้ไม่ได้รับการชดเชยค่าสินไหมทดแทนจากผู้ผลิตแต่อย่างใด

3) ลักษณะการพิจารณาจากความคาดหมายของผู้บริโภค จะมุ่งพิจารณาการใช้ความคาดหวังของผู้บริโภคเป็นสำคัญ แต่ไม่ได้มุ่งพิจารณาถึงความเหมาะสมในการกระทำของผู้ผลิตหรือผู้ขายในการก่อให้เกิดความเสียหายเช่นเดียวกับการกระทำโดยประมาทที่มุ่งพิจารณาถึงการกระทำของผิดเป็นสำคัญ ดังนั้น ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าหากประชาชนกลุ่มเป้าหมายพิจารณาแล้วเห็นว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ปลอดภัย แม้ผู้ผลิตจะกระทำการโดยประมาทหรือไม่ก็ตาม ผู้บริโภคจะไม่ได้รับการเยียวยาแต่อย่างใด

2.3 ประเทศอังกฤษ

กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษได้บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 (Consumer protection Act 1987) ซึ่งมีการนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้ตามแบบอย่างของกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปที่ประเทศอังกฤษเป็นสมาชิกอยู่ประเทศหนึ่ง

ความหมายของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภคของประเทศอังกฤษได้บัญญัติไว้ในมาตรา 3 ให้ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายถึง

(1) ผลิตภัณฑ์มีความบกพร่อง ถ้าไม่มีความปลอดภัยตามที่บุคคลทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้ และความปลอดภัยนั้นรวมถึงความปลอดภัยในส่วนประกอบที่ใช้ในการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์และความปลอดภัยในบริบทเกี่ยวกับความเสี่ยงอันตรายต่อทรัพย์สินตลอดจนชีวิตและร่างกายด้วย

(2) ทั้งนี้ การพิจารณาใน (1) ข้างต้น สิ่งที่บุคคลทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังจะต้องคำนึงถึงเหตุการณ์ทั้งปวงรวมทั้ง

ก. ลักษณะและวัตถุประสงค์ในการนำผลิตภัณฑ์ออกวางสู่ท้องตลาด เช่น การบรรจุ การใช้เครื่องหมายและคำแนะนำที่เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือการคำเตือนเกี่ยวกับการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำในสิ่งที่มีอยู่หรือเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์

ข. สิ่งใดก็ตามที่มีเหตุผลอันสมควรคาดหวังได้ว่าควรจะต้องมีหรือเกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์นั้น และ

ค. ช่วงเวลาที่ผลิตภัณฑ์นั้นถูกนำออกจำหน่ายโดยผู้ผลิตยังบุคคลอื่น”

ความหมายของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามมาตรา 3 ดังกล่าวจะเห็นได้ว่านำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาใช้เช่นเดียวกับกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC มาตรา 6 ของกลุ่มสหภาพยุโรป ซึ่งในการพิจารณาหรือพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าจะนำเอาความคาดหวังของบุคคลทั่วไปที่มีสิทธิที่จะคาดหวังมาเป็นเครื่องมือในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าเช่นเดียวกัน โดยศาลจะพิจารณาว่าสินค้านั้นจะเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยต่อเมื่อไม่ได้เป็นไปตามที่บุคคลทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้และความปลอดภัยนั้นจะต้องมีความสัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์นั้นด้วย และยังหมายความรวมถึง ความปลอดภัยของส่วนประกอบของสินค้าที่ผลิตออกมาเป็นผลิตภัณฑ์และความเสี่ยงอันตรายต่อทรัพย์สิน

ร่างกาย และชีวิต จากการใช้งานผลิตภัณฑ์นั้นด้วย ซึ่งจุดสำคัญในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า มีหลักพิจารณาพื้นฐาน คือ⁷¹⁶

(1) ความรับผิดชอบภายใต้พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (The CPA) อยู่บนพื้นฐานความไม่ปลอดภัย (Defect-base) ไม่ใช่พื้นฐานความรับผิดชอบ (Fault-base)

(2) ข้อพิพาทที่จะใช้ในการตัดสินคดี คือ ความหนักเบา (Degree) หรือระดับของความปลอดภัยหรือไม่ปลอดภัย (Level of safety or safeness) ที่บุคคลทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้

(3) ความคาดหวังที่ใช้ คือ ความคาดหวังของสังคมส่วนใหญ่ (The expectation is that of the public at large)

(4) ความคาดหวังไม่ได้เป็นความคาดหวังของบุคคลทั่วไปที่เกิดขึ้นจริง แต่เป็นสิ่งที่บุคคลทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้ โดย “ความคาดหวังที่ถูกต้อง” (Legitimate expectation) ถูกดัดแปลงจนกลายเป็นสูตรธรรมดาของความคาดหวัง ซึ่งสอดคล้องกับความหมายในกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของสหภาพยุโรป (The Directive)

(5) ศาลจะเป็นผู้ตัดสินว่าอะไรเป็นสิ่งที่สังคมมีสิทธิคาดหวังได้ (The public is entitled to expect)

พื้นฐานในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าทั้ง 5 ข้อ ดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็น สิทธิพื้นฐานที่ศาลจะนำมาหามาตรฐานว่าอะไรเป็นสิ่งที่ควรคาดหวังของประชาชน แม้ในความเป็นจริงแล้วบุคคลอาจจะอ้างถึงความคาดหวังที่มีมาตรฐานสูงกว่าแต่ก็ไม่ใช่สาระสำคัญ ดังนั้น ปัจจัยที่จะช่วยศาลในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าอยู่ที่มาตรา 3(2) ที่ขยายความตามมาตรา 3(1) โดยศาลจะพิจารณาจาก “สถานะแวดล้อมที่ปวง” ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ 3 ปัจจัยคือ

1) วิธีการตลาดรวมถึงการแสดงคำกล่าวอ้าง โฆษณา การให้ข้อมูลหรือคำเตือนที่แนบมาพร้อมกับผลิตภัณฑ์ซึ่งสามารถมองเห็นได้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับวิธีใช้สินค้าที่อาจจะส่งผลกระทบต่อมาตรฐานความปลอดภัยซึ่งประชาชนมีสิทธิจะคาดหวังจากสินค้านั้นได้

2) ปัญหาเกี่ยวกับสิ่งใดที่ควรจะคาดหวังหรือสิ่งใดที่ควรจะทำเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์เพื่อให้มีความปลอดภัย

⁷¹⁶ Duncan Fairgrieve. *Product liability in comparative perspective*. New York, Cambridge University Press.2005. P.25.

3) เกี่ยวกับช่วงเวลาจัดจำหน่าย หรือนำสินค้าหมุนเวียนในท้องตลาด แม้ในความจริงผู้ผลิตจำเป็นต้องพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองให้มีความปลอดภัยหรือเพิ่มคุณสมบัติด้านความปลอดภัยแก่สินค้าอยู่เสมอ แต่ก็อาจถือไม่ได้ว่าสินค้าที่ผลิตออกมามีจำหน่ายในช่วงแรกหรือจำหน่ายก่อนเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ด้วยเหตุที่ว่าสินค้าที่ผลิตออกมาภายหลังมีความปลอดภัยกว่าเท่านั้น

ปัญหาของการนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้พิจารณาความปลอดภัยของสินค้า จะพบปัญหาเช่นเดียวกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้กฎหมายความรับผิดชอบ ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปที่ประเทศอังกฤษเป็นสมาชิกอยู่ และ

1) การพิจารณาจากหลักความคาดหมายของผู้บริโภคเพียงอย่างเดียว อาจไม่เพียงพอสำหรับการคุ้มครองความปลอดภัยของผู้บริโภคได้ ซึ่งคณะกรรมการสิทธิการกฎหมายของประเทศอังกฤษ เห็นว่า ควรจะพิจารณาจากความคาดหมายได้ของผู้ผลิตที่จะกระทำป้องกันมิให้มีการใช้ผิดวิธีหรือควรให้ข้อมูลที่สำคัญเกี่ยวกับสินค้านั้นด้วย

2) ผลิตภัณฑ์ที่มีความสลับซับซ้อนในการผลิต ออกแบบ และข้อบกพร่องจากการเตือน ผู้บริโภคไม่มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับผลิตภัณฑ์นั้น จึงไม่อาจใช้ความคาดหมายในความปลอดภัยได้ โดยเฉพาะกรณีสินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายต่อบุคคลข้างเคียงหรือบุคคลอื่นที่ไม่ใช่ผู้บริโภคสินค้าที่ไม่อาจจะคาดหวังในความปลอดภัยของสินค้าได้

2.4 ประเทศเยอรมนี

ประเทศเยอรมนีเป็นประเทศสมาชิกประเทศหนึ่งของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ ดังนั้น กฎหมายความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศเยอรมนีจึงมีต้นแบบมาจากกฎหมายความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป หรือ EC Directive 85/373/EEC โดยได้นำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาความปลอดภัยของสินค้า ซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศเยอรมนี มาตรา 3 บัญญัติว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย ถ้าสินค้านั้นไม่ได้เป็นไปในระดับที่สามารถคาดหวังได้ตามสมควรในทุกสถานการณ์ทั้งปวง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

- ก. การนำเสนอตัวสินค้า
- ข. การใช้สินค้าที่สามารถคาดหมายได้
- ค. ช่วงเวลาที่สินค้านั้นถูกนำเข้าจำหน่ายในท้องตลาด

แต่ไม่ถือว่าสินค้าที่จำหน่ายมีความไม่ปลอดภัยเพียงเพราะสินค้าที่ตีกว่าถูกนำเข้าสู่ท้องตลาดในภายหลัง”

หลักความคาดหวังของผู้บริโภค ตามมาตรา 3 จะเห็นว่ามีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกับหลักความคาดหวังในกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปและประเทศอังกฤษ โดยมุ่งคุ้มครองผู้บริโภคเป็นสำคัญไม่ได้มุ่งถึงวัตถุประสงค์ของการใช้งานของสินค้าซึ่งถือเป็นเรื่องของกฎหมายซื้อขาย โดยศาลของประเทศเยอรมนีที่พิจารณาคิดตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยจะต้องกล่าวถึงหลักความคาดหวังของผู้บริโภคเสมอ เพื่อวิเคราะห์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า โดยอยู่บนพื้นฐานที่ว่า “อะไรที่ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะคาดหวังและไม่อาจคาดหวังได้”

การปรับใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภคที่เห็นได้ชัดเจน ศาลของประเทศเยอรมนีจะนำไปใช้ในกรณีของความไม่ปลอดภัยจากการผลิตสินค้าที่ไม่เป็นไปตามมาตรฐานของการออกแบบเป็นสำคัญ โดยเฉพาะสินค้าที่ไม่มีความสลับซับซ้อนมากเกินไปกว่าที่ผู้บริโภคทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังได้ ส่วนความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบหรือการเตือนผู้พิพากษามักจะนำเอาหลักความประมาทในกฎหมายละเมิดมาใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าแต่ละกรณีไป

ปัญหาการปรับใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภค ประเทศเยอรมนีประสบปัญหาเช่นเดียวกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปและประเทศอังกฤษ เนื่องจากต้นแบบกฎหมายมาจาก EC Directive 85/374/EEC เช่นเดียวกัน ซึ่งในการพิสูจน์ของผู้พิพากษาศาลประเทศเยอรมนีมักจะพบว่าหลักความคาดหวังของผู้บริโภคยังไม่เพียงพอที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้ เพราะ

- 1) ผู้บริโภคไม่อาจใช้ความคาดหวังได้
- 2) การใช้ความคาดหวังของผู้บริโภคในความไม่ปลอดภัยของสินค้าไม่เท่าเทียมกัน อาจมีการคาดหวังความไม่ปลอดภัยสูงหรือต่ำต่างกัน
- 3) กรณีสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีล่าสุด ผู้บริโภคไม่อาจใช้ความคาดหวังได้เพราะยังไม่มีความรู้และประสบการณ์

2.5 ประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มีต้นแบบมาจากกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป จึงมีการนำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภคมาใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า โดยมีแนวความคิดพื้นฐานว่า สินค้ามีความเสี่ยงอันตรายที่สังคมยอมรับไม่ได้ ซึ่งหลักใน

การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าปรากฏอยู่ในมาตรา 2(2) ให้ความหมายของคำว่า “ความไม่ปลอดภัย” หมายถึง การที่สินค้าขาดความปลอดภัยซึ่งเป็นธรรมดาที่สินค้านั้นพึงต้องมี โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า การคาดหมายโดยทั่วไปเกี่ยวกับการใช้สินค้า ช่วงเวลาที่ผู้ผลิตหรือบุคคลอื่นส่งมอบสินค้าและเหตุการณ์อื่น ๆ เกี่ยวกับสินค้านั้น

หลักในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า ตามมาตรา 2(2) ศาลจะพิจารณาจาก

1) ลักษณะเฉพาะโดยทั่วไปของสินค้า ถือเป็นธรรมชาติของตัวผลิตภัณฑ์เอง ซึ่งพิจารณาได้จาก

- ก. ลักษณะและขอบเขตของความอันตรายในผลิตภัณฑ์
- ข. การใช้งานและประโยชน์ของผลิตภัณฑ์
- ค. การนำเสนอผลิตภัณฑ์
- ง. ความชัดเจนและการรับรู้ของผู้บริโภคจากอันตรายของผลิตภัณฑ์
- จ. อายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์
- ฉ. ความเป็นไปได้ในการใช้ทางเลือกของการออกแบบ
- ช. ความเป็นไปได้ในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงของผู้บริโภค⁷¹⁷

2) การคาดเห็นโดยทั่วไปในการใช้สินค้า สำหรับการพิจารณาของความไม่ปลอดภัย ตามมาตรา 2(2) คำว่า “ความคาดหมายทั่วไปในการใช้งานผลิตภัณฑ์”⁷¹⁸ จะใช้ปัจจัยพิจารณาสองปัจจัย คือ

ก. ความเป็นไปได้ในการป้องกันอันตรายสำหรับผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ คือ ความปลอดภัยซึ่งสินค้าทั่วไปพึงจะมี โดยผู้ผลิตควรจะกำหนดหรือออกแบบให้สอดคล้องกับความประสงค์ใช้งานของผู้บริโภคเป็นสำคัญ ซึ่งถือเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อรับประกันว่าผลิตภัณฑ์มีความปลอดภัย แม้กระทั่งการใช้งานที่ไม่เป็นไปตามวัตถุประสงค์ แต่ผู้ผลิตสามารถคาดเห็นได้ล่วงหน้าว่าอาจจะมีกรณีดังกล่าวเกิดขึ้น

ข. ความคาดหมายตามสมควรของการใช้ คือ ความคาดหมายในกลุ่มของความคาดหมายทั่วไปในการใช้งานผลิตภัณฑ์ พิจารณาจากความคาดหมายได้ล่วงหน้าของสังคมเป็นหลัก ไม่ได้อาศัยความคาดหมายของผู้ผลิตสินค้านั้น การใช้งานของผู้ใช้ที่ผิดไปจาก

⁷¹⁷ Tsuneo Matsumoto. Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. Law on consumer protection Japan and Thailand. Thailand, Faculty of law, Thammasat University and Institute of developing economies (IDE-JETRO), P.48.

⁷¹⁸ The Product Liability Law article 2(2).

วัตถุประสงค์การใช้งานของสินค้าตามที่ผู้ผลิตตั้งใจไว้ จึงอยู่ที่การพิจารณาจากผู้ใช้เป็นหลักว่าผู้ผลิตสามารถคาดเห็นได้ว่าอาจจะมีการใช้งานผิดไปจากวัตถุประสงค์ได้ ซึ่งมักจะเปรียบเทียบกับความรับผิดชอบโดยประมาท

3) ช่วงเวลาที่ผู้ผลิตหรือบุคคลเช่นเดียวกับผู้ผลิตส่งมอบสินค้า หมายถึง เวลาเมื่อสินค้าถูกส่งจำหน่ายโดยผู้ผลิตหรือผู้ส่งต่อโดยตัวแทน

4) พฤติการณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ ซึ่งประเด็นสุดท้าย คือ “ภายใต้กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ มาตรา 2(2) นี้ สามารถแยกพิจารณาพฤติการณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลิตภัณฑ์ออกเป็น 3 ปัจจัย กล่าวคือ⁷¹⁹

ก. พฤติการณ์ของความผิดปกติของสินค้า (Circumstances of the product deviation) ซึ่งถือเป็นปัจจัยพฤติการณ์ที่อยู่ในกลุ่มคุณสมบัติทั่วไปของสินค้า

ข. เหตุสุดวิสัย (Acts of God) เช่น ภัยธรรมชาติ เป็นต้น ถือเป็นปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อความปลอดภัยของสินค้า

ค. ความชัดเจนของอันตราย (Obviousness of the danger) ถือว่าเป็นปัจจัยพฤติการณ์ที่อยู่ในกลุ่มคุณสมบัติทั่วไปของสินค้าเช่นเดียวกับกรณีของข้อ ก.

ปัญหาของการนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้ในการพิจารณาความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น มีปัญหาเช่นเดียวกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี แต่ประเทศญี่ปุ่นได้กำหนดให้นำเอาประมวลกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาใช้บังคับกรณีเกิดปัญหาในการบังคับใช้หรือกรณีไม่มีบทบัญญัติใดที่สามารถนำมาใช้บังคับในกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย

2.5 ประเทศไทย

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้นำเอากฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป EC Directive 85/374/EEC เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายของประเทศไทย โดยได้นำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าเช่นเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ซึ่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ให้คำนิยามของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายถึง สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้น

⁷¹⁹ Tsuneo Matsumoto. Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers'. P.49.

ได้ไม่ว่าจะเป็นเพราะเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบหรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้

คำนิยามของคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ตามมาตรา 4 ดังกล่าว จะเห็นได้ว่าเกณฑ์การวัดหรือการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าอยู่ที่คำว่า “อันพึงคาดหมายได้” ซึ่งเป็นภาษากฎหมาย หมายถึง ความคาดหมายได้ของผู้บริโภคทั่วไป โดยอาศัยความคาดหมายของคนธรรมดาสามัญทั่วไปหรือวิญญูชนที่ใช้ภาวะ วิชา หรือพฤติการณ์แล้ว ควรคาดหมายได้ว่าสินค้านั้นไม่ปลอดภัย แต่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ไม่ได้ให้ความหมายของคำว่า “อันพึงคาดหมายได้” แต่ประการใด

แนวทางในการกำหนดหลักการพิจารณาจากความพึงคาดหมายได้ จะต้องคำนึงถึง

- 1) สภาพของสินค้า
- 2) ลักษณะการใช้งานของสินค้า
- 3) วิธีการเก็บรักษาสินค้า

สำหรับปัญหาของประเทศไทยที่อาจจะเกิดจากการนำเอาหลักความคาดหมายมาใช้พิจารณาในสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย เนื่องจากขณะทำวิทยานิพนธ์นี้ ยังไม่มีการนำคดีขึ้นสู่ศาลฎีกาจึงยังไม่มีแนวคำพิพากษาของศาลฎีกาที่จะเป็นบรรทัดฐานได้ และพบปัญหาในทางปฏิบัติแต่อย่างใด

3. วิเคราะห์และเปรียบเทียบการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความเสี่ยงและประโยชน์

การพิจารณาความเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยด้วยหลักเกณฑ์การพิจารณาจากรisk และประโยชน์ (Risk –utility test) ถือเป็นหลักที่พัฒนาขึ้นมาใหม่เพื่อชดเชยปัญหาและอุปสรรคของการพิจารณาด้วยหลักความคาดหมายของผู้บริโภค ซึ่งมีปัญหาในการบังคับใช้บางสถานการณ์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผลิตภัณฑ์ที่มีความสลับซับซ้อนหรือใช้เทคโนโลยีและการผลิตขั้นสูง ผู้บริโภคทั่วไปไม่อาจคาดหวังอะไรไปมากกว่าสิ่งที่ตนเองรู้หรือมีประสบการณ์ ในเรื่องนั้นๆ ด้วยสาเหตุ ต่อไปนี้

- 1) มนุษย์ขาดข้อมูลที่จำเป็น เพื่อสร้างความคาดหวังของตนเอง
- 2) ทางจิตวิทยาของมนุษย์ไม่สามารถคาดการณ์ได้ถึงการที่จะได้รับบาดเจ็บของตนเองและไม่มีเครื่องมือช่วยในการตัดสินใจที่สำคัญ จึงเป็นการประเมินความปลอดภัยที่ต่ำเกินไป

3) ผู้ที่กระทำการใดๆ เพื่อให้ตนเองได้กำไรสูงในระยะสั้น และการใช้ต้นทุนที่ต่ำโดยไม่คำนึงผลในความเสียหายในระยะยาว

ปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ถือเป็นปัจจัยที่ทำให้ผู้บริโภคไม่สามารถคาดการณ์ได้ถึงความปลอดภัยของตนเอง จึงไม่ได้รับความเป็นธรรมจากผลกระทบจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยการใช้หลักการพิจารณาความปลอดภัยของสินค้าด้วยหลักความคาดหมายของผู้บริโภค ถือว่าเป็นปัญหาที่ไม่มีความชัดเจนและบ่อนทำลายหลักการทดสอบความปลอดภัยของสินค้าด้วยหลักความคาดหมายของผู้บริโภค จนทำให้ไม่มีความน่าเชื่อถือในที่สุด จนกระทั่งได้มีการนำหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) มาใช้ช่วยในการวิเคราะห์ความปลอดภัยของสินค้านี้ร่วมกับการพิจารณาด้วยหลักความคาดหมายของผู้บริโภคด้วยในเวลาต่อมา

หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) หรือหลักการทดสอบโดยจากวัดความอันตราย (Dangerous test) หรือหลักต้นทุนและประโยชน์ (Cost – benefit) ถือเป็นวิธีการพิจารณาความปลอดภัยของสินค้าที่มีพื้นฐานมาจากหลักของกฎหมายละเมิด โดยอาศัยหลักความรับผิดชอบเด็ดขาด (Strict liability) มาพิจารณาร่วมด้วย ซึ่งในการพิจารณาความปลอดภัยของสินค้าจะมุ่งพิจารณาที่การกระทำของผู้กระทำละเมิดหรือผู้ผลิตสินค้ามากกว่าผู้ถูกกระทำหรือผู้บริโภค โดยจะวิเคราะห์จากความสมดุลระหว่างต้นทุน (Cost) ในการปรับปรุงสินค้าให้มีความปลอดภัยกับผลประโยชน์ (Benefit) ที่สังคมได้รับจากการปรับปรุงสินค้าให้มีความปลอดภัย กล่าวคือ หากผู้ผลิตใช้มาตรฐานการตรวจสอบด้านความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพแล้ว ผู้ผลิตสามารถคาดหมายได้จากสินค้าว่ามีอันตรายมากกว่าที่จะอำนวยการประโยชน์ต่อผู้บริโภคหรือไม่ นอกจากนี้ ผู้ผลิตจะต้องคาดหมายได้อีกว่าจะเกิดอันตรายจากการออกแบบหรือมีแนวโน้มว่าจะเกิดอันตรายในอนาคตและผู้ผลิตได้ใช้ต้นทุนค่าใช้จ่ายในการหลีกเลี่ยงอันตรายที่มีประสิทธิภาพแล้ว จึงถือว่าเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องคำนึงในส่วนนี้ที่สำคัญ ซึ่งปัจจัยในการพิจารณาเงื่อนไขความสมดุลระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์ ศาสตราจารย์ Dean Wade ได้ระบุถึงสิ่งที่ควรพิจารณาต่อไปนี้ คือ⁷²⁰

- (1) ประโยชน์และความพอใจจากผลิตภัณฑ์
- (2) ความพร้อมของผลิตภัณฑ์อื่นและความปลอดภัยในผลิตภัณฑ์ที่คล้ายกัน
- (3) โอกาสในการเกิดอันตรายและแนวโน้มของความรุนแรงของผลิตภัณฑ์
- (4) ความชัดเจนของอันตราย
- (5) ความรู้ทั่วไปและความคาดหมายของประชาชนในอันตราย

⁷²⁰ Dorsey v. Yoder Co., 331 F. Supp. 760 (E.D. Pa 1971), aff'd, 474 F.2d 1339 (3d Cir.1973).

(6) ความสามารถในการหลบเลี่ยงอันตรายจากการใช้งานของผลิตภัณฑ์ (รวมถึงผลกระทบจากคำแนะนำหรือคำเตือน) และ

(7) ความสามารถในการกำจัดอันตราย โดยไม่ทำให้ประโยชน์ของสินค้าลดลง และไม่ทำให้สินค้าราคาแพงขึ้น

หลักการวิเคราะห์ทั้งเจ็ดประการนี้ ถือเป็นแนวความคิดที่สำคัญในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของศาลเพื่อที่จะสามารถสร้างความเท่าเทียมระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคได้ ซึ่งการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความเสี่ยงและประโยชน์ มีการนำไปใช้ในรูปแบบต่างๆ และมีการนำไปใช้พิจารณาในหลายๆ ประเทศ ที่ผู้ศึกษาได้ศึกษามานี้ กล่าวคือ

3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาถือเป็นประเทศแรกๆ ที่เริ่มต้นการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าด้วยหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectation test) และเริ่มที่จะเห็นถึงปัญหาของการใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภคเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้า จึงเริ่มเปลี่ยนไปใช้การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility test) มาพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญ คือ เพื่อต้องการเพิ่มสำนึกที่ดีของผู้ผลิตในการพิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า อันเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องปรับปรุงสินค้าให้มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ผู้ผลิตจะต้องพิจารณาจากต้นทุนที่ปรับปรุงสินค้าให้มีความปลอดภัยและผลประโยชน์ที่สังคมได้รับจากการปรับปรุงสินค้าให้สมดุลกัน

การนำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์มาใช้พิจารณาความเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หรือ “สินค้าที่บกพร่อง” ในประเทศสหรัฐอเมริกาจะอยู่ภายใต้การกระทำโดยประมาท เลินเล่อตามหลักกฎหมายละเมิด และมีการนำเอาแนวความคิดในด้านการคาดหวังของผู้ผลิตในการประเมินระหว่างข้อดี (ประโยชน์) และข้อเสีย (ค่าใช้จ่าย) สำหรับการกระทำในแต่ละครั้ง รวมทั้งเทคนิคในการทำให้เกิดตัวเลือกที่ชัดเจน อันจะทำให้เป็นตัวชี้วัดถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการกระทำ ตลอดจนการคำนึงถึงประโยชน์ให้มากที่สุด เช่น ในการออกแบบสินค้าอย่างใดอย่างหนึ่ง ก่อนที่จะถูกกล่าวหาว่าเป็นสินค้าที่มีอันตรายเกินควรหรือเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จะต้องมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ระหว่างความอันตรายและค่าใช้จ่ายในการป้องกันอันตรายนั้น จึงถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพิจารณาความพร้อมของการออกแบบที่ใช้ทางเลือกที่คุ้มค่าที่สุดอันเป็นหน้าที่ของผู้ผลิต ถ้าการพิจารณาภายใต้หลักความเสี่ยงและประโยชน์แล้วปรากฏว่าค่าใช้จ่าย (ต้นทุน) ในการป้องกันอันตรายมีน้อยกว่าประโยชน์ด้านความปลอดภัยแล้ว จึงจะถือว่าเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย”

สำหรับการวิเคราะห์ด้วยหลักความเสี่ยงและประโยชน์ในอันตรายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาที่จะให้เกิดตัวชี้วัดเปรียบเทียบระหว่างอันตรายกับภาระต้นทุนอย่างชัดเจน ได้มีการใช้เครื่องมือทางคณิตศาสตร์มาคำนวณความเสี่ยง จึงทำให้หลักความเสี่ยงและประโยชน์นี้ ถูกเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “หลักการคำนวณความเสี่ยง” (Calculus – of – risk) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “สูตรแฮนด์” (Hand formula) ซึ่งเรียกตามชื่อผู้คิดค้น ชื่อ Billing Learned Hand ในขณะที่พิจารณาคดีระหว่าง United States v. Carroll Towing Co.⁷²¹ แต่คดีนี้เป็นเพียงคดีละเมิดในการกระทำโดยประมาทเท่านั้น ไม่ใช่กรณีของความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ โดยได้มีการนำสูตรแฮนด์มาใช้เพื่อตรวจสอบระดับของความระมัดระวังและการกำหนดมาตรการป้องกันที่เหมาะสมมีคำนวณจากปัจจัยที่ประกอบเป็นสูตรคำนวณ คือ⁷²²

1) ภาระหรือค่าใช้จ่าย จากมาตรการป้องกันเพื่อหลีกเลี่ยงอันตราย (B)
 2) ความเป็นไปได้หรือความเท่าเทียมกันในโอกาสของผู้กระทำที่จะทำให้เกิดอันตราย (P)

3) ความรุนแรงของอันตราย (L)

4) ความไม่ปลอดภัย (D)

สมการของสูตรแฮนด์ในการคำนวณความเสี่ยงอันตรายของสินค้า ดังนี้⁷²³

$$B < P \times L \Rightarrow D$$

การคำนวณโดยใช้สมการของสูตรแฮนด์ จะถือว่าเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยต่อเมื่อต้นทุนในการป้องกันอันตราย (B) น้อยกว่าความปลอดภัย (D) ซึ่งผู้ผลิตต้องพิจารณาและประเมินถึงความน่าจะเป็นอันตรายของสินค้า ถ้าสินค้าที่มีอันตรายมีต้นทุนในการป้องกันอันตรายที่เหมาะสมแล้ว ผู้ผลิตก็ไม่ต้องรับผิดชอบในความเสียหาย ดังนั้น ในการออกแบบหรือการตัดสินใจทางการตลาด ผู้ผลิตจึงต้องชั่งน้ำหนักระหว่างประโยชน์และกำไรของตนเอง ก่อนที่จะนำสินค้านั้นออกสู่ท้องตลาด

ปัจจุบันนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาใช้หลักกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ฉบับล่าสุด คือ The Restatement (third) of Torts: Product liability เพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินคดี

⁷²¹ United States v. Carroll Towing Co., 159 F.2d 169 (2d. Cir. 1947).

⁷²² David G. Owen. Products liability law second edition. United States of America, Thomson/West. 2008. P.314.

⁷²³ Ibid., P. 314.

เกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผลิตภัณฑ์ในประเทศสหรัฐอเมริกาและถือว่าเป็นกฎหมายที่มีความทันสมัยมากที่สุด เพราะมีการเปลี่ยนแปลงหลักความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ใน The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ที่หลายประเทศ เช่น กลุ่มสหภาพยุโรป อังกฤษ เยอรมนี ญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศไทย ใช้เป็นต้นแบบในการพิจารณาความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย โดยประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีบัญญัติแนวทางในการพิจารณาสาเหตุแห่งความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอย่างชัดเจน และมีการนำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์นำมาบัญญัติในกฎหมายเพื่อใช้ในการพิจารณาความรับผิดชอบของสินค้าที่เกิดขึ้นจากการออกแบบและคำเตือน ส่วนการพิจารณาสาเหตุของการผลิตสินค้าที่ไม่ปลอดภัยยังคงนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้ในการพิจารณาอยู่เช่นเดิม เว้นแต่สินค้านั้นจะมีการผลิตที่ล้ำหน้าขึ้น ใช้วิทยาการและเทคโนโลยีขั้นสูงที่ประชาชนไม่อาจใช้ความคาดหมายได้ ศาลจึงจะนำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์ หรือหลักประมาทตามกฎหมายละเมิดมาใช้ประกอบการพิจารณาแล้วแต่กรณีไป

หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) ที่บัญญัติไว้ใน The Restatement (third) of Torts: Product liability มาตรา 2(b) สาเหตุความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ และมาตรา 2(c) สาเหตุความไม่ปลอดภัยจากการให้คำเตือนไม่เพียงพอ เพื่อใช้พิจารณาพิสูจน์ความรับผิดชอบของผู้ผลิตที่ศาลจำเป็นต้องใช้การพิจารณาในแง่ของผู้ผลิตว่ามีเหตุอันสมควรที่จะออกแบบสินค้าและกำหนดคำเตือนในสินค้าให้มีความปลอดภัยอย่างไรหรือไม่ หากผู้ผลิตไม่สามารถลดความเสี่ยงอันตรายที่คาดหมายหรืออาจคาดหมายได้จากผลิตภัณฑ์ โดยไม่กำหนดทางเลือกที่เหมาะสมในการออกแบบหรือการละเลยให้คำเตือนหรือคำแนะนำที่เพียงพอแล้ว ให้ถือเป็นว่าสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งการพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบและการให้คำเตือนหรือคำแนะนำ แยกอธิบายได้ ดังนี้

1) สาเหตุความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ The Restatement (third) of Torts: Product liability ของประเทศสหรัฐอเมริกา มาตรา 2(b) กรณีความรับผิดชอบต่อความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่มีสาเหตุมาจากการออกแบบผลิตภัณฑ์ วางหลักไว้ว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย เมื่อมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายที่สามารถคาดเห็นได้และหลีกเลี่ยงได้ โดยผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายหรือผู้อื่นในระบบการจัดจำหน่าย สามารถออกแบบในลักษณะอื่นที่เหมาะสมได้ และการที่ไม่เลือกการออกแบบอื่นนั้น ทำให้สินค้านั้นมีความไม่ปลอดภัยตามที่ควรจะเป็น” จากหลักกฎหมายนี้ เห็นได้ว่าผู้ผลิตจะถูกบังคับให้ตรวจสอบความปลอดภัยของสินค้าอย่างละเอียด ซึ่งมาตรา 2(b) ใช้คำว่า “ความเหมาะสม” (Reasonableness) ตามหลักการพิจารณาความเสี่ยงและประโยชน์ เป็นมาตรฐานในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบผลิตภัณฑ์

ดังนั้น ผู้ผลิตจะต้องกำหนดทางเลือกในการออกแบบที่เหมาะสม มีความสมดุลระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์ของสังคมเพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายที่อาจจะเกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยนั้นได้

2) สาเหตุความไม่ปลอดภัยจากการให้คำเตือนหรือคำแนะนำ หลักร The Restatement (third) of Torts: Product liability มาตรา 2(c) วางไว้ว่า “สินค้าไม่ปลอดภัยเนื่องจากคำสั่งหรือคำเตือนไม่เพียงพอ ในกรณีที่ความไม่ปลอดภัยของสินค้าสามารถคาดเห็นได้และสามารถถูกลดลงหรือหลีกเลี่ยงได้ โดยจัดทำคำสั่งหรือคำเตือนที่เหมาะสมโดยผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายหรือบุคคลใดๆ ในห่วงโซ่ของระบบการจัดจำหน่ายและในกรณีที่การไม่ระบุนการเตือนจะทำให้สินค้าไม่ปลอดภัยโดยไม่สมควร” จากมาตรา 2(c) เป็นกรณีที่ผู้ผลิตมีหน้าที่ที่จะต้องเตือน (Duty to warn) ถึงอันตรายหรือความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่ซ่อน รวมทั้งให้คำแนะนำการใช้งานหรือระบุข้อมูลของสินค้าอย่างเพียงพอ (Adequacy) เพื่อให้ผู้บริโภคหรือผู้ใช้รับรู้และใช้ผลิตภัณฑ์อย่างถูกต้องและหลีกเลี่ยงอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อตนเองรวมถึงการปกป้องบุคคลข้างเคียง (Bystanders) บุคคลที่สาม (Third person) หรือบุคคลที่เกิดอาการแพ้ (Allergic persons) ได้ ซึ่งศาลจะเป็นผู้ประเมินความเพียงพอของคำเตือนและคำแนะนำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการกำหนดความเหมาะสมของคำเตือนและคำแนะนำดังกล่าว ดังนั้น ศาลหรือคณะลูกขุนที่จะเป็นผู้ประเมินต้องมีความสามารถในการรับรู้ต่อปัจจัยต่างๆ เช่น ประสิทธิภาพของผู้ใช้หรือผู้บริโภคสินค้าด้วยการรวบรวมข้อมูลของความถี่ในการเกิดอันตรายของสินค้า หรือความเห็นของพยานผู้เชี่ยวชาญกรณีสินค้าที่มีความสลับซับซ้อนใช้เทคโนโลยีหรือวิทยาการขั้นสูง เป็นต้น

ปัญหาของการนำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) มาพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้น มักจะถูกนำมาใช้กับปัจจัยที่มีความสมดุลในสิ่งที่มีขนาดใหญ่และมักจะเป็นปัญหาในเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐกิจเกือบทั้งหมด เพราะปัญหาในวงกว้างจะพบว่าการกำหนดสูตรในส่วนของคุณทุนและประโยชน์ในด้านความปลอดภัยของผู้บริโภคมักไม่สอดคล้องกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสมอภาคระหว่างผู้ผลิตกับผู้บริโภค ซึ่งในสภาพความเป็นจริงแล้วในทางการตลาดผู้ผลิตไม่สามารถที่จะต่อรองราคากับผู้บริโภครายบุคคลได้โดยตรง ได้จึงทำให้การกำหนดราคาไม่มีความเหมาะสมตามที่ผู้ผลิตหรือผู้บริโภคต้องการ ดังนั้น แทนที่จะกำหนดเฉพาะความปลอดภัยของผู้บริโภคเท่านั้นหรือพิจารณาวิเคราะห์เพียงประสิทธิภาพของสินค้าอันถือว่าเป็นไปอย่างไม่สมบูรณ์ แต่ควรพิจารณาถึงผลกระทบที่จะเกิดกับฝ่ายผู้ประกอบการด้วย เพื่อให้เกิดความเสมอภาคระหว่างกัน

นอกจากนี้ ปัญหาอีกประการหนึ่งของการนำหลักความเสี่ยงและประโยชน์มาใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าของประเทศสหรัฐอเมริกา สำหรับสินค้าที่ถูกกำหนดเรื่องความปลอดภัยของผู้บริโภคจาก กฎ ระเบียบ ข้อบังคับของรัฐที่กำหนดให้ผู้ผลิตจำต้องผลิตสินค้า

ตรงตามที่รัฐกำหนดยังถือเป็นเครื่องมือบังคับผู้ผลิตต้องกระทำตามอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ซึ่งกฎระเบียบและข้อบังคับของรัฐจะถูกนำมาพิจารณาในเรื่องประโยชน์ด้านความปลอดภัยของสินค้าอีกด้วย ทำให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อผู้ผลิตในประเทศสหรัฐอเมริกาอย่างมาก

3.2 กลุ่มสหภาพยุโรป

กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป หรือ EC Directive 85/373/EEC มาตรา 6(1) นำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าดังที่ได้กล่าวข้างต้นแล้ว ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในการนำมาใช้ในการพิจารณาหลายประการ ศาลจึงได้นำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (The risk – utility test) มาปรับใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าภายใต้หลักความคาดหวังของผู้บริโภคตามมาตรา 6(1) โดยให้เหตุผลในคำพิพากษาว่า ผู้บริโภคมีสิทธิที่จะคาดหวังในผลิตภัณฑ์ของผู้ผลิตที่มีความเหมาะสม ซึ่งจะพิจารณาจากทางเลือกที่ผู้ผลิตสามารถทำให้เกิดความเหมาะสมเท่าที่จะทำได้ไม่ว่าจะเป็นในด้านค่าใช้จ่ายในการเปลี่ยนแปลงการออกแบบและความรุนแรงของอันตรายที่เกิดขึ้นจากการออกแบบ ดังนั้น จึงถือว่าเป็นการนำเอาหลักการวิเคราะห์ต้นทุนกับประโยชน์ (Risk – Benefit) มาประยุกต์ใช้ร่วมกับหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของหลักความคาดหวังของผู้บริโภคตามมาตรา 6(1) แห่ง EC Directive 85/374/EEC ซึ่งการนำหลักความเสี่ยงและประโยชน์มาใช้ประกอบการพิจารณา ศาลจำเป็นต้องกล่าวอ้างถึงข้อความ “All circumstances” หรือพฤติการณ์ทั้งปวง ในบทบัญญัติของมาตรา 6(1) เป็นสำคัญ โดยถือเป็นความคาดหวังในความเสี่ยงและประโยชน์หรือความคาดหวังในความปลอดภัย ซึ่งจะพิจารณาระหว่างความประมาทเลินเล่อกับความเสี่ยงและภาวะต้นทุนในการใช้ความระมัดระวังที่เหมาะสมกับความเสียหายอันตรายในสินค้าไม่ว่าจะเป็นในด้านการออกแบบ การผลิต การเตือน หรือการกระทำใดๆ เพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายให้มากที่สุด

ปัญหาจากการนำหลักความเสี่ยงและประโยชน์มาใช้ประกอบการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป กล่าวคือ

1) ปัญหาในการพิสูจน์ของผู้เสียหายของการนำหลักความเสี่ยงและประโยชน์มาใช้ในการแก้ปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภคได้ก็ตาม แต่ก็เพียงพอให้ผู้บริโภคเกิดความมั่นใจในความปลอดภัยของผลิตภัณฑ์เท่านั้น ไม่สามารถลดปัญหาในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้ ผู้เสียหายจะต้องพิสูจน์ให้ได้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างความเสียหาย ความไม่ปลอดภัยและสาเหตุที่เกิดขึ้นในขณะผลิตสินค้า นอกจากนี้ ยังจำเป็นต้องพิสูจน์ถึง

ข้อเท็จจริงด้านอื่นๆ จึงถือว่าเป็นความลำบากสำหรับผู้บริโภค เนื่องจากข้อมูลเกี่ยวกับสินค้ามักอยู่ในการครอบครองของผู้ผลิตเป็นส่วนใหญ่ ทำให้ผู้ผลิตได้รับการยกเว้นความรับผิดชอบตามกฎหมายได้

2) ปัญหาจากการใช้ดุลพินิจของศาลในการประเมินความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามหลักความเสี่ยงและประโยชน์ เพื่อประเมินในสิ่งที่ผู้คนคาดหวังและขอบเขตการกระทำของผู้ผลิต เช่น ระดับของความระมัดระวังที่ผู้ผลิตสามารถทำได้และไม่สามารถทำได้ เป็นต้น ซึ่งบางครั้งศาลจะนำเอาความคาดหวังของบุคคลที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาเท่านั้น โดยไม่ได้นำเอาความคาดหวังของประชาชนส่วนมากในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยในสินค้า จึงอาจก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมต่อผู้ผลิตได้

3.3 ประเทศอังกฤษ

ประเทศอังกฤษเป็นประเทศสมาชิกประเทศหนึ่งของสหภาพยุโรป ซึ่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มาตรา 3 กำหนดความไม่ปลอดภัยของสินค้าไว้เช่นเดียวกับกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของสหภาพยุโรป โดยนำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภคมาใช้เป็นเครื่องมือในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า แต่หลักความคาดหวังของผู้บริโภคไม่สามารถให้ความยุติธรรมแก่ผู้บริโภคได้เต็มที่และคลุมเครืออยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของสินค้าที่มีความสลับซับซ้อนในการผลิตหรือการไม่ให้คำเตือนที่เพียงพอ ทำให้แนวทางการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้นำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) มาใช้พิจารณาเมื่อสินค้านั้นมีความเสี่ยงอันตรายผู้ผลิตควรจะทำกรป้องกันมิให้มีอันตรายแก่ผู้บริโภคและผู้บริโภคมีสิทธิที่จะคาดหวังได้ว่าสินค้านั้นมีความปลอดภัย ซึ่งจะพิจารณาภายใต้หลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ. 1987 มาตรา 3 ที่ว่า “พฤติการณ์แวดล้อมทั้งหมด” (All relevant circumstances)⁷²⁴

ประเทศอังกฤษได้นำเอาแนวการพิจารณาด้วยหลักความเสี่ยงและประโยชน์ตามแบบของประเทศสหรัฐอเมริกามาใช้ เพราะมีระบบกฎหมายใช้ระบบกฎหมายแบบคอมมอนลอว์เช่นเดียวกันประเทศสหรัฐอเมริกา ดังนั้น ศาลประเทศอังกฤษจึงเรียนรู้วิธีการพิจารณาโดยใช้หลักความเสี่ยงและประโยชน์ หรือหลักต้นทุนและประโยชน์จากประเทศอเมริกามาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากการใช้หลักความคาดหวังของผู้บริโภคและแนวทางการประเมินความไม่ปลอดภัยของสินค้า โดยนำเอาหลักการคำนวณความเสี่ยงหรือสูตรของแฮนด์ (Hand formula)⁷²⁵ มาใช้ในการ

⁷²⁴ The Consumer Protection Act 1987: section 3.

⁷²⁵ Gregory C. Keating. "Articles Reasonableness and Rationality in Negligence Theory." 48

วัดความเสี่ยงอันตรายทำให้ผู้พิพากษาคาดเดาความไม่ปลอดภัยได้ง่าย โดยจะทำการชั่งน้ำหนักความสมดุลระหว่างความเสี่ยงอันตรายและความร้ายแรงของการบาดเจ็บและจะทำการวิเคราะห์จากค่าใช้จ่าย (ต้นทุน) และประโยชน์ ทำให้เป็นตัวชี้วัดว่าผู้ผลิตใช้ทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับสินค้าที่คาดได้ว่ามีความเสี่ยงอันตรายและผู้ผลิตสามารถหลีกเลี่ยงหรือลดความอันตรายนั้นได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความไม่ปลอดภัยของสินค้าในกรณีของการออกแบบและการเตือนหรือคำแนะนำ หากนำเอาหลักต้นทุนและประโยชน์มาวิเคราะห์แล้วจะทำให้ทราบถึงการดำเนินการผลิตในช่วงเวลาที่ออกแบบหรือเวลาที่ผลิตสินค้าได้

ปัญหาในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจากหลักความเสี่ยงและประโยชน์ ยังถือคองต้องนำเอาหลักกฎหมายความประมาทเลินเล่อตามกฎหมายละเมิดมาใช้ในการวิเคราะห์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าอยู่ จึงทำให้แยกแยะความแตกต่างระหว่างการใช้หลักความเสี่ยงและประโยชน์ตามกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าไม่ปลอดภัยกับหลักความประมาทเลินเล่อตามหลักกฎหมายละเมิดทำให้ศาลพิจารณาเฉพาะในด้านการขาดความระมัดระวังของผู้ผลิตและไม่นำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์หรือหลักต้นทุนและประโยชน์มาพิจารณาอย่างแท้จริง อันทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันระหว่างผู้ผลิตหรือผู้บริโภครได้

3.4 ประเทศเยอรมนี

การใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ. 1986 (The Product liability Act 1986) มาตรา 3 ซึ่งมีต้นแบบมาจากกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มสหภาพยุโรป ปัญหาสำคัญที่มักจะพบว่าผู้บริโภคไม่อาจใช้ความคาดหวังได้ หรือบางครั้งอาจมีความคาดหวังสูงหรือต่ำไม่เท่ากัน โดยเฉพาะสินค้าที่ใช้เทคโนโลยีและวิทยาการผลิตขั้นสูงผู้บริโภคไม่มีความรู้และประสบการณ์ที่จะใช้ความคาดหวังได้ จึงมีการนำหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) หรือหลักต้นทุนและประโยชน์ (Cost – benefit) มาใช้พิจารณาเพื่อให้ผู้บริโภคได้รับการเยียวยามากที่สุด จะพิจารณาจากพฤติการณ์แวดล้อมหรือสภาวะแวดล้อมทั้งปวง (All the circumstances) ที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย ค.ศ. 1986 ของประเทศเยอรมนี โดยจะพิจารณาจากความคาดหวังของผู้บริโภคที่คาดหวังว่าผู้ผลิตจะไม่นำผลิตภัณฑ์ที่ไม่ปลอดภัยออกจำหน่าย ถ้ามีความเสี่ยงเกินกว่าประโยชน์ที่จะได้รับจากสินค้านั้น เป็นการมุ่งพิจารณาที่ความสมดุลระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์แทนการพิจารณาจากความคาดหวังของผู้บริโภค เพื่อให้ผู้ผลิตได้ดูแลกระบวนการออกแบบ ผลิต และการให้คำแนะนำหรือคำเตือนสินค้าให้ปลอดภัย

การวิเคราะห์ความเสี่ยงและประโยชน์ ศาลเยอรมันจะพิจารณาจากผลประโยชน์และต้นทุนของผลิตภัณฑ์นำมาประกอบการพิจารณาจากความหวังของผู้บริโภคตามบทบัญญัติมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าไม่ปลอดภัย ค.ศ. 1986 ซึ่งศาลเยอรมันได้ยอมรับว่าราคาสินค้าเป็นปัจจัยสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบที่ปลอดภัย ดังนั้น ความเหมาะสมด้านราคาและประโยชน์จึงเป็นตัวกำหนดความคาดหวังของผู้บริโภคในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า

3.5 ประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศญี่ปุ่น (The Product liability Law) มีต้นแบบมาจากกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มสหภาพยุโรปเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมนี จึงมีหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าคล้ายๆ กัน โดยใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) ซึ่งกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของญี่ปุ่น มาตรา 2(2) วางหลักว่า การที่สินค้าขาดความปลอดภัยซึ่งเป็นธรรมดาที่สินค้านั้นต้องมีโดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า การคาดหมายโดยทั่วไปเกี่ยวกับการใช้สินค้า ช่วงเวลาที่ผู้ผลิตหรือบุคคลอื่นส่งมอบสินค้าและพฤติกรรมอื่นๆ เกี่ยวกับสินค้านั้น สำหรับหลักความคาดหมายของผู้บริโภคที่ประเทศญี่ปุ่นนำมาใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าก็ประสบปัญหาเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษหรือประเทศเยอรมนี เพราะประชาชนไม่สามารถใช้ความคาดหวังได้อย่างถูกต้องเนื่องจากปัจจัยด้านความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับสินค้านั้น ดังนั้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าว ศาลญี่ปุ่นจึงได้นำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) มาประกอบการพิจารณาภายใต้บทบัญญัติตามมาตรา 2(2) เกี่ยวกับลักษณะทั่วไปซึ่งเป็นปกติธรรมดาและพฤติกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับสินค้า กล่าวคือ⁷²⁶

- ก. ลักษณะและขอบเขตของความอันตรายในผลิตภัณฑ์
- ข. การใช้งานและประโยชน์ของผลิตภัณฑ์
- ค. การนำเสนอผลิตภัณฑ์
- ง. ความชัดเจนและการรับรู้ของผู้บริโภคจากอันตรายของผลิตภัณฑ์
- จ. อายุการใช้งานของผลิตภัณฑ์
- ฉ. ความเป็นไปได้ในการใช้ทางเลือกของการออกแบบ
- ช. ความเป็นไปได้ในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงของผู้บริโภค

⁷²⁶ Tsuneo Matsumoto, Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers'. P.48.

ลักษณะทั่วไปและพฤติกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวกับสินค้าดังกล่าว ศาลจะนำไปประกอบกับหลักความคาดหมายของผู้บริโภคและหลักความประมาทเลินเล่อ โดยจะพิจารณาถึงการตรวจสอบกระบวนการออกแบบและการผลิตสินค้าว่ามีความปลอดภัยตามที่ผู้บริโภคคาดหมายได้หรือไม่ และได้ให้คำเตือนเพื่อหลีกเลี่ยงหรือลดอันตรายจากสินค้าโดยผู้ผลิตได้กำหนดไว้ในคำแนะนำหรือคำเตือนสินค้าหรือไม่

3.6 ประเทศไทย

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ได้กำหนดความเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยจาก “อันพึงคาดหมายได้” เป็นการนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้เป็นหลักในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าเช่นเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ซึ่งในขณะที่ทำวิทยานิพนธ์นี้ยังไม่ปรากฏคำพิพากษาศาลฎีกาที่มีคำวินิจฉัยในประเด็นที่ได้ศึกษานี้แต่อย่างใด

สำหรับหลักความเสี่ยงและประโยชน์ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ไม่ได้บัญญัติหลักดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน แต่เมื่อพิจารณาจากต้นแบบของพระราชบัญญัติฉบับนี้แล้ว คือ กฎหมาย EC Directive 85/347/EEC ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปแล้ว จะเห็นว่าแนวทางพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้ามาตรา 6 ของกฎหมาย EC Directive คล้ายกับ มาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ในประโยคที่ว่า “ต้องคำนึงถึงสภาพของสินค้า”⁷²⁷ จึงเป็นการพิจารณาจากสภาพสินค้าตั้งแต่อยู่ในการควบคุมของผู้ประกอบการว่ามีการใช้ต้นทุนในการผลิตเหมาะสมกับความเสียหายอันตรายที่จะเกิดขึ้นหรือไม่ โดยถือเป็นความปลอดภัยอันพึงคาดหมายได้ของผู้บริโภคและผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการผลิตสินค้าออกสู่ท้องตลาด อยู่ในสภาพที่ปลอดภัย

อย่างไรก็ตาม เมื่อกฎหมายไม่ได้บัญญัติค่านิยมของคำว่า “สินค้าไม่ปลอดภัย” ไว้อย่างชัดเจน ในการพิจารณาว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยหรือไม่ จึงขึ้นอยู่กับดุลพินิจของศาลเป็นสำคัญ

⁷²⁷ ตรงกับกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC มาตรา 6 ที่ว่า “สภาพแวดล้อมทั้งปวง” หรือ “พฤติกรรมทั้งปวง” (All circumstances)

4. วิเคราะห์และเปรียบเทียบการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยวิธีการพิสูจน์อื่นๆ

หลักเกณฑ์การพิจารณาความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย โดยอาศัยหลักความรับผิดชอบโดยประมาท (Negligence) หรือความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) หรือหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility) เพียงหลักใดหลักหนึ่งนั้นมีปัญหาและอุปสรรคพอสมควร จึงเริ่มหันมาใช้ทางเลือกในการพิสูจน์อื่นในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า เพื่อก่อให้เกิดความยุติธรรมระหว่างผู้บริโภคและผู้ผลิต มีการแยกวิธีการพิจารณาออกเป็น 2 หลักการ กล่าวคือ

1) หลักการพิสูจน์ร่วมกัน (Combing test)⁷²⁸ เป็นการนำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภคกับหลักความเสี่ยงและประโยชน์หรือหลักความประมาทตามกฎหมายละเมิดมาพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าร่วมกัน โดยโจทก์จะต้องแสดงให้เห็นว่าผลิตภัณฑ์ที่มีความไม่ปลอดภัยเกินกว่าที่ผู้บริโภคทั่วไปจะคาดหมายได้ และหากโจทก์พิสูจน์ได้ว่าดังกล่าวแล้ว จำเลยไม่อาจแสดงให้เห็นถึงความสมดุลระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์หรือต้นทุนและประโยชน์ในแนวโน้มของโอกาสที่จะเกิดอันตรายซึ่งผู้ผลิตได้กระทำการตามหน้าที่ที่เหมาะสม เพื่อหลีกเลี่ยงหรือลดอันตรายแล้ว ผู้ผลิตต้องรับผิดชอบในความเสียหายที่เกิดขึ้น

2) หลักการพิสูจน์ข้อบกพร่องที่มีลักษณะเฉพาะเจาะจง (Defect – specific test)⁷²⁹ เป็นการใช้หลักการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่แตกต่างกันในความไม่ปลอดภัยแต่ละประเภทอย่างชัดเจน โดยความไม่ปลอดภัยจากการผลิตสินค้าที่นอกเหนือจากแบบแผนที่วางไว้หรือคุณภาพผิดจากข้อกำหนดจะนำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภคมาพิจารณา ส่วนในด้านการออกแบบและการให้คำแนะนำหรือคำเตือนจะนำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์หรือหลักความประมาทตามกฎหมายละเมิดมาใช้เป็นหลักพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า

หลักการพิจารณาอื่นๆ (Alternative test) ในความไม่ปลอดภัยของสินค้า มีการนำไปเป็นหลักพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าเพื่อลดปัญหาที่เกิดจากการใช้หลักพิจารณาเพียงหลักใดหลักหนึ่งอย่างแพร่หลาย กล่าวคือ

⁷²⁸ David G. Owen . Products liability law second edition. United States of America, Thomson/West. 2008. P.323.

⁷²⁹ Ibid., P. 326.

4.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

หลักกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ของประเทศสหรัฐอเมริกามีการพัฒนาก้าวหน้าที่สุดในปัจจุบัน โดยเฉพาะกฎหมาย The Restatement (third) of Torts: Product liability ที่เป็นแนวทางการพิจารณาความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ในประเทศสหรัฐอเมริกา ซึ่งสถาบันทางกฎหมาย (American Law Institute) นำเอาหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าโดยเฉพาะเจาะจงมาใช้เป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าแต่ละกรณี ตามบทบัญญัติมาตรา 2 ที่วางหลักไว้ว่า⁷³⁰

“การแบ่งประเภทของความบกพร่องของผลิตภัณฑ์สินค้านั้นไม่ปลอดภัยเมื่อเวลาขายหรือจัดจำหน่าย มีความไม่ปลอดภัย เนื่องจากการผลิต มีความไม่ปลอดภัย เนื่องจากการออกแบบ หรือมีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากมีคำสั่งหรือคำเตือนไม่เพียงพอ

(a) สินค้ามีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากการผลิต เมื่อสินค้านั้นมีลักษณะไม่ตรงกับการออกแบบ แม้ว่าได้มีการใช้ความระมัดระวังอย่างเต็มที่ในการผลิตและการจัดกระจายสินค้าแล้วก็ตาม

(b) สินค้ามีความไม่ปลอดภัย เมื่อมีความเสี่ยงที่จะเกิดอันตรายสามารถคาดเห็นได้และหลีกเลี่ยงได้โดยการทำที่ผู้ขายหรือผู้จัดจำหน่ายหรือผู้อื่นในระบบการจัดจำหน่ายสามารถออกแบบในลักษณะอย่างอื่นที่เหมาะสมได้และการที่ไม่เลือกการออกแบบอื่นทำให้สินค้านั้นมีความไม่ปลอดภัยตามที่ควรจะเป็น

(c) สินค้ามีความไม่ปลอดภัยเนื่องจากคำสั่ง หรือคำเตือนไม่เพียงพอ ในกรณีที่ความไม่ปลอดภัยของสินค้านั้นสามารถคาดเห็นได้และสามารถถูกลดหรือหลีกเลี่ยงได้โดยการจัดทำคำสั่งหรือคำเตือนที่เหมาะสมโดยผู้ขาย หรือผู้จัดจำหน่าย หรือบุคคลใดที่อยู่ในห่วงโซ่ของระบบการจัดจำหน่ายและในกรณีที่การยกเว้นการเตือนจะทำให้สินค้าไม่ปลอดภัยโดยไม่สมควร”

หลักเกณฑ์ตามมาตรา 2 เห็นได้ว่าการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าออกแบบแต่ละประเภทอย่างชัดเจนแตกต่างจากมาตร 402A แห่ง The Restatement (second) of Torts ในความไม่ปลอดภัยจากการผลิตตามมาตรา 2(a) เป็นกรณีที่ผู้ผลิตผลิตสินค้าไม่ตรงตามแบบที่กำหนดโดยจะเปรียบเทียบกับสินค้าชนิดเดียวกันในท้องตลาดที่ประชาชนทั่วไปคาดหมายได้ว่าปลอดภัยนำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภคมาใช้ในการพิจารณา กรณีความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ มาตรา 2(b) นำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์ซึ่งจะเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยเมื่อ

⁷³⁰ The Restatement (Third) of Torts: Product liability section 2.

ผู้ผลิตคาดเห็นและหลีกเลี่ยงอันตรายโดยใช้ทางเลือกในการออกแบบสินค้าที่เหมาะสม ส่วนกรณีของการกำหนดค่าเตือนหรือคำแนะนำไม่พอเพียง มาตรา 2(c) บัญญัติให้ผู้ผลิตมีหน้าที่ที่จะต้องเตือนถึงอันตรายและความไม่ปลอดภัยของสินค้าที่ซ่อนอยู่รวมตลอดถึงคำแนะนำการใช้งานผลิตภัณฑ์ที่เหมาะสมและเพียงพอ หากผู้ผลิตละเลยไม่ให้คำเตือนที่เหมาะสมและเพียงพอตามหน้าที่ที่จะต้องเตือนแล้ว มาตรา 2(c) ให้นำหลักความประมาทในกฎหมายละเมิดหรือหลักความเสียหายและประโยชน์ มาใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า

4.2 กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ และประเทศเยอรมนี

กฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มสหภาพยุโรป มาตรา 6 บัญญัติอย่างชัดเจนถึงการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าโดยใช้หลักความคาดหมายของผู้บริโภคเป็นสำคัญ ดังนั้น การนำเอาหลักการพิจารณาอื่นๆ มาใช้ประกอบการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจึงอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์ความคาดหมายของผู้บริโภคเท่านั้น โดยผู้บริโภคมีสิทธิที่จะคาดหวังได้ว่าสินค้าที่ผู้ผลิตออกมามีความปลอดภัย ซึ่งในการพิจารณาวิเคราะห์ความเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยจะขึ้นอยู่กับดุลพินิจในการพิจารณาของศาลแต่ละกรณีไป และมีการนำเอาหลักความเสียหายและประโยชน์มาพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบ และมีการนำเอาหลักความประมาทตามกฎหมายละเมิดมาพิจารณาความเหมาะสมด้านการเตือนหรือการให้คำแนะนำของผู้ผลิต

ประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมนีสมาชิกของกลุ่มสหภาพยุโรปที่จำเป็นต้องนำเอากฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของสหภาพยุโรป ไปบัญญัติเป็นกฎหมายความรับผิดชอบสินค้าไม่ปลอดภัยภายในประเทศของตนเอง มีการใช้หลักพิจารณาอื่นๆ พิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเช่นเดียวกับกลุ่มสหภาพยุโรป โดยจะนำเอาพฤติการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวกับสินค้านั้นมาพิจารณาภายใต้ความคาดหมายของผู้บริโภคตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศอังกฤษและของประเทศเยอรมนี

4.3 ประเทศญี่ปุ่น

กฎหมายความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยของประเทศญี่ปุ่น มีต้นแบบมาจากกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรปแม้จะมีกฎหมายเท่านั้นก็ตาม แต่ได้บัญญัติให้นำเอาหลักในกฎหมายแพ่งญี่ปุ่นมาใช้บังคับหากกรณีที่ไม่บัญญัติไว้ในกฎหมายความความรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย ดังนั้น หลักการพิจารณาความเป็นสินค้าไม่ปลอดภัยจึงอยู่ภายใต้หลักความคาดหมายของผู้บริโภค ซึ่งในการพิจารณาโดยอาศัยการพิสูจน์อื่นๆ ในความไม่ปลอดภัยของสินค้าจึงนำเอาหลักการพิจารณาเช่นเดียวกับประเทศอังกฤษหรือประเทศเยอรมนี ซึ่งเป็นสมาชิกแห่งสหภาพยุโรป

4.4 ประเทศไทย

พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ถือว่าได้นำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภคมาใช้เช่นเดียวกับกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป และประเทศญี่ปุ่น ดังนั้น การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าจึงอยู่ภายใต้หลักความคาดหวังของผู้บริโภค ซึ่งในการพิจารณาคดีมักอยู่ภายใต้ดุลพินิจของศาลเป็นสำคัญ

หลักการพิจารณาอื่นๆ ที่อาจจะนำมาใช้พิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าเมื่อพิจารณาจากรายงานการประชุมของคณะกรรมการ สภาผู้แทนราษฎร ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินี้ ของสภาผู้แทนราษฎร จากรายงานการประชุมดังกล่าว คณะกรรมการมีความเห็นเกี่ยวกับคำว่า “ฟังคาดหมาย” มีความหมายเช่นเดียวกับคำว่า “ฟังคาดเห็น” ที่มีใช้อยู่แล้วในกฎหมายละเมิด เรื่อง ความรับผิดโดยประมาท กล่าวคือ อะไรที่ควรคาดเห็นแล้ว ก็ยังทำให้เกิดเรื่องนั้นก็ถือว่าเป็นการกระทำโดยประมาท โดยพิจารณาจากมาตรฐานของวิญญูชนที่ใช้ภาวะ วิชา และพฤติการณ์เช่นเดียวกัน ดังนั้น หลักความรับผิดโดยประมาทอาจจะต้องนำมาใช้ประกอบการพิจารณาในความคาดหวังของผู้บริโภคอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 ประกาศใช้เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 เป็นต้นมาจนกระทั่งปัจจุบันนี้ ซึ่งเหตุผลสำคัญในการประกาศใช้เพราะสินค้าที่ผลิตในปัจจุบันไม่ว่าจะผลิตภายในประเทศหรือนำเข้ามาจากต่างประเทศมีกระบวนการผลิตที่ใช้ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่สูงขึ้นเป็นลำดับ การที่ผู้บริโภคจะตรวจพบว่าสินค้าไม่ปลอดภัยทำได้ยากลำบาก และเมื่อผู้บริโภคนำสินค้าที่ไม่ปลอดภัยไปใช้ในชีวิตประจำวันแล้วอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อชีวิต ร่างกาย สุขภาพ อนามัย จิตใจ หรือทรัพย์สินของผู้บริโภคหรือบุคคลอื่นได้ แต่การฟ้องคดีต่อศาลเพื่อเรียกร้องความเสียหายจากผลกระทบที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ก่อนที่กฎหมายฉบับนี้มีผลบังคับใช้นั้น มีกฎหมายที่ควบคุมดูแลหรือให้ความคุ้มครองประชาชนอยู่หลายฉบับ แต่กฎหมายดังกล่าวส่วนใหญ่จะเป็นกฎหมายที่มีลักษณะเป็นกฎหมายมหาชน เป็นการคุ้มครองเฉพาะสินค้าหรือผลิตภัณฑ์เฉพาะกรณีเท่านั้น โดยความรับผิดของผู้ผลิตหรือผู้ขายสินค้าในความรับผิดทางอาญาจะอยู่ภายใต้บังคับประมวลกฎหมายอาญา และพระราชบัญญัติอื่นๆ ที่บังคับให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการต้องกระทำการตามที่พระราชบัญญัตินั้นกำหนดเป็นกรณีๆ ไป ซึ่งถือว่าเป็นมาตรการบังคับของภาครัฐขึ้นพื้นฐานที่ผู้ประกอบการต้องปฏิบัติตามเท่านั้น หากไม่ปฏิบัติตาม จะถูกต้องโทษทางอาญาหรือเพิกถอนอนุญาตประกอบกิจการ เป็นต้น

ส่วนความรับผิดทางแพ่งจะอยู่ในบังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่อง ชื้อขาย ความรับผิดในความชำรุดบกพร่อง ความรับผิดละเมิด ซึ่งในการเรียกร้องความเสียหายของผู้เสียหายมีปัญหาและอุปสรรคอย่างมาก เนื่องจากภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่อง ชื้อขาย มีปัญหาว่าระหว่างผู้เสียหายกับผู้ต้องรับผิดจะต้องมีนิติสัมพันธ์หรือความผูกพันทางสัญญาระหว่างกันเท่านั้น ส่วนประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่อง ความรับผิดทางละเมิดนั้น มีปัญหาว่าภาระการพิสูจน์ถึงความจงใจหรือความประมาทเลินเล่อในการกระทำ ความผิดของผู้ผลิตหรือผู้นำเข้า ตกเป็นหน้าที่ของผู้ได้รับความเสียหายตามหลักกฎหมายทั่วไป เพราะยังไม่มีกฎหมายให้ความคุ้มครองผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่มีการกำหนด

หน้าที่ความรับผิดชอบเยียวยาความเสียหายของผู้ผลิตหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้โดยตรง ดังนั้นพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 จึงนำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัดหรือความรับผิดโดยเด็ดขาด (Strict liability) มาใช้บังคับและเป็นหัวใจสำคัญ⁷³¹ อันจะมีผลให้ผู้เสียหายไม่ต้องพิสูจน์ถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้า ตลอดจนได้รับการชดเชยค่าเสียหายที่เป็นธรรม

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาและทำการวิเคราะห์เปรียบเทียบกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของไทยกับประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป เช่น ประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมนี ตลอดจนถึงประเทศญี่ปุ่น ซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ในทวีปเอเชียเช่นเดียวกับประเทศไทย ที่มีความเจริญทางอุตสาหกรรมและเศรษฐกิจสูงสุดในทวีปเอเชีย แสดงให้เห็นได้ว่าก่อนที่จะนำเอาหลักกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย (Product liability) มาใช้บังคับในการฟ้องคดีของผู้เสียหายจะต้องอาศัยหลักกฎหมายทั่วไป คือ หลักกฎหมายสัญญาและละเมิด ซึ่งมีปัญหาในการบังคับใช้และไม่สามารถเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหายได้อย่างแท้จริง กล่าวคือ กฎหมายสัญญาระหว่างโจทก์และจำเลย จำต้องมีความผูกพันทางสัญญาต่อกัน มิฉะนั้นแล้วไม่สามารถฟ้องให้รับผิดชอบได้ ส่วนหลักกฎหมายละเมิดถึงแม้ฝ่ายโจทก์และจำเลยไม่จำเป็นต้องมีความผูกพันทางสัญญาต่อกันก็ตาม แต่อุปสรรคในการบังคับใช้กฎหมายละเมิดนั้น โจทก์มีภาระในการนำสืบถึงการกระทำละเมิดของจำเลย ซึ่งในความรับผิดที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้นเป็นการยากลำบากที่โจทก์จะสามารถพิสูจน์ได้ เพราะพยานหลักฐานตลอดจนความรู้เกี่ยวกับสินค้าเกือบทั้งหมดอยู่ในการครอบครองของผู้ประกอบการเกือบทั้งหมด จึงทำให้ผู้เสียหายไม่ได้รับการเยียวยาเสียหายหรือได้รับการคุ้มครองอย่างแท้จริง ดังนั้น กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย จึงมีแนวคิดและวัตถุประสงค์เช่นเดียวกัน คือ เพื่อให้ผู้บริโภคที่ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยได้รับการเยียวยาหรือชดเชย ค่าสินไหมทดแทนความเสียหายจากผู้ประกอบการให้มากที่สุด ลดภาระการพิสูจน์ความเสียหายและการกระทำของผู้ประกอบโดยมีการนำเอาหลักความรับผิดโดยเด็ดขาดมาบังคับใช้กับผู้ผลิต ซึ่งถือเป็นการผลักภาระการพิสูจน์ให้ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบต่อผู้เสียหาย ถึงแม้ว่าผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการจะไม่ได้ตั้งใจหรือมีความประมาทเดินเล่อก่อให้เกิดความเสียหายก็ตาม

⁷³¹ บัญญัติในพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 5 “ผู้ประกอบการทุกคนต้องร่วมรับผิดชอบต่อผู้เสียหายในความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และสินค้านั้นได้มีการขายให้ผู้บริโภคแล้ว ไม่ว่าความเสียหายนั้นจะเกิดจากการกระทำโดยจงใจหรือประมาทของผู้ประกอบการหรือไม่”

หลักความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ ถูกบัญญัติขึ้นอย่างชัดเจนในประเทศสหรัฐอเมริกา ในกฎหมาย The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ที่นำเอาหลักความรับผิดโดยเคร่งครัด (Strict liability) มาใช้บังคับแก่ผู้ผลิต โดยผู้ผลิตจำต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือผู้เสียหายแม้จะไม่ได้ตั้งใจหรือประมาทเลินเล่อก็ตาม และมีการพัฒนากฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัยใน The Restatement (third) of Torts: Product liability หรือเรียกสั้นๆ ว่า Product liability restatement ที่มีการบังคับใช้จนกระทั่งปัจจุบันนี้

ส่วนกลุ่มสหภาพยุโรป มีการออกกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC บังคับกับความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย และบังคับให้ประเทศสมาชิกต้องบัญญัติกฎหมายภายในประเทศสมาชิกให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายของกลุ่มสหภาพยุโรปด้วย โดยหลักกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC นำเอาหลักกฎหมาย The Restatement (second) of Torts มาตรา 402A ของประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมาย

ประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมนี เป็นสมาชิกของกลุ่มสหภาพยุโรป ซึ่งต้องบัญญัติกฎหมายภายในประเทศให้สอดคล้องกับกฎหมายของกลุ่มสหภาพยุโรป ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ (Product liability) ประเทศอังกฤษได้ออกเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค ค.ศ.1987 (The Consumer Protection act 1987) และประเทศเยอรมนีได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ค.ศ.1989 (The Product Liability Act 1989)

ส่วนประเทศญี่ปุ่นแม้จะไม่ได้เป็นสมาชิกของกลุ่มสหภาพยุโรป แต่ก็ได้นำเอาหลักกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป มาใช้เป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายความรับผิดต่อผลิตภัณฑ์ (Product liability Law) ของประเทศญี่ปุ่น

สำหรับประเทศไทยได้ออกพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2551 และมีผลบังคับใช้ในวันที่ 20 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2552 ซึ่งประเทศไทยได้นำเอาหลักกฎหมาย EC Directive 85/374/EEC ของกลุ่มสหภาพยุโรปมาเป็นแนวทางในการบัญญัติกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศญี่ปุ่น

วัตถุประสงค์ที่ถือเป็นสาระสำคัญของกฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย คือ มุ่งให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบในการเยียวยาความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ผลิตหรือจำหน่ายที่ผู้บริโภคหรือผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น ดังนั้นผู้ประกอบการจะรับผิดชอบต่อผู้บริโภค เมื่อสินค้านั้นเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” โดยหลักเกณฑ์ใน

การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าขึ้นอยู่กับกฎหมายของแต่ละประเทศว่าจะเลือกใช้หลักเกณฑ์การพิจารณาใด ซึ่งหลักเกณฑ์การพิจารณาความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมีดังต่อไปนี้

1) หลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) จะพิจารณาจากสิทธิที่จะคาดหวังของผู้บริโภคทั่วไปหรือวิญญูชนที่มีความรู้พื้นฐานและประสบการณ์ในการใช้สินค้าในขณะนั้นเป็นสำคัญ ซึ่งจะนำเอาค่าเฉลี่ยในความคาดหวังของวิญญูชนทั่วไปที่มีความรู้พื้นฐานปกติธรรมดาในสังคมขณะนั้นมาพิจารณา ไม่ได้นำเอาเฉพาะความคาดหวังของโจทก์หรือผู้เสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยมาเป็นหลักเกณฑ์พิจารณาเท่านั้น และจะนำเอาสภาพแวดล้อมของสินค้าประกอบกับพฤติกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวข้อง เช่น การนำเสนอสินค้า ความสามารถในการใช้งานได้อย่างเหมาะสม และช่วงเวลาที่สินค้าเข้าสู่ท้องตลาดมาประกอบการพิจารณาสัทธิที่จะคาดหวังของผู้บริโภคทั่วไป ซึ่งหากผู้บริโภคหรือวิญญูชนโดยเฉลี่ยแล้วมีความคาดหวังว่าสินค้านั้นเป็นอันตรายเกินกว่าความคาดหวังของผู้บริโภคหรือไม่ปลอดภัยแล้ว ถึงแม้ว่าไม่มีความชำรุดบกพร่องใด ๆ เลยก็ตาม ก็ถือว่าเป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบในการเยียวยาความเสียหายแก่ผู้เสียหาย

หลักเกณฑ์การพิจารณาโดยอาศัยหลักความคาดหวังของผู้บริโภคจะมีความเหมาะสมกับการพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากความบกพร่องในการผลิต โดยเฉพาะการผลิตสินค้าที่ไม่ใช้วิทยาการและเทคโนโลยีในการผลิตขั้นสูง หรือสินค้าที่ไม่มีความสลับซับซ้อน แต่ประการใด เช่น อาหารกระป๋อง พัดลม หรือจักรยาน เป็นต้น

ปัญหาของของหลักความคาดหวังของผู้บริโภคในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้านอกจากไม่เหมาะสมกับสินค้าที่มีเทคโนโลยีขั้นสูงที่มีความซับซ้อนแล้ว ยังมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญที่อาจทำให้ผู้ประกอบการหลุดพ้นได้ คือ

- (1) อันตรายที่ชัดเจนและเปิดเผยของสินค้า
- (2) การใช้งานผิดวิธีหรือคำแนะนำที่ผู้ผลิตให้มาเพียงพอแล้ว
- (3) ผู้ใช้ความคาดหวัง ขาดความรู้และประสบการณ์ในการสินค้า
- (4) ลักษณะการพิจารณาจากความคาดหวังของผู้บริโภค ไม่ได้มุ่งพิจารณา

ถึงการใช้ความระมัดระวังตามหน้าที่ของผู้ประกอบการ

หลักความคาดหวังของผู้บริโภคนี้ประเทศที่นำมาใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า คือ ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี ประเทศญี่ปุ่น และประเทศไทย

2) หลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility test) ถือเป็นเครื่องมือในการพิสูจน์ความไม่ปลอดภัยของสินค้าอย่างหนึ่ง ซึ่งพัฒนามาจากหลักความประมาทเลินเล่อตามหลัก

กฎหมายละเมิด โดยวัตถุประสงค์ของหลักความเสียหายและประโยชน์ มีเป้าหมายที่จะมุ่งเพิ่มสามัญสำนึกของผู้ผลิตในกระบวนการออกแบบ การผลิตและการกำหนดค่าเตือนหรือคำแนะนำในสินค้าเมื่อเปรียบเทียบกับหลักเกณฑ์การพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าโดยอาศัยหลักความคาดหวังของผู้บริโภค (Consumer expectations test) แล้วจะเห็นว่ามีความตรงกันข้ามกัน เพราะหลักความคาดหวังของผู้บริโภคจะมุ่งพิจารณาจากผู้บริโภคเป็นสำคัญ แต่หลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความเสียหายและประโยชน์จะพิจารณาจากฝ่ายผู้ผลิตเป็นสำคัญ เพราะหากผู้ผลิตใช้มาตรฐานการตรวจสอบด้านความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ วิเคราะห์ความสมดุลระหว่างต้นทุนและประโยชน์ด้านความปลอดภัย ตลอดจนผู้ผลิตสามารถคาดหมายได้ว่าสินค้าอาจจะมีอันตรายเกิดขึ้นได้ในอนาคต ผู้ผลิตจึงมีหน้าที่ในการหลีกเลี่ยงหรือป้องกันอันตรายนั้นโดยศาลจะเป็นผู้พิจารณาจากข้อเท็จจริงของฝ่ายผู้ผลิตจากการใช้ทางเลือกในการผลิตที่เหมาะสม การใช้ต้นทุนในการปรับปรุงสินค้าให้มีความปลอดภัย และประโยชน์ในด้านความปลอดภัยที่สังคมส่วนใหญ่จะได้รับจากการปรับปรุงสินค้านั้นให้มีความปลอดภัยเองเกือบทั้งหมดไม่ใช้ความคาดหวังของผู้บริโภคทั่วไปมาพิจารณา ซึ่งหลักความเสียหายและประโยชน์จะมีความเหมาะสมเป็นอย่างมากในการนำไปใช้พิจารณาความไม่ปลอดภัยจากความบกพร่องจากการออกแบบสินค้าที่มีการใช้เทคโนโลยีหรือวิทยาการในการผลิตขั้นสูงเพราะผู้บริโภคทั่วไปไม่มีความรู้มากพอที่จะใช้ความคาดหวังพิจารณาความปลอดภัยของสินค้าได้

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้นำเอาหลักความเสียหายและประโยชน์ไปใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยจากการออกแบบและการเตือนหรือการให้คำแนะนำอย่างพอเพียง โดยบัญญัติไว้ใน The Restatement (third) of Torts: Product liability มาตรา 2 (b) (c) ส่วนกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสหภาพยุโรป เช่น ประเทศอังกฤษหรือประเทศเยอรมนี รวมทั้งประเทศญี่ปุ่น นำเอาหลักความเสียหายและประโยชน์ไปใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าภายใต้หลักความคาดหวังของผู้บริโภคหรือเรียกว่า “หลักความคาดหวังในความเสี่ยงและประโยชน์” โดยพิจารณาจากสภาพสินค้าที่อาจคาดหมายได้ว่าผู้ผลิตใช้ทางเลือกในการออกแบบที่เหมาะสมระหว่างความเสี่ยงและประโยชน์ในด้านความปลอดภัย

สำหรับประเทศไทยยังไม่ปรากฏถึงการนำหลักความเสียหายและประโยชน์มาใช้ประกอบการพิจารณาที่แจ้งชัด แต่เมื่อประเทศไทยนำเอาหลักความคาดหวังของผู้บริโภค เช่นเดียวกับกลุ่มประเทศยุโรป หลักความเสียหายและประโยชน์จึงอาจนำมาใช้ภายใต้หลักความคาดหวังของผู้บริโภคได้

3) หลักความประมาทเลินเล่อ (Negligence) การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยหลักความประมาทเลินเล่อตามกฎหมายละเมิด จะมุ่งพิจารณาจากการใช้ความระมัดระวัง ของฝ่าย

ผู้ผลิตเป็นสำคัญ เช่นเดียวกับการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าด้วยหลักความเสี่ยงและประโยชน์ กล่าวคือ ผู้ผลิตสินค้าไม่ใช้ความระมัดระวังตามหน้าที่ที่พึงมี เพื่อป้องกันหรือหลีกเลี่ยงอันตราย ก็ถือเป็นความประมาทเลินเล่อของผู้ผลิต จึงทำให้สินค้าที่ก่อให้เกิดอันตรายนั้น เป็น “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หลักความประมาทเลินเล่อมักจะนำมาใช้กับกรณีความบกพร่องจากการเตือนหรือการให้ข้อมูล คำแนะนำต่างๆ เกี่ยวกับสินค้า หรือแม้กระทั่งความบกพร่องที่เกิดขึ้นจากการออกแบบ

ประเทศสหรัฐอเมริกา ในกฎหมาย The Restatement (third) of Torts : Product liability ในมาตรา 2(c) กรณีความไม่ปลอดภัยจากการเตือนหรือการให้คำแนะนำ ส่วนกฎหมายความรับผิดชอบต่อผลิตภัณฑ์ของกลุ่มสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี หรือประเทศญี่ปุ่น ได้นำเอาหลักพิจารณาระหว่างความประมาทเลินเล่อกับภาวะความเสี่ยงและต้นทุนทางสังคม ในการใช้ความระมัดระวังที่เหมาะสมกับความเสียหายของสินค้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีของความไม่ปลอดภัยจากการเตือนหรือการให้คำแนะนำ ซึ่งถือเป็นหน้าที่ของผู้ผลิตที่จะต้องให้คำแนะนำหรือคำเตือนถึงความไม่ปลอดภัยของผลิตภัณฑ์อย่างเพียงพอ โดยถือว่าหน้าที่ดูแลความปลอดภัยของผู้ผลิตเป็นสภาพสินค้าอย่างหนึ่ง

กฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ.2551 มาตรา 4 คำนิยามคำว่า “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายถึง สินค้าที่ก่อหรืออาจก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเพราะสาเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบหรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ถูกต้องชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้ ดังนั้น หลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยจึงอยู่ภายใต้หลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) เช่นเดียวกับกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป (EC Directive 85/374/EEC) ซึ่งประเทศไทยนำมาเป็นต้นแบบในการร่างพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทย เช่นเดียวกับประเทศสมาชิกในกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป อาทิ ประเทศอังกฤษและประเทศเยอรมนี หรือแม้แต่ประเทศญี่ปุ่นที่ไม่ได้เป็นสมาชิกภาพของสหภาพยุโรป ก็ได้นำเอากฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของกลุ่มสหภาพยุโรปมาเป็นต้นแบบในการร่างกฎหมายความรับผิดชอบต่อสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเช่นกัน โดยได้นำเอาหลักความคาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาเป็นหลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งในการนำไปปรับใช้กับการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ไม่ว่าจะเป็น

สหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี หรือประเทศญี่ปุ่น การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มีการนำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์หรือหลักต้นทุนและประโยชน์ และหลักความประมาท เลินเล่อประกอบการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้า โดยจะพิจารณาภายใต้หลักความ คาดหมายของผู้บริโภคตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ คำนึงจากความคาดหวังในความปลอดภัยหรือ ความคาดหวังในความเสี่ยงจากการกระทำของผู้ประกอบการ และพฤติการณ์ทั้งปวงในการ ออกแบบ การผลิต หรือการให้คำเตือนของผู้ประกอบการ ที่ได้ใช้ความระมัดระวังที่เหมาะสมกับ ความเสี่ยงอันตรายในสินค้า ไม่ว่าจะออกแบบสินค้าให้ปลอดภัยเหมาะสมกับต้นทุนและประโยชน์ ในด้านความปลอดภัยที่ผู้บริโภคจะได้รับ และผู้ประกอบการหลีกเลี่ยงอันตรายได้อย่างเหมาะสม เพื่ออุดช่องโหว่ของการนำหลักความคาดหวังของผู้บริโภคมาใช้บังคับ

สำหรับประเทศไทยตั้งแต่มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหาย ที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ยังไม่ปรากฏแนวคำพิพากษาของศาลอุทธรณ์หรือคำ พิพากษาของศาลฎีกาที่ใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยเช่นเดียวกับ ประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี หรือประเทศ ญี่ปุ่น แต่อย่างใด

2. ข้อเสนอแนะ

ผลที่ได้จากการศึกษาในหลักการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าตามพระราช บัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ครั้งนี้ ผู้ศึกษามี ข้อเสนอแนะในหลักเกณฑ์การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ตามคำนิยามของคำว่า “สินค้าที่ไม่ ปลอดภัย” ของมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ซึ่งถือว่าเป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญอันจะส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องรับผิดชอบ หรือไม่ต้องรับผิดชอบต่อผู้บริโภคหรือผู้ได้รับความเสียหายจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย เพื่อให้เกิดความ ยุติธรรมหรือความเสมอภาคทั้งฝ่ายผู้ประกอบการและฝ่ายผู้บริโภค โดยได้นำเอาปัญหาที่เกิดจาก บังคับใช้กฎหมายในประเทศสหรัฐอเมริกา กลุ่มประเทศสมาชิกสหภาพยุโรป ประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น มาปรับใช้กับพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 กล่าวคือ

1) หลักการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยของประเทศไทยบัญญัติไว้ในคำนิยาม ของมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 โดยให้หมายความ “สินค้าที่ไม่ปลอดภัย” หมายความว่า “สินค้าที่ก่อหรืออาจ

ก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นได้ไม่ว่าจะเพราะสาเหตุจากความบกพร่องในการผลิตหรือการออกแบบ หรือไม่ได้กำหนดวิธีใช้ วิธีเก็บรักษา คำเตือน หรือข้อมูลเกี่ยวกับสินค้า หรือกำหนดไว้แต่ไม่ ถูกต้องชัดเจนตามสมควร ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาพของสินค้า รวมทั้งลักษณะการใช้งานและการ เก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้” ดังนั้น ในการพิจารณาสินค้าที่ไม่ ปลอดภัยว่าสินค้าใดจะเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยอันพึงคาดหมายได้ จะต้องใช้หลักความคาดหมาย ของผู้บริโภค (Consumer expectation test) เป็นสำคัญ เช่นเดียวกับประเทศอังกฤษ ประเทศเยอรมนี หรือประเทศญี่ปุ่น ที่นำเอากฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ของกลุ่มประเทศสหภาพยุโรป หรือกฎ EC Directive 85/374/EEC มาเป็นต้นแบบในการร่าง กฎหมาย

2) คำว่า “อันพึงคาดหมายได้” ตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่ เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 ตอนท้าย ที่ถือว่าเป็นการนำเอาหลักความ คาดหมายของผู้บริโภค (Consumer expectations test) มาเป็นแนวทางในการพิจารณาสินค้าที่ไม่ ปลอดภัย ซึ่งการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยจะต้องพิจารณาจากความพึงคาดหมายได้ของ ประชาชนทั่วไปที่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์ในการใช้สินค้าที่ไม่ปลอดภัยนั้น มาพิจารณามากกว่าที่จะพิจารณาจากผู้บริโภคที่เป็นผู้เสียหายหรือโจทก์เพียงแต่ผู้เดียว ซึ่งจะทำได้ เห็นได้ว่าสินค้าที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น ถือเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัยหรือไม่

3) การพิจารณาความเป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย อาจจะนำเอาหลักความเสี่ยงและ ประโยชน์ (Risk-utility test) มาประยุกต์ใช้ในการพิจารณาความไม่ปลอดภัยของสินค้าภายใต้ พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ได้โดย พิจารณาจากข้อความว่า “อันพึงคาดหมายได้” ตามมาตรา 4 อันจะถือได้ว่าเป็นหลักการพิจารณา จากความคาดหวังในความเสี่ยงและประโยชน์ (Expectation – risk – benefit test) หรือหลักความ คาดหวังในความปลอดภัยของสินค้า โดยเฉพาะสินค้าที่มีความสลับซับซ้อนหรือสินค้าที่มีการ ออกแบบหรือการผลิตที่ใช้วิทยาการหรือเทคโนโลยีขั้นสูงและประชาชนสามัญธรรมดาทั่วไปไม่ สามารถที่จะคาดหมายถึงความปลอดภัยของสินค้าได้ ซึ่งจะเป็นการพิจารณาระหว่างความประมาท เลินเล่อกับความเสี่ยงและสถานะต้นทุนในการใช้ความระมัดระวังของผู้ประกอบการที่เหมาะสมกับ ความเสี่ยงอันตรายของสินค้า ไม่ว่าจะเป็นในด้าน การออกแบบ การผลิตหรือการให้คำเตือนหรือ คำแนะนำเพื่อหลีกเลี่ยงอันตรายให้มากที่สุด เพราะตามความเป็นจริงแล้วผู้บริโภคหรือผู้ใช้สินค้า ทั่วไปมีสิทธิที่จะคาดหวังในสินค้าของผู้ผลิตนั้นว่ามีความเหมาะสมและปลอดภัยและก่อนที่ผู้ผลิต จะนำสินค้าออกจำหน่ายในท้องตลาดผู้ประกอบการได้พิจารณาถึงความปลอดภัยเป็นอย่างดีแล้ว จึงได้นำสินค้านั้นออกสู่ท้องตลาด ดังนั้น การพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยโดยใช้หลักความเสี่ยง

และประโยชน์นี้ จึงตรงข้ามกับหลักความคาดหมายของผู้บริโภค เพราะหลักความเสี่ยงและประโยชน์จะพิจารณาจากการกระทำของผู้ผลิตเป็นเกณฑ์ ส่วนหลักความคาดหมายของผู้บริโภคจะพิจารณาจากความคาดหมายของประชาชนสามัญทั่วไป

การนำเอาหลักความเสี่ยงและประโยชน์ (Risk – utility test) หรือหลักต้นทุนและประโยชน์ (Cost – utility test) มาพิจารณาถึงความไม่ปลอดภัยของสภาพสินค้าภายใต้ขอบเขตของพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 นั้น โดยให้ถือเป็นการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัยด้วยการใช้หลักความคาดหวังในความเสี่ยงและประโยชน์นั้น ผู้พิพากษาที่พิจารณาคดีจะต้องเข้ามีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ค้นหาความเสี่ยงอันตรายและประโยชน์ด้านความปลอดภัยของสินค้า โดยพิจารณาระหว่างความประมาทเล็กน้อยกับภาวะความเสี่ยงและต้นทุนในการใช้ความระมัดระวังของผู้ประกอบการที่เหมาะสมกับอันตรายของสินค้านั้น รวมถึงจะพิจารณาถึงหน้าที่ของประกอบการซึ่งมีในการให้คำแนะนำหรือคำเตือนแก่ผู้บริโภคสินค้าอย่างเพียงพอด้วย หลักสำคัญที่ศาลหรือผู้พิพากษาคควรจะต้องนำมาใช้ประกอบการพิจารณาสินค้าที่ไม่ปลอดภัย คือ

- ก. ลักษณะและขอบเขตของความเสี่ยงอันตรายในสินค้า
- ข. ลักษณะของการใช้งานและประโยชน์จากการใช้งานของสินค้า
- ค. ลักษณะของการนำเสนอสินค้าในท้องตลาด
- ง. ลักษณะความชัดเจนและการรับรู้ของผู้บริโภคจากอันตรายของสินค้า
- จ. อายุการใช้งานของสินค้า
- ฉ. ความเป็นไปได้ในการใช้ทางเลือกของการออกแบบ การผลิต หรือการเตือน ที่ปลอดภัยหรือมีความเสี่ยงอันตรายน้อยที่สุด
- ช. ความเป็นไปได้ในการหลีกเลี่ยงความเสี่ยงอันตรายในการบริโภคหรือการใช้สินค้าของผู้บริโภค

4) คำว่า “สภาพของสินค้า” ตามคำนิยามมาตรา 4 แห่งพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 นอกจากจะหมายถึง ลักษณะการใช้งานและการเก็บรักษาตามปกติธรรมดาของสินค้าอันพึงคาดหมายได้ ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้ว คำว่า “สภาพของสินค้า” ยังควรจะพิจารณารวมไปถึงกรณีต่อไปนี้

- ก. การนำเสนอสินค้า ไม่ว่าจะเป็นการประชาสัมพันธ์ โฆษณา หรือการให้คำแนะนำ คำเตือน หรือข้อมูลอื่นๆ ที่ผู้ประกอบการได้กระทำเพื่อจะทำให้ประชาชนพึงคาดหมายได้ถึงความปลอดภัยของสินค้า

ข. ลักษณะของการใช้งานของสินค้าสามารถใช้งานได้เหมาะสม มุ่งเน้นที่ความปลอดภัยของสินค้า มากกว่าวัตถุประสงค์การใช้งานของสินค้า

ค. ช่วงเวลาที่สินค้าเข้าสู่ท้องตลาด ซึ่งจะพิจารณาว่าขณะที่นำสินค้าเข้าสู่ระบบการจำหน่ายมีความปลอดภัยมากน้อยเพียงไร จะพิจารณาจากพฤติกรรมแวดล้อมในการผลิตสินค้าของผู้ผลิต หรือระบบการจำหน่ายของผู้ประกอบการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสินค้าไม่ปลอดภัย นั้นว่าใช้ทางเลือกของการออกแบบ การผลิต หรือการจัดจำหน่าย ให้มีความปลอดภัย โดยพิจารณาจากความรู้ทางวิชาการและเทคโนโลยีในขณะที่ผลิตสินค้าเข้าสู่ท้องตลาดว่าสามารถตรวจสอบหาความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้หรือไม่

สำหรับข้อเสนอแนะที่ผู้ศึกษาจะเสนอแนะให้ผู้อ่านทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป ในปัญหาของการใช้ความคาดหวังในความเป็นสินค้าไม่ปลอดภัย ในการพิจารณาถึงช่วงเวลาที่สินค้าถูกจัดจำหน่ายเข้าระบบตลาดในช่วงเวลาที่ยังไม่มีเทคโนโลยีและวิชาการในขณะนั้นตรวจสอบถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้ ซึ่งแม้กฎหมายไทยจะไม่ได้ระบุเหตุยกเว้นความรับผิดชอบของผู้ประกอบการกรณีนี้ไว้เช่นเดียวกับประเทศในกลุ่มสหภาพยุโรปก็ตาม แต่หากคำนึงถึงสภาพของสินค้าตามพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 มาตรา 4 แล้ว ในความหมายของคำว่า “คำนึงถึงสภาพของสินค้า” นั้น จะหมายความรวมถึงสภาพของสินค้าในช่วงเวลาที่สินค้าเข้าสู่ระบบการจำหน่ายด้วยว่าผู้ผลิตสามารถตรวจสอบความไม่ปลอดภัยได้หรือไม่ ซึ่งถือเป็นข้อโต้แย้งของผู้ประกอบการได้ประการหนึ่งอันจะทำให้สินค้านั้นไม่เป็นสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ซึ่งอาจจะต้องมีการแก้ไขพระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. 2551 ในมาตรา 7 โดยทำการเพิ่มเติมกฎหมายในส่วนของเหตุโต้แย้งของผู้ประกอบการในกรณีของสินค้าที่ออกสู่ท้องตลาดในช่วงเวลาที่ยังไม่มีเทคโนโลยีและวิชาการในขณะนั้นตรวจสอบถึงความไม่ปลอดภัยของสินค้าได้

นอกจากนี้ ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะอีกประการหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านได้ศึกษาค้นคว้าต่อไปเกี่ยวกับปัญหาของความรับผิดชอบของผู้ประกอบการก่อนที่จะเกิดความเสียหายขึ้นหรือตามที่พระราชบัญญัติความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย มาตรา 4 ใช้คำว่า “อาจจะเกิดความเสียหาย” เพื่อเป็นการป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย รวมไปถึงความรับผิดชอบของผู้คิดค้นผลิตภัณฑ์หรือเจ้าของสิทธิบัตรผลิตภัณฑ์ด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กนก อินทร์มพรรย์ รวมคำบรรยาย ภาคที่ 1 สมัย 55 ปีการศึกษา 2545 ทรัพย์สิน – ที่ดิน บรรยาย
ครั้งที่ 3 วันที่ 18 มิถุนายน 2545 ทรัพย์สิน-ที่ดิน สำนักอบรมกฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา
กรุงเทพมหานคร
- กัณณิกา เรืองนิติวิทย์ (2543) "หลัก Consideration ตามกฎหมายอังกฤษ: ศึกษาความเสื่อม
คลายในการบังคับใช้" วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต นิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ (2550) *กฎหมายอาญา ภาคความผิด เล่ม 2* พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร
ห้างหุ้นส่วนจำกัด จีรัชการพิมพ์
- _____ (2546) *คำอธิบายกฎหมายอาญาภาค 1* พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร จีรัชการพิมพ์
- _____ (2553) *คำอธิบายหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการดำเนินคดีใน
ขั้นตอนก่อนการพิจารณา* พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์พลสยาม
พรีนติ้ง (ประเทศไทย)
- จิต เศรษฐบุตร (2550) *หลักกฎหมายแพ่งลักษณะละเมิด* พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- จำปี โสทธิพันธ์ (2542) *คำอธิบายกฎหมายนิติกรรม - สัญญา* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ชาญชัย แสวงศักดิ์ และวรรณชัย บุญบำรุง (2552) *การจัดทำประมวลกฎหมายของต่างประเทศ
และของไทย* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์นิติธรรม
- เขาวเรศ บุญพานิช (2550) "ปัญหาเรื่องที่มาและลักษณะของคัมภีร์พระธรรมศาสตร์สยาม"
สังคมและมนุษยศาสตร์ 33 , 1 (มกราคม - มิถุนายน) : 56-69
- ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ (2548) *ประมวลกฎหมายอาญา ฉบับอ้างอิง* พิมพ์ครั้งที่ 17
กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน
- ธง วิทย์วัฒน์ (2553) *พจนานุกรมศัพท์และสำนวนกฎหมายไทยอังกฤษ, อังกฤษ-ไทย*
กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์นิติบรรณการ
- ธนาวัฒน์ สังข์ทอง (2542) "การเรียกคืนสินค้าที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค" วิทยานิพนธ์
ปริญญามหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- ปริญญาวัน ชมเสวก (2550) "คำเสียหายเชิงลงโทษ" วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขา
กฎหมายธุรกิจ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- ประสิทธิ์ จงวิจิต (2527) "การพิสูจน์ในคดีละเมิดโดยประมาทเลินเล่อ" วิทยานิพนธ์ปริญญา
นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ปิลันธนา เล่าอัครภักย์ (2552) "ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้น
จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย: ศึกษาเฉพาะกรณีสินค้าประเภทรถยนต์" วิทยานิพนธ์
ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- ไพฑูริศ เอกจริยกร (2552) *คำอธิบายซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้* พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์วิญญูชน
- พรเพชร วิชิตชลชัย (2547) "เอกสารประกอบการบรรยาย เรื่อง ข้อสันนิษฐาน" ค้นคืนวันที่ 25
พฤษภาคม 2553 จาก <http://www.thaibar.thaigov.net/sheet/pornpech/6.ppt>
- ไพศาล กุมาลวิชัย (ม.ป.ป.) "ความรับผิดของแพทย์ในกรณีละเมิด:ประมาทเลินเล่อ (ตอนที่ 1)"
ค้นคืนวันที่ 11 มกราคม 2555 จาก http://elib.coj.go.th/Article/d8_1_4.pdf
- พิพัฒน์ จักรางกู (ม.ป.ป.) *คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1* กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์นิติบรรณการ
- เพ็ง เพ็งนิตติ (2545) *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยละเมิด* พิมพ์ครั้งที่ 2
กรุงเทพมหานคร ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศิริบรรจุกิจภัณฑ์
- ภัทรศักดิ์ วรรณแสง (2552) "บทบาทของศาลยุติธรรมกับกฎหมายสิ่งแวดล้อม" ค้นคืนวันที่ 18
มิถุนายน 2554 จาก <http://www.dlo.co.th/node/252>
- มานิตย์ จุมปา (2552) *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายสหรัฐอเมริกา* กรุงเทพมหานคร
สำนักพิมพ์วิญญูชน
- _____. (2554) *คำอธิบายกฎหมายความรับผิดชอบต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่
ปลอดภัย* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เมธี ศรีอนุสรณ์ (2551) "พ.ร.บ.ความรับผิดฯ จากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย" *วารสารข่าว "กฎหมาย
ใหม่"* 6, 101 (พฤศจิกายน) :4-11
- มานิตย์ วงศ์เสรี และคณะผู้วิจัย (2544) รายงานการศึกษาวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง ความรับผิดชอบต่อ
ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้า กองวิเคราะห์โครงการและประเมินผล สำนักงาน
คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ กรุงเทพมหานคร
รายงานการประชุมคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะพิเศษ) ครั้งที่ 6 วันที่ 16 พฤศจิกายน 2545
- ราชบัณฑิตยสถาน "พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542" ค้นคืนวันที่ 3 ธันวาคม 2554
จาก <http://rirs3.royin.go.th/dictionary.asp>
- โรแบร์ต แสงกาด์ (2526) *ประวัติศาสตร์กฎหมายไทย เล่ม 2* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์

ไทยวัฒนาพาณิชย์

วิเชียร ดิเรกอุดมศักดิ์ (2551) *แฟ่งพิศดาร เล่ม 4 ทรัพย์ มรดก ฉบับปรับปรุงใหม่ ปี 2551*

กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์แสงจันทร์การพิมพ์

วิญญู เครื่องงาม (2542) *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ พิมพ์ครั้งที่ 8*

กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์นิติบรรณการ

_____ (2549) *คำอธิบายกฎหมายว่าด้วยซื้อขาย แลกเปลี่ยน ให้ พิมพ์ครั้งที่ 10*

กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์นิติบรรณการ

ศักดิ์ดา ธนิตกุล (2552) *กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย*

กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน

_____ (2553) *กฎหมายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พิมพ์*

ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน

ศิริวรรณ เสรีรัตน์ (2540) *รู้เพื่อเรื่องศัพท์การบริหารธุรกิจ* กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์-

ดวงกลมชัย

ศุภฤกษ์ ชลวีระวงศ์ (2550) "ความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย ศึกษากรณี

ของผู้ให้แฟรนไชส์ที่ไม่ได้ผลิตหรือขายหรือนำเข้าสินค้า" วิทยานิพนธ์ปริญญานิติ

ศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สถาบันปริดี พนมยงค์ (2548) *กฎหมายตราสามดวง ฉบับพิมพ์มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และ*

การเมืองแก้ไขปรับปรุงใหม่ เล่ม 3 กรุงเทพมหานคร สถาบันปริดี พนมยงค์

สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการ (2538) "ข้อสันนิษฐาน" ใน *คำอธิบายกฎหมายลักษณะ*

พยานหลักฐาน หน้า 47-55 กรุงเทพมหานคร สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ

สมชาย พงษ์พัฒนาศิลป์ และเผ่าพันธุ์ ขอบน้ำตาล (2551) *ประมวลกฎหมายอาญาและประมวล*

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์เจริญรัฐการพิมพ์

สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (2540) *คู่มือการคุ้มครองผู้บริโภค*

พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร สำนักงานคุ้มครองผู้บริโภค สำนักงานเลขาธิการ

สินีกันต์ สิทธิเวชเดช (2549) "คำสินไหมทดแทนกรณีละเมิดที่ก่อให้เกิดความเสียหาย

ทางจิตใจ" วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายธุรกิจ

นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

สุนทร มณีสวัสดิ์ (2546) "การใช้การตีความกฎหมายและบททั่วไป" ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา*

กฎหมายแพ่ง 1 หน่วยที่ 1 หน้า 53 นนทบุรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

สาขานิติศาสตร์

- สุรชัย เลี้ยงบุญเลิศชัย (2552) *คำอธิบายความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย* กรุงเทพมหานคร สภาทนายความแห่งประเทศไทย
- สุรสิทธิ์ แสงวิโรจน์พัฒน์ (2552) "พระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัยตามกฎหมายเยอรมัน" *คูลพาหะ* 56, 1 (มกราคม - เมษายน) : 181-198
- สุขยม สุภนิตย์ (2552) *คำอธิบายกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภค* พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- _____ (2552) *คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะละเมิด* พิมพ์ครั้งที่ 7 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์นิติบรรณ
- _____ (2553) *คำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับการตลาด* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน
- สนุกพีเดีย "สหภาพยุโรป (European Union – EU)" ค้นคืนวันที่ 2 พฤศจิกายน 2554 จาก [http://guru.sanook.com/pedia/topic/สหภาพยุโรป_\(European_Union_-EU\)](http://guru.sanook.com/pedia/topic/สหภาพยุโรป_(European_Union_-EU))
- สาระสำคัญและข้อเสนอแนะร่างพระราชบัญญัติความรับผิดต่อความเสียหายที่เกิดขึ้นจากสินค้าที่ไม่ปลอดภัย พ.ศ. ... ค้นคืนวันที่ 30 มิถุนายน 2554 จาก http://www.pharm.chula.ac.th/thaihealth/book/pl_law.pdf
- สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา (2544) "ข่าวเพื่อสังคม." ค้นคืนวันที่ 18 มกราคม 2555 จาก http://www.fda.moph.go.th/fdanet/html/product/drug/ppa/ppa_news.html
- อนันต์ จันทโรภากร (2545) *กฎหมายว่าด้วยความรับผิดเพื่อความเสียหายอันเกิดจากสินค้าที่ขาดความปลอดภัย* กรุงเทพมหานคร คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ (2552) *ทฤษฎีอาญา* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์วิญญูชน
- อำนาจ เพียรไทย (2543) "ปัญหาทางกฎหมายธุรกิจอิสซิ่งในประเทศไทย: ศึกษากรณีบริษัทจำกัด" *วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง*
- วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี (ม.ป.ป.) "กฎหมายอาญา" ค้นคืนวันที่ 9 มิถุนายน 2554 จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/กฎหมายอาญา>
- _____ (ม.ป.ป.) "จังหวัดสุโขทัย ศิราจารึก" ค้นคืนวันที่ 5 พฤศจิกายน 2554 จาก http://www.sukhothai.go.th/history/hist_08.htm
- _____ (ม.ป.ป.) "วิญญูชน" ค้นคืนวันที่ 9 ธันวาคม 2554 จาก <http://th.wikipedia.org/wiki/วิญญูชน>
- _____ (ม.ป.ป.) "ศาลฎีกา" ค้นคืนวันที่ 28 กรกฎาคม 2554 จาก <http://www.deka2007.supremecourt.or.th/deka/web/searchlist.jsp>

หนังสือพิมพ์บ้านเมือง ฉบับวันที่ 26 มีนาคม 2549 “ข่าวทั่วไป” คืบคลานวันที่ 5 มกราคม 2555 จาก

<http://www.ryt9.com/s/bmnd/717241>

หนังสือพิมพ์สยามธุรกิจ (2551) "โรงงานเซรามิกล้ำปางผ่านมาตรฐานปลอดภัยระดับ" "

ฐานความรู้เรื่องความปลอดภัยด้านสารเคมี. คืบคลานวันที่ 12 ธันวาคม 2554 จาก

<http://www.chemtrack.org/News-Detail.asp>

Aaron D. Twerski. (2006). "Chasing the illusory pot of gold at the end of the rainbow: Negligence and strict liability in design defect litigation." *Marquette Law Review*. 90 , 7 : 8-20.

Abed Awad. (1998). "Comment: The Concept of defect in America and English Products liability Discourse: Despite Strict Liability Linguistics, Negligence is Back With a Vengeance." *Pace International Law Review* summer. Retrieved August 14, 2012.

From http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/files/goods/docs/liability/studies/hodges_en.pdf

Accident Attorney Hawaii Wm Lawson. "Breach Of Warranty Claims Against Manufacturers."

Retrieved December 28, 2011. From

<http://www.accidentlawyerhawaii.com/defective-products-liability/warranty-manufacturers.html>.

Beasley, D. J. (2000). "Product Liability: Manufacturing Defects vs. Design Defects." Retrieved January 15, 2012. From <http://library.findlaw.com/2000/Mar/1/128522.html>.

Catherine Elliott and Frances Quinn. (2001). *Tort Law Third Edition*. Harlow: Peason Education Limited.

Cj Miller and R.S Goldberg. (2004). *Product liability second edition*. United States: Oxford University Press Inc.

Commission of the European Communities, Report from the Commission the council, the European parliament and the European economic and social committee, Brussel, 2006

Chepel, H. (2005). *The Constitution Of Private Governance: Standards In The Regulation Of Integration Markets*. Oxford: Hart Publishing.

David G. Owen. (2008). *Products liability law second edition*. United States of America, Thomson/West.2008.

Duncan Fairgrieve (2005). *Product liability in comparative perspective*. New York: Cambridge University Press.

- David J. Marchitelli, J. D. (2001). "Products liability: Prodent Manufacture Test." *American Law Reports ALR5th The ALR*. Retrieved July 22, 2012. From <http://www.westlaw.com>.
- Demetrius Andreas Floudas. "Some aspects of liability for defective products in England, France, and Greece after directive 85/374/EEC." Retrieved July 15, 2011. From <http://www.unctad.org/en/docs/poditccplm21.en.pdf>
- Dougherty, E. P. (2004). "Consumer expectation v. Risk/utility in California." Retrieved March 28, 2012. From http://www.wilsonelser.com/files/repository/ConsumerExpectationvRisk_Spring2004.pdf
- Europa. "Defective products: liability." Retrieved July 23, 2012. From http://europa.eu/legislation_summaries/consumers/consumer_safety/l32012_en.htm
- "Europa." Retrieved July 23, 2012. From <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31985L0374:EN:NOT>.
- European Commission. (2011). "Brussels, 8.9.2011 Com(2011) 547 final." *Report from the commission to the European parliament*. Retrieved July 1, 2012. From http://ec.europa.eu/enterprise/policies/single-market-goods/documents/liability/index_en.htm.
- Field, Ben. (2003). "Activism in pursuit of the public interest : the jurisprudence of Chief Justice Roger J. Traynor." Berkeley Public Policy Press for the California Supreme Court Historical Society. Retrieved July 22, 2012. From <http://www.thefreelibrary.com>.
- Fairgrieve, D. (2005). *Product liability in comparative perspective*. Cambridge, UK ; New York, Cambridge University Press.
- Gregory C. Keating. (1996). "Articles Reasonableness and Rationality in Negligence Theory." 48 *Stan. L. Rev.* 323. Retrieved August 16, 2012. From www.Heinonline.org.
- Jacobson, P. D. and M. L. Kanna. (2001). "Cost-effectiveness analysis in the courts: recent trends and future prospects." *J Health Polit Policy Law*. 26, 2 : 291-326.
- John B. Farley, K. A. S. O. A. M. S. T. (1999). "Recent developments in Connecticut product liability law: Breaking new ground in design cases." *Connecticut Bar Journal*. 73: 41-67.
- Josephin Liu (2003). "Two roads driverger in a yellow wood: The European Community Stays on the Path to strict liability." *Fordham International Law Journal* 27, 6 : 1947.

- Keith N. Hylton. (2001). "The Theory of Tort doctrine and the Restatement (Third) of Torts." *Vanderbilt Law Review*. 54 , 3 : 1413.
- Kiliaan van Wees and Karel Brookhuis. (2005). "Product liability for ADAS; legal and human factors perspective." *European Journal of Transport and Infrastructure Research*. 4 , 5. : 357 – 372.
- Lovells (2003). Product liability in the European Union, lovells.
- Law.com "Res ipsa loquitur." Retrieved November 2, 2011. From <http://dictionary.law.com/Default.aspx?selected=1823>
- Law, M. (2011). "402A VS Restatement (Third) Analysis of products liability." Retrieved June 17, 2012. From <http://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1043&context=mulr>
- Lexisnexis. "The development of products liability law" Retrieved June 26, 2011. From <http://www.lexisnexis.com/lawschool/study/understanding/pdf/prosliabCh01.pdf>. "product liability." Retrieved July 3, 2012. From <http://www.lexisnexis.com/lawschool/study/outlines/html/torts/torts17.htm>.
- Linda A. Sharp, J. D. (1999). Products liability: consumer expectations test. *American Law Reports ALR5th The ALR*. Retrieved July 22, 2012. From <http://www.westlaw.com>.
- Mark A. Swartz. (2012) "The concepts of "Defective condition" and "Unreasonably dangerous" in products liability law." Retrieved April 1, 2012. From <http://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1969&context=mulr>
- Michael Flynn. (2003). "Madden & Owen on products liability." *Legal Stud Forum*. 27, 1. 476-477. Retrieved January 15, 2011. From <http://www.hwwilson.com>
- Owen, D. G. (1990). "Products Liability: Principles of Justice for the 21st Century." *Pace Law Review*. 11. Fall 1990: 63-86.
- _____. (2002). "A decade of Daubert." *Denver University Law Review*. 80 , 2. :345-373.
- _____. (2007). "The Evolution of Products Liability Law." *The Review of Litigation*. 26 , 4 : 955-989.
- Patrick J. Kelley.(2012) "The Carroll Towing Company case and the teaching of tort law." Retrieved May 13, 2012. From

<http://lawteaching.org/resources/lawreviewarticles/saintlouis/2001torts/kelley-patrick-ocr.pdf>

- Robert A. Clifford. (1997). "Restatement 3rd of Torts: Reasonable Alternative Design Requirement- the Perspective From a Plaintiffs Attorney." Retrieved June 30, 2011. From <http://www.cliffordlaw.com/news/attorneys-articles/archive/restatement-3rd-of-torts-reasonable-alternative-design-requirement-the-perspective-from-a-plaintiffs-attorney.html>.
- Rod Hunter. (2001). "Analyssis & Perspective." *Product safety & liability reporter*. Retrieved July 28, 2012. From http://www.hunton.com/files/Publication/eed6828b-bd7d-4ab4-8a83-a128e412a0cc/Presentation/PublicationAttachment/d595e490-f82d-4ce5-b715-c98d79b8d657/product_liability.PDF.
- Stefan Lenze. (2005). *Product liability in comparative perspective*. New York: Cambridge University.
- Steven Van Uytsel. (2010) *Comparative Consumer Protection Law*. Kyushu: Course Syllabus Kyushu University.
- Shanti Williamson. (2003). "Compensation for infected blood products: A and others v National Blood Authority and another." Retrieved July 28, 2012. From <http://www.ejcl.org/75/art75-5.PDF>.
- The American Law Institute's. "Restatement of the Law Third, Torts: Products Liability." Retrieved July 3, 2012. From http://www.ali.org/ali_old/promo6081.htm.
- The museum collection "เงินพดด้วง ยุคสุโขทัย พ.ศ.1781 - 1981" ค้นคืนวันที่ 5 พฤศจิกายน 2554 จาก http://museumcollection.eurseree.com/cgi-bin/info/agora.cgi?ppinc=search-details&p_id=04
- The National Archives. "Consumer Protection Act 1987." Retrieved October 2, 2012. From www.legislation.gov.uk/ukpga/1987/43
- Tsuneo Matsumoto. (2000). Transformation of Consumer Law in Japan at the 'Turn of the Century from Government Regulation Oriented Scheme to the Consumers' Judicial Oriented Scheme. *Law on consumer protection Japan and Thailand*. Thailand, Faculty of law, Thammasat University and Institute of developing economies (IDE-JETRO)

- United Nations (1999) "some aspects of liability for defective products in England, France, and Greece after directive 85/374/EEC." Retrieved February 13, 2011. From <http://www.unctad.org/en/docs/poditcclpm21.en.pdf>
- _____. "The United Nations Guidelines for Consumer Protection." Retrieved February 13, 2011. From <http://www.unctad.org/en/docs/poditcclpm21.en.pdf>
- _____. "Treaty of Lisbon." Retrieved July 23, 2012. From http://en.wikipedia.org/wiki/Treaty_of_Lisbon
- _____. "Eurozone." Retrieved July 23, 2012. From <http://en.wikipedia.org/wiki/Eurozone>.
- _____. "Regulation (European Union)." Retrieved July 23, 2012. From [http://en.wikipedia.org/wiki/Regulation_\(European_Union\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Regulation_(European_Union))
- Wilkinson, David (2006) "Mass Tort Treatment of Pharmaceutical" *Defense Counsel Journal*. 73, 3 (July): 264-274.
- W. Page Keeton. (1984). *Prosser and Keeton on The law of torts*. the United States of America, West publishing Co. 1984.
- Wikipedia. "Thalidomide." Retrieved February 13, 2011. From <http://en.wikipedia.org/wiki/Thalidomide>
- _____. "Product liability directive." Retrieved July 10, 2011. From http://en.wikipedia.org/wiki/Product_Liability_Directive
- _____. "European Union." Retrieved July 16, 2011. From http://en.wikipedia.org/wiki/European_Union
- _____. "Statute of repose." Retrieved July 19, 2011. From http://en.wikipedia.org/wiki/Statute_of_repose
- _____. "Consumer Protection Act 1987." Retrieved October 31, 2011 http://en.wikipedia.org/wiki/Consumer_Protection_Act_1987
- _____. "Consumers International." Retrieved November 2, 2011. From http://en.wikipedia.org/wiki/Consumers_International
- _____. "European union." Retrieved July 23, 2012. From http://en.wikipedia.org/wiki/European_Union.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นายสมหวัง คำอินแก้ว
วัน เดือน ปีเกิด	14 กุมภาพันธ์ 2514
สถานที่เกิด	อำเภอห้างฉัตร จังหวัดลำปาง
ประวัติการศึกษา	นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 2537
สถานที่ทำงาน	สำนักงานสมหวังทนายความและการบัญชี
ตำแหน่ง	หัวหน้าสำนักงานและทนายความ

